

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

59. sējums

2016. gada 19. augusts

Saturs

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

ATZINUMI

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 517. plenārsesija 2016. gada 25. un 26. maijā

2016/C 303/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Vietējo ogļu nozīme ES enerģētikas pārkārtošanā" (pašiniciatīvas atzinums)	1
2016/C 303/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "COP21 secinājumu ietekme uz Eiropas transporta politiku" (pašiniciatīvas atzinums)	10
2016/C 303/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība globālajā piegādes ķēdēs" (pašiniciatīvas atzinums)	17
2016/C 303/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Inovācija kā jaunu uzņēmējdarbības modeļu virzītājspēks" (izpētes atzinums)	28
2016/C 303/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Sadarbīgais patēriņš un pašregulējums" (izpētes atzinums)	36
2016/C 303/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "REFIT" (izpētes atzinums)	45
2016/C 303/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Darba tiesisko attiecību mainīgais raksturs un tā ietekme uz iztikas minimuma saglabāšanu, kā arī tehnoloģiju attīstības ietekme uz sociālā nodrošinājuma sistēmu un darba tiesībām" (izpētes atzinums)	54

2016/C 303/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ilgspējīgākas pārtikas sistēmas" (izpētes atzinums)	64
2016/C 303/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas pilsoniskās sabiedrības forums par ilgtspējīgu attīstību" (izpētes atzinums)	73

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 517. plenārsesija 2016. gada 25. un 26. maijā

2016/C 303/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Savienības gada darba programma Eiropas standartizācijai 2016. gadam"" (COM(2015) 686 final)	81
2016/C 303/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju, kā arī tādiem transportlīdzekļiem paredzētu sistēmu, sastāvdaļu un atsevišķu tehnisku vienību apstiprināšanu un tirgus uzraudzību" (COM(2016) 31 final – 2016/0014 (COD))	86
2016/C 303/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz konkrētiem datumiem groza Direktīvu 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem" (COM(2016) 56 final – 2016/0033 (COD)) un par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz konkrētiem datumiem groza Regulu (ES) Nr. 600/2014 par finanšu instrumentu tirgiem, Regulu (ES) Nr. 596/2014 par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu un Regulu (ES) Nr. 909/2014 par vērtspapīru norēķinu uzlabošanu Eiropas Savienībā, centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem" (COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD))	91
2016/C 303/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Ieguldījumi darbvietās un izaugsmē – maksimāla ESI fondu ieguldījuma izmantošana"" (COM(2015) 639 final)	94
2016/C 303/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz produktu un pakalpojumu pieejamības prasībām" (COM(2015) 615 final – 2015/0278 (COD))	103
2016/C 303/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 768/2005, ar ko izveido Kopienas Zivsaimniecības kontroles aģentūru" (COM(2015) 669 final – 2015/0308 (COD)) un "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Eiropas robežu un krasta apsardze un efektīva Eiropas ārējo robežu pārvaldība"" (COM(2015) 673 final), un Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas robežu un krasta apsardzi un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 2007/2004, Regulu (EK) Nr. 863/2007 un Lēmumu 2005/267/EK" (COM(2015) 671 final – 2015/0310 (COD))	109

2016/C 303/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ārējo zvejas flotu ilgtspējīgu pārvaldību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1006/2008” (COM(2015) 636 final – 2015/0289 (COD))	116
2016/C 303/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par dzīvsudrabu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1102/2008” (COM(2016) 39 final – 2016/023 (COD))	122
2016/C 303/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam par 470–790 MHz frekvenču joslas izmantošanu Savienībā” (COM (2016) 43 final – 2016/0027 (COD))	127
2016/C 303/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES turpmākās attiecības ar ĀKK grupas valstīm”	131
2016/C 303/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas kaimiņattiecību politikas pārskatīšana”” (JOIN(2015) 50 final)	138
2016/C 303/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 258/2014 par Savienības programmas izveidi, lai atbalstītu īpašas darbības finanšu pārskatu un revīzijas jomā laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam” [COM(2016) 202 final – 2016/0110 (COD)]	147
2016/C 303/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz 2016. kalendāro gadu nosaka tiešo maksājumu korekcijas likmi, kura paredzēta Regulā (ES) Nr. 1306/2013” (COM(2016) 159 final – 2016/0086 (COD))	148

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 517. PLENĀRSESĪJA 2016. GADA 25. UN 26. MAIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Vietējo ogļu nozīme ES enerģētikas pārkārtošanā”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2016/C 303/01)

Galvenais ziņotājs: Dumitru FORNEA

Galvenā līdzziņotāja: Renata EISENVORTOVA

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2015. gada 19. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Vietējo ogļu un lignīta resursu ieguldījums ES enerģētiskajā drošībā”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2015. gada 5. novembrī.

2016. gada 24. maija sēdē Birojs nolēma mainīt atzinuma nosaukumu uz šādu:

“Vietējo ogļu nozīme ES enerģētikas pārkārtošanā”.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (25. maija sēdē), ar 139 balsīm par, 17 balsīm pret un 54 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. **Enerģētikas pārkārtošanā virzībā uz mazoglekļa ekonomiku** ES enerģētikas sistēmā notiek ievērojamas tehnoloģiskās, saimnieciskās un sociālās pārmaiņas, kas ietekmēs daudzas enerģētikas nozares, tostarp ogļrūpniecību un līdz ar to arī ES ogļu ieguves reģionus.

1.2. Dažās dalībvalstīs **vietējām oglēm un lignītam joprojām ir liela nozīme elektroenerģijas un siltuma ražošanā**. Minētie izrakteņi veicina **drošu un finansiāli pieejamu energoapgādi, ekonomikas konkurētspēju**, un tiem ir **stabilizējoša loma energosistēmā** gan tehniskā, gan saimnieciskā aspektā.

1.3. Tomēr, lai nodrošinātu atbilstību ES lēmumiem klimata un enerģētikas politikas jomā par fosilā kurināmā izmantošanu, vai saimniecisku iemeslu dēļ pašreiz darbojošies **ogļu ieguves reģioni jāsadzīvo ogļu ražošanas pakāpeniskai izbeigšanai.**

1.4. Iepriekšējā **plānošanā, kas aptvertu divas paaudzes**, t. i., 25–50 gadus, jāiekļauj to reģionu nākotne, kuri pašlaik ir atkarīgi no ogļu ieguves, kā arī turpmākie dzīves apstākļi tajos. Ogļu ieguves enerģētikas vajadzībām pakāpeniska pārtraukšana šajos reģionos nedrīkst kļūt par iemeslu to stagnācijai. Ņemot vērā to sociālo un saimniecisko potenciālu, šie reģioni ir jāiesaista ES klimata un enerģētikas politikas īstenošanā. Minēto reģionu ilgtspējīga attīstība ir jānodrošina, garantējot politisko, pilsonisko un sociālo dialogu, lai nodrošinātu, ka tiek plānota pāreja valsts, nozares un uzņēmumu līmenī.

1.5. Lai aizsargātu enerģētisko drošību, konkurētspējīgu rūpniecību, vides aizsardzību, nodrošinātu SEG samazināšanas saistību ievērošanu un sociālo kohēziju ogļu ieguves reģionos, EESK iesaka ar **“Pārkārtošanas atbalsta plānu kopienām un reģioniem, kas ir atkarīgi no ogļu ražošanas” (“Plānu”)** risināt ogļrūpniecības pārstrukturēšanas jautājumus pārkārtošanas laikā tā, lai ogļu ieguves reģioni varētu pielāgoties pārmaiņām.

1.6. Minēto **plānu** varētu **izstrādāt padomdevēju grupa** sadarbībā ar **Eiropas Komisiju un Eiropas Parlamentu**. Minētās padomdevēju grupas dalībniekiem vajadzētu būt kalnrūpniecības apgabalu, arodbiedrību, NVO, pētniecības un izstrādes jomas un ogļrūpniecības pārstāvjiem.

1.7. **Plāns būtu jābalsta uz trim pīlāriem:** i) politisko, pilsonisko un sociālo dialogu; ii) ieguldījumiem ekonomikā, sociālajā un vides jomā; iii) ieguldījumiem izglītībā, apmācībā, pētniecībā un izstrādē, inovācijā un kultūrā.

1.8. Ar minēto plānu **reģioni būtu jāmudina veikt pārmaiņas**, stimulēt novatorisku attīstību, saglabāt pievilcību ieguldījumiem un radīt jaunas iespējas nodarbinātībai un cilvēka cienīgai dzīvei. Šajā pārejas procesā pilnībā jāizmanto kalnrūpniecības reģionu zinātība un potenciāls.

1.9. **Reģionālajām pašvaldībām, dalībvalstu valdībām un ES iestādēm visām ir jāiesaistās** enerģētikas pārkārtošanā un ar to saistītajā pārstrukturēšanā ogļu ieguves apgabalos.

1.10. **Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai ir vajadzīgā pieredze, lai iesaistītos šajā procesā** gan Eiropas, gan valstu līmenī. Tās spēj sniegt arī efektīvu satvaru politiskajam, sociālajam un pilsoniskajam dialogam, kas vajadzīgs, lai apspriestos ar cilvēkiem ogļu ieguves reģionos.

1.11. Attiecībā uz enerģētikas pārkārtošanu viena no galvenajām ES ogļu ieguves reģionu problēmām ir **pienācīga institucionālā un politiskā sistēma, kas var sekmēt publiskā un privātā sektora ieguldījumus**, kuri būs vajadzīgi nākamajos gados.

2. ES enerģētikas pārkārtošana

2.1. Pēdējos desmit gados **ES energosistēmā ir notikušas būtiskas izmaiņas**. ES ir virzībā uz to, lai pārietu uz mazoglekļa ekonomiku un sasniegtu mērķus attiecībā uz siltumnīcefekta gāzu emisiju, energoefektivitāti un atjaunojamajiem energoresursiem, ņemot vērā tās “20–20–20” mērķus. ES 2014. gadā pieņēma klimata un enerģētikas politikas satvaru 2030. gadam, kurā paredzēts par 40 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, 27 % atjaunojamās enerģijas īpatsvars galapatēriņā un 27 % enerģijas ietaupījums. Šie vidusposma mērķi paredzēti, lai palīdzētu ES sasniegt tās 2050. gada ilgtermiņa mērķi samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas par 80–95 %.

2.2. Tādējādi ES enerģētikas sistēma **virzās projām no laikmeta, kurā dominēja fosilais kurināmais** un elektroenerģijas ražošanas lielās centrālās elektrostacijās, uz elektroenerģijas ražošanu no atjaunojamajiem energoresursiem un decentralizētām iekārtām, vienlaikus maksimāli nodrošinot iespējas, kas izriet no energoefektivitātes palielināšanas un enerģijas pieprasījuma labākas pārvaldības.

2.3. Enerģētikas pārkārtošana un ES vērienīgā klimata politika ir saņēmusi spēcīgu atbalstu **Enerģētikas savienības** projektā, un to ir ļoti veicinājusi **Parīzes nolīguma** noslēgšana, kas ir skaidrs signāls emisijas samazināšanai tādā līmenī, lai planētas vidējās temperatūras pieaugums līdz gadsimta beigām nepārsniegtu 2 °C robežu.

2.4. Lai stabilizētu klimatu, **vajadzīgas tālejošas izmaiņas** visu tautsaimniecības nozaru energosistēmās ⁽¹⁾.

2.5. Enerģētikas pārkārtošana ietver **tehnoloģijas, pētniecības, sociālos, kultūras, ekonomikas un vides aspektus**, un tas nepārprotami nozīmē, ka aktīvāk jāiesaistās iedzīvotājiem un kopienām. Šajā procesā īpaša uzmanība ir jāpievērš pētniecībai un izstrādei, jo rodas jaunas problēmas energosistēmai un rūpniecības nozarēm, kurām ir jāreaģē un jāpielāgojas šai situācijai.

3. Ogles un ogļrūpniecība Eiropā

3.1. **Ogļrūpniecība** ir viena no nozarēm, kuru **būtiski ietekmē enerģētikas pārkārtošana**. Simtiem gadu ogles ir bijušas rūpniecības un sabiedrības attīstības centrā gan Eiropā, gan visā pasaulē. Eiropas Savienību izveidoja ar politiskas gribas aktu apvienot pirmo sešu dibinātāju dalībvalstu ogļu un tērauda ražošanas resursus ⁽²⁾.

3.2. Pašreizējās **bažas par vides aizsardzību, klimata pārmaiņām un cilvēka veselību** ⁽³⁾ ir radījušas virkni politisko un sociālo pieeju, kas apšaubā nepieciešamību turpināt ogļu un cita fosilā kurināmā izmantošanu elektroenerģijas un siltuma ražošanai.

3.3. Ar šo jauno politisko pieeju **ogļu dienas, šķiet, ir skaitītas**, neraugoties uz to, ka patlaban vairāk nekā vienu ceturtdaļu ES elektroenerģijas joprojām ražo 280 ogļu elektrostacijas 22 valstīs. Tikai sešu valstu teritorijās nav ogļu elektrostaciju, proti, Kiprā, Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Luksemburgā un Maltā ⁽⁴⁾.

3.4. Lai arī ideja par ogļu īpatsvara pakāpenisku samazināšanu energoresursu struktūrā ir vispārpieņemta tajās dalībvalstīs, kurās neizmanto vietējos ogļu resursus, tā tas nav ES **ogļu ieguves reģionos**, kur ogļu nozarē tieši nodarbināti ir 240 000 darba ņēmēji. Ņemot vērā arī darbvietas kalnrūpniecības iekārtu ražošanas nozarē, citas darbvietas piegādes ķēdē un netiešās darbvietas, nozare nodrošina gandrīz **vienu miljonu darbvietau**, un daudzas no tām – reģionos, kuros ir maz citu nodarbinātības iespēju ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ 2015. gadā G7 valstis vienojās, ka pasaules ekonomikas dekarbonizācija ir nepieciešama šā gadsimta laikā un līdz ar to vajadzīgas arī "pārmaiņas enerģētikas nozarē līdz 2050. gadam".

⁽²⁾ Līgumu, ar ko izveido Eiropas Ogļu un tērauda kopienas, parakstīja 1951. gadā Parīzē, un ar to Franciju, Vāciju, Itāliju un Beniluksa valstis apvienoja Kopienā ar mērķi organizēt ogļu un tērauda brīvu apriti un brīvu piekļuvi ražošanas avotiem. Ar šo līgumu ir radītas iestādes, kādas mēs tās pazīstam arī šodien.

⁽³⁾ <http://www.env-health.org/resources/press-releases/article/eur8-5-billion-in-health-costs>

⁽⁴⁾ Greenpeace ziņojums "End of an Era: Why every European country needs a coal phase-out plan".

⁽⁵⁾ EURACOAL (Eiropas Ogļu un lignīta asociācija) (2013), "Ogļrūpniecība Eiropā" (Coal industry across Europe), 20. lpp.

3.5. Akmeņogles tiek iegūtas sešās **dalībvalstīs**: Čehijas Republikā, Vācijā, Polijā, Rumānijā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē. Desmit dalībvalstīs kā konkurētspējīgu kurināmo elektroenerģijas ražošanā izmanto lignītu; tās ir Bulgārija, Čehijas Republika, Vācija, Grieķija, Ungārija, Polija, Rumānija, Slovākija, Slovēnija un Spānija.

3.6. Šajās valstīs **vietējam oglēm un lignītam** ir būtiska nozīme attiecībā uz energopiegādes drošību un līdz ar to tās palīdz nodrošināt ES energoapgādes drošību un **samazināt lielo atkarību no importa**. Kā izklāstīts Eiropas enerģētiskās drošības stratēģijā ⁽⁶⁾, izmaksas par ES ievesto enerģiju ir vairāk nekā 1 miljards euro dienā. 2013. gadā kopējās izmaksas sasniedza 400 miljardus euro, proti, vairāk nekā vienu piektdaļu no ES kopējā importa. Vajadzēja importēt 90 % jēlnaftas, 66 % dabasgāzes, 42 % cietā kurināmā un 40 % kodoldegvielas. Dažās ES dalībvalstīs, kurās ir liela apjoma vietējo ogļu ražošana, piemēram, Vācijā un Čehijas Republikā, apmēram 50 % elektroenerģijas iegūst ogļu spēkstacijās. Polijā šis rādītājs pārsniedz 80 %.

3.7. Līdztekus izmantošanai elektroenerģijas ražošanā oglēm **ir arī daudzi citi izmantojumi**. Tās izmanto cementa ražošanā un var pārvērst šķidrā kurināmā. Citi nozīmīgi ogļu izmantotāji ir tērauda pārstrādes ražotnes, papīra ražotāji, ķīmiskā un farmācijas rūpniecība un pārtikas pārstrādes nozare.

3.8. Ogles ir arī būtiska sastāvdaļa tādu **specializētu produktu** ražošanā kā, piemēram, aktivētā ogle, ko izmanto filtrus, vai oglekļa šķiedra, kuru izmanto aerokosmiskajā rūpniecībā, inženiertehniskajā nozarē, militārajā nozarē utt. Ir pieejami rūpnieciskie procesi sintētisko degvielu vai ķīmisko pamatvielu, piemēram, metanola, ražošanai. No metanola ir iespējams ražot dažādus naftas ķīmijas produktus, ko šobrīd ražo no citu veidu fosilā kurināmā.

3.9. Lai sasniegtu mērķi izveidot noturīgu Enerģētikas savienību, kam ir tālredzīga politika klimata pārmaiņu jomā, ES enerģētikas nozarei ir nopietni un intensīvi jāstrādā par nepieciešamās enerģētikas pārkārtošanas. Ogļu rūpniecībai ir jākoncentrējas uz **ogļu efektīvākas un tīrākas izmantošanas veidiem un jāizstrādā alternatīvi ogļu izmantojumi**. Tādēļ ES būtu jāatvēl nepieciešamie līdzekļi pētniecībai un izstrādei ogļu ķīmijas jomā.

4. Pasākumi ogļu mazāk kaitīgai un efektīvākai izmantošanai

4.1. Pat, ja **kaut kad nākotnē ES paredzama pakāpeniska atteikšanās no oglēm**, dažās valstīs un kalnrūpniecības reģionos ogles joprojām tiks izmantotas vēl vairākus gadus desmitus. Saskaņā ar Lisabonas līgumu dalībvalstīm ir tiesības izmantot savus energoresursus un noteikt energoavotu struktūru, zinot, ka nevajadzētu būt nekādām subsīdijām enerģijas ražošanai, un paturot prātā visas saistības klimata pārmaiņu jomā. Ogļu rūpniecībai tomēr ir jāreaģē uz notiekošo enerģētikas pārkārtošanu, **virzību uz mazoglekļa ekonomiku** un jo īpaši dekarbonizācijas mērķi, izmantojot visus pieejamos līdzekļus un metodes ogļu mazāk kaitīgai un efektīvākai izmantošanai. Saistībā ar iepriekš minēto lietderīgi būtu minēt vairākus izdevīgus un pārbaudītus instrumentus, proti, efektivitātes paaugstināšanu, elastīgumu un koģenerāciju.

4.2. Tā kā ogļu vislielākā izmantošana attiecināma uz elektroenerģijas ražošanu, **lielāka efektivitāte** ir svarīgs instruments ogļu mazāk piesārņojošai izmantošanai. Ja ir augsta efektivitāte, no katras tonnas ogļu var saražot vairāk elektroenerģijas un CO₂ emisijas iespējams samazināt par 30 % vai vairāk. Labi piemēri par augstas efektivitātes ogļu elektrostacijām atrodami Vācijas elektrostacijās, kurās ieviesta optimizētu sistēmu tehnoloģija. Šādas ogļu elektrostācijas ir ļoti **elastīgas** un var ātri palielināt vai samazināt ražošanas jaudu, tādējādi atbalstot periodiski mainīgos atjaunojamos energoresursus.

⁽⁶⁾ COM/2014/330 final, 28.5.2014.

4.3. **Koģenerācija (kombinēta siltuma un elektroenerģijas ražošana vai CHP)** ir efektīvs un lietderīgs elektroenerģijas ražošanas veids, kas sniedz ievērojamas priekšrocības gan no enerģētikas, gan vides viedokļa. Tradicionālās enerģijas ražošanas iekārtas izdala atkritumu siltumu vidē. Koģenerācijas iekārtas uztver un izmanto šo siltumu, tādējādi efektīvāk izmantojot kurināmo. ES patlaban ražo 11,7 % elektroenerģijas, izmantojot koģenerāciju⁽⁷⁾.

4.4. Ir cerības, ka vidēji ilgā laikā **oglekļa uztveršanai un uzglabāšanai (CCS)** varētu būt nozīme dekarbonizētā ekonomikā. Iekams pieņemt jebkārus lēmumus pieprasīt CCS, apjomīgi jāuzlabo esošie procesi, jāoptimizē infrastruktūra un uzglabāšana un ir jābūt skaidram priekšstatam par konkurētspēju, kāda ir elektroenerģijai, kas ražota ogļu spēkstacijās, kurās ir CCS. Jāveic izmaksu un ieguvumu un ietekmes uz vidi analīze.

4.5. Apsverot ogļu efektīvu un mazāk piesārņojošu izmantošanu, būtu jānorāda arī ogļu izmantošanas alternatīvas, piemēram, **ogļu sašķidrināšana**. Ogles var pārvērst par šķidro kurināmo – benzīnu, dīzeļdegvielu un reaktīvo dzinēju degvielu vai naftas ķīmijas produktiem. Tiek izstrādātas tehnoloģijas, bet jāņem vērā investīciju un ekspluatācijas izmaksas.

5. Eiropas ogļu ieguves reģioni un to nākotne

5.1. Stāvoklis Eiropas ogļu ieguves reģionos

5.1.1. **Ogļu reģioni** ir tradicionāli rūpniecības apgabali, kur industrializācija bijusi saistīta ar vietējo minerālresursu izmantošanu. Tādēļ minētie reģioni ir **vēsturiski saistīti ar tradicionālajām tautsaimniecības nozarēm**, starp kurām būtiska loma ir smagajai metalurģijai, ķīmiskajai rūpniecībai un enerģētikas nozarei. Minētās nozares un uzņēmumi, kas tajās darbojas, pēdējos gados ir saskārušies ar straujām izmaiņām ārējā vidē (tirgus apstākļi, konkurence, klienti, tehnoloģijas) un būtiskām iekšējām izmaiņām (īpašumtiesību maiņa, īpašnieku mērķi un kapitāla rezerves).

5.1.2. Papildus lielākām izmaiņām dažas tradicionālās rūpniecības nozares ir piedzīvojušas stagnāciju, darbības pārtraukšanu reģionā vai pat pakāpenisku izbeigšanu. Dažos reģionos Eiropas ogles nevarēja konkurēt ar ievestajām oglēm vai citiem fosilajiem energoavotiem, kas izraisīja ogļu ieguves krasu samazināšanos. Ilustrācijai tikai viens piemērs: pirms 100 gadiem AK ražoja aptuveni 300 miljonus tonnu ogļu gadā un nozarē bija nodarbināti vairāk nekā viens miljons kalnraču. Deindustrializācija ir izraisījusi darbvietu skaita samazināšanos, tomēr **ogļu ieguves uzņēmumi vēl joprojām ir daži no lielākajiem darba devējiem vairākos reģionos**. Ogļu uzņēmumu darbības pakāpeniskai samazināšanai vai pilnīgai pārtraukšanai ir ļoti liela ietekme uz attiecīgajiem reģioniem. Šī situācija ir ievērojami ietekmējusi mazos un vidējos uzņēmumus, kas saistīti ar izrakšanu ieguves uzņēmumiem.

5.1.3. Daudzās valstīs ogļu reģioniem ir raksturīgs augstāks **bezdarba** līmenis nekā vidējais rādītājs valstī un **ilgtermiņa bezdarbs**. Tāpēc atlaistajiem kalnračiem būs grūti atrast jaunas darba iespējas. Līdz ar to pieaug **nabadzība, stagnācija un dzīves līmeņa pasliktināšanās, kā arī sociāli atstumto teritoriju un iedzīvotāju skaits**.

5.1.4. **Galvenā problēma, ko rada pieaugošais bezdarbs, ir nelīdzsvarots pieprasījums un piedāvājums darba tirgū**. Citiem vārdiem sakot, pretstatā augstajam bezdarba līmenim darbaspēka pieprasījums ir ļoti skaidrs, bet pieprasījums ir pēc kvalifikācijas, kas atbilst darba tirgus prasībām. **Bijušo kalnraču izglītības profils**, kurā dominē manuālās prasmes, nav pilnībā atbilstīgs darba tirgus vajadzībām gan profesionālajā aspektā (kvalifikācija), gan individuālajā aspektā (motivācija). Ja raktuves slēgšanas dēļ atlaiž lielu skaitu kalnrūpniecībā nodarbināto, ļoti daudzas darbvietas pazūd gandrīz uzreiz, un tas var radīt spēcīgu vietējo satricinājumu.

⁽⁷⁾ Eurostat 2013. gada rādītāji; publicēti 2015. gadā.

5.1.5. Ieguves rūpniecībā nodarbinātajiem ir arī daudz **mazāk attīstīts uzņēmējdarbības gars un mazāka vēlme veidot jaunus uzņēmumus**. Viņu nevēlēšanās uzsākt neatkarīgu uzņēmējdarbību ir saistīta ar ilgstošo ietekmi, kāda bija lielajiem un ietekmīgajiem kalnrūpniecības uzņēmumiem, kas savu darbinieku vidū veicināja darba ņēmēju kultūru, tostarp nevēlēšanos uzņemties risku. Šī tendence tomēr ir vērojama arī plašākā mērogā. Pat universitāšu studenti dotu priekšroku pēc studiju beigšanas uzsākt darbu.

5.1.6. Situāciju bieži pasliktina daudzsološu darba un karjeras perspektīvu trūkums, **mazāk labvēlīgi nosacījumi neatkarīgas uzņēmējdarbības veikšanai, zemi dzīves kvalitātes rādītāji un standartiem neatbilstoši darbības rādītāji inovācijas jomā**, ar ko ir saistīta arī zinātnes, pētniecības un izstrādes lomas samazināšanās. **Publiskās pētniecības un izstrādes spējas visur nav pietiekami attīstītas un zināšanu un lietojumprogrammu nodošana uzņēmējdarbības sektoram nedarbojas pietiekami labi**. Minēto iemeslu dēļ arī ekonomikas pārveide ir sarežģītāka un grūtāka, un ne visos gadījumos sekmīga.

5.2. Pārstrukturēšanas problēmas ogļu ieguves reģionos

5.2.1. ES ogļu ražotājvalstīs **pārstrukturēšana bieži vien ir veikta, reaģējot uz krīzi**, bez atbilstošu politisku saistību uzņemšanās. Rezultātā smagi ir cietusi kalnrūpniecības kopienu iedzīvotāju dzīves kvalitāte. Ogļu ražošanas samazināšana var palielināt bezdarbu, īpaši kalnrūpniecības reģionos, kuros ilgstoši norisinās strukturāla degradācija. Daudzus kalnrūpniecībā nodarbinātos un ar kalnrūpniecību saistīto uzņēmumu darbiniekus, kas zaudējuši darbu, skar ilgtermiņa un bieži vien pastāvīgs bezdarbs, tādējādi veicinot nabadzības palielināšanos.

5.2.2. Diemžēl **attiecīgās Eiropas un valstu iestādes** (ar dažiem izņēmumiem) **līdz šim ir īstenojušas “strausa politiku”** attiecībā uz paredzamo klimata politikas ietekmi uz ogļu ieguves nozari, izvairoties no iesaistīšanās atbilstīgā pilsoniskajā un sociālajā dialogā ar darba ņēmējiem un iedzīvotājiem kalnrūpniecības kopienās. Tas, ka iepriekšējos pārstrukturēšanas procesus īstenoja, pamatojoties uz populistiskiem politiskajiem solījumiem, kas galu galā nematerializējās konkrētos pasākumos minēto kopienu ekonomikas attīstības atjaunošanai, pat vēl tagad atspoguļojas darba ņēmēju pieaugošajā neuzticībā iestāžu spējām efektīvi risināt rūpniecības pārstrukturēšanas procesu.

5.2.3. Vienlaikus zems **empātijas līmenis un patiesas izpratnes trūkums par problēmām, ar ko saskaras kalnrūpniecības reģioni**, novērojams gan Eiropas, gan valstu līmenī. Pastāv tendence pārlieku politizēt debates par kalnrūpniecības nākotni saistībā ar klimata politiku, jo īpaši ogļu ieguves reģionos, kur ogļu ieguvei nav vajadzīgs valsts atbalsts, bet arī tādos kalnrūpniecības reģionos, kur ogļu rūpniecība jau ir sarežģītā pārstrukturēšanas procesā; politiķi izvairās no šī temata, jo pārejas pasākumi uz jaunu reģionālo profilu nesniedz nekādu tiešu kapitālu attiecībā uz elektorātu, ir nepopulāri un ir vajadzīgi vairāki gadu desmiti, lai redzētu rezultātus.

5.2.4. Tā kā ir **nepārprotama saikne starp pakāpenisku ogļu ražošanas izbeigšanu un politiku klimata pārmaiņu jomā**, Eiropas politikā attiecībā uz klimata mērķu sasniegšanu jāparedz **palīdzības sniegšana tiem reģioniem, kas cieš no strukturālām pārmaiņām**, t. i., ogļu ieguves reģioniem.

5.2.5. **Bieži** rodas situācijas, kad vietējām pašvaldībām **nav vajadzīgo finanšu un administratīvo spēju** atbalstīt projektus un pārvaldīt tos saskaņā ar Eiropas Komisijas un valstu iestāžu konkrētajām prasībām; tieši tāpēc Eiropas līdzekļiem ir samērā ierobežoti rezultāti attiecībā uz iespējām un iedzīvotāju dzīves kvalitāti ogļu ieguves kopienās.

5.3. Iespējas, nosacījumi un pasākumi ogļu ieguves reģionu pārstrukturēšanai

5.3.1. “Taisnīgu pāreju”⁽⁸⁾ ogļu ieguves kopienām iespējams nodrošināt, ja valstu un Eiropas iestādes laikus izstrādās **mērķorientētu pasākumu plānu** nolūkā nodrošināt pienācīgas algas un darbvietas drošību attiecīgajiem darba ņēmējiem, veicināt apmācību, prasmju attīstību un pārvietošanu, paredzot pienācīgas kvalitātes nodarbinātības alternatīvas, ievērot cilvēktiesības un garantēt sociālās aizsardzības pasākumus, tostarp pensijas, atbalstīt cilvēkus pārejas periodā, paredzēt ieguldījumus kopienas atjaunošanā, tostarp raktuvju slēgšanas un reģenerācijas pasākumiem vai arī celtniecībai un pakalpojumiem saistībā ar enerģētikas pārkārtošanu.

5.3.2. Tādēļ minētajiem reģioniem steidzami būs vajadzīga **finansiāla un zinātniska palīdzība** ne tikai nolūkā izstrādāt jaunu ekonomikas un sociālo modeli, bet arī saprātīgā termiņā novērst daudzos apdraudējumus cilvēka veselībai un videi, kas saistīti ar pašreizējiem un vēsturiskajiem derīgo izrakteņu ieguves darbiem. Tādēļ dalībvalstu ģeoloģijas dienestu struktūrvienībām un iestādēm, kas atbild par raktuvju slēgšanu un atjaunošanu, jāsadarbojas, lai savāktu un uzglabātu datus par izrakteņiem un raktuvēm un apzinātu galvenos riskus, kas ir saistīti ar izrakteņu ieguves darbiem pagātnē, raktuvju slēgšanu vai raktuvju saglabāšanu.

5.3.3. Iepriekšējā **plānošanā, kas aptvertu divas paudzes**, t. i., 25–50 gadus, jāiekļauj to reģionu nākotne, kuri pašlaik ir atkarīgi no ogļu ieguves, kā arī turpmākie dzīves apstākļi tajos. Ogļu ieguves pakāpeniska izbeigšana enerģētikas vajadzībām šajos reģionos nedrīkst kļūt par iemeslu to stagnācijai. Ņemot vērā to sociālo un saimniecisko potenciālu, šie reģioni ir jāiesaista ES klimata un enerģētikas politikas īstenošanā. Minēto reģionu ilgtspējīga attīstība ir jāsasniedz, garantējot politisko, pilsonisko un sociālo dialogu, lai nodrošinātu, ka tiek plānota pāreja valsts, nozares un uzņēmumu līmenī.

5.3.4. Būtu jāaptur arī **pievilcības samazināšanās attiecībā uz jauniem ārvalstu un vietējiem ieguldītājiem**; papildus darbaspēka neatbilstīgajam prasmju kopumam minēto pievilcību pasliktina arī tas, ka trūkst piemērotu un sagatavotu teritoriju korporatīvajiem nekustamajiem īpašumiem un lielu stratēģisku industriālo zonu.

5.3.5. Līdz ar to bijušo raktuvju strādnieku stāvoklis ogļu ieguves reģionos ir samērā sarežģīts. Ogļu ieguves reģionu kompetentajiem pārstāvjiem būtu jāvērsas pie savu valstu valdībām un kopīgi būtu **jāsagatavo ogļu ieguves reģionu pārstrukturēšanai un attīstībai labu laiku pirms ogļu ieguves jebkādas plānotās samazināšanas vai pakāpeniskas izbeigšanas**.

5.3.6. **Reģionālajām pašvaldībām, dalībvalstu valdībām un ES iestādēm visām ir jāiesaistās enerģētikas pārkārtošanā un ar to saistītajā pārstrukturēšanā ogļu ieguves reģionos.**

5.3.7. **Ogļu ieguves reģioniem piemīt ievērojams potenciāls** attiecībā gan uz pārstrukturēšanu, gan attīstību. Būtu jāsapatavo attīstības pasākumu kopums, tostarp attiecībā uz izpēti un izstrādi sekmēšanu inovatīvā vidē, iekļaujot tradicionālās nozarēs, kuras ir izdzīvojušas ogļu ieguves reģionos, kā arī jaunās augošās nozarēs.

5.3.8. Pilnībā jāizmanto pašreizējā enerģētikas infrastruktūra un kvalificētie cilvēkresursi no ogļu ieguves reģioniem, un šajā ziņā starp atbalstāmajiem pasākumiem vajadzētu būt **publiskā un privātā sektora ieguldījumu veicināšanai**. Esošajiem uzņēmumiem un citiem tirgus dalībniekiem ir jāveic lieli ieguldījumi jaunās ražotnēs, tostarp atjaunojamās enerģijas ražotnēs.

⁽⁸⁾ ETUC Frontlines Briefing (Eiropas Arodbiedrību konfederācijas informatīvais paziņojums), 2015. gada oktobris, *Climate justice: Paris and Beyond* (“Taisnīgums klimata jomā. Parīze un pēc tam”).

5.3.9. **Priekšizpēte** varētu uzskatāmi parādīt, ka dažiem ogļu ieguves reģioniem ir ne tikai liels potenciāls saules, vēja un ģeotermālās enerģijas ražošanai, bet tie atbilst arī citiem nosacījumiem, kas izvirzīti attiecībā uz ieguldījumiem un videi nekaitīgas enerģijas ražošanas tehnoloģiju ieviešanu, proti, viegli pieejama zeme jaunu ražotņu izvietojumam, kvalificēti cilvēkresursi vai to vēlme pārkvalificēties, vietējām pašvaldībām ir zināmas enerģētikas nozares problēmas, un vietējās kopienas ir pieradušas pie industriāliem projektiem.

5.3.10. Pašreizējiem ieguves uzņēmumiem pieder **ievērojamas zemes platības** un/vai simtiem kilometru štreku, ko var izmantot enerģētikas pārkārtošanā, vai arī tie ir ieguvuši **koncesijas** tiesības uz minētajiem objektiem. Turklāt lielākajai daļai kalnrūpniecības ražotņu ir drošs savienojums ar reģionālajiem un valsts tīkliem enerģijas pārvadei.

5.3.11. Lai veicinātu turpmākus ieguldījumus no privātā sektora, kuram ir būtiska loma, **Eiropas strukturālajos un investīciju fondos (ESI fondos)** vismaz 27 miljardi euro ir nošķirti īpaši ieguldījumiem mazoglekļa ekonomikā, tostarp energoefektivitātē. Lai atbalstītu pāreju uz mazoglekļa ekonomiku mazāk attīstītajos, pārejas un vairāk attīstītajos ES reģionos, dalībvalstīm jāiegulda attiecīgi vismaz 12 %, 15 % vai 20 % no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) līdzekļiem. Ja šādiem ieguldījumiem izmanto Kohēzijas fonda (KF) līdzekļus, ieguldījumu proporcionālā daļa mazāk attīstītajos reģionos ir 15 %⁽⁹⁾.

5.3.12. **Eiropas fondi** var **daļēji** palīdzēt kalnrūpniecības kopienām to virzībā uz ekonomikas diversifikāciju un enerģētikas pārkārtošanu, bet **lielākā daļa ieguldījumu** ekonomikas attīstībā jānodrošina no attiecīgo **dalībvalstu publiskajiem līdzekļiem** vai jāpiesaista jauni **privātie ieguldījumi**.

5.3.13. Minētie aspekti jāņem vērā, izstrādājot pasākumus, lai palīdzētu ogļu ieguves reģioniem šajā nenovēršamajā enerģētikas pārkārtošanā un ekonomikas daudzveidības palielināšanā, un sociālie partneri, pilsoniskā sabiedrība un visi iedzīvotāju šajos reģionos ir jāiesaista **jaunu attīstības iespēju apzināšanā savām kopienām**.

5.3.14. **“Pārkārtošanas atbalsta plānam kopienām un reģioniem, kas ir atkarīgi no ogļu ražošanas”**, būtu jārosina reģioni veikt pārkārtošanu, jāstimulē inovatīva attīstība, jāsaģlabā pievilcība investīcijām un jārada iespējas strādāt un dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi.

5.3.15. Minēto **plānu** varētu **izstrādāt padomdevēju grupa** sadarbībā ar **Eiropas Komisiju un Eiropas Parlamentu**. Minētās padomdevēju grupas dalībniekiem vajadzētu būt kalnrūpniecības reģionu, arodbiedrību, NVO, pētniecības un izstrādes jomas un ogļrūpniecības pārstāvjiem.

5.3.16. Atbalsta **plāns** kopienām un reģioniem, kas ir atkarīgi no ogļu ražošanas, būtu jābalsta uz **trim pilāriem**:

- politisko, pilsonisko un sociālo dialogu,
- ieguldījumiem ekonomikā, sociālajā jomā un vides ieguldījumiem,
- ieguldījumiem izglītībā, apmācībā, pētniecībā un izstrādē, inovācijā un kultūrā.

5.4. **Paredzamā attīstība ogļu ieguves reģionos**

5.4.1. **Eiropas ogļu ieguves reģioni** turpmāk **attīstīsies divos virzienos**. Dažos ogļu ieguves reģionos var sagaidīt strauju vai pat krasu ogļu ražošanas izbeigšanu, turpretī citos reģionos ražošana var turpināties vairākas desmitgades.

⁽⁹⁾ Eiropas enerģētiskās drošības stratēģija, COM/2014/330 final, 28.5.2014., 3. iedaļa, 7. lpp.

5.4.2. **Pirmajā minētajā gadījumā** pakāpenisku izbeigšanu var izraisīt ekonomiskā un tirgus situācija, kas ir sarežģīta, jo īpaši Eiropas akmeņogļu rūpniecībā, kura konkurē ar ļoti lētām importētām oglēm. Tas situāciju ļoti apgrūtina pat tām raktuvēm, kuras līdz šim bijušas rentablas. Dažos reģionos valdības vai uzņēmumi var izlemt par raktuvju slēgšanu saskaņā ar Lisabonas līgumu un ES dalībvalstu tiesībām lemt par savu energoresursu struktūru.

5.4.3. Šādiem reģioniem būtu lietderīgi **ātri izstrādāt sociālo pasākumu programmu**, kas balstīta uz paraugpraksi dažādās ES ogļu ražotājvalstīs, kam ir pieredze ar ogļu ražošanas pakāpenisku izbeigšanu vai kas gatavojas šādi izbeigšanai. Šādā situācijā var noderēt Vācijas pieredze; saskaņā ar plānoto Vācijā akmeņogļu ieguve tiks izbeigta 2018. gadā. Ir arī daudzi citi bijušie ogļu ieguves reģioni, piemēram, Apvienotajā Karalistē, Francijā, Nīderlandē un Beļģijā, kam visiem ir vērtīga pieredze.

5.4.4. Reģionos, kuros **ogļu ražošana** saglabāsies **ilgtermiņā**, ir būtiski pievērsties pirmām kārtām **efektīvai un mazāk kaitīgai šo ogļu izmantošanai**. Ja ogle izmantos elektroenerģijas ražošanā, arī turpmāk prioritātes būs emisijas samazināšana. ES ir instrumenti šim nolūkam, proti, pārskatītā emisijas kvotu tirdzniecības sistēma, kurā paredzēts, ka līdz 2058. gadam oglekļa emisijām jābūt nulles līmenī, direktīva par rūpnieciskajām emisijām un drīzumā sagaidāmais jaunais LPTP atsaucis dokuments lielām sadedzināšanas iekārtām.

5.4.5. Stratēģijā ogļu ieguves reģioniem, kuru darbība turpināsies ilgāku laika posmu, ļoti svarīga nozīme būs **pētniecībai un izstrādei**; elektrostaciju efektivitātes turpmāka pieauguma rezultātā aizvien vairāk samazināsies emisijas un būs mazāks kurināmā patēriņš. Elektrostaciju elastīguma pieaugums var palīdzēt atbalstīt periodiski mainīgos atjaunojamos energoresursus. Papildus tīro ogļu tehnoloģijām vai CO₂ izmantošanai un uzglabāšanai būtu jāņem vērā alternatīvi ogļu izmantošanas veidi.

5.4.6. Tomēr pat reģionos ar ilgtermiņa perspektīvām ogļu ieguvei prioritātei jābūt sagatavoties ogļu ieguves izbeigšanai un ogļu ieguves reģionu pārstrukturēšanai.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “COP21 secinājumu ietekme uz Eiropas transporta politiku”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2016/C 303/02)

Ziņotājs: Raymond HENCKS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2016. gada 21. janvārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“COP21 secinājumu ietekme uz Eiropas transporta politiku”.

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 3. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (26. maija sēdē), ar 188 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Pušu konferences 21. sesijā (COP21) pieņemto Parīzes nolīgumu, kā arī ES un tās dalībvalstu iecerēto valsts noteikto ieguldījumu (IVNI), kas liek līdz 2030. gadam samazināt iekšzemes siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas vismaz par 40 % un līdz 2050. gadam — par 80–90 % salīdzinājumā ar emisiju līmeni 1990. gadā.

1.2. Komiteja arī piekrīt, ka šis mērķis ir jāsasniedz kopīgi, ES un dalībvalstīm uzņemoties dalītu atbildību, un ka par jauno IVNI būs jāpaziņo ik pēc pieciem gadiem.

1.3. Transporta jomā mērķis samazināt siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas par 60 % salīdzinājumā ar emisiju līmeni 1990. gadā joprojām ir ļoti drosmīgs, un tā sasniegšanā būs jāiegulda liels darbs. Lai gan lēmums par ieguldījuma sadalījumu pašreizējā posmā līdz 2020. gadam (Lēmums Nr. 406/2009), kā arī turpmākais lēmums par laika posmu no 2020. līdz 2030. gadam dos dalībvalstīm iespēju pilnīgi brīvi izvēlēties tās ekonomikas jomas, kurām būs jāsamazina SEG, Komiteja tomēr iesaka, ka papildu samazinājuma nepieciešamības gadījumā vajadzētu izmantot starptautiskās kvotas un neuzkraut papildu saistības tām nozarēm, kuras nav saistītas ar ETS (COM(2015) 81). Komiteja arī uzskata, ka, runājot par transporta jomu, “lielākus samazinājumus var sasniegt citās ekonomikas nozarēs” (COM(2011) 144). Tāpēc mērķi par 60 % samazināt SEG transporta jomā joprojām var uzskatīt par aktuālu un atbilstošu ES vispārējam mērķim COP21 ietvaros, ja vien ar to saistītie pasākumi un iniciatīvas tiek īstenotas steidzami, ar nepieciešamo noteiktību un pēc iespējas ātrāk.

1.4. Taču tas neatbrīvo Eiropas Savienību un dalībvalstis no dažādu darbību un iniciatīvu, kuras ir uzsāktas vai paredzētas transporta politikas baltajā grāmatā (COM(2011) 144 final) un stabilas enerģētikas savienības ceļvedī (COM(2015) 80 final), atkārtotas izvērtēšanas no to efektivitātes un īstenojamības viedokļa un, jo īpaši no to piemērotības viedokļa saistībā ar transporta dekarbonizācijas mērķi, kā arī no darbību un iniciatīvu reformēšanas un/vai jaunu darbību un iniciatīvu pievienošanas transporta politikas baltās grāmatas pārskatīšanas kontekstā, kas paredzēta 2016. gadā, vienlaikus nemazinot ES konkurētspēju. Dažām no tām būs leģislatīvs raksturs, taču lielākajai daļai būs jābalstās uz valstu brīvprātīgo ieguldījumu nolūkā mainīt rīcību vai paradumus — šāda rīcība ir panākumu atslēga.

1.5. EESK arī vērs uzmanību uz to, cik svarīga ir rīcība, kas paredzēta Starptautiskajā Civilās aviācijas organizācijā ar mērķi izveidot pasaules emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu (ETS) aviācijā, un Starptautiskajā Jūrniecības organizācijā (SJO), lai pārraudzītu jūras transporta radītās emisijas, un aicina gūt tālejošus rezultātus sarunās, kuras pašlaik norisinās ar minētajām organizācijām.

1.6. Komiteja uzsver, ka princips “piesārņotājs maksā” ir jāpiemēro elastīgi, it īpaši saistībā ar attāliem lauku un kalnu rajoniem, kā arī salu teritorijām, lai novērstu izmaksām apgriezti proporcionālus rezultātus un lai arī turpmāk tas varētu kalpot par līdzekli, kas ietekmē izvēli transporta darbību organizācijas sakarībā, vienlaikus novēršot negodīgu konkurenci starp dažādiem transporta veidiem. EESK iesaka izpētīt iespēju visaptveroši organizēt transportu lauku reģionos, lai īstenotu COP 21 nolīguma mērķus un ņemtu vērā neaizsargātu personu vajadzības.

1.7. Jebkurā gadījumā ar principa “piesārņotājs maksā” piemērošanu nepietiek, lai nodrošinātu pāreju uz sabiedrību, kuras izmantotais oglekļa apjoms ir mazs. Vienlīdz svarīgi ir arī citi pasākumi, piemēram, energoefektivitātes paaugstināšana, elektromobilitāte, automobiļu koplietojums, komodalitāte, alternatīvu energoresursu attīstība un vides kvalitātes standartu izstrāde un, pats galvenais, sabiedriskā transporta popularizēšana.

1.8. Attiecībā uz bioenerģiju ir nepieciešams pastāvīgs darbs, lai vēl lielākā mērā samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas un novērstu zemes izmantošanas maiņu. Tālāk ir vēl vairāk jāveicina atlieku, blakusproduktu un atkritumu izmantošana degvielas ražošanā. Biodegvielai vēl ir potenciāls kravu pārvadāšanas, aviācijas un jūras transporta jomā. Tomēr biodegviela nav vienīgais risinājums un nemazina nepieciešamību veidot un virzīt tādas risinājumus, kuru mērķis ir iekšdedzes motorus aizstāt ar elektromobilitāti un/vai ūdeņraža tehnoloģijām, vai ar citiem alternatīviem un ilgtspējīgiem enerģijas avotiem.

Tomēr mērķis nav mobilitātes kā tādas mazināšana, bet gan pārvietošanās ar individuāliem transportlīdzekļiem samazināšana, tiklīdz ir pieejama derīga alternatīva, un sabiedriskā transporta izmantošanas veicināšana, domājot par vispārēju nozīmi vides jomā un tiecoties novērst pilsētu smakšanu zem transporta sloga.

1.9. Ieguldījumu piesārņojošās darbībās pārtraukšana nevar būt tikai valdību uzdevums, un tas nav paveicams bez visas transporta ķēdes (ražotāji, pārvadātāji, lietotāji) informētības palielināšanas un mobilizācijas, izmantojot lēģislatīvus vai rosinošus un varbūt pat atturošus pasākumus. Spēju veidošana, tehniskā palīdzība un atvieglota piekļuve finansējumam vietējā un valsts līmenī ir izšķiroši faktori pārejā uz transporta sistēmu, kas rada zemu oglekļa emisijas līmeni. Eiropas Savienības ieguldījumu programmās jāiekļauj visi transporta veidi, tomēr prioritāte jāpiešķir projektiem, kas rada mazāku piesārņojumu (izmantojot COP21 secinājumus atbilstošus vērtēšanas kritērijus).

1.10. Spēcīgā mobilizācija, ko COP21 ietvaros apliecināja pilsoniskās sabiedrības organizācijas un ekonomikas un sociālās jomas dalībnieki, ir jāturpina, lai veicinātu kolektīvo rīcību ar mērķi atbalstīt taisnīgumu klimata jomā un ieguldījumu pārtraukšanu piesārņojošās darbībās.

1.11. Tāpēc EESK iesaka izmantot līdzdalības dialogu ar pilsonisko sabiedrību, kurš definēts Komitejas 2012. gada 11. jūlija izpētes atzinumā “Transporta politikas Baltā grāmata: ceļā uz pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu un līdzdalību” (CESE 1598/2012).

2. Parīzes nolīguma COP21 galvenie lēmumi

2.1. Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām (uz kuru attiecas 2015. gada COP21) nosaka tikai siltumnīcefekta gāzu (SEG) (galvenā siltumnīcefekta gāze transporta nozarē ir oglekļa dioksīds (CO₂), kas rodas elektrības ražošanas, kā arī degvielas ražošanas un izmantošanas laikā) koncentrācijas stabilizāciju atmosfērā tādā līmenī, kas novērstu bīstamus antropogēniskus traucējumus klimata sistēmā. Savukārt 2015. gada 12. decembra Parīzes nolīgumā pirmoreiz noteikts, ka visas 195 puses, kuras parakstījušas iepriekš minēto Vispārējo konvenciju, apņemas pātrināt SEG emisiju samazināšanu, lai sasniegtu galveno ilgtermiņa mērķi — panākt, lai vidējās temperatūras pieaugums nesasniedtu 2 °C (līdz 2100. gadam) salīdzinājumā ar līmeni pirms rūpniecības attīstības, un turpināt darbību, kuras mērķis ir panākt, lai temperatūras pieaugums nesasniedtu 1,5 °C pretēji pašreizējai tendencei, kura liecina par globālo sasilšanu par 3 °C 21. gadsimta beigās.

2.2. Pēc minētā nolīguma ratifikācijas visām parakstītājām valstīm būs jāuzņemas saistības un jāziņo par iecerēto valsts noteikto ieguldījumu (IVNI) saskaņā ar galvenā mērķa sasniegšanas programmām, kuras katru reizi jāveido piecu gadu posmam.

2.3. Plānots, ka Parīzes nolīgums stāsies spēkā 2020. gadā, ar nosacījumu, ka to būs ratificējušas vismaz 55 valstis, kuras rada vismaz 55 % no globālajām siltumnīcefekta gāzu emisijām, neskarot (ļoti vēlamo) iespēju nolīgumu piemērot vēl pirms stāšanās spēkā.

2.4. ES un tās dalībvalstis saskaņā ar Eiropadomes 2014. gada 23. un 24. oktobra secinājumiem 2015. gada 6. martā vienojās par saistošu mērķi samazināt siltumnīcefekta gāzu (SEG) iekšzemes emisijas vismaz par 40 % līdz 2030. gadam un par 80 līdz 95 % laika posmā līdz 2050. gadam.

2.5. Saskaņā ar minētajiem secinājumiem šis mērķis Eiropas Savienībai un dalībvalstīm ir jāsasniedz kopīgi, proti, par 43 % samazinot emisijas līdz 2030. gadam emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) aptvertajās jomās un par 30 % ETS neaptvertajās jomās (salīdzinot ar 2005. gadu), kā arī īstenojot taisnīgu un solidāru līdzdalību.

3. Pašreizējā situācija ES transporta nozarē

3.1. Transporta politikas baltajā grāmatā (COM(2011) 144 final), Eiropas Komisija 2011. gadā jau pauda stingru aicinājumu saistībā ar nepieciešamību ievērojami samazināt SEG emisijas un panākt, lai klimata pārmaiņu izraisītais temperatūras pieaugums nepārsniegtu 2 °C, vienlaikus norādot, ka transporta jomā SEG ir jāsamazina vismaz par 60 % salīdzinājumā ar 1990. gada emisiju līmeni, piebilstot arī, ka "lielākus samazinājumus var sasniegt citās ekonomikas nozarēs".

3.2. Transporta nozare Eiropas Savienībā ir atbildīga par aptuveni vienu ceturto daļu no SEG: 12,7 % globālo emisiju transporta jomā rada aviācija, 13,5 % — jūras transports, 0,7 % — dzelzceļš, 1,8 % — iekšzemes ūdensceļu satiksme, savukārt 71,3 % — ceļu satiksme (2008. gada dati). Kāda konkrēta transporta veida ietekmi uz vidi ne vienmēr nosaka tikai tiešās emisijas, jo vienlīdz nozīmīgas ir arī netiešās emisijas, kuras jo īpaši ir saistītas ar pārvadājumiem nepieciešamās enerģijas ražošanu.

3.3. No visām rūpniecības nozarēm vislielākais CO₂ emisiju līmeņa pieaugums pasaulē ir transporta nozarē. Eiropas Savienībā transports ir otra lielākā nozare siltumnīcefekta gāzu emisiju ziņā. Turklāt aviācijas un jūrniecības nozarē radītās emisijas palielinās visstraujāk, taču šīs nozares nav iekļautas Parīzes nolīgumā.

3.4. Transporta politikas 2011. gada baltajā grāmatā secināts, ka ES transporta sistēma vēl nav ilgtspējīga un tāpēc:

— ir jāpārtrauc transporta atkarība no naftas, nepasliktinot tā efektivitāti un neapdraudot mobilitāti;

— ir jāpatērē mazāk enerģijas un jāuzlabo transportlīdzekļu energoefektivitāte visos transporta veidos.

3.5. Transporta politikas baltajā grāmatā, kā arī pamatstratēģijā spēcīgai Enerģētikas savienībai Komisija ierosina vairākus pasākumus, lai veidotu dekarbonizētu transporta nozari.

3.6. Ierosinātie pasākumi ietver stingrākus CO₂ emisiju standartus vieglajiem automobiļiem un vieglajām kravas mašīnām pēc 2020. gada, pasākumus degvielas patēriņa efektivitātes uzlabošanai un smagdarba automašīnu emisiju samazināšanai, kā arī labāku satiksmes pārvaldību. Ir jāatbalsta ceļu nodevu sistēmas, kuru pamatā ir princips "piesārņotājs maksā"/"lietotājs maksā", kā arī alternatīvas degvielas izmantošana, tostarp elektromobilitāte, jo īpaši ņemot vērā vajadzību attīstīt pienācīgu infrastruktūru.

4. Ar Parīzes nolīgumu saistītās darbības

4.1. Pēc minētā nolīguma ratifikācijas (līdz 2017. gada 21. aprīlim) visām 128 parakstītājām valstīm būs jāuzņemas saistības un jāziņo par valsts līmenī iecerēto ieguldījumu saskaņā ar galvenā mērķa sasniegšanas programmām, kuras jāveido katram piecu gadu posmam.

4.2. Saskaņā ar Parīzes nolīguma 4. panta 16. punktu Eiropas Savienība var rīkoties kopīgi ar dalībvalstīm dalītas atbildības ietvaros, un tai ir jāpaziņo Parīzes nolīguma sekretariātam katrai dalībvalstij noteiktais emisiju līmenis.

4.3. Saskaņā ar Parīzes nolīguma 4. panta 9. punktu un Lēmumu 1/CP.21 par ieguldījumu, kas noteikts laika posmam līdz 2030. gadam, ir jāziņo vai tas jāaktualizē līdz 2020. gadam un ik pēc pieciem gadiem šis pienākums ir jāveic atkārtoti zema SEG emisiju līmeņa ekonomiskās attīstības stratēģijas laika posmam līdz 2050. gadam ietvaros. Katram nākamajam ieguldījumam jābūt lielākam salīdzinājumā ar iepriekšējo ieguldījumu (4. panta 3. punkts).

4.4. Lai gan Eiropas Savienība jau ir noteikusi mērķus un ieguldījumu laika posmam līdz 2030. un līdz 2050. gadam, globālo emisiju līmeņi (visos ekonomikas sektoros kopā), kurus COP21 aplēsa, pamatojoties uz valstu ieguldījumu 2030. gadā (55 gigatonnas), joprojām nav pietiekami, lai nepieļautu temperatūras paaugstināšanos par vairāk nekā 2 °C, tāpēc jāiegulda papildu darbs, lai emisijas samazinātu līdz 40 gigatonnām.

4.5. Lai gan lēmums par ieguldījuma sadalījumu pašreizējā posmā līdz 2020. gadam (Lēmums Nr. 406/2009) un turpmākais lēmums par laika posmu no 2020. līdz 2030. gadam dos dalībvalstīm iespēju pilnīgi brīvi izvēlēties tās ekonomikas jomas, kurām būs jāsamazina SEG, Komisijas paziņojumā "Parīzes protokols — plāns klimata pārmaiņu apkarošanai pēc 2020. gada" (COM(2015) 81 final) ir ierosināts, ka papildu ieguldījuma nepieciešamības gadījumā vajadzētu izmantot starptautiskās kvotas un izvairīties no papildu saistībām jomās, kuras nav saistītas ar ETS. EESK atbalstīja šo ES nostāju (sk. atzinumu NAT 665/2015). Turklāt arī Komisijas transporta politikas baltajā grāmatā minēts, ka citās ekonomikas nozarēs iespējams sasniegt lielākus samazinājumus.

4.6. Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī to, ka jau ilgu laiku pirms Parīzes konferences tika nolemts par SEG emisiju samazināšanu 60 % apmērā transporta jomā ar mērķi nepieļaut, ka klimata pārmaiņu ietekmē temperatūra paaugstinātos par vairāk nekā 2 °C, EESK uzskata, ka šis mērķis samazināt SEG par 60 % joprojām ir aktuāls un atbilst COP21 lēmumiem.

4.7. Ir tikai jāpiebilst, ka ES apņemšanās rīkoties Starptautiskajā Civilās aviācijas organizācijā (ICAO), lai atbalstītu pasaules ETS izveidi aviācijas jomā, un Starptautiskajā Jūrniecības organizācijā (SJO) saistībā ar jūras transporta jomas pienākumu ņemt vērā SEG nav daļa no IVNI. Eiropas Savienībai būtu jācenšas gūt tālejošus rezultātus notiekošajās sarunās ar ICAO un SJO.

5. Stratēģija — kas konkrēti ir jāpaveic

5.1. EESK konstatē, ka Eiropas Savienības IVNI un mērķi, kas noteikti dažādos Komisijas paziņojumos par klimata politikas pasākumiem transporta jomā, ir ļoti saskaņoti. Taču ir nepieciešams, lai visi transporta politikas baltajā grāmatā ietvertie pasākumi (40 darbības un 131 iniciatīva) tiktu īstenoti ar nepieciešamo noteiktību un pēc iespējas ātrāk.

5.2. Tomēr ir atkārtoti caur Eiropas Savienības IVNI prizmu un no Enerģētikas savienības tiesību aktu kopumā noteikto mērķu viedokļa jāizvērtē ar SEG emisiju samazināšanu saistītie pasākumi, kas noteikti transporta politikas baltajā grāmatā, veicot tās pārskatīšanu, ko Komisija ir iecerējusi 2016. gadā ⁽¹⁾.

5.3. Tas nozīmē, ka dažādās iniciatīvas, kuras ir noteiktas transporta politikas baltajā grāmatā un Enerģētikas savienības tiesību aktu kopumā, būs jāizvērtē no to efektivitātes, realizācijas iespēju un jo īpaši no transporta dekarbonizācijas mērķa viedokļa, kā arī tās jāpārveido un/vai jāpievieno jaunas iniciatīvas. Dažas no tām būs leģislatīvas iniciatīvas, taču lielākajai daļai jābūt balstītām uz valstu brīvprātīgo ieguldījumu nolūkā mainīt rīcību vai paradumus — šāda pieeja ir panākumu atslēga.

⁽¹⁾ OV C 291, 4.9.2015., 14. lpp.

5.4. Pārejot uz mazoglekļa transportu, ir jāievēro šādi nosacījumi:

- līdzsvaroti koordinēt ekonomikas un sociālās prasības;
- ņemt vērā vispārējo nozīmi un vides prasības;
- neierobežot mobilitāti kā tādu, bet būtiski ar telpiskās plānošanas un ekonomikas politikas palīdzību samazināt satiksmes intensitāti un individuālā transporta izmantošanu pilsētās un atbalstīt sabiedrisko transportu;
- ietekmēt rīcību, tostarp pārvietošanās ieradumus, kā arī preču pārvadājumu loģistikas efektivitāti, tostarp pilsētās, priekšroku dodot risinājumiem, kas balstīti uz sadarbību, ar mērķi panākt resursu optimālu izmantošanu;
- veicināt komodalitāti.

Ar transportu saistīti, atbilstoši pasākumi, kas vērsti uz emisiju mazināšanu valsts un reģionālajā un vietējā līmenī, varētu dot ievirzi pilsētām cēsties samazināt emisijas par 50 % līdz 2050. gadam salīdzinājumā ar *status quo* scenāriju. Daži pastāvošie risinājumi būtu jāiestrādā stratēģiskajā mobilitātes plānošanas politikā, kas ļautu labāk koordinēt pilsētu un transporta politikas pasākumus. Spēju veidošana, tehniskā palīdzība un atvieglota piekļuve finansējumam vietējā un valsts līmenī ir izšķiroši faktori šo mērķu sasniegšanai.

5.5. Visās ES programmās, ar kurām atbalsta ieguldījumus transporta nozarē, kā arī Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta, struktūrfondu, Kohēzijas fonda un Eiropas Stratēģisko investīciju fonda finansētos projektos prioritāte jāpiešķir mazāk piesārņojošiem transporta veidiem, vienlaikus nodrošinot dažādu transporta veida integrāciju, lai izveidotu Eiropas transporta tīklu. Kritērijos, kurus izmanto, lai izvērtētu pieteikumus finansējumam, jāietver skaidras atsauces uz COP21 secinājumiem atbilstošiem principiem.

5.6. Sloga sadalījums starp dalībvalstīm un ETS aptvertajiem un ETS neaptvertajiem sektoriem, tostarp transportu, būs galvenie elementi Eiropas Savienības IVNI īstenošanā, un tam ir arī jāatbilst ES stratēģiskajiem mērķiem. Lai sasniegtu līdzsvarotu rezultātu, šajā sadalījumā ir jāievēro Eiropadomes 2014. gada oktobra secinājumi, ņemot vērā efektivitāti no izmaksu un konkurētspējas viedokļa. Šiem aspektiem jābūt noteicošajiem, 2016. gadā pieņemot lēmumu par sloga sadalījumu laika posmā no 2020. līdz 2030. gadam (COM(2015) 80, 1. pielikums), taču vienlaikus ir jāņem vērā ES konkurētspējas saglabāšana.

5.7. Veicot jau minēto baltās grāmatas pārskatīšanu, būtu jāparedz īpaši līdzekļi plašu debašu rosināšanai ar pilsonisko sabiedrību, ņemot vērā, ka ir nepieciešams panākt reizumis nepopulāru pasākumu akceptāciju, jo darbība paliks bez rezultātiem, ja tās adresāti ar to neidentificēsies. Spēcīgā mobilizācija, ko COP21 ietvaros apliecināja pilsoniskās sabiedrības organizācijas un ekonomikas un sociālās jomas dalībnieki, ir jāturpina, lai veicinātu pilsonisko rīcību, atbalstot taisnīgumu klimata jomā un piesārņojošu darbību izbeigšanu.

5.8. Būtu jāveicina un jāpaplašina tādas iniciatīvas kā Globālā degvielas taupīšanas iniciatīva (GFEI), kurā iesaistītās valstis ir apņēmušās izstrādāt politikas pasākumus un noteikumus attiecībā uz transportlīdzekļu energoefektivitāti, kā Parīzes deklarācija par elektromobilitāti un klimata pārmaiņām un tai pievienotais aicinājums rīkoties, kura ir balstīta uz vairāku simtu partneru apņemšanos rūpēties par ilgtspējīgu transporta elektrifikāciju, kā iniciatīva "MobiliseYourCity", kas ir paredzēta pilsētu, kā arī jaunattīstības un jaunietekmes valstu atbalstīšanai, lai tās varētu izstrādāt un īstenot ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānus un pilsētu transporta rīcībpolitiku valsts mērogā, un arī tādas kā Globālais rīcības plāns vidi saudzējošiem kravu pārvadājumiem.

5.9. Kā EESK jau norādīja⁽²⁾, līdzdalību veicinošai pārvaldībai, lai tā būtu efektīva un sasniegtu vēlamos mērķus, ir vajadzīga laba organizatoriskā struktūra un procedūras. Ieinteresēto personu iesaistīšanās ilgtermiņa ilgtspējīgā attīstībā vislabāk darbojas tad, ja to organizē kā pastāvīgu un kolektīvu procesu nevis realizē kā individuālu vai vienreizēju aktivitāti.

5.10. EESK nolēma izveidot Eiropas pilsoniskās sabiedrības forumu par ilgtspējīgu attīstību, kam būtu jāsniedz strukturēts un neatkarīgs satvars pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai ar mērķi īstenot, pārraudzīt un pārskatīt ar ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam un jo īpaši ar tās 13. mērķi (steidzami pieņemt pasākumus klimata pārmaiņu un to seku novēršanai) saistītos horizontālos jautājumus. Attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar transporta sektoru, ir jāizmanto EESK vadīts līdzdalības dialogs, kas paredzēts 2011. gada baltās grāmatas īstenošanai transporta politikas jomā.

5.11. EESK pašlaik izstrādā arī atzinumu (NAT/684) par pilsoniskās sabiedrības un pašvaldību koalīcijas veidošanu Parīzes nolīguma izpildes nolūkā. Ar Parīzes nolīgumu nevajadzētu veidot vēl vienu saistību platformu, bet drīzāk visaptverošu satvaru, kas ļautu ilgtermiņā koordinēt nevalstiskos un valstu pasākumus. Pilsoniskās sabiedrības nozīme tā saistību īstenošanā ir izšķiroši svarīga.

5.12. Ieguldījumu pārtraukšana piesārņojošās darbībās nevar būt tikai valdību uzdevums, un tas nav paveicams bez visas transporta ķēdes (ražotāji, pārvadātāji, lietotāji) informēšanas un iesaistes, izmantojot leģislatīvus vai rosinošus un varbūt pat atturošus pasākumus.

5.13. Brīvprātīgo saistību sistēma, ko izvēlējās COP21, katrai valstij liek tikai norādīt nesaistošas apņemšanās, lai gan saistoša emisiju standarta ieviešana nenoliedzami būtu efektīvākais risinājums Parīzes nolīgumā plānotā rezultāta sasniegšanai. Tomēr augstāk minētais sloga sadalījums Eiropas Savienībā laika posmā no 2020. līdz 2030. gadam, par kuru runāts 5.5. punktā, pastiprinās noteiktās saistības.

6. Sistēma “piesārņotājs maksā”

6.1. Saskaņā ar Lisabonas līgumu (sk. LESD 191. panta 2. punktu) vides politika ir balstīta uz piesardzības un preventīvās darbības principu — uz principu, ka vides postījumu gadījumā ir jāvērsas pret to cēloni, un uz principu, ka maksā piesārņotājs.

6.2. Tas nozīmē, ka par vides postījumiem ir jāmaksā piesārņotājiem, kuri ir atbildīgi par to izraisīšanu. Taču dalībvalstīs oglekļa cenas jautājums klimata politikā ir risināts ļoti atšķirīgi, lielākoties dominējot nodokļiem, kuri galvenokārt skar trūcīgāko mājāsaimniecību pirkspēju, kā arī darbvietas.

6.3. Saskaņā ar transporta politikas balto grāmatu maksājumi un nodokļi būtu jāpārstrukturē tā, lai rūpīgāk piemērotu principu “piesārņotājs maksā” un “lietotājs maksā”.

6.4. Komisijas iecerētā pieeja ir balstīta uz sistēmu “piesārņotājs maksā” un uz iespējām, ko paver ceļu nodeva kā infrastruktūras būvniecības un uzturēšanas finansēšanas līdzeklis. Šai sistēmai, izmantojot ārējo izmaksu internalizāciju, būtu jāveicina ilgtspējīgi transporta veidi un jānodrošina finansējums.

6.5. Eiropas Savienībā pastāv daudzas atšķirīgas un nesaskaņotas sistēmas: elektroniskie instrumenti, uzlīmes, ar sastrēgumiem saistīti nodokļi un, balstoties uz satelītu (GNSS), aprēķinātas nodevas par kilometru. Turklāt Kopienas noteikumi autotransporta nodokļu uzlikšanai smagajam transportam (*Eurovignette*) tiek piemēroti vairs tikai četrās dalībvalstīs, savukārt citas dalībvalstis pat neiekasē maksu par ceļu izmantošanu. Šāda situācija rada bažas par vienotā tirgus attīstību un vieš neizpratni iedzīvotāju vidū, kā arī nelabvēlīgi ietekmē ekonomikas izaugsmi un palielina sociālo nevienlīdzību daudzās dalībvalstīs. Turklāt, ja netiek iekasēti nodokļi par ceļu tīkla izmantošanu, var ciest (nemas nerunājot par negatīvu ietekmi uz vidi) konkurences apstākļi dzelzceļa transporta jomā tajos gadījumos, kad tā pakalpojumi ir pieejami.

⁽²⁾ OV, C 299, 4.10.2012., 170. lpp.

6.6. Tomēr Eiropas autopārvadājumu nodokļu sistēmā ir svarīgi nodrošināt zināmu elastību, lai būtu iespējams ņemt vērā to tālāko reģionu, attālo lauku un kalnu rajonu, kā arī salu teritoriju situāciju, kuros ir mazs apdzīvotības blīvums un kuriem nav dzīvotspējīgu alternatīvu autopārvadājumiem, un rūpēties, lai nenotiktu tā, ka ārējo izmaksu eksternalizācija nemaz neskar rīcību vai transporta organizāciju un vienīgās sekas ir negatīva ietekme uz to konkurētspēju. Lauku reģionu ekonomiskā un sociālā labklājība ir atkarīga gan no izmaksu ziņā lietderīgas, gan videi nekaitīgas transporta sistēmas. Kā līdzekli transporta radīto emisiju ierobežošanai dažas valdības ir ieviesušas dažādus oglekļa nodokļa veidus, ar kuriem nav izdevies ierobežot transporta radītās emisijas un kuri ir ievērojami palielinājuši ģimeņu izdevumus, it īpaši lauku reģionos, tālākajos un kalnu apvidos.

6.7. Kā apgalvo transporta komisāre, Komisija 2016. gada beigās plāno ierosināt Eiropas sistēmu kravas automašīnām un vieglajām automašīnām un noteikt vienotu regulējumu maksājumu iekasēšanai visās ES dalībvalstīs, pamatojoties tikai uz nobraukto kilometru skaitu.

6.8. EESK atzinīgi vērtē Komisijas vēlmi Eiropas līmenī saskaņot ceļa nodokļu uzlikšanas sistēmu, balstoties uz principu "piesārņotājs maksā", bet tā uzskata, ka ar tarifu noteikšanas internalizācijas aspektu noteikti nepietiks, lai izveidotu ilgtspējīgu transporta politiku, kurā ievērotas COP21 ietvaros noteiktās saistības, kas liek izmantot tādus papildu pasākumus kā energoefektivitātes paaugstināšana, elektromobilitāte, automobiļu koplietojums, komodalitāte, alternatīvu energoresursu attīstība un vides kvalitātes standartu izstrāde un, pats galvenais, sabiedriskā transporta popularizēšana.

6.9. Par vēl vienu no pasākumiem varētu kļūt oglekļa cenas noteikšana, balstoties uz ekonomiskiem un sociāliem kritērijiem. Pārāk zema oglekļa cena, kāda ir spēkā pašlaik, neraida skaidru signālu visiem transporta nozares dalībniekiem un neliek viņiem mainīt rīcības modeli, un veikt pasākumus, lai samazinātu enerģijas patēriņu. Taču stingrāki noteikumi un standarti attiecībā uz degvielu, energoefektivitāti, satiksmes automatizētu pārvaldību un alternatīvas degvielas attīstību var radīt iespējas samazināt emisijas, vienlaikus neradot nelabvēlīgu ietekmi uz konkurētspēju.

7. Inovācija, pētniecība un izstrāde, alternatīvie degvielas veidi

7.1. EESK uzsver, ka pilnīgi noteikti ir jāsteno proaktīva rūpniecības politika un koordinēti jāveic pētniecība un izstrāde, lai veicinātu pāreju uz mazoglekļa ekonomiku. Lai atsaistītu transporta nenovēršamo pieaugumu no piesārņojošu emisiju samazināšanas, ir nepieciešams aktīvs pētniecības un izstrādes darbs.

7.2. Ceļvedis transporta politikas jomā ļauj noprast, ka būs nepieciešams turpināt biodegvielas izstrādi, jo īpaši aviācijas un kravu pārvadājumu jomā, vienlaikus norādot, ka biodegvielas izstrāde rada pārtikas nodrošinājuma un vides problēmas. Tajā arī uzsvērts, ka ir svarīgi radīt ilgtspējīgāku otrās un trešās paaudzes biodegvielu.

7.3. Attiecībā uz bioenerģiju ir nepieciešams pastāvīgs darbs, lai vēl lielākā mērā samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas un novērstu zemes izmantošanas maiņu. Tālab ir vēl vairāk jāveicina atlieku, blakusproduktu un atkritumu izmantošana degvielas ražošanā. Biodegvielai vēl ir potenciāls kravu pārvadāšanas, aviācijas un jūras transporta jomā. Tomēr biodegviela nav vienīgais risinājums un nemazina nepieciešamību veidot un virzīt tādus risinājumus, kuru mērķis ir iekšdedzes motorus aizstāt ar elektromobilitāti un/vai ūdeņraža tehnoloģijām, vai ar citiem alternatīviem un ilgtspējīgiem enerģijas avotiem.

7.4. Pārejai uz elektromobilitāti būtu jānotiek līdztekus ar pāreju uz koplietošanas automobiļiem. Tomēr nedrīkst aizmirst, ka pat pēc pilnīgas pārejas uz ilgtspējīgu degvielas veidu motoriem pilsētas joprojām apdraudēs satiksmes slogs, kamēr vien sabiedriskā transporta izmantošana un efektīva izplatīšanas sistēma neklūs par ierastu praksi.

Briselē, 2016. gada 26. maijā.

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība globālajās piegādes ķēdēs”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2016/C 303/03)

Ziņotāja: Emmanuelle BUTAUD-STUBBS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2016. gada 21. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība globālajās piegādes ķēdēs”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 19. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (25. maija sēdē), ar 188 balsīm par un 1 balsi pret pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Jautājums par pienācīgas kvalitātes nodarbinātību globālajās piegādes ķēdēs (GSC) tādās jomās kā, piemēram, tekstilizstrādājumu un apģērbu un apavu ražošana, elektronika, izrakteņu ieguve un agrorūpniecība, ir kritiski svarīgs jautājums visiem publiskā un privātā sektora dalībniekiem, kas iesaistīti piegādes ķēžu pārvaldībā valstu un starptautiskā līmenī.

1.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir pielāgojusi savas iekšējās procedūras, lai līdz Starptautiskās Darba konferences (ILC) 105. sesijai, kas notiks Ženēvā, varētu sniegt savu atzinumu jautājumā par pienācīgas kvalitātes nodarbinātību globālajās piegādes ķēdēs.

EESK iesaka šādus pasākumus.

1.3. Eiropas Komisijai pieņemt visaptverošu un vērienīgu stratēģiju, lai ar visām iekšējās politikas (ES publiskā iepirkuma pieejamību, marķēšanu u. c.), kā arī ārējās politikas (tirdzniecības, attīstības, kaimiņattiecību utt.) jomām sekmētu pienācīgas kvalitātes nodarbinātību GSC.

1.4. Noteikt kopīgu valodu, pieņemt kopīgas definīcijas un dažādajām ieinteresētajām personām, proti, ESAO, SDO, PTO, Eiropas Komisijai, Pasaules Bankai un SVF⁽¹⁾, savstarpēji izvērtēt statistikas datus, lai izvairītos no neskaidrībām un nepareizas interpretācijas, un izstrādāt saskaņotu politiku starp šajā jomā iesaistītajām publiskajām struktūrām, kuru kompetence ir atšķirīga.

1.5. Ņemot vērā ANO Vadošos principus uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām, mums ir jāatzīst un jāpopularizē esošajā “instrumentu kopumā” pieejamie paraugprakses piemēri un iniciatīvas, proti, ESAO Pamatnostādnes daudznacionāliem uzņēmumiem, ESAO Pienācīgas pārbaudes pamatnostādnes nozarēm (apģērbu un tekstilrūpniecībai, izrakteņu, lauksaimniecības un finanšu nozarei), palīdzību tirdzniecībai, finanšu shēmas nodarītā kaitējuma kompensēšanai, rīcības kodeksus, marķējumus, standartus un pašnovērtēšanas instrumentus. Mērķis ir ieviest pakāpenisku, konsekventu un ilgtspējīgu politiku GSC atbildīgā pārvaldībā.

⁽¹⁾ Eiropas Sadarbības un attīstības organizācija, Starptautiskā Darba organizācija, Pasaules Tirdzniecības organizācija, Starptautiskais Valūtas fonds.

1.6. Veicināt praktiskas un piemērotas, uz risku balstītas pieejas, kurās tiktu ņemtas vērā globālās vērtības ķēdes un GSC (lineārās vai modulārās, vienkāršās vai kompleksās, strukturāli īsas vai garas) īpašās iezīmes.

1.7. Balstoties uz esošās prakses novērtējumu, veicināt daudzu ieinteresēto personu iesaisti, iekļaujot publiskā un privātā sektora dalībniekus, sociālos partnerus, NVO, ekspertus u. c., ar mērķi izstrādāt vislabāko portfeli pasākumiem, vadoties no ESAO pamatnostādņēm risku noteikšanai, to novēršanai un mazināšanai, iepazīstināt ar rīcības plānu un ziņot par to. Rīcības plānos iekļautajos pasākumos varētu ietvert gan leģislatīvus, gan neleģislatīvus pasākumus, paraugpraksi, finanšu stimulus, apmācības pieejamību un spēju veidošanu attiecībā uz sociālo dialogu un arodbiedrībām.

1.8. Rosināt konkrēti apsvērt, kādus pārredzamības instrumentus varētu ieviest, lai informētu galapatērētājus par ražošanas sociālajiem apstākļiem.

1.9. Gaidāmajā Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) konferencē vajadzētu apsvērt, kā SDO var aktīvi sekmēt pienācīgas kvalitātes nodarbinātību globālajās piegādes ķēdēs, tostarp izskatīt iespēju izstrādāt un pēc tam pieņemt atbilstošus un piemērotus instrumentus, kas, piedaloties visām ieinteresētajām pusēm, ļautu reāli uzlabot darba apstākļus.

2. Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība globālajās piegādes ķēdēs: definīcijas, konteksts un riski

2.1. Definīcijas

2.1.1. **Globālā vērtības ķēde (GVC).** Šis jēdziens tika ieviests pagājušā gadsimta 90. gadu vidū ar mērķi aprakstīt “visus pasākumus, kas ir vajadzīgi, lai izveidotu produktu, sākot no tā koncepcijas līdz dizainam, izejvielām un starpproduktiem, tirdzniecībai, izplatīšanai un galapatērētājiem sniegtajam atbalstam”⁽²⁾.

GVC ir paredzēta “procesu modernizācijas” (ražotājs ievieš labāku tehnoloģiju, lai paaugstinātu efektivitāti) un “funkcionālās modernizācijas” (ražotāja spēja izstrādāt dizainu, zīmolu un tirdzniecības iespējas) sekmēšanai. Daudzi piemēri tomēr liecina, ka tas ne vienmēr ir tā.

Jautājums par GVC ilgtspējīgu un atbildīgu pārvaldību ir starptautiskās darba kārtības svarīgākais punkts (ESAO, SDO, G7, G20, ES, ANO), ņemot vērā to, ka tieši ar GVC starpniecību aizvien pieaug tirdzniecības un ieguldījumu apmērs visā pasaulē un ka ārpakalpojumu izmantošanai pasaules vadošo uzņēmumu globālajā ražošanā un tās pārrobežu koordinācijai ir būtiskas sociālās sekas. Dažas no tām ir pozitīvas, piemēram, labāk apmaksāts darbs, lielāka sieviešu nodarbinātība, darbvietu radīšana, kas nodrošina piekļuvi darba tirgum, kvalifikācijas paaugstināšana, kā arī zināšanu un tehnoloģiju izplatīšana. Citas turpretī izraisa bažas, piemēram, nestabila nodarbinātība, slikti darba apstākļi (tostarp veselības aizsardzības un darba drošības ziņā), sociālo tiesību neesamība (tostarp sociālā nodrošinājuma seguma trūkums) un cilvēktiesību un darba ņēmēju tiesību pārkāpumi.

Tāpēc tiek izstrādāti ieviesti dažādi instrumenti valstu un starptautiskajā līmenī, piemēram, SDO konvencijas, ESAO pamatnostādnes vai ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipi (sk. arī 2.3.3. punktu) un politikas satvari, piemēram, Ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam⁽³⁾ un to papildinošā Adisabebas rīcības programma par attīstības finansēšanu⁽⁴⁾, ar mērķi atbalstīt darba standartu ievērošanu un veicināt pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, kā arī tirdzniecības, ieguldījumu, privātā sektora un piegādes ķēžu turpmāku attīstību.

⁽²⁾ www.globalvaluechains.org/concept-tools

⁽³⁾ http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

⁽⁴⁾ http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/08/AAAA_Outcome.pdf

2.1.2. **Globālā piegādes ķēde (GSC).** To veido savstarpēji saistītas organizācijas, resursi un procesi, kas rada un piegādā produktus un pakalpojumus galapatērētājiem. Tādējādi tā ir GVC daļa, kas paredzēta apgādei un nevis preču vai pakalpojumu koncepcijai un izplatīšanai.

Vispārēja diskusija par pienācīgas kvalitātes nodarbinātību globālajās piegādes ķēdēs notiks Starptautiskās Darba konferences (ILC), kas ir SDO augstākā lēmumu pieņemšanas struktūra, 2016. gada jūnija sesijā. Diskusijas mērķis ir palīdzēt SDO locekļiem (t. i., valdībām, darba devējiem un darba ņēmējiem) gūt labāku izpratni par to, kā iesaistīšanās minētajās ķēdēs var palīdzēt valstu un vietējā līmeņa ekonomikai attīstīties ilgtspējīgā un iekļaujošā veidā, kas veicina uzņēmumu izveidi un izaugsmi, kā arī darbvietu kvalitātes paaugstināšanu un darba standartu ievērošanu. Šis atzinums ir EESK ieguldījums iepriekš minētajā diskusijā.

2.1.3. **Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība.** Šo jēdzienu ir formulējuši SDO locekļi, un ILC to ir pieņēmusi Deklarācijā par sociālo taisnīgumu godīgai globalizācijai ⁽⁵⁾, kurā iekļautas valstu un vietēja mēroga programmas šādu četru stratēģisko mērķu sasniegšanai:

- veicināt darbvietu radīšanu, prasmju attīstību un ilgtspējīgus iztikas līdzekļus,
- nodrošināt darba ņēmēja tiesību ievērošanu, jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošiem un trūcīgiem darba ņēmējiem,
- paplašināt sociālo aizsardzību vīriešiem un sievietēm, lai nodrošinātu atbilstīgu kompensāciju ienākumu zaudējuma vai samazināšanās gadījumā un piekļuvi atbilstīgai veselības aprūpei,
- veicināt sociālo dialogu, iesaistot spēcīgas un neatkarīgas darba ņēmēju un darba devēju organizācijas.

SDO, kas ir standartu noteicēja visā pasaulē, ir pieņēmusi vairākas konvencijas, kuras ir svarīgas globālajām piegādes ķēdēm. Kā piemēru var minēt darba pamatstandartus (t. i., tiek veicināta biedrošanās brīvība un tiesības uz kolektīvām sarunām un rīcību, diskriminācijas izskaušana attiecībā uz nodarbinātību un profesiju, piespiedu darba un bērnu darba aizliegums), kā arī konvencijas par darba drošību un veselības aizsardzību, darba inspekciju un citas. Valstīm, kas ratificē minētās konvencijas, jānodrošina savu tiesību aktu un praktiskās darbības atbilstība attiecīgajām konvencijām. Turklāt, pamatojoties uz SDO 1998. gada Deklarāciju par pamatprincipiem un tiesībām darbā ⁽⁶⁾, SDO dalībvalstīm ir pienākums ievērot un īstenot tiesību aktos un praksē darba pamatstandartus, pat ja tās nav ratificējušas attiecīgo konvenciju.

2.2. GVC un GSC struktūra un nozīme starptautiskajā tirdzniecībā

2.2.1. GVC nozīme pasaules tirdzniecībā ir strauji pieaugusi, un saskaņā ar PTO, ESAO, SDO un UNCTAD 2013 ⁽⁷⁾ datiem uz to attiecināmi 60 % līdz 80 % starptautiskās tirdzniecības un vairāk nekā 20 % darbvietu visā pasaulē ⁽⁸⁾. Nozarēs, uz kurām attiecas tādas savstarpēji saistītas organizatoriskas sastāvdaļas kā koncepcijas izstrāde, ražošana, izplatīšana un patēriņš, ko virza daudznacionāli uzņēmumi, ietilpst lauksaimniecība, rūpniecība (piemēram, autobūve, aeronautika, tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošana, rotaļlietu ražošana, elektronika) un pakalpojumi (piemēram, zvanu centri, informācijas tehnoloģijas).

⁽⁵⁾ http://www.ilo.org/global/meetings-and-events/campaigns/voices-on-social-justice/WCMS_099766/lang-en/index.htm

⁽⁶⁾ <http://www.ilo.org/declaration/thedeclaration/textdeclaration/lang-en/index.htm>

⁽⁷⁾ http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf

⁽⁸⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-dcomm/-publ/documents/publication/wcms_368626.pdf

2.2.2. Atšķirīgi ir arī šo GVC veidi un struktūras; dažas no tām ir samērā īsas (neliels darbību skaits), turpretī citas ir garākas, paredzot saimniecisku, sociālu un finansiālu saikni starp uzņēmumiem, kas izveidoti daudzās un attālās valstīs (no ASV līdz ES un Āzijai). Atbilstīgi Gary Gereffi⁽⁹⁾ izstrādātajai klasifikācijai ir trīs galvenie pārvaldības veidi, proti, uz pircējiem orientētas GVC un, vairumā gadījumu, uz cenu orientētas GVC (apgērbu un apavu ražošanas GVC) un uz ražotāju orientētas GVC, kurās zināma tehnoloģiskā kompetence ir piegādātājiem jaunattīstības valstīs, tostarp attiecībā uz dizainu un inovāciju (elektronikā).

2.2.3. GSC, kas ir GVC sastāvdaļa, balstās uz saikni starp pircējiem un piegādātājiem un potenciālajiem apakšuzņēmējiem. “Ķēdes” pārvaldība var būt dažāda: vertikāli integrēta, kaptīva ķēde, ķēdes modulāra pārvaldība (lielākie piegādātāji var darboties neatkarīgi no galvenā uzņēmuma) vai tirgus ķēdes izejvielu tirgiem.

2.3. GSC pārvaldība korporatīvās sociālās atbildības (CSR) stratēģijā – galvenie dalībnieki un instrumentu kopums

2.3.1. ES noteiktajā CSR definīcijā ir atzīta “uzņēmumu atbildība par savu ietekmi uz sabiedrību”⁽¹⁰⁾.

2.3.2. Pamatojoties uz vairākām problēmām, kas radušās pēdējo divdesmit gadu laikā, jo īpaši tādās nozarēs kā elektronika, sporta preces un apģērbi, turpmāk minētie jautājumi ir norādīti (jo īpaši ESAO) kā būtiski svarīgi daudznacionālu uzņēmumu grupas (galvenā uzņēmuma) veiktai tās GVC un GSC ilgtspējīgai pārvaldībai:

- a) apzināt cilvēktiesību un darba tiesību nopietnu pārkāpumu, videi nodarīta kaitējuma un korupcijas riskus;
- b) novērst šādus riskus, izmantojot pienācīgas pārbaudes pieeju un īstenojot ilgtspējīgu pārvaldību, tostarp veicot valsts riska profila novērtējumu un piegādātāja riska individuālu novērtējumu⁽¹¹⁾;
- c) mazināt riskus, īstenojot saskaņotu, stingru un ilgstošu CSR politiku attiecībā uz piegādes ķēdi (piegādātāja izvēle, prasības un līgums ar esošajiem piegādātājiem, sociālie auditi), un aktualizēt kritērijus gūtā progressa novērtēšanai;
- d) ziņot un apspriesties ar dažādām ieinteresētajām personām uzņēmumā, piemēram, arodbiedrībām, un ārpus uzņēmuma, piemēram, NVO vai valsts pārvaldes iestādēm, kas atbild par veselības aizsardzību un drošību darbā vai to SDO konvenciju īstenošanu, kuras attiecas uz GSC ilgtspējīgas pārvaldības uzlabošanu.

2.3.3. Pašlaik plašs dalībnieku loks, tostarp daudzas publiskā un privātā sektora, valstu, Eiropas un starptautiskas organizācijas un struktūras strādā pie minētajiem jautājumiem, jo īpaši pēc *Rana Plaza* (Bangladeša) dramatiskajiem notikumiem, kuros 2013. gadā gāja bojā vairāk nekā 1 100 darba ņēmēju:

⁽⁹⁾ “The organisation of Buyer-Driven Global Commodity Chain: How US Retailers Shape Overseas Production Networks”, *Commodity Chains and Global Capitalism*, Wesport, 1994.

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/growth/industry/corporate-social-responsibility/index_en.htm

⁽¹¹⁾ Sk., piemēram, pašnovērtējuma instrumentu, ko izstrādājušas *Euratex* un *IndustriALL* ar Eiropas Komisijas atbalstu un kas paredzēts ES tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošanas uzņēmumiem.

- a) valstu līmenī papildus likumdošanas pasākumiem jomās, uz kurām attiecas tiesības uz pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un cilvēktiesības (piemēram, AK 2015. gada Mūsdienu verdzības likums ar noteikumiem par pārredzamību piegādes ķēdēs)⁽¹²⁾, valdības un parlamenti ar sociālo partneru, ieinteresēto personu, piemēram, NVO, un ESAO valstu kontaktpunktu atbalstu izstrādā un īsteno dažādas iniciatīvas (piemēram, valstu rīcības plānus attiecībā uz uzņēmējdarbību un cilvēktiesībām vai CSR, un citas, piemēram, nesenās iniciatīvas Francijā un Vācijā par pienācīgu pārbaudi);
- b) ES līmenī ir veikti pasākumi dažādās iekšējās un ārējās politikas jomās gan saistībā ar plašākām partnerībām ar trešām valstīm, gan īstenojot pasākumus konkrētās nozarēs. Piemēram, nesen noslēgto un ieviesto ES tirdzniecības un ieguldījumu nolīgumu tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļās ir iekļautas saistošas pušu apņemšanās ievērot darba pamatstandartus, tostarp virzība uz SDO pamatkonvenciju ratificēšanu un centieni panākt mājāsaimniecībā nodarbināto personu augstāku aizsardzības līmeni), efektīvi īstenojot ratificētās SDO konvencijas, lai veicinātu pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, taisnīgas tirdzniecības sistēmu un korporatīvās sociālās atbildības (CSR) praksi. Tajās paredzēts arī izveidot pilsoniskās sabiedrības veiktas uzraudzības mehānismu (papildus starpvaldību struktūrai), iesaistot sociālos partnerus, nolūkā uzraudzīt šo noteikumu ieviešanu un konsultēt puses jautājumos, kas saistīti, *inter alia*, ar tirdzniecību un nodarbinātību. Tarifa preferences jaunattīstības valstīm, kas piešķirtas saskaņā ar VPS+ režīmu, paredz pilnīgu tarifu atcelšanu attiecībā uz vairāk nekā 66 % tarifa pozīciju neaizsargātām valstīm, kuras uzņemas saistošu pienākumu ratificēt un efektīvi īstenojot 27 starptautiskās pamatkonvencijas, tostarp astoņas SDO pamatkonvencijas⁽¹³⁾. ES ir izstrādājusi un īsteno arī stratēģiju CSR jomā, veic pārskatīšanu Direktīvai 2013/34/ES par papildu finanšu pārskatiem (vide un sociālie jautājumi, cilvēktiesības, cīņa pret korupciju, daudzveidība uzņēmumu valdēs utt.); īsteno Bangladešas Ilgtspējas paktu (ES vadītu starptautisku iniciatīvu, kuras mērķis ir uzlabot darba tiesību ievērošanu, veselības aizsardzību un drošību darbā un izstrādāt drošības standartus Bangladešas gatavo apģērbu nozarē)⁽¹⁴⁾; jaunu ES tirdzniecības un ieguldījumu stratēģiju (kurā iekļauta GSC atbildīga pārvaldība⁽¹⁵⁾), un pašreizējā ES prezidentvalsts (Nīderlande) pievērš lielu uzmanību GSC atbildīgai pārvaldībai;
- c) starptautiskā līmenī notiek diskusijas un darbs ESAO (piemēram, Pienācīgas pārbaudes pamatnostādņu attiecībā uz atbildīgām piegādes ķēdēm apģērbu un apavu nozarē⁽¹⁶⁾ un pamatnostādņu daudz nacionāliem uzņēmumiem⁽¹⁷⁾ sagatavošana, pamatnostādnes par atbildīgām lauksaimniecības piegādes ķēdēm⁽¹⁸⁾), ANO (Globālais līgums un Vadošie principi uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām⁽¹⁹⁾) un SDO (Trīspusējās deklarācijas par principiem attiecībā uz daudz nacionāliem uzņēmumiem un sociālo politiku pārskatīšana un gatavošanās debatēm ILC 2016. gada jūnijā, kas būs vēltātas jautājumiem par pienācīgas kvalitātes nodarbinātību GSC).

Dažādas privātas iniciatīvas ir ieviestas vai nu pastāvīgi vai īslaicīgi, piemēram, lai uzlabotu veselību un drošību Bangladešas apģērbu rūpnīcās pēc *Rana Plaza* katastrofas (Bangladešas Vienoššanās par ugunsdrošību un ēku drošību)⁽²⁰⁾.

2.3.4. Visi šie publiskā un privātā sektora dalībnieki ir iesaistīti dažādu rīku un instrumentu, kuru mērķis ir uzlabot darba apstākļus un tiesības darbā, izstrādē un ieviešanā:

- regulējums, tiesību akti, konvencijas,
- rīcības kodeksi,
- sociālais dialogs, tostarp pārrobežu kontekstā⁽²¹⁾,

⁽¹²⁾ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/contents/enacted>

⁽¹³⁾ EESK 2011. gadā pieņēma atzinumu par preferenču sistēmu: OV C 43, 15.2.2012., 82. lpp.

⁽¹⁴⁾ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/events/index.cfm?id=1433> and <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1447>

⁽¹⁵⁾ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf

⁽¹⁶⁾ <https://mneguidelines.oecd.org/responsible-supply-chains-textile-garment-sector.htm>

⁽¹⁷⁾ <https://mneguidelines.oecd.org/text/>

⁽¹⁸⁾ <http://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/rbc-agriculture-supply-chains.htm>

⁽¹⁹⁾ http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

⁽²⁰⁾ <http://bangladeshaccord.org/>

⁽²¹⁾ Tie var būt transnacionālu uzņēmumu nolīgumi (TUN), kas pazīstama arī kā starptautiskie pamatnolīgumi. For details, see REX/443 Information Report, page 8: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.rex-opinions.35349>

- sertifikāti par CSR un sociālo atbildību,
- finansēšanas shēmas, lai nodrošinātu kompensāciju cietušajiem,
- citas iniciatīvas, kurās iesaistītas daudzas ieinteresētās personas,
- palīdzības un attīstības programmas, tostarp spēju veidošanai (drošība un veselības aizsardzība darbā, sociālais dialogs, SDO konvenciju īstenošana utt.).

3. Novērtējums paraugprakses piemēriem divās dažādās tautsaimniecības nozarēs

3.1. GSC apģērbu un apavu ražošanā

3.1.1. Apģērbu un apavu ražošanas nozares GSC ietilpst dažādi dalībnieki un ražošanas procesi. Uz Āzijas un Klusā okeāna reģionu attiecināms apģērbu, tekstilizstrādājumu un apavu globālais eksports 601 miljarda ASV dolāru apmērā, kas veido 60 % no pasaules tirdzniecības kopapjoma, turklāt lielākā daļa minētā eksporta attiecināma uz Ķīnu. Tādas valstis kā Bangladeša un Kambodža palielina savu specializāciju apģērbu un apavu ražošanā un eksportā, sasniedzot attiecīgi 89,2 % un 77,4 % no kopējā preču eksporta 2014. gadā ⁽²²⁾. Tas galvenokārt saistīts ar algu krasu pieaugumu Ķīnas apģērbu un tekstilizstrādājumu ražošanā, liekot starptautiskajiem pircējiem meklēt jaunus piegādātājus Āzijā.

Saskaņā ar SDO datiem ⁽²³⁾ 2014. gadā vidējā izpeļņa lielākajā daļā valstu bija mazāka nekā 200 ASV dolāru mēnesī. Minimālo mēnešalgu nekvalificētiem apģērbu rūpniecības darbiniekiem piemēro Ķīnā (līdz 297 ASV dolāriem), Filipīnās, Malaizijā, Indonēzijā (247 ASV dolāri), Taizemē, Vjetnamā (145 ASV dolāri), Indijā (136 ASV dolāri), Kambodžā (128 ASV dolāri), Pakistānā (119 ASV dolāri), Bangladešā (71 ASV dolārs) un Šrilankā (66 ASV dolāri).

Galvenie riski ir šādi: nav nodrošināts iztikas minimums; piespiedu vai bērnu darbs; vājas ražošanas attiecības biedrošanās brīvības sliktas aizsardzības dēļ un ierobežotu sarunu par darba koplīguma slēgšanu dēļ; sliktas darba drošības un arodveselības aizsardzība; nepietiekama darba inspekcija; nepietiekami attīstītas shēmas attiecībā uz traumām darbā; ūdens piesārņojums, ķīmisko vielu ietekme un sieviešu darbaspēka izmantošana.

3.1.2. 2013. gada 24. aprīlī, sabrūkot *Rana Plaza* ēkai apģērbu ražotnēs Bangladešā, gāja bojā 1 136 darba ņēmēji, galvenokārt sievietes. Nelaiemes gadījuma, kura cēlonis bija ēku ļoti sliktais stāvoklis un rezerves izeju neesamība, apmērs ir izraisījis valdību (ES un tās dalībvalstis, ASV, Kanādā, Norvēģijā), starptautisko organizāciju (SDO, ESAO un Pasaules Bankas), starptautisko un vietējo ieinteresēto personu ārkārtas mobilizēšanos ar vērienīgu pasākumu kopumu, kuru mērķis ir veicināt valstu īstermiņa pasākumus (kompensācija upuru ģimenēm, apģērbu rūpniecību inspicēšana un koriģējoši pasākumi, jaunas revīzijas metodes un darba tiesību pārskatīšana), valstu vidēja termiņa pasākumus (piemēram, neatkarīgu arodbiedrību veidošana un darba inspekcijas pastiprināšana), un sistemātiskus pasākumus globālo piegādes ķēžu atbildīgas pārvaldības sekmēšanai.

⁽²²⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/asia/-/ro-bangkok/documents/publication/wcms_419798.pdf

⁽²³⁾ Turpat.

Piemērs: Bangladešas gatavo apģērbu nozarē gūtā progressa pēc Rana Plaza sagrūšanas novērtējums (2016. gada janvāris)

- Bangladešas Vienošanās par ugunsdrošību un ēku drošību: parakstījuši 220 pircēji apģērbu nozarē,
- Bangladešas Darba drošības alianse: to izveidoja 2013. gada maijā 26 galvenokārt Ziemeļamerikas zīmolu uzņēmumi,
- gatavo apģērbu nozarē Bangladešā līdz 2016. gada janvārim izveidota 341 jauna arodbiedrība (2014. gadā bija 132 arodbiedrības),
- līdz 2016. gada janvārim pārbaudes veiktas 3 734 uz eksportu orientētās gatavo apģērbu ražošanas fabrikās ar mērķi nodrošināt konstrukciju drošību, ugunsdrošību un elektrodrošību,
- darbā pieņemti 235 jauni inspektori ⁽²⁴⁾,
- Bangladešas Darba apstākļu uzlabošanas programma: 38 ražotnes piegādā gatavos apģērbus 17 zīmolu ražotājiem un mazumtirgotājiem,
- kompensācijas cietušajiem: saņemts 24,1 miljons ASV dolāru par 3 490 prasījumiem.

3.1.3. ESAO gatavo Pienācīgas pārbaudes pamatnostādnes attiecībā uz atbildīgām piegādes ķēdēm apģērbu un apavu ražošanas nozarē.

3.1.4. SDO sadarbībā ar starptautiskajiem līdzekļu devējiem, valdībām, darba devējiem, darba ņēmējiem apģērbu nozarē īsteno projektus (piemēram, Āzijā), kuru mērķis ir uzlabot piekļuvi informācijai par darba samaksu, darba apstākļus un ražošanas attiecības nolūkā pilnveidot sociālo dialogu par darba standartiem, stiprināt sociālo partneru spējas un sarunu par darba koplīguma slēgšanu mehānismus, kā arī nodrošināt darba standartu ievērošanu ražotnēs ⁽²⁵⁾.

3.1.5. Eiropas Komisija strādā pie pamatiniciatīvas par apģērbu ilgtspējīgas piegādes ķēdi, tostarp kopīgu plānošanu, koordinētu finansējumu, programmu kopīgu īstenošanu, patērētāju informētību utt.

3.1.6. ES sociālie partneri tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošanas nozarē ir izstrādājuši kopīgu iniciatīvu, ko atbalsta Eiropas Komisija un kurā iekļauts GSC paredzēts CSR riska novērtēšanas instruments. Sociālie partneri pašlaik beidz minētā instrumenta sagatavošanu izplatīšanai starp MVU un citām ieinteresētajām personām.

3.1.7. ES prezidentvalsts Nīderlande vēlas izpētīt veidus, kā pastiprināt sinerģiju starp ES attīstības un tirdzniecības politiku, lai sekmētu globālo vērtības ķēžu ilgtspēju.

3.1.8. Vācijas ekonomikas, sadarbības un attīstības federālais ministrs *Gerd Muller* izveidojis īpašu aliansi "ilgtspējīgiem tekstilizstrādājumiem", iesaistot galvenos partnerus. Pēdējā notikušajā G7 sanāksmē viņš izteica ļoti konkrētu stāvokļa kopsavilkumu: "Atbildības uzņemšanās izmaksātu vienu eiro, vienu vienīgu eiro par kleitu, žaketi vai bikšu pāri, lai nodrošinātu, ka smagais darbs Bangladešā, Kambodžā vai Āfrikā atmaksājas un bērniem un šuvējām dzīvēm ir iespējas ⁽²⁶⁾."

3.1.9. Privāto iniciatīvu izplatīšana ir ļāvusi gūt pieredzi un palīdzējusi apmainīties ar paraugprakses piemēriem. Starp tām jānorāda ICS (*Initiative Clause Sociale*), kurā iesaistīti 22 tādi lielākie mazumtirgotāji kā *Monoprix*, *Carrefour* vai *Casino* ar vairāk nekā EUR 243 miljardu apgrozījumu un kuri izmanto līdzīgas metodes saviem sociālajiem auditiem; *BSCI* (*Business Social Compliance Initiative*), ko 2003. gadā uzsāka *FTA* (*Foreign Trade Association*), kura atrodas Briselē un apvieno vairāk nekā 1 700 mazumtirgotāju un importētāju no 36 valstīm un sadarbojas ar 30 000 uzņēmumiem.

⁽²⁴⁾ "Progress Bangladešas ilgtspējas pakta īstenošanā", pārskata sanāksmes rezultāti, 2016. gada 11. janvāris.

⁽²⁵⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-asia/-ro-bangkok/-ilo-islamabad/documents/publication/wcms_363149.pdf

⁽²⁶⁾ http://www.bmz.de/g7/en/Entwicklungspolitische_Schwerpunkte/Menschenwuerdige_Arbeit/index.html

3.2. GVC un GSC elektronikas nozarē

3.2.1. Saskaņā ar *Sturgeon* un *Kawakami* pētījumu⁽²⁷⁾ par GVC “starpposma ieguldījumiem apģērbu ražošanas nozarē ir daudz mazāka nozīme starpproduktu tirdzniecības vērtības ziņā nekā ieguldījumiem elektronikas un vieglo automobiļu nozarēs”.

3.2.2. GVC elektronikas nozarē ir viena no svarīgākajām ķēdēm preču nozarē ar vairāk nekā 17 % kopējo saražoto starpproduktu īpatsvaru 2006. gadā salīdzinājumā ar 2,7 % ķīmisko produktu un plastmasas izstrādājumu nozarē un 1,9 % gaisa kuģu un to daļu nozarē. Divas vadošās elektronikas starpproduktu eksportētājas valstis ir Ķīna/Honkonga un ASV.

3.2.3. “Vērtību ķēdes modularitāti” nodrošina šādi trīs uzņēmumu veidi:

— galvenie uzņēmumi (galvenokārt rūpnieciski attīstītajās valstīs),

— līgumražotāji, kas atbild par komponentu iegādi, shēmas paneļu montāžu, galīgo montāžu un testēšanu, galvenokārt Ķīnā, Taivānā un Vjetnamā,

— platformu vadītāji, kas definēti kā “uzņēmumi, kuri veiksmīgi ieviesuši savu tehnoloģiju (programmatūras, aparatūras vai to apvienojuma veidā) citos uzņēmumos”.

Šīs specifiskās vērtību ķēdes modularitāte izpaužas kā galveno uzņēmējdarbības procesu, piemēram, datorizētās projektēšanas, ražošanas plānošanas un uzskaites un loģistikas kontroles, kodifikācija un standartizācija.

3.2.4. Plaša patēriņa elektronikas ražojumiem ir īss aprites cikls, sākot no trīs līdz 18 mēnešiem, un tiem paredzēts īss termiņš līdz ekspluatācijas laika beigām. Tādēļ šo produktu piegādātājiem aizvien ātrāk jānodrošina to nonākšana tirgū. Piemēram, kad 2007. gadā tika ieviests *Apple iPhone*, tas nonāca tirgū sešos mēnešos; 2012. gadā šis laiks bija īsāks par divām nedēļām⁽²⁸⁾. Ražotājiem un darba ņēmējiem tas ir grūts uzdevums, un jāizstrādā un jāievieš risinājumi tā izpildei.

Lai gan dažos uzņēmumos ir panākta vienošanās par virsstundu darbu vai darbu maiņās sezonas aktīvākajā periodā un tā atlīdzinājumu atlikušajā gada posmā, citi ziņo, ka būtiski palielinās pagaidu līgumu skaits un darbā pieņemto no aģentūrām nosūtīto darba ņēmēju vai migrantu skaits (piemēram, 2009. gadā Meksikā 60 % elektronikas nozarē nodarbināto bija aģentūru nosūtīti pagaidu darbinieki, kuru īpatsvars sezonas aktīvākajā periodā palielinājās līdz 90 %)⁽²⁹⁾. Bieži vien tas nozīmē samazinātas darba ņēmēju tiesības, piemēram, zemākas algas, sociālā nodrošinājuma trūkumu vai aizliegumu pievienoties arodbiedrībām. Risinājumi papildus attiecīgās valsts normatīvajiem aktiem varētu ietvert līgumus uzņēmuma līmenī, kā arī labāku koordinēšanu un informācijas apmaiņu starp pircējiem un piegādātājiem, tādējādi nodrošinot labāku ražošanas plānošanu un nevis pagaidu, bet gan pastāvīgo darba ņēmēju izmantošanu.

⁽²⁷⁾ “Was the crisis a Window of Opportunity for Developing Countries?” (“Vai krīze pavēra iespēju jaunattīstības valstīm?”), Timothy J. Sturgeon, Momoko Kawakami, Pasaules Bankas Politikas izpētes dokuments.

⁽²⁸⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_dialogue/-sector/documents/meetingdocument/wcms_345445.pdf

⁽²⁹⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_dialogue/-sector/documents/meetingdocument/wcms_317267.pdf

3.2.5. Jautājumi par cilvēktiesību un darba tiesību ievērošanu elektronikas nozarē attiecas arī uz jautājumu par izrakteņu ieguvu konfliktu skartajās un augsta riska teritorijās, piemēram, Āfrikas Lielo ezeru reģionā⁽³⁰⁾. Pēc ASV tiesību akta (*Dodd-Frank Act*) pieņemšanas Eiropas Komisija 2014. gadā iesniedza priekšlikumu regulai, ar ko izveido importētāju pašsertifikācijas sistēmu attiecībā uz alvas, tantala, volframa un zelta ieviešanu ES tirgū, lai nodrošinātu to, ka ieņēmumi no šo derīgo izrakteņu ieguves un tirdzniecības neatbalsta vietēja mēroga bruņotus konfliktus. Tā vietā pienācīgai pārbaudei kopā ar citiem pasākumiem vajadzētu veicināt pārredzamību visā piegādes ķēdē un pozitīvi ietekmēt darbvietu radīšanu un darba apstākļus raktuvēs, piemēram, veselības aizsardzību un drošību darbā, ienākumu līmeni, vai padarīt to darbību oficiālu. Tas ļautu arī turpināt ieguvu Āfrikā tā vietā, lai pievērstos citiem pasaules reģioniem, ko nav skāruši konflikti⁽³¹⁾.

3.2.6. ESAO ir izstrādājusi Pienācīgas pārbaudes pamatnostādnes attiecībā uz atbildīgām izrakteņu piegādes ķēdēm no konfliktu skartajām un augsta riska teritorijām⁽³²⁾.

3.3. GVC un GCS citās nozarēs

3.3.1. EESK vēlas arī uzsvērt, ka GVC un GSC citās nozarēs, piemēram, pakalpojumu nozarē un agrorūpniecībā, var saskarties ar problēmām, kas saistītas ar darba apstākļiem, jo īpaši attiecībā uz veselības aizsardzību un drošību darbā.

3.3.2. SDO atbalsts pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai lauku ekonomikā⁽³³⁾ ir vērsts uz trim prioritārām darbības jomām, proti, pienācīgas kvalitātes nodarbinātību nelabvēlīgā stāvoklī esošām, atstumtām un neaizsargātām lauku iedzīvotāju grupām, pienācīgas kvalitātes nodarbinātību lauku darba ņēmējiem piegādes ķēdēs, pienācīgas kvalitātes nodarbinātību lauku darba ņēmējiem plantācijās.

4. EESK ieguldījums, lai nodrošinātu pienācīgas kvalitātes nodarbinātību GSC

Sagaidot Starptautiskās darba konferences 105. sesiju, kas notiks 2016. gada jūnijā (Ženēvā), EESK vēlas publiskot savu ieguldījumu ar ieteikumiem par visefektīvāko veidu un līdzekļiem, lai uzlabotu darba ņēmēju darba apstākļus piegādātāju vai apakšuzņēmēju uzņēmumos, kuri iesaistīti ražošanas jaudās GSC ietvaros.

4.1. Precizēt katras ieinteresētās personas lomu

Lai izvairītos no pārpratumiem, būtu jāprecizē visu ieinteresēto personu funkcijas un pienākumi.

— Valdības ir atbildīgas par valstu darba un sociālo tiesību izstrādāšanu, ieviešanu un izpildi, SDO konvenciju ratificēšanu un efektīvu īstenošanu un, attiecībā uz ES dalībvalstīm, ES direktīvu transponēšanu un īstenošanu; valdību pienākums ir arī nodrošināt visus administratīvos un finanšu resursus, tostarp darba inspekcijai, lai garantētu atbilstību tiesiskajam regulējumam.

— Starptautiskās organizācijas nosaka standartus un izstrādā globālas iniciatīvas, lai veicinātu starptautisko darba standartu ievērošanu un atbildīgu uzņēmējdarbības praksi. Šajā sakarā norādes par to, kādi uzdevumi un atbildības jomas ir galvenajiem dalībniekiem, ir sniegtas tādos dokumentos kā, piemēram, ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipi ("aizsargāt, ievērot un labot").

⁽³⁰⁾ EESK 2013. gadā pieņēma atzinumu par svarīgāko ES importa preču, tostarp minerālu un izejvielu, nodrošināšanu: OV C 67, 6.3.2014., 47. lpp.

⁽³¹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-157_lv.htm

⁽³²⁾ <http://www.oecd.org/corporate/mne/mining.htm>

⁽³³⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_norm/—relconf/documents/meetingdocument/wcms_311653.pdf

- Sociālie partneri tiek mudināti iesaistīties un veicināt sociālo dialogu par darba standartiem un darba apstākļiem, tostarp nozares un pārrobežu kontekstā, un valdībām būtu jānodrošina, ka biedrošanās brīvība un sarunas par darba koplīguma slēgšanu ir efektīvi aizsargātas un sekmētas.
- Daudznacionāliem uzņēmumiem vajadzētu ievērot likumus, ko piemēro valstī, kurā tie darbojas; tiem vajadzētu ieviest arī CSR un pienācīgas pārbaudes pieeju.
- NVO papildina pārējo dalībnieku centienus un tām ir galvenā loma informētības palielināšanā attiecībā uz darba tiesībām, kā arī pārkāpumu atmaskošanu.

Nemot vērā sarežģītību un acīmredzamos riskus, iesaistot šos galvenos dalībniekus, EESK ierosina izveidot strukturētas, pārredzamas un iekļaujošas ieinteresēto personu platformas šādu sarežģītu problēmu risināšanai.

4.2. **Risināt statistikas problēmas saistībā ar tirdzniecības un ieguldījumu plūsmu mērīšanu**

EESK mērķis ir novērtēt GVC un GSC reālo situāciju vērtības, izaugsmes un nodarbinātības izteiksmē, kā arī to kvalitatīvo attīstību. Tas nozīmē strādāt, piemēram, ar Eurostat un Tirdzniecības ĢD pie pieejamajiem datiem, ko savākusi PTO un ESAO. Šī starptautiskās tirdzniecības jaunā organizēšanas veida labāka izpratne neapšaubāmi dos iespēju izvirzīt jaunus priekšlikumus par to, kā izmantot tirdzniecības un attīstības nolīgumu tradicionālos instrumentus, piemēram, tarifu atcelšanu, regulējuma konverģenci, labāku piekļuvi publiskajam iepirkumam, kopējus izcelsmes noteikumus, spēju veidošanu un palīdzību tirdzniecībai.

4.3. **Centties panākt patiesi integrētu ES pieeju attiecībā uz, piemēram, tirdzniecības, attīstības un kaimiņattiecību politiku**

EESK atbalsta Eiropas Komisijas neseno paziņojumā par ES tirdzniecības un ieguldījumu politiku pausto vēlmi ar dažādu instrumentu starpniecību izmantot ES ārējo politiku, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību trešās valstīs, jo īpaši jaunattīstības valstīs, piemēram, Bangladešā, Vjetnamā, Mjanmā⁽³⁴⁾, Kambodžā, Laosā, kā arī valstīs citos kontinentos. Šajā nolūkā pašlaik apspriestajos un turpmākajos brīvās tirdzniecības nolīgumos būtu jāiekļauj tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļas, jānodrošina labāka saikne starp tirdzniecības politiku un atbalstu un spēju veidošanu, jāveicina atbildīgas uzņēmējdarbības prakse ieguldījumu politikā un privātā sektora attīstība, jāīsteno mērķtiecīgi projekti, kuru mērķis ir uzlabot darba standartu ievērošanu, jāatbalsta valstu sociālie partneri apmācības jomā, jāorganizē informatīvi semināri u. c.

4.4. **Ierosināt reālas saistības**

EESK ir guvusi lielu pieredzi ilgtspējas jomā, piedaloties BTN īpašu sadaļu īstenošanā un uzraudzībā, iesaistoties daudzās pilsoniskās sabiedrības komitejās, un tas ļauj tai ierosināt radīt taisnīgu līdzsvaru starp vajadzīgajām juridiskajām prasībām cilvēktiesību un darba tiesību, pārredzamības un korupcijas apkarošanas jomās, no vienas puses, un daudznacionāliem uzņēmumiem nepieciešamo elastību efektīvi un dažādajām vietēja mēroga situācijām piemērotā veidā organizēt un attīstīt savu GSC, no otras puses.

4.5. **Veicināt efektīvus profilakses pasākumus**

Visā pasaulē arvien vairāk MVU iesaistās GSC, un tiem vēl joprojām ir ievērojams neizmantotais potenciāls šajā ziņā. Tādēļ EESK vēlētos nodrošināt lielāku publicitāti dažiem konkrētiem tirgū pieejamiem instrumentiem, kas jau ir izmēģināti un pārbaudīti uzņēmumos un kas palīdzēs MVU iesaistīties savu GSC ilgtspējīgā pārvaldībā, ieskaitot piegādātāju apzināšanu, pašnovērtējuma rīkus, standartus un priekšlikumus attiecībā uz līgumu noteikumiem.

⁽³⁴⁾ Piem., Myanmar Labour Rights Initiative (SDO, ASV, Japāna, Dānija, ES).

4.6. **Palīdzēt radīt jaunas paaudzes revīzijas**

Sociālie auditi parādījās pagājušā gadsimta 90. gados, un tos kritizēja gan par to tehniskajiem aspektiem (piemēram, revidentu kvalifikāciju, jautājumu raksturu), gan par būtiskiem aspektiem (pagaidu novērtējums vienam piegādātājam, sistēmiska un pakāpeniska progressa trūkums, trešās personas, kas atbild par sociālo apstākļu uzlabošanu utt.). EESK vēlas atbalstīt jaunas paaudzes revīzijas, kas aptvers ne tikai sociālos, bet arī vides un pārvaldības jautājumus, izvirzot vērienīgākus mērķus. Galīgais mērķis būs aizstāt standartizētas anketas ar konkrētam uzņēmumam konkrētā globālajā piegādes ķēdē paredzētu daudzkritēriju diagnostiku un ar sociālo partneru atbalstu ieviest stingru pārraudzības procedūru.

4.7. **Ieviest patērētājiem paredzētus efektīvus pārredzamības instrumentus**

G7 augstākā līmeņa sanāksmē 2015. gada decembrī tika atzinīgi novērtēti tādi praktiski instrumenti kā, piemēram, lietojumprogrammas mobilajām ierīcēm, kas var palīdzēt patērētājiem salīdzināt un izprast sociālo un ekoloģisko produktu marķēšanu.

EESK atbalsta pašreizējos ES centienus ar mērķi izmērīt un demonstrēt dažu patēriņa preču kategoriju oglekļa dioksīda pēdu un ir gatava popularizēt valstu paraugpraksi vides marķējuma jomā, piemēram, daudzkritēriju vides marķējuma eksperimentu, ko veica Francijā laikposmā no 2010. līdz 2013. gadam.

4.8. **Atbalstīt spēju veidošanas programmas un citas iniciatīvas, kuru mērķis ir veicināt sociālo dialogu un ieinteresēto personu daudzpusēju pieeju**

Uzņēmumu veikums pasaules ekonomikā un pienācīgas kvalitātes nodarbinātības principu ievērošana ir cieši saistīti ar neatkarīgām arodbiedrībām un darba devēju organizācijām, sociālā dialoga kvalitāti un darbspēka labklājību.

EESK atbalsta SDO uzsāktu "Labākas nodarbinātības programmu", kuras mērķis ir palīdzēt vietējiem sociālajiem partneriem pilnvērtīgi darboties un risināt sarunas par darba koplīgumu slēgšanu.

Nozaru iniciatīvas, piemēram, Bangladešas Vienošānās par ugunsdrošību un ēku drošību gatavo apģērbu ražošanas nozarē, var mobilizēt pircējus, ražotājus un arodbiedrības izstrādāt un īstenot visaptverošu un efektīvu pieeju, aptverot visas ražošanas nozares.

EESK atbalsta arī starpnozaru sociālo dialogu, tostarp tirdzniecības un sadarbības nolīgumus (TCA)/starptautiskos pamatnolīgumus (IFA). Spēkā esošie TCA/IFA jau ir izrādījušies svarīgs instruments darba ņēmēju tiesību veicināšanai globālajās piegādes ķēdēs. Turpmākajā attīstībā un plašākā piemērošanā tomēr vajadzētu ņemt vērā nepieciešamību saglabāt elastību attiecībā gan uz šādu nolīgumu saturu, gan pārraudzības mehānismiem. Pamatojoties uz īstenošanas gaitā gūto pieredzi, partneriem būtu jācenšas panākt arī minēto nolīgumu pastāvīgu pilnveidošanu.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Inovācija kā jaunu uzņēmējdarbības modeļu virzītājspēks”

(izpētes atzinums)

(2016/C 303/04)

Ziņotāja: Ariane RODERT

Līdzziņotājs: Oliver RÖPKE

Nīderlandes Sociālo lietu un nodarbinātības ministrijas ģenerāldirektors *Boereboom* kgs 2015. gada 16. decembrī Padomes nākamās prezidentvalsts Nīderlandes vārdā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Inovācija kā jaunu uzņēmējdarbības modeļu virzītājspēks”

(izpētes atzinums).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 10. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 25. maija sēdē), ar 131 balsi par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropa šobrīd saskaras ar sarežģītām problēmām, kuru risināšanai vajadzīgi jauni sociālie un ekonomikas modeļi. Lai Eiropā nodrošinātu progresu, izaugsmi un labklājību, jāvirzās uz inovācijā balstītu ekonomiku.

1.2. Šajā saistībā rodas inovatīvas koncepcijas un uzņēmējdarbības modeļi, kas liecina par pāreju no tradicionālas inovācijas uz inovāciju, kurā tiek ņemti vērā tehniskie, vides un sociālie aspekti, galveno uzmanību pievēršot cilvēku dzīvei un labklājībai.

1.3. Tādēļ EESK aicina Komisiju izstrādāt politikas satvaru, kas atbalstītu šos jaunus uzņēmējdarbības modeļus. To var paveikt, atzīstot, savstarpēji saistot un popularizējot galvenās koncepcijas, kas ir šādu uzņēmējdarbības modeļu pamatā, – kopējo vērtību, kopējo ietekmi, ietekmes novērtēšanu, spirāles modeļa partnerību un sociālo inovāciju.

1.4. Minētajā satvarā paredzēta labvēlīga vide, kurā tiek likvidēti šķēršļi un paplašināti tradicionālās uzņēmējdarbības jēdzieni. Izskatāmie jautājumi ir publiskais iepirkums, inovācijai labvēlīgs regulējums, īpaši pielāgots finanšu instruments, mērķtiecīgāks struktūrfondu atbalsts, iespējamie nodokļu atvieglojumi, apmācība, atbalsts un prasmju atjaunināšana, īpaši ņemot vērā digitalizāciju un robotizāciju.

1.5. Dalībvalstīm un Eiropas iestādēm ir pilnībā jāatzīst un jāatbalsta “godīgāki” uzņēmējdarbības modeļi, kuri ar inovāciju veicina sociālo attīstību un kuros līdztekus ziņošanai par ekonomikas progresu ietverts arī sociālās ietekmes novērtējums.

1.6. EESK mudina Komisiju, izstrādājot Eiropas sociālo tiesību pilāru, pilnībā integrēt Sociālo ieguldījumu paketes principus un tās saistību ar sociālo inovāciju, jo daudzi minētie jaunie uzņēmējdarbības modeļi ir šādu principu konkrēta izpausme.

1.7. Dalībvalstīm un Komisijai ir jānodrošina, ka sociālā inovācija tiek pilnībā iekļauta inovācijas programmās. Pilnībā jāizmanto ES finansējums sociālās inovācijas atbalstam, piemēram, programma “Apvārsnis 2020”, un tas būtu jāizvērtē, pamatojoties uz to, kā katra ieinteresētā persona to ir tehniski asimilējusi, kā arī uz tā politisko ietekmi.

1.8. Dalībvalstīm un ES iestādēm inovācijas principi ir jāiekļauj uzņēmējdarbības politikā, lai nodrošinātu tādas kultūras izveidi, kurā inovācija tiek atbalstīta, atzinīgi vērtēta, kompensēta un izplatīta. Šāda kultūra ietver tādus elementus kā eksperimenti, jauni partnerību veidi un plašāks skatījums uz vērtības radīšanu sabiedrībā.

1.9. ES ir vairāk jākoncentrējas uz MVU, jo īpaši sociālo uzņēmumu, mikrouzņēmumu un ģimenes uzņēmumu, un visu veidu jaunuzņēmumu atbalstīšanu un aizsargāšanu inovācijas politikas iniciatīvās, lai uzlabotu šādu modeļu ilgtspējas un atkārtotības ieviešanas/izvērtēšanas nosacījumus.

1.10. Jauni inovatīvi uzņēmējdarbības modeļi ir pilnībā jāņem vērā politikas iniciatīvās, kas vērstas uz ceturto industriālo revolūciju, un ar to saistītajā politikā, piemēram, attiecībā uz aprites, kopīgošanas un funkcionālo ekonomiku. Tādēļ jāveicina visu esošo uzņēmumu un uzņēmējdarbības modeļu adaptācija, atbalstot jaunu un netradicionālu uzņēmējdarbības veidu rašanos, kā arī jaunu attiecību un pielāgotu sadarbības modeļu veidošanu.

1.11. EESK aicina Komisiju gaidāmajā vienotā tirgus stratēģijas pārskatā 2017. gadā pilnīgi ietvert šos jaunus uzņēmējdarbības modeļus un ierosināt ar tiem saistītus jaunus pasākumus.

1.12. Tāpat kā attiecībā uz visiem uzņēmumiem, arī attiecībā uz jaunajiem uzņēmējdarbības modeļiem ir svarīgi pilnībā ievērot principus, kas saistīti ar pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, darbinieku sociālajām tiesībām un sociālo partneru lomu.

2. Ievads

2.1. Eiropas sabiedrībā notiek straujas pārmaiņas, tādēļ ir nepieciešami jauni sociālie un ekonomikas modeļi, lai Eiropas ekonomiku padarītu mūsdienīgu un starptautiski konkurētspējīgu.

2.2. Lai panāktu izaugsmi progresā, labklājības un sociālās kohēzijas nodrošināšanai, nepieciešama jauna pieeja inovācijai. Visā pasaulē inovācijas un pētniecības jomā, kā arī daudzos uzņēmumos šāda pieeja jau tiek īstenota, lai nodrošinātu sociālo, vides un ekonomikas izaugsmi un ietekmi. Turklāt patērētāju vēlnes un pieprasījums rāda, ka viņi atbalsta šo pieeju. To skaidri parāda jaunās iniciatīvas, piemēram, sadarbīgā, aprites un kopīgošanas ekonomika. Visu šo iniciatīvu pamatā ir jaunu vērtību kopums, un to mērķis ir gudra, ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme, lai nodrošinātu progresu, kurā apvienota tehniskā, vides un sociālā inovācija.

2.3. Šā atzinuma nolūks ir izpētīt dažas jaunas koncepcijas, kas ir pamatā jauniem un inovāciju veicinošiem uzņēmējdarbības modeļiem. Kā piemērs visbiežāk tiks izmantota sociālā uzņēmējdarbība. Šā atzinuma pamatā ir EESK *acquis* šajā jomā un jo īpaši komitejas paveiktais darbs saistībā ar projektu par sociālo uzņēmējdarbību⁽¹⁾. Šajā atzinumā nav izskatītas tādas koncepcijas kā aprites, sadarbīgā, funkcionālā vai kopīgošanas ekonomika, inovācija vai politika attiecībā uz MVU, kas ir pētītas citos saistītos EESK atzinumos.

⁽¹⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.social-entrepreneurship-make-it-happen>

3. Jaunu koncepciju rašanās

3.1. *Veicināt sociālo un sabiedrības inovāciju kā uzņēmējdarbības modeli*

3.1.1. Eiropas sabiedrība šobrīd saskaras ar sarežģītām problēmām, kuras nevar atrisināt pašreizējo sistēmu ietvaros. Tādēļ nepieciešama paradigmas maiņa, lai īstenotu jaunu pieeju un inovatīvus risinājumus. Šāda veida inovatīvos risinājumus bieži dēvē par sociālo vai sabiedrības inovāciju. "Sociālā inovācija ir tāda inovācija, kas ir sociāla gan attiecībā uz tās mērķiem, gan līdzekļiem. Proti, sociālo inovāciju var definēt kā jaunas idejas (produktus, pakalpojumus un modeļus), kuras (efektīvāk nekā citi risinājumi) apmierina sociālās vajadzības un vienlaikus rada jaunas sociālās attiecības vai sadarbības veidus. Šāda inovācija ne tikai dod labumu sabiedrībai, bet arī uzlabo tās spējas⁽²⁾." Sociālās inovācijas izpaužas visās nozarēs, tas nav nekas jauns, bet to kopīgā iezīme ir pakāpeniska sistēmisku pārmaiņu radīšana.

3.1.2. Mūsdienu akadēmiskajā vidē inovācija nozīmē vairāk nekā tikai tehnoloģiju attīstību. Pētnieki ir vienojušies, ka inovācijā un pētniecībā jāņem vērā tehniskie, vides un sociālie aspekti. Starp sociālo, digitālo un tehnisko inovāciju pastāv savstarpēja atkarība. Šajā kontekstā digitālā tehnoloģija ir rīks, kas veicina kopīgošanu un sniedz cilvēkiem rīcības iespējas, vienlaikus saglabājot sociālo inovāciju kā galveno mērķi.

3.1.3. Sociālā inovācija izpaužas citādāk nekā tehniskā inovācija. Tā pamatojas uz vajadzībām un bieži ir vērsta uz kādas sabiedrības problēmas risināšanu vai konkrētu lietotāju grupu, vienlaikus ņemot vērā sociālos, vides un saimnieciskos aspektus. Veiksmīgākās pieejas sociālajai inovācijai ir visaptverošas un ar laiku rada sistēmiskas pārmaiņas, nevis risina atsevišķu jautājumu vai tematu.

3.1.4. Sociālās inovācijas pamatā ir ētiska, ideoloģiska vai vispārējās nozīmes pieeja. Pašlaik tā izpaužas pilsoniskās sabiedrības darbībā, bet vēsturiski šāda veida inovācija veidoja labklājības sistēmas. Varētu šķist, ka sociālā inovācija ir jauns jēdziens, taču tas ir pastāvējis jau ļoti ilgi.

3.1.5. Sociālās inovācijas pamatā ir atvērta komunikācija un kopīga problēmu risināšana, iesaistot dažādas ieinteresētās personas un pieejas, lai paātrinātu jaunu risinājumu rašanos. Sociālā inovācija nojauc robežas starp nozarēm un tirgiem, aizstājot konkurenci ar risinājumiem, kuru pamatā ir sadarbība un ilgtermiņa partnerība. Tā ir vērsta uz kopīgošanu, publiskos avotos pieejamu informāciju un nekonkurējošu pieeju izmantošanu.

3.1.6. Sociālā inovācija Eiropai piedāvā būtiski jaunu virzības mērķi un veicinās patiesu sociālo tirgus ekonomiku, kā noteikts Lisabonas līguma 2. pantā. Tomēr to var sasniegt tikai tad, ja inovācija ir skaidri vērsta uz iekļaušanu un vienlīdzību, kas savukārt paātrinās turpmāku sabiedrības inovāciju.

3.2. *Vērtības radīšanas pārskatīšana, ņemot vērā kopīgo vērtību*

3.2.1. Kļūst arvien skaidrāks, ka daudzsološās uzņēmējdarbības pamatā ir visaptverošāks redzējums par saimnieciskās, sociālās un vides vērtības radīšanu. Tas, ka saimniecisko labumu rada vai palielina lielāka sociālā un vides vērtība, skaidri parāda, ka ekonomikas izaugsme ir saistīta ar sociālās un vides jomas attīstību. Tā tiek dēvēta par kopīgās vērtības radīšanu – šo jēdzienu ir pētījuši vairāki pētnieki⁽³⁾.

⁽²⁾ Avots: http://ec.europa.eu/archives/bepa/pdf/publications_pdf/social_innovation.pdf.

⁽³⁾ <https://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value/ar/1>

3.2.2. Šajā stratēģijā ir svarīga pāreja no ierastās īstermiņa finansiālo rezultātu optimizēšanas uz saimnieciskās vērtības radīšanu, lai panāktu sociālo progresu un sabiedrībai radītu vērtību. Kopīgā vērtība var stimulēt nākamo inovācijas un ražīguma izaugsmes vilni globālajā ekonomikā.

3.2.3. Lai atbalstītu reālu sociālo tirgus ekonomiku, jāveicina ieguldījumu veidi, kas ir īpaši paredzēti, lai atbalstītu vairāk uz līdzdalību balstītas, demokrātiskas un iekļaujošas ekonomikas veidošanos. Šajā saistībā ir svarīgi izveidot pilnvērtīgu finanšu ekosistēmu, kurā īpaša uzmanība pievērsta hibrīdkapitālam un jauktam kapitālam; šo tematu EESK ir izskatījusi iepriekšējā darbā ⁽⁴⁾.

3.2.4. Ja tiek izmantota kopīgās vērtības pieeja, tad vērtības radīšana vairs nenozīmē esošās vērtības pārņemšanu, bet gan sociālās, vides un saimnieciskās vērtības vispārēju palielināšanos. Turklāt tirgus netiek definēts tikai no ekonomiskā skatpunkta, bet ietver arī sociālos un vides aspektus. Svarīgi, lai kopīgā vērtība pamatotos uz privātā un pilsoniskās sabiedrības sektora priekšrocībām un atšķirībām, izmantojot kopīgas radīšanas modeļus, kas veicina tirgu paplašināšanos un jaunu tirgu un rašanos.

3.3. *Balstīties uz partnerības pieeju*

3.3.1. Saskaņoties ar sarežģītām sabiedrības problēmām, bieži ir nepieciešama cieša sadarbība starp valdību, tirgu un pilsonisko sabiedrību, lai rastu efektīvus risinājumus. Šī partnerība ir balstīta uz katras iesaistītās personas viedokļa padziļinātu izpratni, ātru lēmumu pieņemšanu un empātisku pieeju.

3.3.2. Sadarbībai, kopīgai radīšanai un starpnozaru inovācijai ir milzīgas priekšrocības salīdzinājumā ar citiem veidiem, kādos sabiedrība savas problēmas ir risinājusi agrāk. Šajā saistībā galvenais ir laikus sapulcēt ieinteresētās personas, lai tās kopīgi definētu sabiedrības mērķi un izstrādātu turpmāko rīcības plānu.

3.3.3. Jāatzīmē, ka, ņemot vērā to, ka inovācijas bieži vien rodas vietējā kontekstā tuvu patiesajām vajadzībām, uzmanība un atbalsts jāsaņem visai sabiedrībai. Šādas vietējās pieredzes, ko var pārņemt un izvērst visos reģionos un valstīs, apkopošanai un izplatīšanai ir plašas iespējas.

3.4. *Kolektīvās ietekmes radīšana*

3.4.1. Kā norādīts iepriekš, liela mēroga sociālajām pārmaiņām nepieciešama plaša starpnozaru koordinācija, pielāgošana un partnerība. Turklāt kolektīvajai ietekmei jābūt vienam no gūtajiem rezultātiem.

3.4.2. Kolektīvās ietekmes pamatā ir dažādu nozaru galveno ieinteresēto personu apņemšanās iesaistīties kopīgā programmā, lai atrisinātu konkrētu sociālo vai sabiedrības problēmu. Turklāt ir vajadzīga centralizēta infrastruktūra, mērķorientēts personāls, strukturēts process, kopīga novērtēšana, pastāvīga komunikācija un visu dalībnieku savstarpēji papildinoša darbība. Liela mēroga sociālās pārmaiņas tiks panāktas labākas starpnozaru koordinācijas rezultātā, nevis ar atsevišķu organizāciju darbību.

⁽⁴⁾ OV C 13, 15.1.2016., 152. lpp.

3.5. *Sociālās ietekmes novērtēšana*

3.5.1. Ja inovācijas koncepcijā ir paredzēts iekļaut ne tikai tehnisko, bet arī sociālo un vides aspektu, progress ir jāvērtē atšķirīgi. EESK jau iepriekš ir pētījis tēmas (sociālās ietekmes novērtēšana ⁽⁵⁾) un ekonomika kopējo interešu labā ⁽⁶⁾), kurās bija skaidri redzama nepieciešamība pēc plašākas rezultātu izpētes un ziņošanas.

3.5.2. Rezultātu novērtēšanas standarts ilgu laiku ir bijusi ekonomikas rādītāji. Taču, tā kā parādās arvien vairāk hibrīdstruktūru, kas veicina inovāciju, nepieciešams jauns un visaptverošs rādītāju kopums, kas ļautu izvērtēt sociālo, vides un saimniecisko ietekmi.

3.5.3. Sociālās ietekmes novērtēšanas principu piemērošana ietver ieinteresēto personu līdzdalību, vienotu izpratni un galveno rezultātu definēšanu, kā arī rādītāju kopīgu noteikšanu. Tādējādi varēs labāk konstatēt reālo radīto vērtību. Galvenais uzdevums ir pāriet no ekonomiskās ziņošanas rādītājiem uz tādiem novērtēšanas faktoriem kā sociālais ieguldījums, izlaide, rezultāts un ietekme. Svarīgi nodrošināt, lai ieinteresētajām personām būtu vienota izpratne par šiem jēdzieniem, jo tie tiek piemēroti gan inovācijai, gan uzņēmējdarbībai.

3.6. *Inovācija un pienācīgas kvalitātes nodarbinātība*

3.6.1. Sociālajai un tehniskajai inovācijai var būt milzīga ietekme uz darba organizāciju un darba apstākļiem. Pieaugošajai individualizācijai un lielākai autonomijai un elastīgumam darba attiecībās nevajadzētu izraisīt sociālās aizsardzības pasliktināšanos. Lai inovatīvi modeļi būtu veiksmīgi, arī apstākļu maiņas gadījumā jāturpina garantēt pienācīgas kvalitātes nodarbinātības principus ⁽⁷⁾.

3.6.2. Inovācija vienlaikus ar vispārēju sociālo progresu būs iespējama tikai tad, ja būs iekļautas visas ieinteresētās personas un tās gūs labumu no inovācijas, ja pievienotā vērtība tiks sadalīta taisnīgi un ja netiks apdraudētas sociālās tiesības. Darbinieku sociālo aizsardzību ir jāturpina garantēt arī apstākļu maiņas gadījumā.

3.6.3. Tas pats attiecas uz darbinieku individuālajām sociālajām tiesībām, jo īpaši darba apstākļiem un algām. Bieži tieši inovatīvi modeļi un digitalizācija rada lielāku individualizācijas līmeni darba vietās un apdraud sociālos standartus. Ilgtspējīgos inovatīvos modeļos jānodrošina darbinieku tiesības un viņu darba apstākļi pat mainīgajā darba pasaulē.

3.6.4. Jauniem inovatīviem uzņēmējdarbības modeļiem ir jāpopularizē darba ņēmēju kolektīvās tiesības, to praktiskā īstenošana un sociālo partneru loma. Sociālie partneri, darba koplīgumi un darba ņēmēju līdzdalība bieži ir inovācijas avots, jo tie rada inovācijai nepieciešamos pamatnosacījumus.

3.6.5. Būtu jāturpina popularizēt sociālo dialogu un visaptverošus koplīgumus, jo arī tie var veicināt pamatnosacījumu pāreju uz inovatīviem uzņēmējdarbības modeļiem pilnveidošanu. Līdz šim sociālās jomas noteikumi bija regulāri jāpielāgo jaunām tehniskās un sociālās attīstības tendencēm, un tas būs jādara arī turpmāk. Skatīt, piemēram, darbaspēka pārdali (piemēram, darba laika saīsināšanu).

⁽⁵⁾ OV C 170, 5.6.2014., 18. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 13, 15.1.2016., 26. lpp.

⁽⁷⁾ Saskaņā ar SDO pienācīgas kvalitātes nodarbinātības principiem ir šādi mērķi: darba pamatstandartu ieviešana; iespējas strādāt pienācīgas kvalitātes darbu un saņemt pietiekamus ienākumus; sociālā nodrošinājuma stiprināšana un sociālo partneru dialoga stiprināšana.

4. Dažādu uzņēmējdarbības modeļu popularizēšana – sociālie uzņēmumi

4.1. EESK atbalsta viedokli, ka ir jāatzīst un jāveicina to uzņēmējdarbības modeļu daudzveidība un pluralitāte, kas kopā veido vienoto tirgu⁽⁸⁾. EESK ir īpašas zināšanas sociālās uzņēmējdarbības jomā. Jēdziens “sociālie uzņēmumi un sociālie uzņēmēji” ietver vairākus no iepriekš minētajiem konceptiem un labi ilustrē uzņēmējdarbības modeļu jaunus hibrīdos veidus Eiropā.

4.2. Eiropā ir vairāk nekā 2 miljoni sociālo uzņēmumu, kuru ieguldījums IKP sasniedz 10 %. Daudzās dalībvalstīs tā tomēr ir jauna un neatīstīta nozare, kas norāda uz ievērojamu attīstības iespēju. Pilsoniskā sabiedrība un sociālā ekonomika ir savstarpēji cieši saistītas un ar inovācijas starpniecību ir sekmējušas nozīmīgas sistēmiskas izmaiņas sabiedrībā tādās jomās kā bērnu aprūpe, slimnīcas, vecu cilvēku un personu ar invaliditāti personīgās autonomijas un neatkarīgas dzīves veicināšana, darba un privātās dzīves līdzsvars, iekļaušanās darba tirgū un (sociālie) mājokļi, kā arī daudzi zinātniskie atklājumi un izgudrojumi.

4.3. Pievēršoties konkrētām lietotāju grupām, neapmierinātām vajadzībām sabiedrībā vai aizpildot tukšas nišas, sociālie uzņēmumi eksperimentē un rod inovatīvus risinājumus, vienlaikus veicot saimniecisko darbību. Tie atkārtoti iegulda peļņu, lai īstenotu savu sociālo misiju un ietekmi. Sociālajiem uzņēmumiem pēdējā laikā ir pievērsta īpaša uzmanība, jo tie piedāvā interesantu risinājumu, radot divpusēju vērtību: sociālajā jomā, īstenojot savu darbību (sociālā kohēzija un iekļaušana), un ekonomikas jomā (veicot tirdzniecību, sākot uzņēmējdarbību un radot darbvietas).

4.3.1. Inovācijas un radošuma veicināšana ir atkarīga no katras ieinteresētās personas, kā arī no rīcības un attieksmes. Tādēļ ir svarīgi ne tikai stiprināt sociālās uzņēmējdarbības jomu, bet arī nodrošināt atvērtu attieksmi pret citiem dažādajiem jaunajiem modeļiem. Jāveicina sadarbības un kopēju vērtību kultūra; tas ir princips, kas vienmēr ir bijis ietverts sociālajā ekonomikā. Tā kā sociālā uzņēmējdarbība ar inovācijas starpniecību rada jaunas iespējas tirgū, īpaša uzmanība ir jāpievērš šādu struktūru aizsardzībai, lai tās varētu turpināt attīstīties.

4.3.2. Jo īpaši vērts atzīmēt, ka pētījumi liecina, ka sievietes sociālajā uzņēmējdarbībā ir pārstāvētas vairāk nekā tradicionālajā uzņēmējdarbībā. Turklāt pētījumi, kuros vāc pa dzimumiem sadalītus datus par šo jautājumu, liecina, ka sociālās uzņēmējas sievietes dažās Eiropas valstīs skaita ziņā pat pārsniedz vīriešus. Šie pētījumi arī atklāj, ka sociālās uzņēmējas sievietes ir inovatīvākas nekā sociālie uzņēmēji vīrieši, turklāt viņas par inovāciju tērē mazāk līdzekļu⁽⁹⁾. Šāds pētījums liecina par lielām attīstības iespējām, īpašu uzmanību pievēršot sieviešu sociālās uzņēmējdarbības atbalstam.

5. Labvēlīgas vides veidošana jauniem un inovatīviem uzņēmējdarbības modeļiem

5.1. Tādi jauni un inovatīvi uzņēmējdarbības modeļi kā sociālie uzņēmumi ir daļa no tradicionālās ekonomikas un nav pretrunā citiem uzņēmējdarbības modeļiem. Mainoties Eiropas sabiedrībai, galvenā uzmanība jāvelta, lai pienācīgi atspoguļotu visu veidu inovāciju, kas rada jaunus uzņēmējdarbības modeļus. Lai gan jaunie modeļi balstās uz vairākiem konceptiem, kas apskatīti 3. iedaļā, lielākā daļa uzņēmējdarbības atbalsta, attīstības un darbības uzsākšanas programmu, kā arī citi nepieciešamie aspekti, piemēram, tiesību akti un finanšu instrumenti, nereti nespēj atbalstīt šos dažādos uzņēmējdarbības modeļus tādēļ, ka lielākā daļa atbalsta noteikumu un politikas pašlaik joprojām ir paredzēta standarta tradicionālākajiem uzņēmumu modeļiem un apsvērumiem. Tāpēc nolūkā mobilizēt atbalstu pilnībā visiem dažādajiem uzņēmējdarbības modeļiem, kas rodas Eiropā, būtu jāapsver šādi elementi.

⁽⁸⁾ OV C 318, 23.12.2009., 22. lpp.

⁽⁹⁾ WEstart: *Mapping Women's Social Entrepreneurship in Europe*, 2015.

5.1.1. Attiecībā uz sociālo uzņēmējdarbību EESK aktīvi iestājas par vispusīgu ekosistēmu, kas ir īpaši pielāgota šā konkrētā uzņēmējdarbības modeļa unikālajām iezīmēm⁽¹⁰⁾. Tāpat **ekosistēmas jāizstrādā arī attiecībā uz citām jaunām un hibrīdām uzņēmējdarbības koncepcijām**. Turklāt esošais atbalsts ir jāatjaunina un jāpielāgo, lai ietvertu šos jaunus modeļus, kā arī palīdzētu esošajiem uzņēmumiem pielāgoties minētajām jaunajām tendencēm un izmantot tās. Ideāla ekosistēma ietver tādus elementus kā pielāgota finanšu ekosistēma ar hibrīdkapitālam piemērojamiem risinājumiem, labāki publiskā iepirkuma veidi, pielāgots uzņēmējdarbības attīstības atbalsts un sociālās ietekmes novērtēšana. Minētie aspekti ir būtiski, lai atbalstītu katru uzņēmējdarbības modeļa izveidi un ilgspēju.

5.1.2. Inovācija vairs nav lineāra. Turpmāko risinājumu apzināšanā izšķiroši svarīga ir tehniskās, vides un sociālās inovācijas aspektu apvienošana. Lai pilnīgi integrētu šos jēdzienus, nepieciešama jauna pieeja **ziņošanai par paveikto, orientējoties uz rezultātiem vai ietekmi**. Šajā saistībā īpaši svarīgi ir divi elementi: kopējās vērtības radīšana un “trīskārša bilance” (nodrošinot, ka sociālajam, vides un ekonomiskajam progresam ir vienlīdz liela nozīme). Atzīstot saimniecisko, sociālo un vides aspektu kopīgās ietekmes kopējo vērtību, strauji tiks veidoti jaunu veidu hibrīdu uzņēmumi. Kopīgā vērtība joprojām ir sākotnējā attīstības posmā. Tādēļ vadītājiem jāiegūst jaunas prasmes un zināšanas un valdībām jāmacās reglamentēt tā, lai veicinātu, nevis kavētu kopīgās vērtības radīšanu.

5.1.3. Finanšu tirgiem ir būtiska nozīme resursu pareizā sadalē sabiedrībā. Taču to aizvien pieaugošā **īstermiņa pieeja ir tiešā pretrunā** prasībai risināt sabiedrības ilgtermiņa vajadzības; tā ir problēma, kas minēta dažādos ziņojumos⁽¹¹⁾. Uzņēmumiem ir jābūt iespējai nākotnē veikt ieguldījumus, lai radītu vērtību ieguldītājiem, kā arī sabiedrībai kopumā. Tādēļ ir vajadzīgas jaunas sistēmas, kas kompensē ilgtermiņa ieguldījumus. Šajā saistībā svarīgs aspekts, kas nereti veicina uzņēmuma attīstību, ir publiskais finansējums, kurā bieži izmantoti jauktā kapitāla risinājumi.

5.1.4. Lai inovācija veicinātu jaunu uzņēmējdarbības modeļu rašanos, **pastāvīgi jāsekmē inovācijai labvēlīga vide**. Lai Eiropā stimulētu inovācijas kultūru, svarīgi ir atbalstīt eksperimentālas programmas, kurās ir pieļaujami gan veiksmīgi, gan neveiksmīgi pasākumi (pieredzes gūšanas nolūkos). “Inovācijas princips” būtu jāpiemēro kā papildinošs instruments piesardzības principam, nepadarot to savukārt par šķērslī inovācijai; “inovācijas princips” paredz ņemt vērā tiesību aktu un regulējuma ietekmi uz inovāciju. Jāsāk ar tādu procesu un sistēmu izstrādi, kas orientēta uz partnerības principu, iesaistot galvenās ieinteresētās personas (organizējot atvērtus forumus, iespējas risināt dialogu un uz sadarbību vērstas sanāksmes). Šāda prakse jau tiek īstenota daudzviet Eiropā un būtu viegli paplašināma, kopīgojama un izplatāma⁽¹²⁾.

5.2. Jaunu uzņēmumu izveides veicināšanas Eiropā būtisks aspekts ir **politiskā griba un līdzdalība**. Izšķiroša nozīme ir ES un dalībvalstu līmenī izstrādāt saskaņotas politiskās programmas, kas ir īpaši pielāgotas dažādu uzņēmējdarbības modeļu atbalstam. Lai Eiropā nodrošinātu izaugsmi un labklājību, acīmredzami ir nepieciešama virzība uz inovācijā balstītu ekonomiku un sabiedrību. Šā mērķa sasniegšanai būtu atbilstoši jāpielāgo iekšējā tirgus regulējums un politika. Vienotā tirgus stratēģijas pārskatīšana, kas paredzēta 2017. gadā, ir iespēja noteikt jaunus pasākumus šajā jomā.

5.2.1. Ņemot vērā uz kopējo vērtību un trīskāršo bilanci likto uzsvāru, svarīgi ir nodrošināt atbilstošu un pastāvīgu atbalstu **fundamentālajiem un lietisķajiem pētījumiem**, lai radītu augsni turpmākai inovācijai. Turklāt šo jauno uzņēmējdarbības modeļu īstenošie pasākumi ir **statistiski** jāapkopo, lai varētu sniegt piemērotāko politisko atbalstu.

⁽¹⁰⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.social-entrepreneurship-make-it-happen>

⁽¹¹⁾ *The Kay Review*, 2012: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/253454/bis-12-917-kay-review-of-equity-markets-final-report.pdf.

⁽¹²⁾ Projekti *Europe Tomorrow* – Loss (FR) un *UnMonastery* (IT).

5.2.2. Ir svarīgi **palielināt informētību** par dažādajiem inovācijas un novatoru veidiem. Sociālie uzņēmumi un pilsoniskā sabiedrība bieži vien sevi nepozicionē kā novatorus. Palielinot sociālās inovācijas redzamību un nodrošinot, ka tā tiek atzīta, sniedzot skaidru atzinību par tās lielo ieguldījumu sabiedrībā, tiks veicināta inovācija visās nozarēs.

5.2.3. ES joprojām ir liela nozīme jaunu iniciatīvu apkopošanā un kopīgošanā, labvēlīgas vides veicināšanā un tādu apstākļu nodrošināšanā, lai galvenajās politiskajās iniciatīvās tiktu ņemtas vērā šīs jaunās tendences. Komisija ir izdevīgās pozīcijās, lai sekmētu **paraugprakses apmaiņu un modeļu pārņemšanu**.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sadarbīgais patēriņš un pašregulējums”

(izpētes atzinums)

(2016/C 303/05)

Ziņotājs: Jorge PEGADO LIZ

Nīderlandes sociālo lietu un nodarbinātības ministrijas ģenerāldirektors J. BOEREBOOM 2015. gada 16. decembra vēstulē Nīderlandes prezidentūras vārdā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Sadarbīgais patēriņš un pašregulējums”

(izpētes atzinums).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 10. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 25. maija sēdē), ar 133 balsīm par, 1 balsi pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Pēc Nīderlandes prezidentūras pieprasījuma izstrādāt izpētes atzinumu par tematu “Sadarbīgais patēriņš un pašregulējums” Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK), pabeigusi atzinuma izstrādi, šajā dokumentā izklāstījusi savu atzinumu un secinājumus.

1.2. Vairākos iepriekšējos atzinumos, kuri izmantoti arī šā atzinuma sagatavošanā, komiteja jau pievērsās vairākiem aspektiem saistībā ar sadarbīgo patēriņu, kuram dažādās valodās ir dažādi nosaukumi un dažādas pieejas.

1.3. Saskaņā ar saņemto atzinuma pieprasījumu komiteja centās definēt sadarbīgā patēriņa raksturīgās iezīmes un ar to saistītās ekonomiskās darbības un noteikt, kādā veidā un ar kādiem līdzekļiem, konkrētāk, izmantojot pašregulējumu vai kopregulējumu, nodrošināt tiesisko aizsardzību šīm ekonomiskajām un sociālajām darbībām.

1.4. Sadarbīgais patēriņš, kura sociālā un ekonomiskā attīstība sākās 2000. gados ar interneta izmantošanu un sociālo tīklošanos, nav balstīts uz maiņas tirdzniecības savstarpējām attiecībām, kuras ir tikpat senas kā cilvēce, bet drīzāk gan saistīta ar nesavstarpēju prosociālu rīcību vai, precīzāk, ar darbību un procesu, kurā tas, kas pieder pašam, tiek nodots kopīgai lietošanai vai citam piederošais tiek saņemts vai izmantots paša vajadzībām.

1.5. Papildus sadarbīgā patēriņa definēšanai, ko mēs centāties darīt, svarīgi ir noskaidrot tam raksturīgās īpašības; tā galvenās iezīmes ir šādas:

— šī prakse neparedz attiecīgo preču iegūšanu īpašumā vai kopīpašumā, bet to koplietošanu vai kopīgu izmantošanu,

— to īsteno ar platformas starpniecību, kurā ar elektroniskiem līdzekļiem nodrošina kontaktus starp vairākiem dalībniekiem, kuri piedāvā preces vai pakalpojumus, un plašu lietotāju loku,

- tās vispārējais mērķis ir efektīvāk izmantot attiecīgās preces vai pakalpojumus, tos lietojot kopīgi,
- šo sarežģīto trīspusējo darījumu tiešie dalībnieki pārsvarā ir “līdzinieki” (*P2P*), un šie darījumi nekad nav līgumattiecības starp uzņēmumiem un patērētājiem (*B2C*).

1.6. Šāds sadarbīgā patēriņa raksturojums, kas balstīts uz salīdzinoši konsensuālu koncepciju, paver iespēju definēt šādu ekonomisko attiecību modeli un nošķirt darbības, kas nepārprotami saistītas ar sadarbīgo patēriņu un kurām jāpiemēro īpašs režīms, un darbības, kuras, gluži pretēji, nepamatoti tiek dēvētas par sadarbīgo patēriņu ar vienu vienīgu mērķi izvirīties no tām piemērojamiem noteikumiem; kā aktuālu piemēru var minēt *Uber*. Ja tiktu izstrādāti precīzāki analītiski kritēriji attiecībā uz jēdziena “sadarbīgs” saturu un uz platformu balstītiem mehānismiem, tas sekmētu politiskā lēmuma pieņemšanu un atbilstīgāku regulējumu.

1.7. Par sadarbīgā patēriņa dažādu darbību pieaugošo ekonomisko nozīmi liecina arī tā lielais apgrozījums Eiropā un visā pasaulē, un nostiprinās arī tā sociālā un vides dimensija, kas palīdz stiprināt iedzīvotāju savstarpējo solidaritāti, stimulēt vietējo ekonomiku, radīt jaunas darbvietas un racionalizēt mājsaimniecību patēriņu, kopīgi izmantojot atsevišķas preces, kā arī mazināt energopatēriņa ietekmi un veicināt atbildīgāku un ilgtspējīgāku patēriņu. Atzinuma 5.2. punktā minēti daži konkrēti piemēri.

1.8. Šajā sakarā EESK vēlas, lai Komisija pēc iespējas ātrāk īstenotu virkni politisku pasākumu, kas nepieciešami, lai ES līmenī un katrā dalībvalstī tiktu atbalstīts un īstenots sadarbīgais patēriņš visās tā izpausmēs un lai tas būtu uzticamāks un iegūtu lielāk uzticēšanos.

1.9. EESK arī uzsver, ka šādu jauno uzņēmējdarbības modeļu izmantošanā būs jāievēro spēkā esošie dalībvalstu un ES tiesību akti un, konkrētāk, jāgarantē darba ņēmēju tiesības, atbilstīgs nodokļu apmērs, ieinteresēto personu datu un privātuma aizsardzība, sociālās tiesības, godīga konkurence, monopolu un konkurenci ierobežojošas prakses apkarošana, platformu atbildība par dalībnieku noslēgtajiem darījumiem un viņu piedāvājuma likumību un jo īpaši tiesību aizsardzība visiem tirgus ekonomikas dalībniekiem, to skaitā tā dēvētajiem ražojošajiem patērētājiem, turklāt šīs attiecības jāpielāgo ES patērētāju tiesību *acquis* kopumam, īpaši attiecībā uz negodīgiem nosacījumiem, negodīgu komercpraksi, veselību, drošību un e-komerciju.

1.10. EESK arī uzskata, ka ES un, protams, dalībvalstīm Nīderlandes prezidentūras vadībā steidzami jānosaka skaidrs un pārredzams tiesiskais regulējums, kurā atzīts, ka šādas darbības tiek izvērstas un īstenotas Eiropas teritorijā saskaņā ar 8.2.4. punktā minēto definīciju, un mudina Komisiju pēc iespējas ātrāk publicēt sadarbīgā patēriņa vai kopīgošanas ekonomikas programmu, kura tiek gaidīta jau sen.

1.11. Šajā programmā Komisijai būtu jānosaka, kāda būs pašregulējuma un kopregulējuma papildinošā loma saskaņā ar principiem un noteikumiem, ko pirms vairākiem gadiem EESK jau formulējusi atzinumos un informatīvajos ziņojumos, kas izstrādāti par šiem aspektiem un uz kuriem tā no jauna norāda un izklāsta šajā atzinumā.

2. Ievads: aktuāla un pretrunīga tematika

2.1. No sociālo lietu un nodarbinātības ministrijas saņemtajā vēstulē Nīderlandes prezidentūra lūdza EESK sagatavot izpētes atzinumu par tematu “Sadarbīgais patēriņš un pašregulējums”, nenorādot nevienu konkrētu virzienu un neuzdodot nevienu jautājumu.

2.2. Sadarbīgais patēriņš ir ļoti pretrunīgs un aktuāls jautājums gan attiecībā uz tā definīciju un konceptuālo nošķirumu, gan dažādiem tajā ietvertajiem jēdzieniem un darbībām, un to ietekmi.

2.3. Pēdējos gados šo jēdzienu attiecina uz daudzām darbībām, un šī tematika apskatīta daudz un dažādos rakstiskos dokumentos.

2.4. Tādēļ nav pārsteigums, ka EESK, uzmanīgi sekodama līdzi dažādām norisēm pilsoniskajā sabiedrībā, vairākos atzinumos, kuri izmantoti arī šā atzinuma sagatavošanā un kuru vispārējo nostāju ⁽¹⁾ komiteja attīsta tālāk šajā atzinumā, jau ir pievērsusies vairākiem aspektiem, kas saistīti ar sadarbspējo patēriņu, kuram dažādās valodās ir dažādi nosaukumi un dažādas pieejas.

2.5. Šis atzinums izstrādāts pēc prezidentvalsts Nīderlandes pieprasījuma, un tajā mēģināts definēt sadarbspējo patēriņa raksturīgās iezīmes, lai piešķirtu šim jēdzienam konceptuālu autonomiju un apkopotu ar to saistīto uzņēmējdarbības praksi, kā arī noskaidrot, vai šādām ekonomiskām un sociālām darbībām ir vajadzīga tiesiskā aizsardzība, un, ja ir vajadzīga, kādā veidā un ar kādiem līdzekļiem, tostarp pašregulējumu vai kopregulējumu, to nodrošināt.

3. Jautājums par attieksmi pret problēmjautājumu “būt un iegūt”

3.1. Dažas tā dēvētā “sadarbspējo patēriņa” darbības radušā vēl pirms šā jēdziena koncepcijas izstrādes, kas saistīta ar attieksmi pret “būt vai iegūt”, kas pēc būtības izriet no idejas, ka cilvēks nav tas, kas viņam pieder, bet gan tas, ko viņš var iegūt.

3.2. Zināma veida sadarbspējo patēriņš ir tikpat sens kā cilvēce. Tas vēsturiski cēlies no “maiņas tirdzniecības attiecībām” pirmatnējā sabiedrībā, bet līdz ar naudas ieviešanu tās nozīme pakāpeniski samazinājās, jo naudas īpašniekam ir iespēja pirkt un līdz ar to iegūt.

3.3. Taču ar interneta lietošanu un sociālo tīklošanos saistītās norises, kuru sociālā un ekonomiskā nozīme kopš 2000. gadiem arvien pieaug, nav balstītas uz maiņas tirdzniecības savstarpējām attiecībām, bet drīzāk gan uz nesavstarpēju prosociālu rīcību vai, precīzāk, uz darbību un procesu, kurā tas, kas pieder pašam, tiek nodots kopīgai lietošanai vai citam piederošais tiek saņemts vai izmantots paša vajadzībām. Tādējādi sadarbspējo patēriņa pamatā ir dažādi idejiskie virzieni, sākot ar brīvu – vispārēju un bezmaksas – piekļuvi zināšanām līdz pat funkcionālai ekonomikai vai ziedošanas ekonomikai, kas virzīta uz bezpeļņas tirdzniecību. Atšķirībā no maiņas tirdzniecības sadarbspējo patēriņa pamatā ir darījums, kas var būt finanšu vai nefinanšu darījums.

4. Ekonomiski lietderīga darbība

4.1. Tieši šim jēdzienam jābūt par pamatu, lai noteiktu dažāda veida sadarbspējo patēriņa konkrēto un īpašo darbības jomu, norādot šādu darbību raksturīgās iezīmes, kuras dod iespēju tās nošķirt no cita veida saimnieciskajām tirgus darbībām.

4.2. Pirmkārt, sadarbspējo patēriņa galvenā un kopīgā iezīme ir tā, ka attiecīgās preces netiek iegūtas īpašumā vai kopīpašumā, bet nonāk koplietošanā vai tiek kopīgi izmantotas.

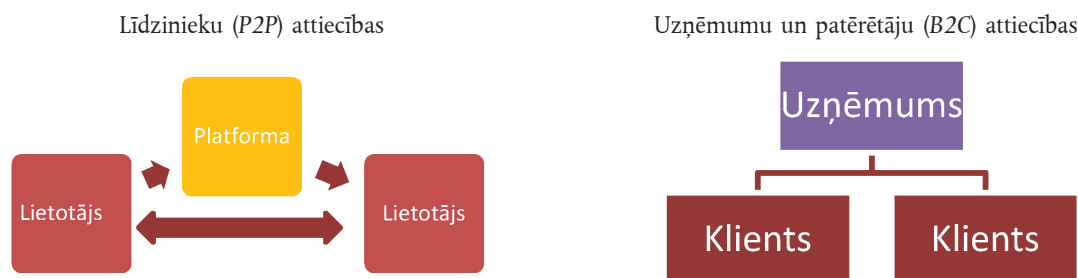
4.3. Turklāt svarīgi ir nodrošināt platformas starpniecību, kurā ar elektroniskiem līdzekļiem, piemēram, pārlūkprogrammu vai lietojumprogrammu, tiek veidoti kontakti starp vairākiem dalībniekiem, kuri piedāvā preces vai pakalpojumus, no vienas puses, un plašu lietotāju loku, no otras puses.

4.4. Šāda veida darbību raksturo kopīgais mērķis uzlabot attiecīgo preču vai pakalpojumu pieejamību (*idling capacity*), tos lietojot kopīgi.

⁽¹⁾ OV C 177, 11.6.2014., 1. lpp.

4.5. Parasti uzskata, ka šajā ekonomikas modeli ir svarīgi, lai tiešie dalībnieki nekādā gadījumā nebūtu saistīti ar līgumattiecībām starp uzņēmumiem un patērētājiem (B2C), bet būtu galvenokārt "līdzinieki" (P2P), t. i., fiziskas vai juridiskas personas, tostarp arī firmas, ja vien kopīga lietošana nav komerciāls mērķis; piemēram, divas sabiedrības var kopīgi izmantot autoparku vai reprogrāfijas iekārtu baterijas. Tomēr nevar izslēgt iespēju, ka divu līdzinieku starpā veidojas "darījumu" attiecības.

4.6. Grafikā norādītas attiecīgo uzņēmējdarbības modeļu atšķirības.

4.7. Šāda veida darījums nozīmē sarežģītu līgumisku triangulāciju, ko īsteno ar līgumattiecībām, pirmkārt, starp preču turētāju vai pakalpojumu sniedzēju un platformas pārvaldības struktūru un, otrkārt, starp lietotāju un struktūru, kura nodrošina starpniecību attiecīgajā platformā, iespējams, par samaksu un, visbeidzot, starp dažādiem lietotājiem, kuri to izmanto.

4.8. Tātad par sadarbīgā patēriņa raksturīgajām vai īpašām iezīmēm nevar uzskatīt šādus elementus:

- a) bezmaksas vai maksas pakalpojums (*Couchsurfing* pretstatā *Airbnb*);
- b) līgumsaistību savstarpīgums;
- c) darījuma finansiāls vai nefinansiāls raksturs, kā dēļ sadarbīgā patēriņa darbības jomā ir iekļauta kolektīvā finansēšana;
- d) vienkārša preču vai pakalpojumu apmaiņa starp privātpersonām (brauciens automašīnā kopā ar kolēģi, drauga izmitināšana uz vienu nakti vai uz laiku, piedāvājums izmantot veļas mazgājamo mašīnu, ja kaimiņam tā sabojājusies);
- e) lietotu preču maiņa vai pārdošana, jo tā nav saistīta ar kopīgu lietošanu, bet ar attiecīgo priekšmetu īpašnieka maiņu.

5. Daži konkrēti piemēri, kas attiecas vai neattiecas uz sadarbīgo patēriņu

5.1. Atzinuma apjoma ierobežojumu dēļ nav iespējams uzskatīt un sīki analizēt ļoti daudz un dažādas situācijas, kuras var pamatot saistīt ar sadarbīgā patēriņa raksturīgajām iezīmēm.

5.2. Lai parādītu, kas ir sadarbīgais patēriņš, par ko izstrādāts šis atzinums, tomēr jāmin daži konkrēti piemēri:

5.2.1. Izmitināšanas sektorā jānorāda, piemēram, *Airbnb*, *Rentalia*, *Homeaway*, *Couchsurfing* un *Bedycasa* – platformas, kurās nekustamā īpašuma īpašnieks reģistrējas, lai piedāvātu vienu no istabām vai visu īpašumu, un kurās savus piedāvājumus var ievietot arī viesu mājas, mazās viesnīcas un citas tūrisma mītnes. Tā kā ikviens var viegli ievietot sava īpašuma piedāvājumu kopīgas izmantošanas tīklos un īpašnieki no šīs darbības gūst arvien lielākus ienākumus, šajā segmentā pieejamo naktsmītnu piedāvājuma pieauguma rezultātā, konkrēti, Parīzē un Amsterdamā, minētās platformas un nodokļu administrācija noslēdza sadarbības līgumus, lai nodrošinātu nodokļu iekasēšanu un maksāšanu. Amsterdamā, Barselonā, Londonā un Berlīnē izveidota šo mājokļu obligātas reģistrācijas sistēma un ieviesti noteikumi, kas ierobežo to izmantošanas laika periodu, lai neapdraudētu ilgtermiņa nomu un nepieļautu īres maksas pieaugumu.

5.2.2. Transporta jomā var minēt *Blablacar*, *Umcoche*, *Liftshare* un *Karzo* – lietojumprogrammas, kurās var reģistrēties privāto transportlīdzekļu īpašnieki, lai piedāvātu brīvās vietas savā automašīnā kādam braucienam (automobiļu koplietojums). Dažas no minētajām lietojumprogrammām atļauj dalīt transporta izmaksas, bet neviena neļauj saņemt maksu peļņas nolūkā. Savukārt *Uber* piemērs ir atšķirīgs no iepriekšminētajiem, jo tas vienlaikus piedāvā privāto automobiļu koplietošanu, proti, *UberPop*, kas ir aizliegta gandrīz visā ES teritorijā, un dod iespēju pieprasīt transporta pakalpojumus, ko nodrošina profesionāli transportlīdzekļu vadītāji, konkrēti, *Uberblack* un *UberX*, kas līdzīgi tradicionālajiem taksometru pakalpojumiem. Nav skaidrs, kādā kategorijā to vajadzētu iekļaut, un uzņēmuma uzņēmējdarbības modelis nav pietiekami pārredzams; tiesu iestādes jau ir apspriedušas jautājumu par to, vai *Uber* autovadītāji ir šā uzņēmuma algoti darbinieki⁽²⁾. *Uber* piedāvājums ir izraisījis protesta akcijas, kas dažkārt bijušas vardarbīgas, un pret *Uber* ir ierosināta tiesvedība gandrīz visās Eiropas valstīs. Apvienotā Karaliste un Igaunija ir vienīgās ES valstis, kurās izstrādāti tiesību akti, ar kuriem paredzēts legalizēt šos pakalpojumus, gaidot Eiropas Savienības Tiesas (EST) atbildi uz prejudiciāliem jautājumiem, ko tai iesniedza viena Barselonas tiesa un viena Briseles tiesa, lai noskaidrotu to būtību⁽³⁾.

5.2.3. Kā kolektīvās finansēšanas piemērus var minēt shēmas, kuras piešķir aizdevumus ar procentu maksājumiem, piemēram, *Zopa* un *Auxmoney*, piesaista kapitālu, līdzfinansējot izveidotā uzņēmuma sociālo kapitālu, piemēram, *Fundedbyme* un *Crowdcube*, finansē pret atlīdzību, piemēram, *Kickstarter* un *Indiegogo*, vai piešķir finansiālu atbalstu ziedojuma veidā bez jebkādas kompensācijas par ziedotajām summām.

6. Nepieciešamība definēt jēdzienu

6.1. Bieži vien jēdziena definēšana nav lineāra darbība, īpaši tad, ja izmanto induktīvo metodi, jo ir vajadzīgs laiks, lai to nostiprinātu un panāktu konsensu. Tas attiecas arī uz jēdzienu “sadarbīgais patēriņš”, kas sociālajos medijos minēts līdzās tādiem jēdzieniem kā “sociālā ekonomika” jeb “solidārā ekonomika”, “funkcionālā ekonomika”, “zaļā ekonomika”, “zilā ekonomika”, “risinājumu ekonomika”, “horizontālā ekonomika”, “ekonomika pēc pieprasījuma”, “platformu ekonomika” un “gadījuma darba ekonomika”.

6.2. Tādēļ daži autori pat nemēģina definēt šo darbību, baidoties, ka definīcija nebūs pietiekami aptveroša vai, gluži pretēji, ar to netiks pareizi noteikta darbības joma.

6.3. Lai gan EESK atzinumos bieži vien ir atsauce uz jēdzienu “sadarbīgais patēriņš”, tajos nekad nav mēģināts to definēt. Tāpat Reģionu komitejas atzinumā⁽⁴⁾ par šo tematu mēģināts to klasificēt divās lielās kategorijās un četros veidos, neriskējot to definēt. Nesenajā paziņojumā “Vienotā tirgus pilnīgošana”⁽⁵⁾ Komisija plašāk lieto jēdzienu “sadarbības ekonomika” kā sinonīmu sadarbīgam patēriņam, bet tā vietā, lai to definētu, Komisija tikai uzskaitījusi priekšrocības, ko tā dod dažām ieinteresētajām personām (patērētājiem, darba ņēmējiem) un norādījusi tās ietekmi uz ražīgumu un ilgtspēju, apņemoties 2016. gadā sagatavot Eiropas programmu par sadarbības ekonomiku. Eiropas Parlaments līdz šim nav sniedzis būtisku ieguldījumu, izņemot 2015. gada 21. decembra rezolūciju “Virzība uz Digitālā vienotā tirgus aktu”⁽⁶⁾, dažus augstas kvalitātes pētījumus un vairākus komentārus par konkrētu tematiku. Tomēr nevienā no šiem dokumentiem nav ietekmes novērtējuma darbavietu radīšanas un izaugsmes aspektā.

⁽²⁾ <http://www.theguardian.com/technology/2015/sep/11/uber-driver-employee-ruling>

⁽³⁾ OV C 363, 3.11.2015., 21. lpp., un OV C 429, 21.12.2015., 9. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 51, 10.2.2016., 28. lpp.

⁽⁵⁾ COM(2015) 550 final, 4. lpp.

⁽⁶⁾ A8-0371/2015.

6.4. Mēs uzskatām, ka šajā jautājumā nav vajadzības pēc liekas oriģinalitātes, jo daudzo definīciju vidū var minēt vienu, kura, šķiet, guvusi plašu atbalstu: tādēļ mēs izvēlamies *Botsman* un *Rogers* sagatavoto definīciju, ar kuru sadarbīgais patēriņš tiek aprakstīts šādi: ekonomikas sistēma, kas balstīta uz tiešu sadarbību starp privātpersonām bez samaksas vai par samaksu, lai dalītos ar īpašumu vai pakalpojumiem, izmantojot tiešsaistes platformas. Lai palīdzētu politiskā lēmuma pieņemšanā un panāktu piemērotāku regulējumu, būtu vēlams izstrādāt precīzāku “sadarbības” jēdziena saturs analītisku formulējumu, norādot uz tā “bezmaksas” būtību un elementiem, kas balstīti uz attiecīgo platformu.

6.5. Šī definīcija ir pietiekami plaša, lai aptvertu ražošanas un patēriņa daudzveidīgās jomas, kā arī finanšu mehānismus (kolektīvā finansēšana) un zināšanas, un dotu iespēju nošķirt četrus relatīvi autonomus sektorus: sadarbīgs patēriņš, sadarbīga izglītība, apmācība un zināšanas, kolektīva finansēšana un, visbeidzot, sadarbīga ražošana (⁷).

6.6. Tā dod arī iespēju nošķirt tos uzņēmējdarbības modeļus, kurus dēvē par sadarbīgo patēriņu, lai gan patiesībā tie ir vērsti tikai uz peļņas gūšanu un atbilst shēmai “uzņēmuma darījumi ar patērētāju” (B2C). Šādu secinājumu var izdarīt no analīzes par to, kā darbojas šīs platformas, lai gan to darbība ne vienmēr ir pārredzama. Iespējams arī konstatēt tādas mehānismus, kas patiešām saistīti ar sadarbīgo patēriņu un kuros ar platformas palīdzību tiek veidotas līdzinieku attiecības (P2P), un konkrētās platformas vienīgais uzdevums ir veicināt šādas līdzinieku attiecības. Taču darījumos mēdz iesaistīties arī citu veidu uzņēmumi, kuriem ir līdzinieku attiecību platformas iezīmes. Tie, piemēram, iekasē komisijas maksu un ir maksājumu adresāti vai nodrošina saistītus pakalpojumus, un šos uzņēmumus vairs nevar uzskatīt par sadarbīgā patēriņa dalībniekiem, bet gan uzņēmumiem, kas sniedz pakalpojumus patērētājiem ar visām no tā izrietošajām sekām.

6.7. Līdz ar to šī definīcija paver arī iespēju no sadarbīgā patēriņa jomas izslēgt tādas darbības veidus, kurus dažs labs ir vēlējis tajā iekļaut, piemēram:

- a) dalīšanās ar pārtikas produktiem vai ar īslaicīga lietojuma precēm;
- b) savstarpējās sabiedrības un kooperatīvi;
- c) sociālā uzņēmējdarbība;
- d) labdarības iniciatīvas;
- e) pakalpojumu sniegšana pēc pieprasījuma;
- f) funkcionāla ekonomika, kas drīzāk saistīta ar aprites ekonomiku;
- g) vienkārša starpniecība.

7. Sadarbīgā patēriņa ekonomiskās nozīmes palielināšanās un dažas politiskas ievirzes, kas jāattīsta

7.1. Lai gan vēl nav pilnīgi skaidras sadarbīgā patēriņa darbības jomas definīcijas, ir veikti daudzi pētījumi un apsekojumi ar mērķi noteikt tā ekonomisko nozīmi ES un pasaulē.

7.2. Nevar noliegt, ka pēdējos gados un, precīzāk, šajā krīzes laikā un reaģējot uz šo konjunktūru, nepārtraukti ir palielinājies sadarbīgā patēriņa iniciatīvu skaits. Interneta vietnē www.collaborativeconsumption.com to ir vairāk nekā tūkstošis.

(⁷) <http://www.euro-freelancers.eu/marco-torregrossa-presentation-on-the-sharing-economy-2/>

7.3. Eiropas Komisija izmantojusi prognozes, kas liecina, ka “sadarbīgā patēriņa” kategorijā iekļauto darbību apgrozījums pasaulē 2013. gadā sasniedza 3,5 miljardus dolāru un gada izaugsme bija 25 %. Patlaban apgrozījums varētu būt 20 miljardi dolāru. Pētījumu biroja PwC prognozes liecina, ka līdz 2025. izaugsme būtiski palielināsies ⁽⁸⁾.

7.4. Sadarbīgais patēriņš ne tikai rada ekonomisko vērtību. Pateicoties sociālajai un vides dimensijai, tas ir arī faktors, kas veicina iedzīvotāju solidaritāti, stimulē vietējo ekonomiku, rada darbvietas, palīdz racionalizēt mājsaimniecību patēriņu, tām kopīgi izmantojot atsevišķas preces, samazina enerģijas patēriņu un veicina atbildīgāku un ilgtspējīgāku patēriņu.

7.5. EESK tomēr uzskata, ka šāds “patēriņš ir ražošanas ekonomikas inovatīvs papildinājums uz patēriņu balstītas ekonomikas veidā, piedāvājot ekonomiskas, sociālas un ekoloģiskas priekšrocības”, turklāt “tas ir risinājums ekonomikas un finanšu krīzes pārvarēšanai” ⁽⁹⁾.

7.6. Tādēļ EESK nešaubīgi mudināja Komisiju īstenot virkni politisku pasākumu, kas nepieciešami, lai ES līmenī un katrā dalībvalstī tiktu atbalstīts un īstenots sadarbīgais patēriņš visās tā izpausmēs, palielinātos tā uzticamība un tas iegūtu lielāku uzticēšanos. Tātad šajā atzinumā EESK atkārtoti pauž nostāju, ko tā jau agrāk pieņēmusi attiecībā uz šiem jautājuma aspektiem, un konkrēti norāda uz tiem. Komiteja uzskata, ka tādi jauni ekonomikas modeļi, ko veido platformas, liek steidzami risināt virkni jautājumu, piemēram, nodrošināt valstu tiesību aktu piemērošanu, darba ņēmēju tiesību ievērošanu un pienācīgu atalgojumu. Komiteja aicina Komisiju pievērsties šīm problēmām, ja tā vēlas, lai rastos priekšrocības, ko šīs shēmas var sniegt sabiedrībai.

7.7. Svarīgs ir arī aicinājums steidzami sagatavot definīcijas, pamatnostādnes un vadlīnijas Eiropas līmenī, jo dažas dalībvalstis jau sākušas izstrādāt savas politikas, jo Eiropas iestādes vilcinās un tām acīmredzami trūkst apņēmības.

8. Darbība, ko aizsargā tiesības

8.1. Iesaistītās intereses un to juridiskā aizsardzība

8.1.1. Tāpat kā jebkura darbība, kurā veidojas attiecības starp personām ar viņu konkrētajām interesēm, kas var būt pretrunīgas, arī sadarbīgais patēriņš ietilpst to tiesību un regulējuma jomā, kas regulē šo interešu īstenošanu. Tāpēc nosodījumu par absolūtu nopietnības trūkumu ir pelnījusi to dalībnieku attieksme, kuriem šķiet, ka sadarbīgā patēriņa jomā tiesiskums ir lieks un tai jābūt brīvai no jebkādiem šķēršļiem vai ierobežojumiem, ļaujoties vienīgi uz cilvēka labo dabu jeb Ruso “labo mežoni”.

8.1.2. EESK vienmēr un konsekventi ir atbalstījusi domu, ka ikviena ekonomiska darbība ir jāaizsargā ar tiesībām, un vienmēr aizstāvējusi tēzi, ka šo noteikumu kategorijas var būt atšķirīgas, taču to saiknei noteikti ir jābūt saskaņotai.

8.1.3. Nesenajā atzinumā par pašregulējumu un kopregulējumu Eiropas Savienībā ⁽¹⁰⁾, uz kuru šeit ir atsauce, EESK cita starpā ir uzsvērusi, ka abi minētie regulējuma veidi “ir spontāni vai stimulēti mehānismi ekonomisko un sociālo interešu vai dažādu ekonomikas dalībnieku (iesaistīto pušu) tirdzniecības attiecību vai prakses regulēšanai” un uzskatāmi par “svarīgiem papildinošiem vai aizstājošiem instrumentiem, kas pastāv līdzās ārējai regulācijai (saistošiem tiesību aktiem (*hard law*))”, un, lai tie būtu derīgi, “to konfigurācija un piemērošanas joma ir jādefinē ar šim nolūkam konkrēti paredzētiem un eksplīcītiem saistošu tiesību aktu noteikumiem un tie gan valstu, gan Eiropas Savienības līmenī jāpiemēro tiesiskā ceļā, vienlaikus ņemot vērā minēto instrumentu specifisko raksturu, jo īpaši dalībnieku brīvprātīgo vienošanos”.

⁽⁸⁾ http://www.cpcp.be/medias/pdfs/publications/economie_collaborative.pdf

⁽⁹⁾ OV C 177, 11.6.2014., 1. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 291, 4.9.2015., 29. lpp.

8.2. Tiesības un pienākumi

8.2.1. Tiklīdz tīri spontāna prakse, ko īsteno privātpersonas, iegūst ekonomiskas darbības aprises un pušu attiecīgās tiesības un pienākumi iegūst līguma raksturu, uz to automātiski ir jāattiecinā valstu vai Eiropas regulējums, ar kuru juridiski tiek noteiktas abu pušu tiesības un pienākumi.

8.2.2. Sarežģītās attiecības sadarbīgā patēriņa jomā, kā izklāstīts 4.7. punktā, ir pamatojums, lai noteiktu tādu tiesisko regulējumu, kurā būs jādarbojas šajā jomā iesaistītajām personām, īpaši gadījumos, kad attiecīgās darbības ir jaukta tipa darbības, piemēram, pamatpakalpojumu sniegšana bez maksas, bet papildu pakalpojumi par maksu (*freemium*), programmatūra pieejama par maksu, bet tās apmēru nosaka lietotāji (*donationware*); pārliecinošs piemērs tam ir ģeoslēpņu (*geocaching*) veidošanas darbības.

8.2.3. Tā kā sadarbīgais patēriņš būtībā ir darbība, ko neierobežo dalībvalstu robežas, Eiropas Savienībai lielā vienotā tirgus kopējās un integrētās telpas vajadzībām jādefinē tiesiskais regulējums, kas būtu piemērojams ikreiz, kad šīs darbības tiek īstenotas pārrobežu mērogā. Šāda tiesiskā regulējuma neesamības dēļ dalībvalstīs ir pieņemtas atšķirīgas un pretrunīgas nostājas dažās konkrētās lietās, piemēram, *Uber*, līdzīgi kā vērojams arī ASV.

8.2.4. Šis tiesiskais regulējums saistīts ar šādām prioritārām jomām:

- a) visu sadarbīgā patēriņa jomā iesaistīto dalībnieku, tostarp ražojošo patērētāju, tiesību aizsardzība ar tādu rīcību, ar kuru šīm attiecībām pielāgo spēkā esošo ES tiesību *acquis* kopumu, kas attiecas uz patērētāju tiesībām, īpaši saistībā ar negodīgiem nosacījumiem, negodīgu komercpraksi, veselību un drošību, kā arī e-komerciju;
- b) "patērētāju" pamattiesības jāpaplašina, attiecinot tās arī uz šo darbību (informācija, pārredzamība, datu un privātuma aizsardzība, veselība un drošība);
- c) iesaistīto personu datu un privātuma aizsardzība pret izsekošanu un profilēšanu, nodrošinot minēto datu pārnesamību;
- d) konkurences tiesības, jo šāda veida darbība tirgū konkurē ar uzņēmumiem, kuriem ir tāds pats mērķis un darbības, un nodrošina godīgu konkurenci, monopoli un pret konkurenci vērstas prakses apkarošanu, kā arī palīdz risināt citas sadarbīgā patēriņa radītas problēmas;
- e) nodokļu tiesības, jo ar cīņu pret krāpšanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas ir jānovērš iespēja, ka šajās darbībās gūtajiem ienākumiem netiek uzlikti atbilstoši nodokļi;
- f) platformu atbildība par darījumiem atkarībā no piedāvātajiem pakalpojumiem un proporcionāli tam, cik lielā mērā tās ir iesaistītas darījumos, ko veic ar to starpniecību, kā arī garantija, ka to piedāvājums ir likumīgs;
- g) šo darbību ietekme uz nodarbinātības tirgu, un darba definīcija un veidi digitālajā vidē;
- h) darba ņēmēju aizsardzība ar mērķi nošķirt personas, kurām nav faktiski darba attiecību ar platformu, aizsargāt šīs personas saskaņā ar principiem, ko piemēro aktīvām pašnodarbinātām personām, un piemērot darba ņēmēju aizsardzības principus personām, kuras faktiski var uzskatīt par šo struktūru darbiniekiem, jo īpaši attiecībā uz fiktīviem pašnodarbinātajiem un nestabilām darba attiecībām;

- i) darba ņēmēju sociālo tiesību un instrumentu aizsardzība, piemēram, biedrošanās, streika, kolektīvo darba līgumu slēgšanas un sociālā dialoga tiesības;
- j) sociālo modeļu aizsardzība un dalībvalstu spēja tos ilgtspējīgi aizsargāt arī nākotnē;
- k) vides dimensija – pārraudzīt, kā sadarbīgs patēriņš ietekmē vidi, lai novērstu negatīvas sekas ⁽¹¹⁾;
- l) autortiesības un intelektuālais īpašums jāņem vērā, pārskatot Direktīvu 2001/29/EK.

8.3. Regulējuma veidi

8.3.1. ES līmenis ir vienīgais atbilstošais līmenis saistībā ar šo atzinumu, un EESK uzskata, ka ES iestādēm – Komisijai ar tās iniciatīvas pilnvarām, kā arī Padomei un Eiropas Parlamentam jāizvirza mērķis īpašu uzmanību nekavējoties pievērst tam, lai pieņemtu regulējums, kurā precīzi noteikta tā darbības joma un šīs darbības īstenošanas nosacījumi, turklāt pasākumiem jābūt pielāgotiem dažādiem sadarbīgā patēriņa veidiem.

8.3.2. Šajā regulējumā ir svarīgi ievērot kopīgos sabiedrisko interešu un sabiedriskās kārtības principus, kuros ietvertas prasības, kas obligāti jāievēro šāda veida uzņēmējdarbībā iesaistītajiem dalībniekiem, un kuri ir saistīti ar 8.2.4. punktā norādītajiem elementiem.

8.3.3. Kā jau EESK vairākkārt norādījusi, paralēli un vienlaicīgi pastāv vesela joma, kas attiecas uz pašregulējumu un kopregulējumu – un šķiet, ka šeit runa ir par paraugu darbībai, kas jau kvalificēta kā “sadarbīgs regulējums”, kā to nesēn apstiprināja Londonas *RSA House* vai apstiprināts rīcības kodeksā, ko izstrādājis *Sharing Economy UK (SEUK)* ⁽¹²⁾.

8.4. Pašregulējuma īpašā nozīme

8.4.1. EESK vienmēr ir uzskatījusi, ka ne ES iestādes, ne valstu publiskās iestādes nevar noteikt pašregulējuma kodeksu saturu; tas ir iesaistīto pušu kompetencē, ja vien tās netiecas panākt saistošu savstarpēju atzīšanu.

8.4.2. Ja šīs vienošanās paredzēts atzīt par “papildinošiem regulējošiem instrumentiem konkrētajā tiesiskajā vidē”, EESK savā atzinumā norāda, ka Eiropas Savienībai ir “skaidri jādefinē tie parametri, kas nosaka to atzīšanu, principi, kuriem tie jāpakārto, kā arī to robežas”. Tas pilnībā attiecas uz sadarbīgo patēriņu, kas šajā ziņā nevar būt izņēmums.

8.4.3. EESK pauž nožēlu, ka Padome, Parlaments un Komisija 2016. gada 13. aprīlī pieņemto jauno iestāžu nolīgumu nav papildinājušas atbilstoši EESK atzinumā par pašregulējumu un kopregulējumu iekļautajiem ieteikumiem attiecībā uz elementiem, kuri bija iekļauti iepriekšējā atzinumā, un ka paziņojumā par pasākumu kopumu “Labāks regulējums” šī tematika, ja neskaita dažas atsauces pamatnostādņēs un instrumentu kopumā, minēta ļoti nekonkrēti, norādot uz zemsvītras piezīmi, kurā uzskaitīti principi pašregulējuma un kopregulējuma labākai izmantošanai un minēta platforma informācijai par panākto progresu (*CoP*).

8.4.4. Ja ir kāda joma, kurā iepriekšminētie parametri ir jādefinē, lai tā ieinteresētu lietotājus un tie varētu tai uzticēties, tā noteikti ir sadarbīgā patēriņa joma, kura gūtu lielu labumu no stabilas struktūras, ko tai nodrošinātu ES mēroga pašregulējuma vai kopregulējuma sistēma.

8.4.5. Tāpēc EESK ar lielu interesi gaida “ES programmu par sadarbības ekonomiku” un aicina Komisiju jau tagad ņemt vērā gan šīs darbības regulējuma aspektus, gan pašregulējuma un kopregulējuma nozīmi tajā.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽¹¹⁾ http://www.iddri.org/Evenements/Interventions/ST0314_DD%20ASN_sharing%20economy.pdf

⁽¹²⁾ <http://www.sharingeconomyuk.com>

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "REFIT"**(izpētes atzinums)**

(2016/C 303/06)

Ziņotājs: Denis MEYNENT

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2016. gada 13. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"REFIT"

(izpētes atzinums).

Saskaņā ar Reglamenta 19. pantu izveidotā un par darbu sagatavošanu atbildīgā apakškomiteja *REFIT* 2016. gada 19. aprīlī vienbalsīgi pieņēma šo atzinuma projektu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 26. maijā sēdē), ar 185 balsīm par, 4 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komiteja atgādina, ka *REFIT* ⁽¹⁾ primārais mērķis ir uzlabot ES tiesību aktu kvalitāti un efektivitāti, kā arī izstrādāt vienkāršus, saprotamus un konsekventus noteikumus, neapšaubot noteiktos stratēģiskos mērķus un nemazinot iedzīvotāju, patērētāju, darba ņēmēju un sociālā dialoga vai vides aizsardzību.

1.2. Eiropas tiesību akti ir būtisks integrācijas faktors, kas nerada slogu vai izmaksas, kuras jāsamazina. Gluži pretēji: būdami ļoti samērīgi, šie tiesību akti garantē aizsardzību, atbalstu un tiesisko noteiktību, kas ir svarīga visiem ES dalībniekiem un iedzīvotājiem.

1.3. Jebkura tiesību akta priekšlikuma ietekmes novērtējumam ir jābūt integrētam, un tajā atbilstoša nozīme jāpiešķir ekonomikas, sociālajai un vides dimensijai, tostarp arī maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU). Komiteja aicina Eiropas Parlamentu, Padomi un Eiropas Komisiju vienoties par kopīgu metodoloģiju ietekmes novērtējumam, no kura arī EESK un Reģionu komiteja (RK) varētu smelties iedvesmu.

1.4. Sabiedriskajai apspriešanai, tāpat kā konsultācijām ar ekspertiem un ieinteresētajām personām vajadzētu būt pēc iespējas atvērtākām, taču tās nevar aizstāt konsultācijas ar sociālajiem partneriem un komiteju.

1.5. Komiteja aicina Komisiju rezultātu pārskatā iekļaut gada novērtējumu par *REFIT* pasākumu galvenajām izmaksām un ieguvumiem kā kvalitatīvā, tā kvantitatīvā aspektā, tostarp ņemot vērā nodarbinātības līmeni un kvalitāti, sociālo un vides aizsardzību, kā arī patērētāju tiesību aizsardzību.

1.6. Lēmumu pieņemšanas procesam vajadzētu palikt iespējami elastīgam un konsekventam. Visas struktūras un visi filtri, kas izveidoti, lai pārbaudītu tā pamatotību, nedrīkst apdraudēt politisko lēmumu, kuram jāpaliek suverēnam. Šajā sakarā ir jācīnās pret lēmumu pieņemšanas procesa birokratizāciju.

⁽¹⁾ Saīsinājums nozīmē "Normatīvās atbilstības un izpildes programma".

1.7. Komiteja pieņem zināšanai *REFIT* platformas izveidi, kura ir jo īpaši pilnvarota veicināt efektīvākus tiesību aktus un vienkāršākus administratīvos noteikumus. Komiteja uzsver, ka platformai vajadzētu aprobežoties vienīgi ar noteiktu jautājumu pārbaudi, un, ņemot vērā tās darba atšķirīgo būtību, tā nevar aizstāt koplēmuma procedūras dalībniekus vai Līgumos paredzēto obligāto apspriešanos ar komiteju un sociālajiem partneriem. Komiteja aicina Komisiju publiskot platformai adresēto ieteikumu priekšatlases kritērijus, nodrošināt to līdzsvaru un skaidri informēt par turpmāko rīcību saistībā ar platformas rekomendācijām, lai tādējādi varētu pārraudzīt ietekmi.

1.8. Attiecībā uz *REFIT* platformas reprezentatīvātāti komiteja uzskata, ka divu papildu vietu piešķiršana tai ļautu pilnībā ievērot savas pilnvaras un tādējādi atspoguļot pilsonisko sabiedrību, ko tai ir pienākums pārstāvēt. Turklāt komiteja konstatē, ka platformas "ieinteresēto personu grupā" nav mikrouzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu Eiropas mēroga pārstāvības, un prasa nekavējoties labot šo situāciju.

1.9. Komitejai, kuras priekšrocība ir tieša saikne ar vietējiem apstākļiem un plašs valsts līmeņa organizāciju tīkls, kā arī tās locekļu ekspertzināšanas, ir lieliskas iespējas sniegt nozīmīgu ieguldījumu ietekmes novērtējumos, kas tiek veikti ES līmenī. Komiteja vēlas dot priekšroku *ex post* un kvalitātes novērtējumam, kas ļauj noteikt ES leģislatīvā pasākuma vai politikas pasākuma ietekmi, kā arī atspoguļot Eiropas ekonomikas un sociālo partneru pieredzi un izjūtas.

1.10. Noteiktu direktīvu transponēšanas gadījumā komiteja vēlas sniegt konkrētu ieguldījumu Eiropas Parlamenta patstāvīgajā ziņojumā saistībā ar gada ziņojumu par ES tiesību aktu īstenošanu dalībvalstīs, mērķtiecīgi pievēršoties papildinājumiem, kurus transponēšanas procesā ir ieviesušas dalībvalstis.

1.11. Komiteja vēlas, lai *REFIT* darbotos divos virzienos, proti, lai šī programma *a priori* nenoteiktu regulējuma tālāko ievirzi: tiesību akta apstiprināšana, pievienošana, papildināšana, grozīšana vai atcelšana.

1.12. Komiteja nevar piekrist iesaistīties tādu mērķu īstenošanā, kas paredz kvantitatīvi samazināt ES *acquis*, pirms tam neizvērtējot visas sekas, kādas var rasties sociālās un vides aizsardzības, kā arī patērētāju tiesību aizsardzības jomā.

1.13. Komiteja atbalsta ES regulējuma ietekmes stingrāku *ex post* novērtējumu ES politikas cikla ietvaros, jo īpaši attiecībā uz izaugsmes un nodarbinātības jomā paredzamo ietekmi, kas norādīta ietekmes novērtējumā, kurš papildina sākotnējo likumdošanas priekšlikumu. *Ex post* novērtējumi būtu jāveic plurālistiski, paejot samērīgam laikposmam pēc tam, kad beidzies termiņš transponēšanai valstu tiesību aktos.

2. Vispārējas piezīmes

2.1. Komiteja atgādina, ka tiesību akti ir ļoti būtiski, lai sasniegtu Līgumā noteiktos mērķus un radītu nosacījumus gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei, kas sniedz labumu iedzīvotājiem, uzņēmumiem un darba ņēmējiem⁽²⁾. Regulējums arī palīdz uzlabot labklājību, aizsargāt vispārējas intereses un pamattiesības, veicināt augsta līmeņa sociālo un vides aizsardzību, kā arī nodrošināt juridisko noteiktību un paredzamību. Regulējumam vajadzētu novērst konkurences traucējumus un sociālo dempingu.

2.2. Tādēļ komiteja atzinīgi vērtē to, ka priekšsēdētāja vietnieks *Timmermans* ir vairākkārt atgādinājis, ka ar *REFIT* nevar ne kļūt par cēloni ES *acquis* atcelšanai, ne mazināt sociālās, vides un pamattiesību aizsardzības līmeni⁽³⁾.

⁽²⁾ COM(2012) 746 final, 2. lpp.

⁽³⁾ COM(2015) 215 final.

2.3. Komiteja uzskata, ka regulējums rada administratīvās izmaksas un slogu, kas var izrādīties apgrūtinošs vai nevajadzīgs, taču arī būtiskas priekšrocības iedzīvotājiem, uzņēmumiem un valsts iestādēm. Komiteja atgādina, ka lietpratīgam regulējumam vienmēr jābūt vērstam uz faktiskas pievienotās vērtības panākšanu. Ja vien iespējams, ES noteikumiem ir jānovērš, nevis jārada papildu slogs.

2.4. Komiteja uzskata, ka "labāks regulējums" nozīmē priekšroku visatbilstošākajai atbildei, lai varētu pabeigt ES iekšējā tirgus izveidi: mērķtiecīga saskaņošana, savstarpējas atzīšanas principa atbilstīga piemērošana nesaskaņotajās jomās, kopregulēšana, pašregulējums un standartizācija. Šajā sakarā komiteja atgādina, ka mērķtiecīga un pārdomāta tiesību aktu saskaņošana palīdz novērst šķēršļus iekšējā tirgus pienācīgai darbībai. ES uzņēmumiem un iedzīvotājiem 28 valstu tiesību aktu saskaņošana ir būtisks veids, kā vienkāršot un mazināt regulatīvo un administratīvo slogu.

2.5. Komiteja atgādina, ka *REFIT* primārais mērķis ir uzlabot ES tiesību aktu kvalitāti un efektivitāti, kā arī izstrādāt vienkāršus, saprotamus un konsekventus noteikumus, neapšaubot noteiktos stratēģiskos mērķus un nemazinot iedzīvotāju, patērētāju, darba ņēmēju un sociālā dialoga vai vides aizsardzību.

2.6. Šajā sakarā komiteja atgādina par savu apņemšanos nodrošināt, lai attiecīgie tiesību akti un ar tiem saistītais slogs būtu lietderīgs un radītu galīgos ieguvumus, kas pārsniedz izmaksas, kuras tie rada, un lai tiesību akti būtu samērīgi un sniegtu pietiekamu juridisko noteiktību.

2.7. Ietekmes novērtējums

2.7.1. Komiteja pieņem zināšanai Iestāžu nolīgumu par labāku likumdošanas procesu, ko visas trīs iestādes parakstīja 2016. gada 13. aprīlī.

2.7.2. Komiteja īpaši atzinīgi vērtē to, ka visas trīs iestādes ir atzinušas, ka ietekmes novērtējuma sistēma ir instruments, kas tām var palīdzēt pieņemt pamatotus lēmumus, taču neaizstāj politiskos lēmumus⁽⁴⁾.

2.7.3. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka Komisija savos līdzsvarotajos un daudzveidīgajos integrētajos ietekmes novērtējumos iekļauj alternatīvus risinājumus, kuros ir ņemtas vērā Eiropas integrācijas trūkuma radītās izmaksas un dažādu politikas variantu ietekme uz konkurētspēju, priekšlikumu ietekme uz MVU un mikrouzņēmumiem, kā arī digitālo un teritoriālo dimensiju⁽⁵⁾.

2.7.4. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka Komisija var veikt ietekmes novērtējumu pēc savas iniciatīvas vai pēc Eiropas Parlamenta vai Padomes pieprasījuma, taču ir nemierā par to, ka katra iestāde pati nosaka veidu, kā organizēt izvērtēšanu. Komiteja aicina visas trīs iestādes vienoties par kopīgu ietekmes novērtējuma metodoloģiju, no kuras arī EESK un RK varētu smelties iedvesmu, lai pamatotu savus grozījumus.

2.7.5. Komiteja uzskata, ka ietekmes novērtējumi ir jāveic tieši ES iestādēs. Tomēr, ja konkrētu iemeslu dēļ ir plānots izmantot privātos konsultantus, komiteja uzstāj, ka:

— specifiskācijas jāizstrādā objektīvi, pamatojoties uz pārredzamiem un skaidriem kritērijiem, un tās jāpublisko laikus,

— kandidātu atlase jāveic, ievērojot pilnīgu pārredzamību un pamatojoties uz plašu un daudzveidīgu uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu, kas nodrošinātu atlasīto konsultantu rotācijas iespējas un viņu prasmju pārbaudi,

⁽⁴⁾ Sk. 2015. gada 15. decembra Iestāžu nolīguma 7. punktu (http://ec.europa.eu/smart-regulation/better_regulation/documents/iaa_blm_final_en.pdf).

⁽⁵⁾ Turpat.

— līguma slēgšanas tiesību piešķiršana ir jāpublisko.

2.8. Konsultācijas ar ieinteresētajām personām

2.8.1. Komiteja uzskata, ka konsultācijas ar ieinteresētajām personām un ekspertiem nedrīkst aizstāt ne apspriešanos ar sociālajiem partneriem, EESK un Reģionu komiteju, kas piedalās precīzi noteiktos likumdošanas cikla posmos un LESD noteiktajās robežās, ne valsts līmenī eksistējošajās apspriešanās, kuru pamatā vajadzētu būt sociālo partneru ciešākai iesaistei. Komiteja uzsver, ka ieinteresēto personu precīza noteikšana ir būtiska dalībnieku pienācīgai pārstāvībai un kvalitatīvam konsultāciju procesam, un, lai to panāktu, aicina Komisiju balstīties uz Pārredzamības reģistru.

2.8.2. Komiteja prasa veikt konsultācijas, neskarot strukturētu pilsonisko dialogu (Līguma par Eiropas Savienību (LES) 11. panta 2. punkts) vai īpašās konsultācijas, piemēram, ar sociālajiem partneriem (darba devēju un arodbiedrību organizācijām) sociālā dialoga ietvaros (LESD 154. pants) vai konsultācijām ar padomdevējām struktūrām, piemēram, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju (LESD 304. pants).

2.8.3. Komiteja uzsver, ka "ieinteresēto pušu ģeogrāfiskajā pārstāvībā" ir jānodrošina pienācīgs ģeogrāfisks sadalījums pa mērķgrupām, īpašu uzmanību pievēršot nepietiekami pārstāvētām grupām. Konsultācijās saņemto atbilžu analīzē būtu jāpiemēro motivēta svēruma mehānisms ⁽⁶⁾.

2.9. REFIT programma

2.9.1. Komiteja pieņem zināšanai Komisijas izstrādātās programmas REFIT vispārīgos mērķus un norāda uz saviem atzinumiem ⁽⁷⁾ par labāka regulējuma programmu un par lietpratīgu regulējumu. Komitejas skatījumā lietpratīgs regulējums nevar būt iegainsts tam, lai neievērotu tiesību aktus par iedzīvotāju, patērētāju un darba ņēmēju aizsardzību, noteikumus par sieviešu un vīriešu līdztiesību vai vides standartus, un tas nevar arī būtu pat traucēkli uzlabojumiem. Lietpratīgā regulējumā ir jāievēro Līgumā paredzētā iekšējā tirgus sociālā dimensija, jo īpaši attiecībā uz to nolīgumu transponēšanu, kas ir apspriesti Eiropas sociālā dialoga ietvaros.

2.9.2. Komiteja norāda: lai nodrošinātu vislabāko iespējamo īstenošanas pārraudzību, Komisija cenšas uzlabot procesus un instrumentu kvalitāti.

2.9.3. Komiteja aicina Komisiju rezultātu pārskatā iekļaut gada novērtējumu par REFIT pasākumu galvenajām izmaksām un ieguvumiem kā kvalitatīvā, tā kvantitatīvā aspektā, tostarp ņemot vērā nodarbinātības līmeni un kvalitāti, sociālo un vides aizsardzību, kā arī patērētāju tiesību aizsardzību.

2.9.4. Komiteja precīzē, ka uzlabots regulējums nevar un nedrīkst aizstāt politiskos lēmumus.

2.10. REFIT platforma

2.10.1. Komiteja pieņem zināšanai REFIT platformas izveidi, kurā tā piedalās un kuras uzdevums ir analizēt priekšlikumus, kas izvirzīti, lai mazinātu nevajadzīgu administratīvo un regulatīvo slogu, kā arī lai sekmētu ES tiesību aktu piemērošanu dalībvalstīs. Komiteja atzīmē, ka sociālā dialoga un sociālo partneru kompetences jomas netika iekļautas platformas uzdevumos.

⁽⁶⁾ OV C 383, 17.11.2015., 57. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 327, 12.11.2013., 33. lpp., OV C 248, 25.8.2011., 87. lpp., un OV C 48, 15.2.2011., 107. lpp.

2.10.2. Komiteja tomēr atzīmē, ka platformai ir:

- jāpaliek konsultatīva rakstura viedokļu apmaiņas forumam, kas nevar ietekmēt iestāžu, un jo īpaši koplēmuma dalībnieku, normālu darbību,
- jārespektē apspriešanās ar komiteju un citas obligātās konsultācijas, kas paredzētas Līgumos, it sevišķi LESD 154. pantā saistībā ar sociālajiem partneriem,
- jāizskata ierobežots jautājumu skaits.

2.10.3. Komiteja arī cer, ka:

- šī platforma nedublēs citur jau esošos apspriešanās procesus un neradīs nevajadzīgu birokrātijas slāni,
- platforma neiejauksies lēmumu pieņemšanas procesā, aizbildinoties ar to, ka tai ir iesniegts pieprasījums, ka tajā notikušas debātes par konkrētu jautājumu vai ka tā ir ierosinājusi īpašu darbības veidu.

2.10.4. Komiteja vērš uzmanību uz to, ka, ņemot vērā lielo šīs platformas dalībnieku skaitu, pēc būtības atšķirīgās ieinteresētās personas (dalībvalstis, sociālie partneri, NVO, pilsoniskās sabiedrības locekļi), ļoti plašo darba kārtībā iekļauto jautājumu klāstu, kā arī ierobežoto sanāksmju biežumu, nav iespējams izvērst padziļinātas diskusijas par platformā risinātajiem jautājumiem.

2.11. *REFIT platformas reprezentativitāte*

2.11.1. Šajā sakarā komiteja uzsver: lai gan EESK ir ES daudzveidību reprezentējoša struktūra, kas ir izveidota ar Līgumiem, tai ir tikai viena vieta un tā piedalās darbā uz triju grupu rotācijas principa pamata.

2.11.2. Tādēļ komiteja uzskata, ka divu papildu vietu piešķiršana atbilstu iestādes trīspusējam raksturam un tās pilnvarām, tādējādi ļaujot atspoguļot pilsonisko sabiedrību, kuru EESK ir pienākums pārstāvēt.

2.11.3. Komiteja konstatē, ka platformas "ieinteresēto personu grupā" nav mikrouzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu Eiropas mēroga pārstāvības, un prasa nekavējoties šo situāciju labot.

2.12. *Par platformas darbību*

2.12.1. Komiteja aicina Komisiju:

- precizēt platformā pārstāvēto ieinteresēto personu atlasē kārtību un kritērijus,
- nodrošināt, ka katram(-ai) ieinteresēto personu pārstāvim(-ei) ir pieejami materiālie līdzekļi, lai sagatavotu sanāksmes un tajās lietderīgi piedalītos,
- publiskot informāciju par Komisijā saņemto un uz platformu nosūtīto ieteikumu skaitu un par priekšatlases kritērijiem,
- nodrošināt ieteikumu pienācīgu reprezentativitāti (dalībvalstis, sociālie partneri, pilsoniskās sabiedrības locekļi),

- savlaicīgi nosūtīt locekļiem pilnīgus un atbilstīgus dokumentus, kas tiem ļautu optimālos apstākļos sagatavoties sanākšmei un sniegt efektīvu ieguldījumu platformas darbībā kopumā,
- nodrošināt ieteikumu pārraudzību tā, lai varētu veikt ietekmes izsekojamību,
- publiskot platformas darbā sasniegtos rezultātus.

3. Vispārējās piezīmes

3.1. ES politikas vērtēšana

3.1.1. Komiteja norāda, ka tā ir jāuzskata par pilntiesīgu institucionālu partneri, nevis par ieinteresēto personu apakškatēriju ar daudzām, dažādām un pretrunīgām interesēm.

3.1.2. Komiteja atgādina: tā kā tai ir tieša saikne ar reālajiem apstākļiem vietējā līmenī un tās rīcībā ir plašs valsts līmeņa organizāciju tīkls un tās locekļu ekspertzināšanas, EESK ir lieliskas iespējas ar savu ieguldījumu piedalīties šajā ietekmes vērtēšanas darbā.

3.1.3. Komiteja uzsver, ka minētā vērtēšana ļaus tai stiprināt attiecības ar dažādām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un vēl vairāk palielināt savu lomu – būt par saikni starp iestādēm un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem.

3.1.4. EESK precizē, ka tā veiks šo vērtēšanu un rezultātus noformēs ieteikumu veidā – tajos tiks uzsvērta izskatāmās politikas galvenā ietekme uz pilsonisko sabiedrību un tiks piedāvāta vislabākā turpmākā rīcība.

3.1.5. Komiteja uzsver, ka tās prioritāte būs *ex post* un kvalitātes novērtējums, kas ļauj noteikt Eiropas leģislatīva pasākuma vai politikas pasākuma ietekmi un iegūt liecības par to, kādas sekas ir izjūtuši Eiropas ekonomiskie un sociālie partneri.

3.1.6. Komiteja uzskata, ka Komisijas un Parlamenta veiktajiem *ex post* novērtējumiem, kuru izstrādē piedalīsies arī EESK, vajadzētu kalpot par pamatu tiesību akta grozījumiem vai jaunam tiesību aktam, par kuru notiks apspriešanās ar komiteju.

3.1.7. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka tādējādi tā varēs pilnībā iesaistīties likumdošanas ciklā un vairoties iespējas dot savu ieguldījumu turpmāko ES politikas stratēģiju noteikšanā.

3.2. Direktīvu transponēšana

3.2.1. Transponējot direktīvas valsts tiesību aktos, dalībvalstis dažkārt pievieno elementus, kas nekādā veidā nav saistīti ar attiecīgajiem ES tiesību aktiem. Tādēļ komiteja uzskata, ka šos papildinājumus vajadzētu izcelt vai nu ar transponēšanas aktu vai aktiem, vai arī ar attiecīgajiem dokumentiem⁽⁸⁾. Ņemot to vērā, komiteja uzskata, ka jēdziens *gold plating*, kas attiecas uz pārmērīgu reglamentēšanu, nebūtu jālieto, jo tas stigmatizē atsevišķu valstu praksi, izslēdzot diferencētu un elastīgu pieeju.

3.2.2. Komiteja uzskata, ka minimālas saskaņošanas gadījumos dalībvalstīm jāpatur tiesības savos tiesību aktos paredzēt noteikumus, kuru mērķis ir nodarbinātības veicināšana, dzīves un darba apstākļu uzlabošana, pienācīga sociālā aizsardzība, nemainīgi augsts nodarbinātības līmenis un sociālās atstumtības apkarošana⁽⁹⁾, atbalsts MVU un to attīstība, kā arī augsts cilvēka veselības, patērētāju⁽¹⁰⁾ un vides aizsardzības⁽¹¹⁾ līmenis, vienlaikus neradot nevajadzīgus normatīvus vai administratīvus šķēršļus; tādēļ, kad vien tas ir iespējams, svarīgi ir izvēlēties regulas, nevis direktīvas.

⁽⁸⁾ Iestāžu nolīguma 31. punkts.

⁽⁹⁾ LESD 151. pants.

⁽¹⁰⁾ LESD 168. un 169. pants.

⁽¹¹⁾ LESD 191. pants.

3.2.3. Komiteja norāda, ka centieni nodrošināt tiesību aktu priekšlikumu maksimālu saskaņošanu bieži vien noved pie dažādām atkāpēm un izņēmumiem, kas rada un attaisno papildu šķēršļus iekšējam tirgum.

3.2.4. EESK uzskata, ka tai var būt nozīmīga loma kā starpniekam starp likumdevējiem un ES tiesību aktu lietotājiem un tā var dot konkrētu ieguldījumu Eiropas Parlamenta patstāvīgā ziņojuma sagatavošanā saistībā ar gada ziņojumu par ES tiesību aktu īstenošanu dalībvalstīs, mērķtiecīgi pievēršoties papildinājumiem, kurus dalībvalstis ir ieviesušas transponēšanas procesā, un šajā sakarībā uzskata, ka Vienotā tirgus novērošanas centra pētījums “Pakalpojumu direktīvas ietekme būvniecības nozarē”⁽¹²⁾, kā arī Darba tirgus novērošanas centra pētījums par jauniešu bezdarbu⁽¹³⁾ (un tie ir tikai divi piemēri) metodoloģijas ziņā varētu izrādīties lietderīgi.

3.3. Nākotnes perspektīvas

3.3.1. Komiteja vēlas, lai *REFIT* darbotos divos virzienos, proti, lai šī programma *a priori* nenoteiktu regulējuma tālāko ievirzi: tiesību akta pievienošana, papildināšana, grozīšana vai atcelšana.

3.3.2. Komiteja piekrīt, ka Komisijai ir jāveic ES *acquis* pastāvīga caurlūkošana un pārvērtēšana, jo īpaši izvērtējot ES leģislatīvo un neleģislatīvo aktu praktisko nozīmi un pievienoto vērtību.

3.3.3. Komiteja uzskata, ka būtisks ir ietekmes novērtējumu integrētais un holistiskais raksturs un ka Komisijai nav jākoncentrējas tikai uz konkurētspēju; komiteja uzskata, ka svarīgi ir pienācīgi ņemt vērā ES pasākumu pievienoto vērtību un ka izmaksu un ieguvumu analīzē jāaplūko visi aspekti, tostarp arī darbības trūkuma radītās izmaksas.

3.3.4. Ietekmes novērtējums

3.3.4.1. Komiteja uzskata, ka liels skaits ietekmes novērtējuma kritēriju nevar būt par iemeslu tam, kāpēc Komisija nerīkojas vai atsaka iniciatīvu tādēļ, ka viens vai vairāki kritēriji nav izpildīti. Tāpēc komiteja uzskata, ka Komisijai ir jālīdzsvaro kritēriju nozīmi. Komiteja arī uzskata, ka liels skaits kritēriju nedrīkst novest līdz lēmumu pieņemšanas procesa birokratizācijai un atturēšanās no likumdošanas.

3.3.4.2. Komiteja īpašu uzmanību pievērš principam “vispirms domāt par mazajiem uzņēmumiem” un MVU testam, jo īpaši saistībā ar atzinumu par Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktu *Small Business Act*⁽¹⁴⁾, taču uzskata, ka nav lietderīgi mikrouzņēmumiem piešķirt vispārējus izņēmumus, bet drīzāk vajadzētu īstenot pieeju, kurā pēc pilnīga ietekmes novērtējuma veikšanas katrs tiesību akta priekšlikums tiek izskatīts atsevišķi.

3.3.4.3. Komiteja piekrīt tam, ka Komisijas priekšlikumi būtu jāpapildina ar rūpīgi izstrādātiem ietekmes novērtējumiem, kuru pamatā ir uz pierādījumiem balstīti dati (*evidence-based*), taču uzsver: lai īstenotu mērķi, kas tam ir noteikts Līgumā, proti, nodrošināt augstu veselības un vides aizsardzības līmeni⁽¹⁵⁾, Savienības likumdevējam ir jāīsteno sava rīcības brīvība, nodrošinot zināmu līdzsvaru starp, no vienas puses, veselības, vides un patērētāju aizsardzību un, no otras puses, uzņēmēju ekonomiskajām interesēm.

3.3.4.4. Komiteja norāda, ka šo mehānismu varēs attiecināt arī uz regulatīvā un administratīvā sloga kvantitatīvo noteikšanu, ja tā ietvaros:

— tiks izskatīts jautājums par regulējuma izmaksām un slogu, ņemot vērā tā ietekmi uz uzņēmumiem un konkurētspēju kopumā, kā arī saistībā ar spēkā esošā regulējuma priekšrocībām sociālajā, vides, patērētāju tiesību, sabiedrības veselības un nodarbinātības jomā,

⁽¹²⁾ <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/eesc-2014-02466-00-01-tcd-tra-lv.pdf>

⁽¹³⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.lmo-observatory-impact-study-youth>

⁽¹⁴⁾ OV C 376, 22.12.2011., 51. lpp.

⁽¹⁵⁾ Sk. Tiesas 2010. gada 8. jūlija spriedumu lietā *Afton Chemical*, C-343/09, ECLI:EU:C:2010:419, 56. punkts.

- netiks mazināti vai vājināti ES politikas mērķi,
- tiks pārbaudītas regulējuma un īstenojamo iniciatīvu nepilnības, lai ES būtu lietpratīgs ļoti augstas kvalitātes regulējums.

3.3.4.5. Komiteja nevarētu piekrist iesaistīties tādu mērķu īstenošanā, kas paredz kvantitatīvi samazināt ES *acquis*, pirms tam neizvērtējot visas sekas, kādas var rasties sociālās un vides aizsardzības, kā arī patērētāju tiesību aizsardzības jomā.

3.3.4.6. Attiecībā uz kumulatīvo izmaksu novērtējumu (KIN) komiteja norāda: Komisijai, novērtējot kādas ES tiesību aktu daļas *ex ante* vai *ex post* ietekmi, ir jāņem vērā fakts, ka šīs jaunās izmaksas pievienojas esošajām atbilstības nodrošināšanas un īstenošanas izmaksām. Komiteja atzīst, ka KIN koncentrējas uz to finanšu izmaksu aprēķinu, kas gulstas uz tiesību aktiem konkrētā nozarē, taču norāda, ka šis novērtējums nevar būt tāds, kas pilnībā vai daļēji atbrīvotu kādu nozari.

3.3.5. *Ex ante* novērtējums

3.3.5.1. Komiteja pauž bažas par to, ka diskusijas arvien vairāk notiek procesa pašos agrīnajos posmos, pirms vēl likumdevēji un sociālie partneri ir pauduši savu viedokli – viņi tādējādi var tikt izslēgti no debašu nosacījumu noteikšanas, jo debates jau būs notikušas bez viņiem.

3.3.6. *Ex post* novērtējums

3.3.6.1. Komiteja uzskata, ka *ex post* novērtējumi ir vismaz tikpat svarīgi kā *ex ante* novērtējumi; šajā sakarā komiteja prasa Komisijai izstrādāt metodoloģijas rokasgrāmatu par ilgtspējīgas attīstības kritērijiem.

3.3.6.2. Komiteja atbalsta ES regulējuma ietekmes stingrāku *ex post* novērtējumu ES politikas cikla ietvaros, jo īpaši attiecībā uz izaugsmes un nodarbinātības jomā paredzamo ietekmi, kas norādīta ietekmes novērtējumā, kurš papildina sākotnējo likumdošanas priekšlikumu.

3.3.6.3. Komiteja uzskata, ka *ex post* novērtējumi būtu jāveic plurālistiski, paejot samērīgam laikposmam pēc tam, kad beidzies termiņš transponēšanai valstu tiesību aktos.

3.3.6.4. Komiteja uzskata, ka *ex post* novērtējumi ir nozīmīgi analīzes instrumenti un ka secinājumus, kas iegūti novērtējumu rezultātā, var tieši iekļaut ietekmes novērtējumā, kurš saistīts ar tiesību akta pārskatīšanu.

Briselē, 2016. gada 26. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

PIELIKUMS

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīti debatēs (Reglamenta 54. panta 3. punkts):

a) 2.11.1. punkts un 2.11.2. punkts

Šajā sakarā Komiteja uzsver, lai gan EESK ir ES daudzveidību reprezentējoša struktūra, kas ir izveidota ar Līgumiem, tai ir tikai viena vieta un tā piedalās darbā uz triju grupu rotācijas principa pamata.

Tādēļ Komiteja uzskata, ka divu papildu vietu piešķiršana atbilstu iestādes trīspusējam raksturam un tās pilnvarām, tādējādi ļaujot atspoguļot pilsonisko sabiedrību, kuru EESK ir pienākums pārstāvēt.

b) 1.8. punkts

Attiecībā uz REFIT platformas reprezentatīvīti Komiteja uzskata, ka divu papildu vietu piešķiršana tai ļautu pilnībā ievērot savas pilnvaras un tādējādi atspoguļot pilsonisko sabiedrību, ko tai ir pienākums pārstāvēt. Turklāt Komiteja konstatē, ka platformas "ieinteresēto personu grupā" nav mikrouzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu Eiropas mēroga pārstāvības, un prasa nekavējoties labot šo situāciju.

Pamatojums

EESK var būt viena vienīga pārstāvība. Proti, EESK pārstāvība, nevis katras grupas pārstāvība. Kā nodrošināt šādu vienotu pārstāvību, var lemt tikai EESK. Komiteja nedrīkst paust viedokli un balsot ar trīs balsu starpniecību, kuras varētu būt atšķirīgas.

Balsojuma rezultāts

Par: 49

Pret: 123

Atturas: 16

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Darba tiesisko attiecību mainīgais raksturs un tā ietekme uz iztikas minimuma saglabāšanu, kā arī tehnoloģiju attīstības ietekme uz sociālā nodrošinājuma sistēmu un darba tiesībām”

(izpētes atzinums)

(2016/C 303/07)

Ziņotāja: Kathleen WALKER SHAW

Sociālo lietu un nodarbinātības ministrija 2015. gada 16. decembra vēstulē ES prezidentvalsts Nīderlandes vārdā un saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Darba tiesisko attiecību mainīgais raksturs un tā ietekme uz iztikas minimuma saglabāšanu”.

Saistībā ar Padomes prezidentūras pārņemšanu 2016. gada jūlijā un lai sagatavotos EPSCO padomes neoficiālajai sanāksmei 2016. gada 14. un 15. jūlijā, Slovākijas Republikas Ārlietu un Eiropas lietu ministrija 2016. gada 14. marta vēstulē un saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Tehnoloģiju attīstības ietekme uz sociālā nodrošinājuma sistēmu un darba tiesībām”

(izpētes atzinums).

Tā kā šis pieprasītais atzinums tematiski lielā mērā līdzinās izstrādē esošajam atzinumam, ko pieprasījumi Nīderlandes prezidentūra, un ņemot vērā Padomei nepieciešamo laiku, tika nolemts abus pieprasījumus apvienot vienā atzinumā.

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2016. gada 12. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 25. maija sēdē), ar 201 balsi par, 3 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Pārmaiņas darbā un darba tiesiskajās attiecībās notiek strauji. ES uzdevums ir veicināt jauninājumus, tehnoloģiju attīstību un radošumu, lai virzītos uz tādu rezultātu sasniegšanu, kas sekmē ilgtspējīgu un konkurētspējīgu sociālo tirgus ekonomiku. Jāizvērtē šo attīstības tendenču ietekme uz darba tirgu un standartiem, ekonomiku, nodokļu un sociālā nodrošinājuma sistēmām, kā arī uz iztikas minimumu. Vienlīdzīgu konkurences apstākļu un taisnīgas digitālās ekonomikas radīšana darba ņēmējiem, kā arī visādu lielumu un visu nozaru uzņēmumiem, tāpat arī digitālo prasmju uzlabošana ir daži no svarīgākajiem uzdevumiem, kuriem jāpievēršas. Eiropai un sociālajiem partneriem jāuzņemas svarīga loma, lai nodrošinātu, ka šis process rada pozitīvu, taisnīgu un stabilu rezultātu un ka jebkādas “pelēkās zonas” attiecībā uz tiesībām un aizsardzību tiek likvidētas.

1.2. EESK uzskata, ka pirmām kārtām jāaizsargā sociālās labklājības sistēmu kvalitāte un fiskālā stabilitāte visā ES, un iesaka Eiropas Komisijai un dalībvalstīm sadarbībā ar sociālajiem partneriem izpētīt labāko praksi, lai, uz to balstoties, izstrādātu sociālās labklājības modeļus, kas ļauj aptvert elastīgākus nodarbinātības veidus un nodrošina pienācīgu sociālās aizsardzības līmeni visiem darba ņēmējiem, tostarp pašnodarbinātajiem, kuri neietilpst tradicionālajā labklājības sistēmā. Tas būtu jāņem vērā, veidojot ES sociālo tiesību pilāru. Atzinīgi vērtējams ir tas, ka minētajam jautājumam EESK ir pievērsusies atsevišķā atzinumā.

1.3. EESK iesaka sīkāk izanalizēt šo attīstības tendenču ietekmi uz prasmēm un novērtēt, kādas ir mūžizglītības, pārkvalificēšanās un kvalifikācijas celšanas iespējas darba ņēmējiem šajās jaunajās darba tiesiskajās attiecībās, lai nepieļautu, ka šie jauninājumi izraisa prasmju pieprasījuma pazemināšanos vai negatīvi ietekmē kvalifikācijas līmeni, un lai nodrošinātu labākas darba iespējas. Visu iedzīvotāju digitālo prasmju veicināšana un uzlabošana ir jāizvirza par Eiropas Savienības prioritāti.

1.4. EESK uzskata, ka ES līmenī vajag vairāk datu un pētījumu par kolektīvās nodarbinātības (*crowd employment*) apmēru, par kolektīvo platformu darbinieku (*crowd workers*) pazīmēm, par tādiem dažādiem jauniem darba veidiem kā “nulles stundas” līgumi, piegāde pēc pieprasījuma un jaunas profesijas, par privāttiesību līgumiem, par “platformekonomikas” apmēru un nozarēm, kurās šādas platformas darbojas, un par platformekonomikas ģeogrāfisko izplatību Eiropas Savienībā. Tas ļaus novērtēt, kas uzņēmumiem un darba ņēmējiem vajadzīgs, kad viņi izmanto šos nodarbinātības veidus.

1.5. Statistikas dati par šīm attīstības tendencēm ir jāvāc regulāri, veicot Eiropas darbaspēka apsekojumus, un ziņojumos par darba tirgus stāvokli ir jāmin paraugprakses piemēri, ja tādi ir zināmi. Tas ļaus uzraudzīt jauno darba tiesisko un nodarbinātības attiecību veidu ietekmi uz darba tirgu un tautsaimniecību un novērtēt to ieguldījumu stabilu un kvalitatīvu augstvērtīgu darbvietau un izaugsmes radīšanā, un šī informācija kalpotu ES nodarbinātības politikas izstrādei, tostarp Eiropas pusgamam un stratēģijai “Eiropa 2020”. Minētie pētījumi būtu jāfinansē no programmas “Apvārsnis 2020” un ar citiem attiecīgajiem ES līdzekļiem.

1.6. Garengriezuma dati ir arī vajadzīgi, lai varētu spriest par to, kā jaunie darba tiesisko attiecību veidi ietekmē nodarbinātības ilgspēju visa mūža garumā⁽¹⁾. Svarīgi ir arī noteikt, cik lielā mērā tos ietekmē dzimums vai citi demogrāfiskie rādītāji (piemēram, vecums, invaliditāte, tautība un migranta statuss).

1.7. Steidzami jāprecizē jauno nodarbinātības starpnieku, piemēram, tiešsaistes platformu, juridiskais statuss, lai to darbību varētu atspoguļot oficiālajā statistikā, novērtēt to izaugsmi un noteikt, kādi standarti, pienākumi, saistības un darbības noteikumi būtu jāpiemēro un kurām regulatīvajām struktūrām jābūt atbildīgām par šo starpnieku darbības kontroli un minēto standartu, pienākumu, saistību un noteikumu izpildes panākšanu, un tajā pašā laikā jāatzīst, ka šādas platformas var radīt jauninājumus, nodarbinātības iespējas un ekonomisko izaugsmi.

1.8. EESK atzīmē, ka Eiropas Komisija pašlaik konsultējas par Direktīvu par rakstisko paziņojumu⁽²⁾, un prognozē, ka jaunajiem darba tiesisko attiecību veidiem Eiropas Komisijas priekšlikumos tiks pievērsta uzmanība, ja Komisija nolems pārskatīt šo tiesību aktu. Komiteja ļoti cer, ka tiks veikti precīzējumi attiecībā uz jaunajiem darba un darba tiesisko attiecību veidiem un vienlaikus tiks ņemtas vērā MVU vajadzības. Varētu arī apsvērt iespēju, vai būtu jāpaplašina darbības joma un tādā veidā jāaptver darba ņēmēji, nosakot, ka rakstiskie paziņojumi jānodrošina jau pirmajā dienā un jānorāda minimālais stundu skaits, jo tas ļautu izskaust “nulles stundu” darba līgumus.

1.9. Lai tiktu nodrošināta darba ņēmēju, patērētāju un visas sabiedrības aizsardzība, EESK iesaka saistībā ar tiešsaistes platformām, kolektīvajiem resursiem tīmeklī, ekonomiski atkarīgiem pašnodarbinātajiem un citiem jauniem pašnodarbinātības veidiem atrisināt jautājumus, kas skar starpnieka darbību, atbildību par nelaimes gadījumiem, zaudējumiem un pakalpojumu sniegšanas traucējumiem. Jāprecizē, kā Eiropas Savienībā spēkā esošie darba drošības un veselības aizsardzības noteikumi piemērojami attiecībā uz šiem jaunajiem darba tiesisko attiecību veidiem, kā jāreaģē uz šo noteikumu pārkāpumiem un kas ir atbildīgs par pārbaudi un par darba ņēmēju civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, kā arī par civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu patērētājiem un trešām personām nodarīto zaudējumu gadījumā.

⁽¹⁾ France Stratégie, *Le compte personnel d'activité de l'utopie au concret*, galīgais ziņojums. ESAO, *Employment Outlook 2014*, 179. lpp.

⁽²⁾ Direktīva 91/533/EEK.

1.10. Darba inspekcijām saskaņā ar valstī pieņemto praksi jābūt pilnvarotām šādus nodarbinātības veidus iekļaut savā darbības jomā, un to inspektoru rīcībā jābūt atbilstošiem resursiem, kompetencēm un mācīšanās iespējām. Lai kļiedētu sabiedrības bažas un meklētu tiesību aizsardzības iespējas, varētu būt lietderīgi veidot partnerības ar arodbiedrībām, patērētāju apvienībām vai citām pārstāvības apvienībām. Šajā procesā liela nozīme būs paraugprakses piemēru apmaiņai.

1.11. Būtu jāanalizē arī ietekme uz darba koplīguma diapazonu skartajās nozarēs, jo daudzi darbaņēmēji varētu būt ārpus darba koplīgumu slēgšanas struktūrām un bez arodbiedrību pārstāvības. Saistībā ar darbaņēmējiem, kurus uzskata par pašnodarbinātajiem, EESK pauž bažas par to, ka viņu tiesības uz apvienošanās brīvību var tikt apšaubītas, ja viņu apvienošanās traktē kā karteļa veidošanu, un tas viņiem draudētu ar nonākšanu pretrunā ES noteikumiem par negodīgu konkurences praksi. Jāpievērš uzmanība šīm šaubām, kas varētu apdraudēt pamattiesības, un tās ir jānovērš. Ir vajadzīgi norādījumi par konkurences noteikumu piemērošanu darbaņēmējam pielīdzināmas pašnodarbinātas personas gadījumā. Šajā saistībā "darbaņēmēja" jēdzienu ir ieteicams traktēt nevis šaurākā nozīmē kā "algotu darbinieku", bet tā, kā to saprot Starptautiskā Darba organizācija (SDO); tas palīdzētu labāk izprast, kā piemērojami tie pamatprincipi un pamattiesības darbā⁽³⁾, kuru izmantošanu nedrīkst ierobežot ES konkurences noteikumi.

1.12. EESK aicina izpētīt kolektīvo platformu darbinieku līgumisko statusu un citus jaunus darba un darba tiesisko attiecību veidus, kā arī starpnieku pienākumus, ņemot vērā šo darbaņēmēju spēju risināt sarunas vai noteikt atalgojumu, darba laiku un apstākļus, atvaļinājumu, pensiju, maternitātes tiesības, darba devēju apmaksātu veselības apdrošināšanu un citas darba tiesības, kā arī radītā intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību. Pamatnostādnes ir arī vajadzīgas, lai precizētu neskaidrības saistībā ar nodarbinātības statusu sociālās apdrošināšanas un nodokļu ziņā.

1.13. EESK iesaka Eiropas Komisijai, ESAO un SDO sadarboties ar sociālajiem partneriem, lai izstrādātu attiecīgus noteikumus par pienācīgiem darba apstākļiem un tiešsaistē strādājošu darbaņēmēju, kā arī atbilstīgi citām jaunajām darba tiesiskajām attiecībām nodarbinātu darbaņēmēju aizsardzību. EESK uzskata, ka būtu lietderīgi izstrādāt ES līmeņa koncepciju, tomēr vienlaikus norāda, ka lielākā daļa pasākumu būs jāveic valstu līmenī, nozares ietvaros vai darba vietā.

1.14. Eiropas sociālie partneri ir norādījuši, ka nodarbinātības politikas programma Eiropas Komisijai būtu jāplāno tā, lai veicinātu mūsu valstu tautsaimniecības un darba tirgu digitālo pārveidi. Komisijai vienlaikus būtu jāpalielina kvalitatīvas nodarbinātības iespējas, kas var rasties no mūsu valstu tautsaimniecības digitalizācijas. Darba tirgus politikas pasākumi būtu jāvirza arī uz to personu aizsargāšanu un pārkvalificēšanu/kvalifikācijas celšanu, ko ietekmēs digitalizācija. EESK iesaka šajā sakarā nodrošināt efektīvas tiesības un aizsardzību, uzraudzību un izpildi, lai nepieļautu ienākumu nevienlīdzības palielināšanos un rīcībā esošo ienākumu samazināšanos un lai nodrošinātu ilgtspējīgu ekonomiskas izaugsmes potenciālu visā ES.

1.15. EESK iesaka Eiropas Komisijai apsvērt, kā, balstoties uz Eiropas bagātajām savstarpīguma un sadarbības tradīcijām darba tirgus koordinācijā, kas bieži tiek veikta vietējā līmenī un aktīvā sadarbībā ar arodbiedrībām, vietējiem darba devējiem un valsts pašnodarbināto apvienībām, varētu rosināt Eiropas platformu izveidi tādā veidā, lai radītā vērtība paliktu vietējā tautsaimniecībā. Svarīgi būtu apsvērt pasākumus, kas, nodrošinot atbalstu ne tikai sākotnējā darbības uzsākšanas posmā, bet arī paplašināšanās posmā, kurā daudziem jauniem uzņēmumiem pašlaik nav pieejams finansējums, palīdzētu uzņēmumiem radīt stabilas un kvalitatīvas augstvērtīgas darbvietas.

⁽³⁾ Kā liecina EKT nolēmums 2015. gada lietā *FNV-KIEM* (<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-413/13>), konkurences noteikumi ļauj brīvi interpretēt to piemērošanu darbaņēmējam pielīdzināmas pašnodarbinātas personas gadījumā. *IVIR* 2014. gada pētījumā par līgumattiecībām ar autoriem un izpildītājiem ir arī uzsvērts, ka nozarēm piešķirti atbrīvojumi varētu būt iespējams risinājums, un norādīts uz konkrētu gadījumu Vācijā, kur Koplīguma likuma 12.a pantā atļauts atsevišķiem pašnodarbinātiem autoriem un izpildītājiem izmantot darba koplīgumu. Pētījumā norādīts, ka šādi atbrīvojumi kalpo sabiedrības interesēs, piešķirot aizsardzību grupai, kurai, no ekonomiskā un sociāla viedokļa raugoties, tā ir tikpat vajadzīga kā algotiem darbiniekiem.

2. Ievads

2.1. Tā kā tehnoloģiju jomā notiek strauja attīstība, ko papildina citas ekonomikā un sabiedrībā vērojamas attīstības tendences, arvien biežāk rodas jauni darba un darba tiesisko attiecību veidi, kuri izraisa pārmaiņas un rada aizvien sarežģītākus apstākļus darba tirgū. Jauninājumi un radošums ir svarīgs ilgtspējīgas un konkurētspējīgas sociālās tirgus ekonomikas dzinējspēks. Ir svarīgi panākt līdzsvaru starp šo jaunu attīstības tendenču ekonomisko un sociālo labumu, no vienas puses, un nepieciešamo aizsardzības pasākumu nodrošināšanu darba ņēmējiem, patērētājiem un uzņēmumiem, no otras puses, un vienlaikus jānovērš šo tendenču ļaunprātīga izmantošana taisnīgas nodarbinātības prakses apiešanai.

2.2. Jauni darba tiesisko attiecību veidi ļauj radīt darbvietas, nodrošina netraucētu darba tirgus darbību, paverot gan darba ņēmējiem, gan darba devējiem vairāk iespēju būt elastīgiem, palielinot darba ņēmēju autonomiju un darba vietu pielāgošanas spējas, sekmējot prasmju pilnveidošanu un lielākas iespējas darba un ģimenes dzīves labākai saskaņošanai. Tajā pašā laikā ir svarīgi veicināt kvalitatīvu augstvērtīgu nodarbinātību, sociālo dialogu un darba koplīguma slēgšanas struktūras, ja vien iespējams, un panākt skaidrību par tādiem jautājumiem kā darba devēju un darba ņēmēju tiesības un pienākumi, darba ņēmēju nodarbinātības statuss, atbildība par negadījumiem, apdrošināšana un profesionālā atbildība, nodokļu, sociālās aizsardzības un citu noteikumu piemērojamība. Visaptveroši jāizvērtē pašreizējā darba tirgus un sociālā nodrošinājuma sistēmas spēja stāties pretī šīm attīstības tendencēm, lai novērstu ienākumu nevienlīdzības palielināšanos, nodrošinātu, ka cilvēki arī turpmāk gūst pienācīgus un drošus ienākumus un var saskaņot darba un ģimenes dzīvi.

2.3. Jautājumus, kas saistīti ar šīm jaunajām attīstības tendencēm, EESK ir aplūkojusi vairākos atzinumos⁽⁴⁾, kuru atziņas varēja izmantot šā izpētes atzinuma izstrādē. Nīderlandē un Slovākijā – dalībvalstīs, kas prezidentūras ietvaros pieprasīja izstrādāt šo izpētes atzinumu, – nestandarta nodarbinātības apmērs attiecīgi ir aptuveni 60 % un 20 %⁽⁵⁾.

2.4. Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda (*Eurofound*)⁽⁶⁾ un SDO⁽⁷⁾ neseno publicētie ziņojumi palielinājuši izpratni par to, ka pēdējos desmit gados vērojama pāreja no tradicionālām darba tiesiskajām attiecībām uz nestandarta darba tiesisko attiecību veidiem. SDO norāda, ka notiekošajām darba tiesisko attiecību pārmaiņām ir nopietna ekonomiskā un sociālā ietekme. Tās vēl vairāk palielina plaisu starp darbaspēka ienākumiem un produktivitāti un var palielināt ienākumu nevienlīdzību⁽⁸⁾. SDO⁽⁹⁾ konstatē, ka valstīs, par kurām ir pieejami dati un kurās ir nodarbināti 84 % no kopējā darbaspēka pasaulē, aptuveni tikai vienai ceturtdaļai (26,4 %) darba ņēmēju ir beztermiņa līgums, savukārt valstīs ar augstiem ienākumiem beztermiņa līgums ir trim ceturtdaļām darba ņēmēju. Lai arī nodarbinātības standarta modeļa izplatība mazinās, tas vēl aizvien ir svarīgs Eiropas darba tirgus modeļa aspekts. SDO norāda, ka svarīgs valdību, ES iestāžu un sociālo partneru uzdevums ir apzināt un definēt jaunus darba tiesisko attiecību veidus, izstrādāt un pielāgot politiku un regulējumu, lai varētu šīs pārmaiņas pārvaldīt un nodrošināt pozitīvus rezultātus, tādā veidā uzņēmumu un visa veida darba attiecībās iesaistīto darba ņēmēju interesēs garantējot labvēlīgu politiku un normatīvo vidi.

3. Vispārējās attīstības tendences nodarbinātības jomā: stāvokļa raksturojums

3.1. Eiropas valstu tautsaimniecībā strauji izplatījušies darba tiesisko attiecību veidi, kas ir pārbaudījums tradicionālajai nodarbinātībai, proti, pilnas slodzes pastāvīgai nodarbinātībai, kurai raksturīgs noteikts darba laiks, noteiktas tiesības un pabalsti un pilnīga iekļaušana valsts sociālās aizsardzības sistēmās. No otras puses, šie jaunie darba tiesisko attiecību veidi var radīt jaunus darbvietas un novatoriskas darba metodes, taču ir svarīgi nodrošināt šādu darbvietau kvalitāti atbilstīgi jauniem uzņēmējdarbības modeļiem. Daži no šiem jaunajiem veidiem ir saistīti ar globalizāciju, digitalizāciju un ražošanas modeļu maiņu, piemēram, iepriekš pašu veikta darba uzticēšanu ārpalpojumu sniedzējiem, daži no tiem – ar jaunu metožu un paņēmieni ieviešanu uzņēmumos un citi ar pilnīgi jauniem nodarbinātības modeļiem.

⁽⁴⁾ OV C 133, 9.5.2013., 77. lpp.; OV C 11, 15.1.2013., 65. lpp.; OV C 18, 19.1.2011., 44. lpp.; OV C 318, 29.10.2011., 43. lpp.; OV C 161, 6.6.2013., 14. lpp.; OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.; OV C 13, 15.1.2016., 40. lpp.

⁽⁵⁾ ESAO, *Reducing labour market polarisation and segmentation*, S. Scarpetta prezentācija, 2014. gads.
SDO – ziņojums apspriešanai nestandarta nodarbinātības veidu ekspertu sanāksmē.
SDO – nestandarta nodarbinātības veidu ekspertu sanāksmes secinājumi.

⁽⁶⁾ *Eurofound, New forms of employment.*
Eurofound, Harnessing the crowd – A new form of employment.

⁽⁷⁾ SDO, *The changing nature of jobs – World Employment and Social Outlook 2015.*
SDO, *Regulating the employment relationship in Europe: A guide to Recommendation – Employment Relationship Recommendation 20016 (n° 198).*

⁽⁸⁾ SDO, *The changing nature of jobs – World Employment and Social Outlook 2015*, 13.–14. lpp.

⁽⁹⁾ Sk. 8. zemsēvītras piezīmi, 30. lpp.

3.2. Jauni darba veidi var pavērt jaunas iespējas privātpersonām, tām kļūstot par uzņēmējiem un strādājot profesijās, kas tām iepriekš nebija pieejamas, vai, atsakoties no nedeklarētā darba, pamest ēnu ekonomiku. Pētījumā par uzņēmēju motivāciju teikts, ka vairāk cilvēku sāk uzņēmējdarbību pozitīvu iemeslu vadīti (piemēram, maksimāli izmantot labu ideju) nekā negatīvu iemeslu dēļ (piemēram, nav citu darba iespēju)⁽¹⁰⁾.

3.3. Pie jaunajiem darba tiesisko attiecību veidiem var minēt “nulles stundu” līgumus, līgumus par “gadījuma darbu pēc izsaukuma” (*on-call*) vai līgumus, kas attiecas tikai uz lidojuma laiku (*fly-time only*), kā arī “neliela apjoma darbu”, “vairāku darbu apvienošanu” (*portfolio work*), darbu, kurš balstīts uz vaučeru sistēmu, civiltiesiskos līgumus un darba dalīšanu. Līdztekus šiem jaunajiem darba tiesisko attiecību veidiem minama virkne līgumu veidu, saskaņā ar kuriem darbs tiek organizēts, izmantojot starpniekus, tostarp “pārvaldītājsabiedrības”, “pašnodarbinātības aģentūras”, “darbinieku kopizmantotības aģentūras” vai tiešsaistē izveidotas “kollektīvo resursu” platformas. Daudziem no šiem darba tiesisko attiecību veidiem raksturīgs tas, ka darba ņēmēji tiek dēvēti par neatkarīgiem līgumslēdzējiem, “dalībniekiem”, “gabaldarba veicējiem”, “partneriem” vai tiek lietoti citi jēdzieni, lai viņu nodarbinātības statusu dažreiz padarītu neskaidru. Lai gan bieži šādu darbu dēvē par pašnodarbinātību, dažos gadījumos tas neatbilst kritērijiem, kas tiek saistīti ar faktiski pašnodarbinātā statusu, piemēram, šiem nodarbinātajiem liegta iespēja noteikt uzdevumus un darba samaksas likmi vai viņiem netiek piešķirtas tiesības uz radīto intelektuālo īpašumu. Dažās nozarēs, piemēram, tūrisma, sabiedriskās ēdināšanas un lauksaimniecības nozarē, ir raksturīgs periodisks, īslaicīgs vai sezonas darbs, un zināma elastība ir nepieciešama gan darba devējam, gan darba ņēmējam. Neatkarīgi no tā, vai šis darbs tiek vadīts caur aģentūru vai patstāvīgi, ir vajadzīgi noteikumi attiecībā uz šādiem līgumiem, lai novērstu nedeklarēta darba izplatību.

3.4. Ir svarīgi gan nošķirt faktisku uzņēmējdarbību, pašnodarbinātas personas un jauna veida atkarīgu individuālo darbu, gan arī nodrošināt darba kvalitāti. Jauno darba organizācijas tendenču dēļ – novērtējums atbilstīgi izpildītajiem uzdevumiem un uz projektiem balstīts darbs – pat darba ņēmējiem ar oficiālu darba līgumu mainās tradicionālais darba laiks, un tas ietekmē dzīves ritmu un ienākumu drošību. Sociālais dialogs un darba koplīguma slēgšanas sarunas ir izrādījušās veiksmīgas daudzās darba vietās, piemēram, zvanu centros, un ir ļāvušas atrisināt “pelēko zonu” problēmu un uzlabot darba apstākļus.

4. Digitalizācija

4.1. Digitalizācija var paaugstināt produktivitāti un vairot elastību jau pastāvošajos uzņēmumos un nodrošināt pamatu jaunām nozarēm un darbvietām, tādā veidā veicinot Eiropas izaugsmi un konkurētspēju. Ja tā tiek pārvaldīta efektīvi, tai ir arī svarīga loma sociālās tirgus ekonomikas veidošanā, kā arī darba un ģimenes dzīves saskaņotības veicināšanā un dzimumu nevienlīdzības samazināšanā nodarbinātības un sociālā nodrošinājuma jomā. Šajā sakarā noderīga atsauce ir *ETUC*, *BusinessEurope*, *CEEP* un *UEAPME* neseno kopīgi pieņemtā deklarācija⁽¹¹⁾.

4.2. Digitalizācija būtiski ietekmē darba organizāciju un nodarbinātību, tādēļ arī turpmāk politikā tai jāpievērš uzmanība un tā jāvada. Tā ir pārveidojusi arī patērētāju attiecības un atvieglojusi piekļuvi precēm un pakalpojumiem. Patērētāju apmierinātības līmenis ir augsts, taču pastāv bažas par ietekmi uz ekonomiku, un ir vajadzīgi uzlabojumi, lai tiesību aizsardzības mehānismi būtu efektīvi. ES un valstu līmenī veidotas proaktīvas politikas uzdevums ir nodrošināt digitalizācijas piedāvāto iespēju izmantošanu un vienlaikus novērst problēmas⁽¹²⁾.

4.3. Ļoti liela iedzīvotāju daļa var piekļūt internetam no dažādām vietām, un darba nolūkos ar viņiem principā var sazināties jebkurā laikā un jebkurā vietā, un tādēļ pieaug mobilā tāldarba veicēju skaits un izzūd telpiskās robežas un laika robežas starp darbu un ģimenes dzīvi. Šis elastīgums var dot labumu gan uzņēmumiem, gan darba ņēmējiem, ja tiek respektētas abu pušu intereses. Vajadzētu sīkāk izanalizēt, vai un cik lielā mērā vispārējās digitālās un mobilās komunikācijas laikmetā ir vajadzīga darba ņēmēju privātās un ģimenes dzīves papildu aizsardzība un kādi pasākumi šajā gadījumā būtu lietderīgi valstu un ES līmenī, lai ierobežotu visaptverošu pieejamību un sasniedzamību⁽¹³⁾.

⁽¹⁰⁾ GEM 2015/2016 Global Report.

⁽¹¹⁾ Statement of the European Social Partners on digitalisation.

⁽¹²⁾ OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp., 1.3., 1.5. un 5.6. punkts.

⁽¹³⁾ OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp., 4.4. punkts.

4.4. Tā kā arvien vairāk cilvēku apgūst IKT prasmes un pārvalda standarta programmatūru un pasaules lielās valodas, darba devējiem ir vairāk iespēju izmantot pasaules darba tirgu, lai darbu uzticētu ārvalstu sniedzējiem. Eiropas iedzīvotājiem tas paver iespēju neatkarīgi no viņu atrašanās vietas veikt darbu, ko piedāvā klienti no visas pasaules, taču vienlaikus pieaug negodīgas konkurences draudi uzņēmumiem un darba ņēmējiem, kuriem, lai iegūtu attiecīgo darbu, ir jākonkurē ar līdziniekiem valstu tautsaimniecībās, kur atalgojuma līmenis ir zems un kas varbūt neievēro SDO noteiktos darba pamatstandartus vai negarantē pienācīgu darbu.

5. Prasmju pilnveidošana

5.1. Tehniskās pārmaiņas var veicināt prasmju pilnveidošanu, taču var arī mazināt pieprasījumu pēc prasmēm, kas piemīt tradicionālajās profesijās nodarbinātajiem. Šo attīstības tendenci ietekme uz prasmēm būtu jāņem vērā, un būtu jānovērtē, kādas ir nepieciešamās un pieejamās iespējas nodrošināt mūžizglītību, pārkvalificēšanos un kvalifikācijas celšanu šajās jaunajās darba tiesiskajās attiecībās iesaistītajiem darba ņēmējiem. Uzņēmumiem sadarbībā ar arodbiedrībām, CEDEFOP un pārvaldes līmeņiem ir jānodrošina apgūto prasmju atbilstība pieprasījumam mainīgajā darba tirgū. Lai risinātu šīs problēmas, svarīgi ir efektīvi izmantot Eiropas Sociālo fondu un citus resursus.

5.2. Galvenais uzdevums ir nodrošināt, ka cilvēkiem ir prasmes, kas vajadzīgas kvalitatīvi augstvērtīgu darbvietu iegūšanai mainīgo darba tirgu apstākļos, un šim aspektam jāvelta galvenā uzmanība turpmākajā ES prasmju stratēģijā. Novērtējums, kā vislabāk pielāgot prasmes, un visu iedzīvotāju digitālo prasmju uzlabošana jāizvirza par ES un publisko iestāžu prioritāti, šajā procesā aktīvi iesaistoties sociālajiem partneriem visos līmeņos. EESK atzīmē, ka šāda apņemšanās jau ir minēta ES sociālā dialoga programmā 2015.–2017. gadam.

6. Statistika

6.1. Trūkst ticamu statistikas datu par šīm attīstības tendencēm. Vajadzīgs vairāk datu par kolektīvās nodarbinātības apmēru, kolektīvo platformu darbinieku pazīmēm, kā arī par dažādiem pašnodarbinātības, ekonomiski atkarīgas pašnodarbinātības, fiktīvas pašnodarbinātības un nestabilas nodarbinātības veidiem, “platformekonomikas” apmēru, nozarēm, kurās šādas platformas darbojas, un platformekonomikas ģeogrāfisko izplatību, kā arī par ES pozīciju starptautiskā salīdzinājumā.

6.2. Statistikas dati arī vajadzīgi, lai varētu uzraudzīt jauno darba tiesisko attiecību veidu ietekmi uz darba tirgu, kā arī darba, ienākumu un tautsaimniecību polarizāciju un šī informācija kalpotu ES nodarbinātības politikas izstrādei, tostarp Eiropas pusgadam un stratēģijai “Eiropa 2020”.

6.3. Vajadzīgi arī garengriezuma dati, lai varētu noteikt, kā jaunie darba tiesisko attiecību veidi ietekmē visu mūžu un kāda ir to ietekme uz nodarbinātības stabilitāti dzīves gaitā, un lai varētu spriest par to, cik lielā mērā šos veidus ietekmē dzimums vai citi demogrāfiskie rādītāji (piemēram, vecums, invaliditāte, tautība un migranta statuss). Būtu jāanalizē arī ietekme uz darba koplīguma diapazonu visvairāk skartajās nozarēs, jo daudzi darba ņēmēji, kas vēlas būt iekļauti darba koplīgumā, varētu būt ārpus darba koplīgumu slēgšanas struktūrām un bez arodbiedrību pārstāvības.

6.4. Minētie pētījumi būtu jāatbalsta, izmantojot programmu “Apvāršnis 2020” un citus attiecīgos ES līdzekļus.

7. Nodarbinātības starpnieku juridiskais statuss

7.1. Jauni nodarbinātības veidi attīstās tik strauji, ka līgumattiecības nevar pielāgot tikpat ātri, un tāpēc mums jāpievēršas to juridiskajam statusam. Steidzami jāprecizē nodarbinātības starpnieku un tiešsaistes platformu statuss, lai to darbību varētu atspoguļot oficiālajā statistikā, novērtēt to izaugsmi un noteikt, kādi standarti, pienākumi, saistības un darbības noteikumi būtu jāpiemēro un kurām regulatīvajām struktūrām jābūt atbildīgām par šo starpnieku darbības kontroli un minēto standartu, pienākumu, saistību un noteikumu izpildes panākšanu. Jēdzienu “darba ņēmējs”, “darbinieks”, “pašnodarbināta persona” un “praktikants” un to definīciju atšķirības Eiropas Savienībā vēl vairāk sarežģī novērtēšanu.

7.2. EESK atzīmē, ka Eiropas Komisija pašlaik konsultējas par Direktīvu par rakstisko paziņojumu⁽¹⁴⁾, un prognozē, ka jaunie darba tiesisko attiecību veidi tiks iekļauti minētās direktīvas darbības jomā.

7.3. Tiešsaistes platformas attīstās strauji un kopumā pozitīvi ietekmē ekonomiku, nodarbinātību un inovāciju, bet dažos gadījumos to attīstība ir izvērsusies tādā apmērā, ka draud rasties monopols, kas varētu radīt tirgus izkropļojumus un nevienlīdzīgu konkurenci. "Kopīgošanas ekonomiku" un citus jaunus nodarbinātības veidus nedrīkst ļaunprātīgi izmantot kā līdzekli, lai, izmaksas novirzot uz lietotājiem un darba ņēmējiem un izvairoties no tādu noteikumu ievērošanas, kas attiecas uz bezsaistē darbojošies uzņēmumiem, izvairītos no pienācīgas algas maksāšanas, nodokļu un sociālā nodrošinājuma saistību pildīšanas un citu darba tiesību un apstākļu nodrošināšanas. Tas varētu apdraudēt uzņēmumu un darba ņēmēju stāvokli citās nozarēs, vājināt saskaņotos standartus un līdzvērtīgus konkurences apstākļus.

8. Veselība un drošība

8.1. Neklātienes darbs varētu slēpt būtiskus draudus darba ņēmēju, to klientu un sabiedrības veselībai un drošībai. Darbu var veikt publiskās telpās vai privātos mājokļos, turklāt iespējams, ka, neievērojot atbilstošas norādes vai neizmantojot aizsargapģērbu, tiek izmantoti bīstami materiāli un ierīces. Apdrošināšanas, sertifikācijas un profesionālās atbildības regulējums varētu būt neskaidrs. Iespējams, ka tiešsaistē nodarbinātie darba ņēmēji intensīvi strādā pie ekrāna un tas notiek nepiemērotā vidē, izmantojot ergonomiskajiem standartiem neatbilstošas mēbeles un iekārtas.

8.2. Dažu tiešsaistes platformu kontekstā "pelēkā zona" ir atbildība par drošību un nelaimes gadījumiem, un šī problēma jāatrisina, lai aizsargātu darba ņēmējus, patērētājus un sabiedrību kopumā.

8.3. Uzklaušanās sanāksmē, kas tika rīkota saistībā ar šā atzinuma izstrādi⁽¹⁵⁾, tika norādīts uz citiem jautājumiem, kuri ir jāiztirzā, tostarp spēku izsīkums ilgo un negulēto darba stundu dēļ un stress darba un ienākumu neparedzamības dēļ, nemaksāšana par noraidītu darbu, slikta klientu vērtējuma saņemšana situācijā, kad to nevar apstrīdēt, "izslēgšana" no platformas vai līguma, problēmas saistībā ar aprūpes pienākumu pildīšanu bez skaidra darba grafika, sociālā atstumtība un vairāku darbu apvienošanas kopējā ietekme.

8.4. Jāprecizē, cik lielā mērā Eiropas Savienībā un dalībvalstīs spēkā esošie darba drošības un veselības aizsardzības noteikumi aizsargā šos jaunus darba tiesisko attiecību veidus un cik lielā mērā jāreaģē uz šo noteikumu pārkāpumiem un kas ir atbildīgs par pārbaudi un par darba ņēmēju civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, kā arī par civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu patērētājiem un trešām personām nodarīto zaudējumu gadījumā. Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra, kuras mītne ir Bilbao, varētu palīdzēt īstenot pētījumus un analītisko izpēti šajā jomā.

8.5. Darba inspekcijām saskaņā ar valstī pieņemto praksi jābūt pilnvarotām šādus nodarbinātības veidus iekļaut savā darbības jomā, un, lai inspektoru darbība būtu efektīva, viņu rīcībā jābūt atbilstošiem resursiem, kompetencēm un mācīšanās iespējām. Lai kļiedētu sabiedrības bažas un meklētu tiesību aizsardzības iespējas, varētu būt lietderīgi veidot partnerības ar arodbiedrībām, patērētāju apvienībām vai citām pārstāvības apvienībām.

9. Nodarbinātības statuss

9.1. Jaunie darba tiesisko attiecību veidi ietekmē profesiju klāstu, kas ir plašs un neviendabīgs un aptver darbu, kuru iepriekš veica neoficiālajā ekonomikā, ārštata darbu un darbu, ko parasti veic tiešie darbinieki. Jauniem darba attiecību veidiem izplatoties, iespējams, ka identiskus uzdevumus identiskā vidē veic darba ņēmēji, kam ir atšķirīgs nodarbinātības statuss, un tas rada nevienlīdzību aizsardzības, tiesību un darba samaksas ziņā.

⁽¹⁴⁾ Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁵⁾ Atklāta uzklaušanās sanāksme "Darba tiesisko attiecību pārmaiņas, kopīgošanas ekonomika, "nulle stundas" līgumi un iztikas minimums" EESK telpās 2016. gada 31. martā.

9.2. Jaunu starpnieku iesaistīšanās darba tiesiskajās attiecībās dažreiz ir mazinājusi iesaistīto pušu attiecību pārredzamību, apgrūtinot individuālās sarunas par darba nosacījumiem un ierobežojot darba ņēmēju piekļuvi darba koplīgumiem.

9.3. Rodas jautājumi par to, kura puse būtu uzskatāma par darba devēju un kādai vajadzētu būt pašnodarbinātības definīcijai, tostarp juridiskajai definīcijai un sankciju sistēmai attiecībā uz nelegālu darbaspēka nodrošināšanu un nopietnākiem ļaunprātīgas izmantošanas veidiem. Tiešsaistes platformas piedāvā dažādus nodarbinātības modeļus, un pastāv, piemēram, tādas platformas, kas pārorientējušās un darba ņēmējiem piedāvā darbinieka statusu, lai paaugstinātu kvalitāti un samazinātu darbinieku mainību⁽¹⁶⁾. Darbinieka statuss paver iespēju izmantot citas darba ņēmēju tiesības. Par pašnodarbinātajiem uzskatītu darba ņēmēju tiesības uz apvienošanās brīvību var tikt apšaubītas, ja viņu apvienošanās traktē kā kartēja veidošanu, un tas viņiem draudētu ar nonākšanu pretrunā ES noteikumiem par negodīgu konkurences praksi. Šis jautājums ir jārisina, it īpaši gadījumos, kad runa ir par šķietami pašnodarbinātiem darba ņēmējiem, kuri nevar patstāvīgi noteikt savus darba uzdevumus un darba samaksas likmi.

9.4. EESK rosina analizēt kolektīvo platformu darbinieku nodarbinātības statusu un citus jaunus darba tiesisko attiecību veidus, uzmanību pievēršot darba ņēmēju iespējām risināt sarunas par darba nosacījumiem un samaksas veidu (un kurš to nosaka), kā arī radītā intelektuālā īpašuma tiesībām. Šis apsekojums būtu jāveic ar mērķi sniegt dalībvalstīm pamatnostādnes, lai tās atbilstīgi savai praksei precizētu darba ņēmēju kā nodokļu maksātāju, sociāli apdrošināto un nodarbināto statusu un šo platformu pienākumus saistībā ar darba laiku, atalgojumu, atvaļinājumu, pensiju, maternitātes tiesībām, darba devēja apmaksāto veselības apdrošināšanu un citām darba ņēmēju tiesībām.

10. Pamattiesības un darba ņēmēju tiesības

10.1. Jāprecizē, kādas tiesības ir kolektīvo platformu darbiniekiem un citiem darba ņēmējiem, kuru darba tiesiskās attiecības ir nestabilas un mainīgas, vairākos jautājumos, tostarp šādos:

- darba laiks,
- darba koplīguma slēgšanas sarunas,
- apvienošanās brīvība,
- informēšana un apspriešanās,
- pielāgošanās prasmes,
- atpūtai paredzētie pārtraukumi,
- tiesības uz sociālo aizsardzību ar apdrošināšanas un pabalstu starpniecību,
- tiesības apstrīdēt netaisnīgus vadības lēmumus/lietotāju vērtējumus/*de facto* netaisnīgu atlaišanu no darba,
- tiesības bez soda atteikties veikt pēdējā brīdī uzticētu darba uzdevumu,
- taisnīga darba samaksa,
- tiesības uz samaksu par padarītu darbu.

10.2. Eiropas Komisijai, ESAO un SDO būtu jāsadarbojas ar sociālajiem partneriem, lai izstrādātu attiecīgus noteikumus par pienācīgiem darba apstākļiem un tiešsaistē strādājošu darba ņēmēju, kā arī atbilstīgi citām jaunajām darba tiesiskajām attiecībām nodarbinātu darba ņēmēju aizsardzību. EESK uzskata, ka būtu lietderīgi izstrādāt ES līmeņa koncepciju, tomēr vienlaikus norāda, ka lielākā daļa pasākumu būs jāveic valstu līmenī, nozares ietvaros vai darba vietā.

⁽¹⁶⁾ <http://www.nytimes.com/2015/12/11/business/a-middle-ground-between-contract-worker-and-employee.html>

10.3. Pašnodarbinātu persona arodbiedrības un apvienības nesēn sāka rīkot tikšanās, lai izstrādātu ieteikumus attiecībā uz labākiem sociālās aizsardzības un pabalstu risinājumiem un to darbības jomu.

11. Iztikas minimuma saglabāšana

11.1. Jauni darba tiesisko attiecību veidi raksturīgi ne tikai darba vietām, kur jāveic zemāk kvalificēts fizisks darbs, vai darba vietām pakalpojumu nozarē. Arvien biežāk vērojams, ka "nulles stundu" līgumi un citi "darba pēc pieprasījuma" veidi skāruši labāk atalgotu un augstāk kvalificētu profesiju pārstāvjus, tostarp lektoros, aviosabiedrību pilotus, veselības aprūpes un citus publiskā sektora darbiniekus, radot draudus, ka varētu mazināties viņu ienākumi un nodarbinātības drošība.

11.2. Tā kā uz IKT un plašsaziņas līdzekļu izmantošanu balstītā darba veikšana un pakalpojumu sniegšana bieži ir iespējama jebkurā pasaules vietā, uzņēmumi un darba ņēmēji saskaras ar nevienlīdzīgu konkurenci, jo šāds darbs arvien biežāk tiek uzticēts ārvalsts pakalpojumu sniedzējiem valstu tautsaimniecībās, kur atalgojuma līmenis ir zems, un tas izraisa darba koplīgumos paredzēto darba samaksas likmju pazemināšanu.

11.3. Pētījumi⁽¹⁷⁾ liecina, ka digitalizācija izraisa polarizāciju starp augsti kvalificētiem darba ņēmējiem, kas ir augsti atalgoti, un zemi kvalificētiem darba ņēmējiem, kuri ir zemi atalgoti, un ka arvien nevienlīdzīgākā darba tirgus upuri ir vidēji kvalificētie darba ņēmēji, kam ir vidēji ienākumi un kas nodarbināti bankās, apdrošināšanas nozarē un pārvaldē. Daudzi ir spiesti veikt vairākus darbus, lai nodrošinātu iztikas minimumu. Tomēr dažas no šīm pašnodarbinātajām personām ir augsti kvalificēti un pieredzējuši speciālisti, kas labi apzinās savu tirgus pozīciju, zina savu vērtību un patiešām vēlas veikt darījumus uz sava rēķina vai kas pašnodarbinātību izmanto, lai dažādotu savus ienākumu avotus, veidotu rezervi sava galvenā ienākumu avota zaudēšanas gadījumā, pelnītu naudu ar savu hobiju un rastu jaunas karjeras un uzņēmējdarbības iespējas – šie abi varianti pastāv, un jānodrošina, ka visiem ir vajadzīgās tiesības un aizsardzība.

11.4. Dažus jaunos darba tiesisko attiecību veidus ir radījusi vēlme izvairīties no izmaksām un pienākumiem, kas raksturīgi tradicionālākiem nodarbinātības veidiem. Ja netiks izveidoti efektīvi tiesību un aizsardzības, uzraudzības un izpildes panākšanas mehānismi, iespējams, ka daudzi jaunie darba tiesisko attiecību veidi izraisīs pēc iespējas zemāka atalgojuma un sliktāku darba nosacījumu noteikšanu un ienākumu nevienlīdzības palielināšanos, samazinās tīros ienākumus un tādā veidā arī pieprasījumu un ES ekonomikas izaugsmes iespējas, un makroekonomikā radīs jaunas ilgtermiņa problēmas. Lai saglabātu iztikas minimumu, ir ļoti būtiski, lai šādiem darba ņēmējiem būtu iespējas noslēgt koplīgumu, kurā noteikts darba samaksas līmenis un darba nosacījumi.

11.5. Jaunajiem darba tiesisko attiecību veidiem bieži raksturīgs tas, ka samaksa paredzēta par noteiktu uzdevumu veikšanu un tās pamatā nav stundas likmes. Visos šajos gadījumos būtu jāsiglabā taisnīga atalgojuma princips, un būtu jāņem vērā visi ar atalgojumu saistītie aspekti, piemēram, paveiktā darba kvalitāte un kompensācija par nostrādāto laiku⁽¹⁸⁾.

11.6. Tā kā ģimenes atbalsta un sociālā nodrošinājuma sistēmas Eiropas Savienības valstīs nav vienādas, ir svarīgi novērtēt jauno darba tiesisko attiecību veidu ietekmi uz ģimenes atbalsta pasākumu finansēšanu un jāatzīst, ka vienai personai paredzēts iztikas minimums nav pietiekams, lai uzturētu ģimeni ar bērniem.

11.7. Ar darba samaksu saistītos jautājumus nevar aplūkot izolēti no problemātiskās saiknes starp darba samaksu un nodokļu/sociālās aizsardzības un pabalstu sistēmām neskaidri definētās darba tiesiskajās attiecībās. Arī tādēļ būtiska ir skaidrība par to, kurš ir darba devējs un kāds ir darba ņēmēja statuss.

⁽¹⁷⁾ http://www.liberation.fr/debats/2015/09/03/daniel-cohen-il-faut-une-societe-dans-laquelle-perdre-son-emploi-devienne-un-non-evenement_1375142

⁽¹⁸⁾ Pārvietošanās laiks ir uzskatāms par darba laiku, sk. Tiesas spriedumu lietā *Tycó*, 2015. gada 10. septembris.

12. Sociālā aizsardzība

12.1. EESK apzinās, ka dažādās dalībvalstīs ir dažādas sistēmas, un uzskata, ka jāizpēta, kā var izveidot sociālās labklājības modeļus, kas atbilstu elastīgāku darba tirgu prasībām un varētu nodrošināt stabilus un pietiekamus ienākumus pienācīgu dzīves apstākļu garantēšanai. Tas būtu jāņem vērā, veidojot ES sociālo tiesību pilāru. Atzinīgi vērtējams ir tas, ka minētajam jautājumam EESK ir pievērsusies atsevišķā atzinumā.

12.2. Pieaugot elastībai darba tirgū, kur arvien lielāka darba ņēmēju daļa iepriekš nezina, kad vai kur viņi strādās, palielinās nesaderība ar valstu sociālās aizsardzības sistēmām, kuru pamatā ir pieņēmums, ka starp "nodarbinātā" statusu un "bezdarbnieka" statusu var novilkt skaidru robežšķirtni. Šāda nesaderība nesniedz labumu nedz uzņēmumiem, nedz darba ņēmējiem.

12.3. Arvien lielāka daļa darba ņēmēju neveic iemaksas sociālā nodrošinājuma sistēmās vai negūst labumu no tām, piemēram, bezdarbnieka pabalsta, veselības un pensijas pabalsta vai apdrošināšanas veidā. Dažās dalībvalstīs, kurās sociālajiem partneriem ir svarīga nozīme, sociālie partneri un valdības jau apspriež minēto jautājumu, taču šīs debates jāpaplašina, lai tās notiktu visā ES ar vietējo iestāžu, citu pilsoniskās sabiedrības un apvienību pārstāvju un pakalpojumu sniedzēju līdzdalību, lai noteiktu realizējamus un ilgtspējīgus politikas pasākumus un tiesību aktus, kā arī papildu pasākumus, kas visiem darba ņēmējiem, tostarp pašnodarbinātām personām, kolektīvo platformu darbiniekiem un kopīgošanas ekonomikā iesaistītiem darba ņēmējiem, nodrošinātu atbilstīgu sociālās aizsardzības līmeni.

12.4. EESK atzīst, ka dažādās dalībvalstīs būtiski atšķiras sociālās aizsardzības sistēmas. Lai gan nepārprotami jāizvērtē, cik lielā mērā sociālās aizsardzības sistēmas ļauj risināt problēmas, ko izraisa pārmaiņas ekonomikā un darba tirgos, EESK uzskata, ka ir svarīgi saglabāt ienākumus un uzlabot nodokļu un sociālās aizsardzības sistēmu vispārējo kvalitāti, uzticamību, pieejamību un efektivitāti visā ES, ņemot vērā, ka šīs sistēmas daudzās dalībvalstīs pašlaik ir atkarīgas no augsta tradicionāli nodarbināto īpatsvara un viņu iemaksām. Šāds efektivitātes zudums varētu apdraudēt Eiropas sociālā modeļa un sociālās tirgus ekonomikas struktūru, kas ir balstīta uz lielu sabiedrības ieguldījumu vispārējās nozīmes pakalpojumu un efektīvu sociālā nodrošinājuma tīklu finansēšanā un nodrošināšanā.

12.5. Rūpīgi jāanalizē nodokļu un sociālās aizsardzības sistēmas, lai nodrošinātu atbilstīgu nodokļu un sociālo iemaksu līmeni visu veidu ienākumiem neatkarīgi no tā, vai tie ir gūti tradicionāli organizētajās nozarēs vai kopīgošanas ekonomikā/platformekonomikā. EESK uzskata, ka šo platformu lomu varētu precizēt, izmantojot noteikumus un, vajadzības gadījumā, tiesību aktus, ar kuriem noteiktu gan darba ņēmēju, gan pašnodarbinātu personu aizsardzību, viņus iekļaujot sociālās aizsardzības sistēmā gan regulējuma, gan iemaksu ziņā. Eiropas Savienībai, pamatojoties uz paraugpraksi, būtu jāveicina un jākoordinē reformas dalībvalstu līmenī.

13. Jauno attīstības tendenču izmantošana ES labā

13.1. Tiešsaistes platformas ir jauninājums, kas Eiropā jau reāli darbojas tautsaimniecībā. Tomēr pašlaik daudzas tiešsaistes platformas neatrodas Eiropas Savienībā un no katra Eiropas Savienībā veikta darījuma ietur būtisku daļu, kas dažreiz sasniedz 25 % no darījuma vērtības, un lielākā šo ieturēto līdzekļu daļa nonāk nodokļu atvieglojumu darbības zonās. Šīs platformas maksā zemu nodokļu vai nemaksā nodokļus, vai neveic iemaksas, no kurām finansē izglītību, infrastruktūru vai sabiedriskos pakalpojumus tajās Eiropas vietās, kur tās darbojas. Ja darba ņēmēji nav patiesi pašnodarbinātas personas, var rasties atšķirības nodokļu maksājumu, pensiju vai citu sociālās aizsardzības sistēmu ziņā. Jānovērtē, kāda ir šo platformu ietekme uz ilgtspējīgu nodarbinātību un izaugsmi Eiropas Savienībā un kāds ir to ieguldījums šajās jomās.

13.2. Eiropas Komisijai būtu jāapsver, kā, balstoties uz Eiropas bagātajām savstarpīguma un sadarbības tradīcijām darba tirgus koordinācijā, kas bieži tiek veikta vietējā līmenī un aktīvā sadarbībā ar arodbiedrībām un vietējiem darba devējiem, varētu rosināt Eiropas platformu izveidi tādā veidā, lai radītā vērtība paliktu vietējā tautsaimniecībā. Svarīgi būtu apsvērt pasākumus, kas, nodrošinot atbalstu ne tikai sākotnējās darbības uzsākšanas posmā, bet arī paplašināšanās posmā, kurā daudziem jauniem uzņēmumiem pašlaik trūkst atbalsta, palīdzētu uzņēmumiem radīt stabilas un kvalitatīvi augstvērtīgas darbvietas.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ilgspējīgākas pārtikas sistēmas"**(izpētes atzinums)**

(2016/C 303/08)

Ziņotājs: Mindaugas MACIULEVIČIUS

Nākamā Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts Nīderlande 2015. gada 16. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Ilgspējīgākas pārtikas sistēmas"

(izpētes atzinums).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 11. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 26. maija sēdē), ar 152 balsīm par, 1 pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un priekšlikumi

1.1. Ņemot vērā ar pārtikas ražošanu un patēriņu saistītās dažādās ekonomiskās, ekoloģiskās un sociālās sekas, EESK atzīst, ka ir steidzami jāriņķojas, un aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis izstrādāt skaidru ES politiku un īstenošanas plānu, lai veidotu ilgtspējīgu, noturīgu, veselīgu, taisnīgu un klimatam draudzīgu pārtikas sistēmu, kas rosina visu pārtikas piegādes ķēdē ieinteresēto personu sadarbību un savstarpējo izpratni. Ir jānodrošina ar pārtiku saistīto politikas mērķu un instrumentu (piemēram, lauksaimniecības, vides, veselības, klimata, nodarbinātības un citās jomās) labāka saskaņotība un integrācija, ņemot vērā ilgtspējības trīs pilārus.

1.2. Pāreja uz ilgtspējīgākām pārtikas sistēmām, kas aptver visus posmus, sākot no ražošanas līdz patēriņam, ir patiešām nepieciešama – ražotājiem jāsarāžo vairāk pārtikas, vienlaikus mazinot ietekmi uz vidi, savukārt patērētāji jāmudina pāriet uz uzturvielām bagātu un veselīgu uzturu ar mazāku oglekļa emisiju ietekmi. ES būtu jāpastiprina centieni, lai īstenotu ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM), jo tie nodrošina ļoti svarīgu satvaru kopīgai rīcībai, lai līdz 2030. gadam ilgtspējīgi nodrošinātu pārtiku pasaules iedzīvotājiem.

1.3. EESK atzīst, ka pārtiku visiem planētas iedzīvotājiem pietiekami varēs nodrošināt nevis tikai pārtikas ražošanas sistēma, bet gan dažādu tradicionālu, inovatīvu un agroekoloģisku risinājumu kopums, kas var labāk palīdzēt mazināt pašreizējo pārtikas ražošanas sistēmu radīto ietekmi uz vidi un klimatu. Proti, precīzās lauksaimniecības risinājumu kopums, kas ietver informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) un satelītsistēmu turpmāku attīstību, kā arī agroekoloģija varētu papildināt tradicionālo lauksaimniecību, nodrošinot principu un prakses kopumu, kas veicinātu lauksaimniecības sistēmu ilgtspējību, un šādi principi un prakse varētu būt biomasas labāka izmantošana, kā arī biomasas glabāšanas un mobilizēšanas uzlabošana, labvēlīgu augsnes apstākļu nodrošināšana, kultūraugu dažādības veicināšana, kā arī pesticīdu izmantojuma mazināšana. Slēgto lauksaimniecības modeļu turpmākā attīstība ļautu virzīties uz lauksaimniecību, kurā neizmanto fosilo kurināmo. Īstenojot kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) reformu, ir ieviesti dažādi pasākumi (zaļināšana, agrovides-klimata shēmas u. c.), kas uzskatāmi par soli pareizajā virzienā.

1.4. Ir jānodrošina stabili un atbilstoši ienākumi visiem pārtikas piegādes ķēdes dalībniekiem, lai panāktu ilgtspējīgus un stabilus turpmākos ieguldījumus agrovides tehnoloģijās un klimatam labvēlīgās metodēs.

1.5. Par pārtikas atkritumu rašanās novēršanu un mazināšanu kopīga atbildība jāuzņemas visiem pārtikas aprites dalībniekiem. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ieceri, kas paredzēta aprites ekonomikas tiesību aktu kopumā, proti, izveidot ieinteresēto personu platformu, kas palīdzētu izstrādāt nepieciešamos pasākumus un apmainīties ar paraugpraksi par pārtikas atkritumu rašanās novēršanu un mazināšanu. EESK aicina Komisiju izpētīt, kā pārtikas izmantošanas hierarhija tiek izmantota praksē dalībvalstīs, tostarp saistībā ar ekonomiskajiem stimuliem, kas var sniegt pretrunīgus signālus uzņēmējiem. Atbalstot atkritumu hierarhijas efektīvu īstenošanu, EESK arī aicina pārskatīt Regulu (EK) Nr. 1069/2009, lai cilvēku patēriņam nepiemērotu pārtiku varētu izmantot kā dzīvnieku barību, ja tas ir droši.

1.6. Ir jāveicina ilgtspējīgas pārtikas izvēle, palielinot šādas pārtikas nodrošinājumu un pieejamību patērētājiem. Ilgtspējīgas pārtikas produktu patēriņu būtu jāveicina, sekmējot lielāku tirgus pieprasījumu, izmantojot videi draudzīgas valsts iepirkuma procedūras un citas pieejas. EESK aicina dalībvalstis pārskatīt valsts veselīga uztura pamatnostādnes, lai ņemtu vērā ilgtspējības aspektu, kā arī atbalstīt uzturmācības iekļaušanu skolu mācību programmās. ES būtu jāveicina izcelsmes marķējums, tāda marķējuma izstrāde, kas nepārprotami norāda uz pārtikas produkta ilgtspējības aspektu, kā arī jāveicina ES mēroga vizuālās reklāmas kampaņas par veselīgāku pārtiku un uzturu.

1.7. ES politikas pasākumiem, kā arī konkrētām pētniecības un inovācijas programmām apvienojumā ar finanšu stimuliem pārtikas ražotājiem būtu:

— jāveicina pakāpeniska atteikšanās no fosilā kurināmā izmantošanas lauksaimniecībā,

— jāatbalsta efektīvāka resursu, tostarp zemes, ūdens un uzturvielu, izmantošana visā ražošanas sistēmā.

1.8. Lai veiktu pāreju uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām, ir vajadzīga ne tikai lauksaimniecības politika, bet arī visaptveroša pārtikas politika, kas integrēta ar plašu bioekonomikas stratēģiju. Lai risinātu šajā atzinumā uzsvērtās savstarpēji saistītās problēmas, nevajadzētu iesaistīties atsevišķās diskusijās, bet gan rosināt starpdisciplināru domāšanu, kas apvienotu Komisijas ģenerāldirektorātus, dažādas dalībvalstu ministrijas un iestādes, vietējās un reģionālās pašvaldības, kā arī ieinteresētās personas pārtikas sistēmās. EESK cer, ka tiks atzīta pārtikas ražošanas un patēriņa savstarpējā atkarība un ka tiks izstrādāta piemērota Eiropas politikas pieeja, tostarp dažādas atsevišķas iniciatīvas, tādējādi ieskicējot virzību uz ilgtspējību, veselību un noturību. Tomēr kopējai lauksaimniecības politikai un kopējai zivsaimniecības politikai arī turpmāk būs svarīga nozīme Eiropas Savienībā.

2. Ievads

2.1. EESK, pamatojoties uz ES prezidentvalsts Nīderlandes pieprasījumu, izstrādā šo atzinumu, lai uzsvērtu gan pilsoniskās sabiedrības pieaugošās bažas par pārtikas ražošanas un patēriņa ietekmi uz vidi, veselību, ekonomiku un sociālo jomu, gan ar šo ietekmi saistītās problēmas, proti, kā ierobežotu resursu apstākļos paēdināt planētas iedzīvotājus, kuru skaits aizvien palielinās. Pārtika ir visas mūsu sabiedrības centrālais elements – tā ir atkarīga no dabas resursiem un vienlaikus ietekmē tos, tai ir ietekme uz sabiedrības veselību un būtiska nozīme Eiropas ekonomikā, jo pārtikas nozare ir Savienības lielākā nozare gan nodarbinātības, gan arī ietekmes uz IKP ziņā.

2.2. Saskaņā ar Pasaules Pārtikas nodrošinājuma komitejas Augsta līmeņa ekspertu grupas jautājumos par pārtikas nodrošinājumu un uzturu viedokli ilgtspējīga pārtikas sistēma (IPS) ir definēta kā pārtikas sistēma, kas sniedz pārtikas nodrošinājumu un uzturu visiem tādā veidā, ka netiek apdraudēta ekonomiskā, sociālā un ekoloģiskā bāze, kas garantē pārtikas nodrošinājumu un uzturu nākamajām paaudzēm⁽¹⁾. Tādēļ pāreja uz noturīgākām un ilgtspējīgākām pārtikas sistēmām skar visas savstarpēji saistītās darbības, ko ietver pārtikas ražošana, pārstrāde, transportēšana, uzglabāšana, tirdzniecība un patēriņš. Ir atzīta arī globālo patēriņa tendenču nozīme, kas ietekmē to, kā pārtika tiek ražota un kādi pārtikas veidi tiek ražoti.

2.3. Atzinumā EESK jautājumu par ilgtspējīgām pārtikas sistēmās izskatīs visaptveroši un galvenokārt ES kontekstā, tomēr tiks ņemta vērā arī saikne ar ārējām attiecībām, jo ES ir lielākā lauksaimniecības un pārtikas produktu eksportētāja un importētāja pasaulē.

2.4. Bija paredzēts, ka 2014. gadā tiks izstrādāts paziņojums par ilgtspējīgu pārtiku, taču to vēlāk svītvoja no Komisijas darba programmas. Eiropas Savienības 2015. gada decembrī izstrādātajā Rīcības plānā pārejai uz aprītes ekonomiku tika risināti daži no šiem jautājumiem un pārtikas atkritumu mazināšana tika iekļauta kā svarīga prioritāte, tādējādi atspoguļojot ES un dalībvalstu apņemšanos saistībā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM) 2030. gadam, proti, uz pusi samazināt pārtikas atkritumu daudzumu uz vienu iedzīvotāju mazumtirdzniecības un patērētāju līmenī, kā arī mazināt pārtikas zudumus ražošanas un piegādes ķēdēs (IAM 12.3.).

3. Pašreizējo pārtikas sistēmu būtiskākās problēmas

3.1. ANO Starptautiskā ekspertu grupa resursu jomā atzīst, ka pārtikas ražošana ir nozare, kas rada vislielāko **ietekmi uz vidi** resursu izmantošanas ziņā globālā līmenī⁽²⁾, lai gan ES šī ietekme ir daudz zemāka. Pārtikas sistēmas patērē daudz dabas resursu, tostarp zemi, augsni, ūdeni un fosforu, kā arī enerģiju, kas nepieciešama slāpekļa mēslošanas līdzekļa ražošanai, kā arī pārtikas apstrādei, iepakojšanai, pārvadāšanai un saldēšanai. Tādēļ nav nekāds pārsteigums, ka pārtikas ražošana ietekmē vidi globālā līmenī, tostarp ietekmē bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, atmežošanu un augsnes degradāciju, ūdens un gaisa piesārņojumu un siltumnīcefekta gāzu emisiju rašanos. Nopietnas bažas joprojām rada lauksaimniecības bioloģiskās daudzveidības pastāvīgs zudums saimniecību līmenī⁽³⁾. Globālā līmenī lielākā daļa zivsaimniecību tiek pilnīgi vai pārmērīgi izmantotas. Tādēļ ir nepieciešama visu šo resursu efektīva un ilgtspējīga pārvaldība, lai nodrošinātu veselīgas un cenas ziņā pieejamas pārtikas pastāvīgu piegādi.

3.2. Pasaulē tiek zaudēta vai izmesta atkritumos trešā daļa cilvēka patēriņam saražotās pārtikas, kas veido līdz pat 1,6 miljardiem tonnu pārtikas un rada 8 % no pasaules siltumnīcefekta gāzu emisijām⁽⁴⁾. Uzturā neizlietotas pārtikas ražošana rada vairāk nekā 20 % no globālā spiediena uz bioloģisko daudzveidību, un šādas pārtikas ražošanai tiek izmantoti gandrīz 30 % no visas pasaules lauksaimniecības zemes.

3.3. Katru gadu Eiropas Savienībā **atkritumos nonāk** aptuveni 100 miljoni tonnu **pārtikas**⁽⁵⁾, un tiek prognozēts, ka tad, ja netiks veiktas preventīvas darbības, šis daudzums līdz 2020. gadam palielināsies par 20 %. Pārtikas atkritumi Eiropā rodas visā piegādes ķēdes garumā, un to koncentrācija mājāsaimniecību līmenī tiks lēsta 46 % apmērā⁽⁶⁾. Jāatzīmē, ka mazumtirdzniecības un apstrādes nozares pēdējos gados ir pielikušas ievērojamas pūles, lai uzlabotu pārtikas izšķērdēšanas novēršanu un samazināšanu. Centieniem uzlabot ražošanas un piegādes ķēdes ilgtspējību nav lielas nozīmes, ja netiek īstenotas empātiskas darbības atkritumu mazināšanai.

⁽¹⁾ Augsta līmeņa ekspertu grupa, *Food losses and waste in the context of sustainable food systems* ("Pārtikas zudumi un atkritumi ilgtspējīgu pārtikas sistēmu kontekstā"), Augsta līmeņa ekspertu grupas ziņojums, Roma, 2014.

⁽²⁾ http://www.unep.org/resourcepanel/Portals/24102/PDFs/PriorityProductsAndMaterials_Summary_EN.pdf

⁽³⁾ COM(2013) 838 final, http://ec.europa.eu/agriculture/genetic-resources/pdf/com-2013-838_en.pdf.

⁽⁴⁾ ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija, *Global food losses and food waste* ("Pārtikas zudumi un pārtikas atkritumi pasaulē"), 2011. gads.

⁽⁵⁾ ANO definīciju par pārtikas zudumu un atkritumiem skatīt: <http://thinkeatsave.org/index.php/be-informed/definition-of-food-loss-and-waste>.

⁽⁶⁾ Fusions (2016), *Estimates of European food waste levels* ("Aplēses par pārtikas atkritumu apjomiem Eiropā"). <http://eu-fusions.org/phocadownload/Publications/Estimates%20of%20European%20food%20waste%20levels.pdf>

3.4. Pašreiz ir ļoti maz informācijas par pārtikas zudumu un atkritumu rašanos lauksaimniecības uzņēmumos⁽⁷⁾. Pārtikas zudumi un atkritumi, piemēram, var rasties tādēļ, ka daži lauksaimniecības uzņēmumi nav modernizēti, kā arī pasūtījumu atcelšanas un preču cenu nepastāvības dēļ: tad zemē tiek ieartas kultūras, kuru novākšana nav ekonomiski izdevīga (bet tam vismaz ir pozitīva ietekme uz vidi, jo tas palīdz uzlabot augsnes organisko vielu saturu), vai tiek izgāzti vai kompostēti tādi pārtikas produkti, ko nevar atkārtoti pārdot. Vēl viena svarīga problēma, kas kļūs aizvien nozīmīgāka, ir klimata pārmaiņu ievērojamā ietekme uz laika apstākļiem un iespējamo slimību uzliesmojumi. Ja ņem vērā šo ietekmi, var uzskatīt, ka katru gadu pārtikas atkritumos nonāk liela pārtikas daļa. Salīdzinot ar citām pasaules valstīm, ES ir ļoti aktīvi pievērsusies šim jautājumam, un tāpēc tādēļ ES būtu aktīvi jārikojas, lai izplatītu savu labo praksi un zinātību.

3.5. Pārtikas sistēmas ir viens no **klimata pārmaiņu** iemesliem, un klimata pārmaiņas atstāj būtisku ietekmi uz pārtikas sistēmām⁽⁸⁾. Klimata pārmaiņas ietekmēs pamata dabas resursu (ūdens, augsnes) pieejamību, dažos reģionos būtiski mainot nosacījumus pārtikas ražošanai un rūpnieciskajai ražošanai⁽⁹⁾. Ekstrēmi klimatiskie apstākļi, piemēram, plūdi, sausums, ugunsgrēki un spēcīgi vēji, kā arī ar klimatu saistītā augu un dzīvnieku slimību izplatība jau tagad ietekmē pārtikas ražošanu un radīs vēl lielāku ietekmi nākotnē.

3.6. Šodien pasaulē vienlaikus vērojama gan uztura nepietiekamība, gan arī pārtikas pārpilnības radītā ietekme citos pasaules reģionos. Aptuveni 795 miljoni cilvēku nav paēduši, savukārt cilvēku ar lieko svaru/aptaukojušos cilvēku skaits pasaulē pārsniedz 1,4 miljardus pieaugušo vidū, kas ir aptuveni 30 % no pieaugušo kopskaita; ar aptaukošanos saistīto veselības problēmu izplatība strauji palielinās gan jaunattīstības valstīs, gan attīstītajās valstīs⁽¹⁰⁾. Šie rādītāji liecina par **izteiktu nelīdzsvarotību pārtikas ražošanā, izplatīšanā un patēriņā**. Abas problēmas pastiprinās iedzīvotāju skaita pieaugums un prognozētais gaļas patēriņa pasaulē pieaugums par 82 % līdz 2050. gadam⁽¹¹⁾. Pēdējo 20 gadu laikā, kad valstīs visā pasaulē bija vērojama urbanizācija un ekonomikas izaugsme, ir notikusi uztura ieradumu maiņa, radot pārmaiņas arī pārtikas ražošanā un patēriņā. Visā pasaulē uztura ieradumu maiņas ietvaros notiek pāreja uz lielākā mērā saliktiem produktiem, lielāku gaļas un piena produktu patēriņu, lielāku cukura un cukuru saturošo dzērienu patēriņu⁽¹²⁾. Vienlaikus arvien lielākam skaitam cilvēku ir mazkustīgs dzīvesveids, un līdz ar to trūkst fizisko aktivitāšu.

3.7. Lauksaimniecības dzīvnieki ir būtiska un neaizstājama pārtikas sistēmu daļa – tie ir augstas kvalitātes proteīnu, kā arī citu uzturvielu, piemēram, vitamīnu un minerālvielu, avots. Lauksaimniecības dzīvniekiem ir būtiska nozīme arī saimniecību un reģionālajās barības vielu aprites sistēmās, daudzveidīgu atklātu ainavu, ilggadīgu zālāju, daļēji dabisku sistēmu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā, turklāt tie nodrošina cilvēkiem ienākumus, aktīvus un iztikas līdzekļus. Vienlaikus Eiropas Savienībā arī ir lielas lauksaimniecībā izmantojamas zemes platības, kas praksē ir piemērotas tikai lauksaimniecības dzīvnieku ganībām. Taču pēdējo 50 gadu laikā ir pieredzēts, ka gaļas un olu ražošanas apjoms pasaulē ir palielinājies vairāk nekā četras reizes un piena ražošanas apjoms ir palielinājies vairāk nekā divas reizes. Savukārt pasaules iedzīvotāju skaits šajā periodā ir palielinājies tikai divas reizes⁽¹³⁾. Jāatzīmē, ka ir mainījusies arī pieprasījuma struktūra un ka gaļas, piena un olu ražošanas palielināšanās ir saistīta ar ienākumu palielināšanos, bet cenas saglabājās zemas.

3.8. Ja ņem vērā augu izcelsmes pārtiku, kas izaudzēta cilvēkiem, augu izcelsmes barību, kas izaudzēta lauksaimniecības dzīvniekiem, kā arī augu izcelsmes pārtikas kultūraugus, ko izmanto sēklu ieguvei un rūpnieciskiem nolūkiem, piemēram, biodeģvielas ražošanai, pasaulē šobrīd saražotās pārtikas apjoms pusotru reizi pārsniedz apjomu, kas nepieciešams, lai paēdinātu pašreizējos pasaules iedzīvotājus, un šis apjoms būtu pietiekams, lai paēdinātu visus iedzīvotājus 2050. gadā. Taču pašreizējais pārtikas atkritumu daudzums pasaulē, kā arī dzīvnieku barības ražošana, lai nodrošinātu arvien pieaugušo gaļas patēriņu, rada pieprasījumu pēc pārtikas ražošanas apjoma ievērojama pieauguma. Lai ilgtspējīgi paēdinātu pasaules iedzīvotājus 2050. gadā un pēc tam, ir jāpanāk ražīguma pieaugums un jāoptimizē esošo lauksaimniecības zemju un esošo zivsaimniecību izmantošana – vienlaikus nodrošinot vides stabilitāti un kvalitāti, darba drošību, arodveselību un sociālo taisnīgumu –, un jāpāriet uz ilgtspējīgu uzturu, kā arī ilgtermiņā jāsamazina pārtikas zudumi un pārtikas atkritumu apjoms.

⁽⁷⁾ ES datu kopums FUSIONS, 2015; Eiropas Komisijas sagatavojošs pētījums par pārtikas atkritumiem, 2011. gads, <http://eu-fusions.org/index.php/publications>, http://ec.europa.eu/environment/eussd/pdf/bio_foodwaste_report.pdf.

⁽⁸⁾ Eiropas Vides aģentūra (EVA), 2015. gads <http://www.eea.europa.eu/signals/signals-2015/articles/agriculture-and-climate-change>.

⁽⁹⁾ Skatīt paziņojumu "Pielāgošanās klimata pārmaiņām: ES stratēģija" (COM(2013) 216 final).

⁽¹⁰⁾ PVO, Pasaules Veselības novērošanas centra (GHO) dati, 2015. gads. Pieejami šeit: http://www.who.int/gho/ncd/risk_factors/obesity_text/en/.

⁽¹¹⁾ WRR, *Towards a food policy* ("Virzībā uz pārtikas politiku"), 2015. gads.

⁽¹²⁾ Nīderlandes Ministru kabinets, *Food agenda: for safe, healthy and sustainable food* ("Pārtikas programma: drošai, veselīgai un ilgtspējīgai pārtikai"), 2015. gads.

⁽¹³⁾ FAOSTAT, 2015. gads.

3.9. Arvien pieaugošās lauksaimniecības produktu un lauksaimniecības izejvielu cenas un cenu nestabilitāte pēdējā desmitgadē ir apdraudējušas pārtikas nodrošinājumu un pārtikas sistēmas stabilitāti, radot nopietnas bažas gan patērētājiem, gan arī ražotājiem. No vienas puses, augstās galīgās cenas nav palielinājušas pārtikas ražotāju ienākumus; gluži pretēji – ienākumu samazināšanās vai stagnācija negatīvi ietekmē darbaspēku, tādējādi apdraudot visu operatoru ienākumu stabilitāti. No otras puses, ekonomikas krīze ir mazinājusi patērētāju pirktspēju. Ir jānodrošina stabili un atbilstoši ienākumi visiem pārtikas piegādes ķēdes dalībniekiem, lai panāktu ilgtspējīgus un stabilus turpmākos ieguldījumus agrovides tehnoloģijās un klimatam labvēlīgās metodēs.

3.10. Nesenie notikumi lauksaimniecības produktu tirgos, jo īpaši piena ražošanas nozarē, ir skaidrs pierādījums tam, ka iespējama šāda nelīdzsvarotība, kuras iemesls ir ne tikai pārprodukcija tirgū, bet arī politiski noteikti aizliegumi līdzšinējos eksporta tirgos. Stabilitāte nākotnē lielā mērā būs atkarīga no piegādes bāzes noturības pret satricinājumiem, no kuriem būtiskākais ir klimata pārmaiņas. ES politikas izstrādē būtu stingri jāatbalsta lauksaimniecības uzņēmumu dažādošana, inovatīvs finansējums, ienākumu apdrošināšanas shēmas un citi inovatīvi tirgus pārvaldības mehānismi, kas piedāvā aizsardzību pret klimata vai tirgus radītiem satricinājumiem.

3.11. Jautājums par pārtikas cenu sociālo ietekmi, kā arī to ietekmi uz pārtikas sadali, būtu jārisina gan no ražotāju, gan arī patērētāju perspektīvas. Mūsdienās daudzi patērētāji nevar atļauties samaksāt par augstākās kvalitātes pārtiku. Pēdējos gados varas attiecības pārtikas piegādes ķēdē ir mainījušās – tirgū ir vērojama pārtikas ražotāju un mazumtirgotāju arvien lielāka koncentrācija, un līdz ar to pārbīdās spēja panākt izdevīgus noteikumus, lielākoties par labu mazumtirdzniecības sektoram uz primāro ražotāju rēķina. Šis jautājums tiks skatīts atsevišķā EESK atzinumā par tēmu "Taisnīgāka pārtikas piegādes ķēde".

3.12. Tā kā sakarā ar to, ka nav pabeigta PTO Dohas sarunu kārtā, pasaules tirdzniecībā uzsvars tiek likts uz divpusējām un lielreģionālām sarunām, ir būtiski pilnībā ņemt vērā ietekmi uz vidi un klimatu, pārtikas kvalitātes un veselības aizsardzības standartus, plašākus sanitāros un fitosanitāros (SPS) standartus, kā arī ražošanas procesu ("industriālo ekosistēmu", kurā notiek ražošana, darba apstākļi, ar ražošanu saistītos kultūras aspektus un darba attiecības). ES kategoriski jāizvairās no pārtikas ražošanas pārceļšanās uz trešām valstīm, ja tas būtu tikai vai galvenokārt tādēļ, ka juridiskais pamats pārtikas ražošanas jomā tur nav tik stingrs kā ES. ES politikai ir ļoti būtiska nozīme globālā līmenī, veicinot drošu un veselīgu pārtikas ražošanu un aizliedzot tādu pārtikas produktu importu, kas neatbilst starptautiskajiem SPS vai Eiropas pārtikas nekaitīguma standartiem.

3.13. Kopš 140 gadiem ražotāju kooperatīvi ir uzskatāmi parādījuši, ka ir noturīgāki pret satricinājumiem lauksaimniecības produktu tirgos un palīdz izvairīties no pārtikas ražošanas pārvietošanas. Tādēļ būtiska nozīme ir turpmākam, vēl lielākam, uz nozarēm un reģioniem vērstam atbalstam, kura mērķis ir veicināt ražotāju un kooperatīvu, it īpaši nelielu kooperatīvu, sadarbību. Konkrētāk, īpaša uzmanība būtu jāpievērš nozarēm un reģioniem, kur sadarbības līmenis ir zems.

4. Būtiskākās intervences jomas, lai veiktu pāreju uz ilgtspējīgākām pārtikas sistēmām

Resursu ziņā efektīvākas un pret klimata pārmaiņām noturīgākas pārtikas ražošanas veicināšana

4.1. Lai mazinātu lauksaimniecības, akvakultūras un zivsaimniecības ietekmi uz vidi, tostarp mazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas, ir jāveic izmaiņas pārtikas ražošanā. Ir jāpieņem ilgtspējīgāka prakse, lai apturētu dabas resursu noplicināšanu, kā arī pielāgotos klimata pārmaiņu radītajām izmaiņām un mazinātu tās. Vairāki pasākumi varētu uzlabot ražīgumu, vienlaikus paaugstinot vides ilgtspējību un noturību pret klimata pārmaiņām, – piemēram, augu un dzīvnieku sugu daudzveidības palielināšana, ganāmpulka uzlabošana, veicot selekciju, augu selekcija, agroekosistēmu un ūdens apsaimniekošanas funkcionalitātes uzlabojumi, pētniecības un inovācijas veicināšana un pētniecības rezultātu izmantošana, augsnes funkciju optimizācija, zināšanu nodošanas un izglītošanās veicināšana, kā arī tehnoloģisko izmaiņu rosināšana, atbalstot ieguldījumus. Būtu jāveicina ES satelītsistēmu un lielo datu centru turpmākā attīstība, lai sekmētu ekstrēmu laikapstākļu un dažādu slimību savlaicīgu konstatāciju un novēršanu vai uzlabotu spēju sagatavoties šādiem laikapstākļiem un slimībām. Būtu jāveicina precīzās lauksaimniecības izmantošana.

4.2. Būtiska nozīme ir arī ģimenes saimniecības modeļa saglabāšanai Eiropā, un šajā saistībā būtu jāveicina paaudžu maiņa saimniecībās, lai spētu stāties pretī sabiedrības novecošanas problēmai. Tas pozitīvi ietekmētu darba vietu radīšanu lauku apvidos. Svarīgi ir arī nodrošināt, ka varam saglabāt daudzveidīgu lauksaimniecisko ražošanu visos ES reģionos. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš reģioniem, kur lauksaimniecībai ir mazāk labvēlīgi apstākļi. Būtu jāatzīst dažāda veida saimniecības, un būtu jāievieš īpaši uz so mērķi orientēti instrumenti.

4.3. Pēdējos gados ir īstenoti pārtikas piegādes ķēdes reorganizācijas pasākumi, lai no jauna radītu saikni starp ražotājiem un patērētājiem un atkal lokalizētu lauksaimniecību un pārtikas ražošanu. Šie pasākumi ietver kopienas atbalstītu lauksaimniecību, īsas piegādes ķēdes, alternatīvus pārtikas tīklus, vietējās lauksaimniecības sistēmas un tiešo pārdošanu. Pat ja nozare ir salīdzinoši maza, to būtu jāturpina attīstīt, jo tā ļoti pozitīvi ietekmē svaigas, kvalitatīvas un veselīgas tradicionālās pārtikas tirdzniecību, kas rada pozitīvu sociālo un ekonomisko ietekmi. Šajā jomā būtiska nozīme ir arī MVU. Būtu jāuzsver pilsētu pašvaldību īpaša loma, jo lauku rajonos būtu jāveido nepieciešamā infrastruktūra un jāveic attiecīgi ieguldījumi, lai ražotājiem atvieglotu tiešo tirdzniecību. Būtu jārosina arī laba prakse privātajā sektorā, piemēram, ja šāda infrastruktūra ir izveidota pēc vietējo tirdzniecības centru privātas iniciatīvas.

4.4. Lai veicinātu resursefektīvāku pārtikas ražošanu, kopējā lauksaimniecības politikā (KLP) tika ieviesti dažādi pasākumi, tostarp obligātā zaļināšana un agrovides shēmas, un nodrošināts vērienīgs atbalsts saimniecību konsultatīvai sistēmai un lietiskiem pētījumiem, lai risinātu problēmas saistībā ar pārtikas nodrošinājumu, klimata pārmaiņām un dabas resursu ilgtspējīgu pārvaldību, vienlaikus pievēršot vērību lauku apvidiem un saglabājot lauku ekonomikas dzīvotspēju. To var uzskatīt par nozīmīgu soli pareizajā virzienā; taču KLP īstenošanu būtu jāturpina uzlabot gan attiecībā uz birokrātijas mazināšanu, gan rezultātu sasniegšanu.

4.5. Saistībā ar zvejas produktu apriti ir svarīgi nodrošināt pareizu līdzsvaru starp veselību un ilgtspējību, jo zivju lietošana uzturā ir veselīga, savukārt pārmērīgs spiediens uz zivsaimniecību bieži vien ir pilnīgi pretrunā ekoloģiskai ilgtspējībai. Kopējās zivsaimniecības politikas reformai, ko izdevās panākt 2013. gadā, būtu jāveicina zvejas resursu efektīvāka izmantošana, jo īpaši, piemērojot obligāto mērķi attiecībā uz maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu, kas noteikts visiem Eiropas zivju krājumiem. Būtiska nozīme ir arī atkrastes un iekšzemes akvakultūras modeļiem.

Pārtikas atkritumu rašanās novēršanas un mazināšanas veicināšana pārtikas apritē

4.6. Aprites ekonomikas tiesību aktu kopumā pausta ES un tās dalībvalstu apņemšanās sasniegt ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi 12.3., proti, līdz 2030. gadam uz pusi samazināt pārtikas atkritumu daudzumu. Lai atbalstītu šā mērķa sasniegšanu, pārtikas izlietojuma hierarhijai jāklūst par pamatprincipu pārtikas resursu pārvaldībā, turklāt ekonomiskajiem stimuliem būtu jānodrošina atbalsts visās attiecīgajās ES politikas jomās šajā saistībā. Tādējādi būtu iespējams izvairīties no pašreizējās situācijas, kad bieži vien ekonomiski izdevīgāk ir apglabāt ēdamu pārtiku atkritumu izgāztuvē, nevis sagatavot to un nogādāt tā dēvētajās pārtikas bankās.

4.7. Arī resursu ilgtspējīga pārvaldība prasa pastiprināt centienus, lai atkārtoti izmantotu pārpalikušo pārtiku, radot pēc iespējas augstāku vērtību. Jauni pētījumi, kuros tiktu salīdzinātas pārtikas sagatavošanas aprītei izmaksas, kas rodas, veicot pārtikas sadali, novirzot pārtiku dzīvnieku pārtikas ražošanai, anaerobai pārstrādei un apglabāšanai izgāztuvēs ES 28 dalībvalstīs, palīdzētu noteikt, kāda nozīme ekonomiskiem stimuliem, lai atbilstīgi īstenotu ES atkritumu hierarhiju. Pārtikas ziedošana, ko veic viesmīlības nozares un ēdināšanas nozares dalībnieki, joprojām ir problemātiska, un izpratne par attiecīgajiem tiesību aktiem ir vāja. Šī ir būtiska joma, kurā īpaši noderīgas būtu Eiropas pamatnostādnes, kas tiktu aktīvi izplatītas viesmīlības uzņēmumu vidū.

4.8. Aprites ekonomikas tiesību aktu kopumā arī atzīta nepieciešamība precizēt pašreizējās pamatnostādnes par cilvēka uzturam nepiemērotas pārtikas izmantošanu dzīvnieku barībā. Stingri tiesību akti, kas reglamentētu jaunas pārtikas atkritumu sterilizācijas tehnoloģijas centralizēti rūpnieciskā līmenī, varētu nodrošināt dzīvnieku pārtikas mikrobioloģisko drošību, vienlaikus radot jaunas darbavietas un ieguldījumu iespējas, kā arī pastiprinot ekoloģiskos ieguvumus, ko sniedz atkritumu hierarhijas efektīvāka piemērošana.

4.9. Tā kā izšķiroša nozīme ir patērētāju informētībai un vēlmei akceptēt pārmaiņas, tiek plānots piedāvāt mācību materiālus, kas attiecas uz pārtiku, pārtikas ilgtspējību un pārtikas atkritumiem, lai palielinātu pārtikas vērtību un panāktu sistēmiskas izmaiņas attieksmē; jau ir pieejami mācību modeļi pamatskolām, vidējās izglītības iestādēm un augstskolām, kā arī lauksaimniecības, ražošanas un viesmīlības nozarēm paredzētas specializētas programmas, kuru pamatā ir labas prakses kopums.

4.10. ES jau vairākus gadus ir proaktīvi veicinājusi pasākumus, kuru mērķis ir samazināt pārtikas izšķērdēšanu. Eiropas Savienības labajam piemēram 12.3. mērķa sasniegšanā būs svarīga nozīme, lai šo mērķi sekmīgi īstenotu visā pasaulē, piemēram, izplatot Eiropas labas prakses piemērus un nododot zinātību.

Saiknes stiprināšana starp pārtikas sistēmām un klimata pārmaiņu mazināšanas stratēģijām

4.11. Klimata pārmaiņu ietekme ir jūtama saistībā ar visiem pārtikas nodrošinājuma aspektiem – ne tikai saistībā ar ražīgumu un ražu, bet arī lauksaimnieku veselību, kaitēkļu un slimību izplatību, bioloģiskās daudzveidības zudumu, ienākumu nestabilitāti, ūdens kvalitāti un citiem aspektiem. Bažas var radīt arī aramzemju samazināšanās augsnes degradācijas un lauksaimniecības zemes urbanizācijas dēļ. Tāpēc ir būtiski arī turpmāk par prioritāti noteikt zemes izmantošanu pārtikas ražošanai. Iestādēm un privātajam sektoram ir izšķiroša nozīme pārtikas sistēmu noturīguma nodrošināšanā, piemēram, atbalstot sociālās aizsardzības shēmas nolūkā mazināt satricinājumu ietekmi uz mājsaimniecībām un nodrošinot pastāvīgus ieguldījumus zemu oglekļa emisiju tehnoloģijās lauksaimniecības un pārtikas nozarē, uzlabojot kultūraugu dažādošanu un attīstot ģenētiskos resursus, veicot ieguldījumus noturīgas lauksaimniecības attīstībā gan saimniecību, gan arī plašākā līmenī, kā arī ieviešot sistēmas, lai labāk pārvaldītu riskus, kas saistīti ar klimata pārmaiņām.

4.12. Ņemot vērā ilgtspējības ekonomisko pīlāru, Komisijai un dalībvalstīm ir jāizvērtē gan oglekļa dioksīda mazināšanas, gan arī piesaistes augsnē potenciāls, vienlaikus nodrošinot visas finansiālā atbalsta iespējas publiskās un privātās partnerības sadarbības mehānismu īstenošanai un veicināšanai. Papildu rādītāji attiecībā uz lauksaimniecības ražīguma palielināšanu, pieejamo zemi, uztura paradumiem un pārtikas zudumu un atkritumiem nodrošinātu lielāku skaidrību par pārtikas sistēmu ietekmi uz klimata pārmaiņām.

Veselīgāku un ilgtspējīgāku uztura paradumu veicināšana

4.13. Veselīgas pārtikas izvēle bieži vien ir ilgtspējīga izvēle, īpaši tad, ja ir līdzsvarots uzturs.⁽¹⁴⁾ Piemēram, vairāk un daudzveidīgāku sezonālo un vietējo augu izcelsmes pārtikas produktu lietošana uzturā pozitīvi ietekmē gan veselību, gan arī vidi. Veselīgāks uzturs arī samazina hronisko slimību risku, veselības aprūpes izmaksas, kā arī darba ražīguma zudumu ekonomikā. Ir jānosaka principi veselīga un ilgtspējīga uztura pamatnostādņu izstrādei – šādas pamatnostādnes varētu izstrādāt dalībvalstis. Uztura un iepirkuma pamatnostādņēm ir tieša ietekme uz patēriņu, ja šādas pamatnostādnes pieņem valsts iestādes, piemēram, skolas un slimnīcas. Būtu jāatzīst arī pašreiz notiekošā uztura paradumu maiņa pasaulē, kā arī ES nozīme, sniedzot pozitīvu modeli ilgtspējīga uztura jomā. Šajā ziņā par veiksmīgu uzskatāma "flexitarian" (daļēji veģetāra uztura) pieeja, kad gaļas patēriņš tiek samazināts vismaz reizi nedēļā, kas tiek aktīvi popularizēta, piemēram, Nīderlandē.

4.14. Līdzsvarotāka uztura principu ievērošanu veicina tādas iniciatīvas kā ES skolas pārtikas shēma, kas ietver konsultācijas par uzturu, kā arī uzturvielām bagātu produktu izplatīšanu. Komisijai būtu jāaicina dalībvalstis veicināt veselīgu un ilgtspējīgu patēriņu. Būtu jāatbalsta ES mēroga vizuālās reklāmas kampaņas par veselīgu pārtiku; tas būtu arī labs risinājums, lai palielinātu vietējo patēriņu laikā, kad pasaules tirgos vērojami satricinājumi.

⁽¹⁴⁾ Nīderlandes Veselības padome (Gezondheidsraad), *Guidelines for a healthy diet: the ecological perspective* ("Veselīga uztura pamatnostādnes: ekoloģiskā perspektīva"), publikācija Nr. 2011/08, Hāga.

4.15. Tā kā patērētāji arvien vairāk pieraduši pie tā, ka var iegādāties lētus produktus, no jauna būtu jāuzsver pārtikas patiesā vērtība. Ražojot zemu izmaksu produktus, netiek ņemti vērā ārējie apstākļi, piemēram, izmaksas saistībā ar ūdens attīrīšanu. Kā jau minēts iepriekš, skolās jāievieš uzturmācība, kā arī jāuzlabo izpratne par veselīga uztura paradumiem un ēdiena gatavošanas pamatprasmes, kas var veicināt labu veselību ar mājās gatavotu maltīšu palīdzību atbilstīgi ieteikumiem uztura jomā, kā arī pārtikas atkritumu mazināšanas principiem.

4.16. Ir jāpiemin, ka Nīderlandes Veselības, labklājības un sporta ministrija ar ražotāju, mazumtirgotāju, ēdināšanas un viesmīlības nozaru asociācijām ir noslēgusi nolīgumu par pārtikas sastāva uzlabošanu, lai padarītu produktus veselīgākus un ļautu panākt, ka veselīga izvēle ir vieglākā izvēle. Šajā nolīgumā noteikti vērienīgi mērķi attiecībā uz sāls, piesātināto tauku un kaloriju pakāpenisku samazināšanu pārtikas produktos līdz 2020. gadam, pēc iespējas novēršot pamanāmas garšas izmaiņas⁽¹⁵⁾. Ar šo atzinumu tiek pausts aicinājums īstenot ES satvaru attiecībā uz dalībvalstu iniciatīvām par konkrētām uzturvielām, proti, nesen apstiprināto pielikumu par pievienoto cukuru.

4.17. Produktu pilnveide, tirgus attīstība un nozīmīgu partnerību veidošana par palīdzēt nodrošināt, ka veselīgāka un ilgtspējīgāka izvēle ir gan viegla, gan saistoša. Rūpniecības nozarei un pilsoniskajai sabiedrībai būtu jāizvērtē un jāizmanto iespējas palielināt sezonālo un vietējo augļu un dārzeņu, kā arī tādu produktu patēriņu, kas ir dabiski bagāti šķiedrvielām, piemēram, pilngraudu produkti un pākšaugi. Šā gada pasludināšana par ANO starptautisko pākšaugu gadu ir uzskatāma par pirmo soli.

4.18. Skaidras marķēšanas sistēmas ieviešana, kas sniegtu norādes par pārtikas izcelsmi, ražošanas metodēm un uzturvērtību, atvieglotu patērētāju izvēli. Arī izsekojamība ir ļoti būtiska gan pārtikas ražotājiem, gan patērētājiem, lai nodrošinātu pārtikas nekaitīgumu. Būtu jāapsver iespēja izstrādāt vienotu, viegli saprotamu marķējumu "ilgtspējīgs produkts", un Komisijai būtu jāapsver iespēja šādu marķējumu ieviest. Lielāks uzsvars būtu jāliek uz tehnoloģijām, piemēram, mobilajām lietojumprogrammām un patērētājiem paredzētiem displejiem mazumtirdzniecībā, sniedzot visu nepieciešamo informāciju, turklāt arī turpmāk būtu jācenšas nodrošināt pilnīga izsekojamība.

Zināšanu bāzes attīstība un pētniecības un inovācijas mobilizācija

4.19. Lai risinātu daudzas problēmas saistībā ar pārtikas un uzturvielu nodrošinātību pasaulē, ir jāiesaistās pētniecības aprindu pārstāvjiem nolūkā radīt zināšanu bāzi, veicināt inovāciju, sadarboties ar sabiedrību un palīdzēt veidot ilgtspējīgāku pārtikas sistēmu. Šim mērķim atvēlēts ievērojams finansējums ES pētniecības un inovācijas programmā "Apvārtnis 2020" un bijušajā Septītajā pamatprogrammā. Tomēr pētījumiem par uztura paradumiem, pārtikas zudumiem un atkritumiem netika pievērsta pienācīga vērība, tādēļ jāpastiprina centieni šajā jomā. EESK stingri atbalsta Komisijas iniciatīvu izstrādāt ilgtermiņa stratēģiju Eiropas pētījumiem un inovācijai lauksaimniecības jomā un arī Pētniecības ģenerāldirektorāta jaunāko vērienīgo lēmumu izstrādāt visaptverošu stratēģiju attiecībā uz ES Pārtikas pētniecības telpu, un Eiropa var veicināt ilgtspējīgu uztura paradumu maiņu un samazināt pārtikas zudumus un atkritumus arī citos pasaules reģionos, izmantojot savu SWITCH programmu⁽¹⁶⁾.

4.20. Izstādē Expo 2015 Milānā ES Zinātniskā koordinācijas komiteja noteica pētniecības uzdevumus septiņās plašās jomās un uzsvēra, cik svarīgi ir veicināt sistēmiskas pieejas piemērošanu un ieguldījumus nozaru un starpnozaru pētījumos. Tika ieteikts arī izveidot starptautisku ekspertu grupu pārtikas un uztura nodrošinājuma jautājumos, un tas būtu nepārprotams solis uz priekšu starpdisciplināras un starpnozaru pieejas sekmēšanā.

⁽¹⁵⁾ Nīderlandes apakšpalāta, 2014.–2015. gads, 32793, Nr. 162.

⁽¹⁶⁾ <http://www.switch-asia.eu>

4.21. Pētniecība, inovācija un attīstība ir galvenie virzītājspēki pārejai uz ilgtspējīgu pārtikas sistēmu atbilstīgi klimata politikas mērķiem. EESK aicina ES iestādes un dalībvalstis palielināt finansējumu darbam šajā jomā un mudina pētnieku kopienas, praktiķus un citas ieinteresētās personas sadarboties un informēt par saviem atklājumiem kolēģus. Eiropas Inovācijas partnerībai lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai (EIP-AGRI), ko atbalsta Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA), ir būtiska loma sadarbības uzlabošanā starp dažādām ieinteresētajām personām un ciešākas saiknes nodrošināšanā starp praktiķiem un pētniekiem. Turklāt vairāku dalībnieku pieeja pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” ietvaros ir svarīgs instruments, lai nodrošinātu, ka lauksaimnieki ir svarīgi dalībnieki šajā procesā. Lai jauninājumus varētu sekmīgi ieviest, tie ar konsultatīvo un izglītības iestāžu starpniecību ir aktīvi jāpopularizē tiešajiem lietotājiem pārtikas sistēmā, turklāt tieši lietotāji ir aktīvi jāiesaista pētniecības un inovācijas darbības.

4.22. EESK uzsver, ka jauno informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) un pašreizējo Komisijas programmu, piemēram, *Galileo* un *Copernicus*, izmantošana lauksaimniecībā palīdz uzlabot ilgtspējīgas izejvielu ražošanas metodes Eiropas Savienībā. EESK aicina turpināt pētīt un attīstīt IKT piemērošanu visās pārtikas ražošanas jomās. Šīm tehnoloģijām ir izšķiroša nozīme, lai turpinātu veicināt precīzās un resursu ziņā efektīvākas metodes pārtikas ražošanai, kā arī slimību, klimata anomāliju un ekstrēmu laikapstākļu savlaicīgu konstatāciju. Savukārt šīs darbības ļautu samazināt pārtikas zudumu apjomu primārajā ražošanā. Vairāk pētījumu būtu jāveic, lai izvērtētu inovatīvu lauksaimniecības veidu (piemēram, urbānās lauksaimniecības) potenciālu, kā arī uzlabotu dzīvnieku barību.

Dzīvnieku un augu slimību izplatības mazināšana, lai palielinātu pārtikas sistēmas noturību

4.23. Dzīvnieku un augu kaitēkļu un slimību izplatībai, ko pastiprina globalizētā tirdzniecība un klimata pārmaiņas, ir negatīva ietekme uz pārtikas sistēmām. Nesenie Āfrikas cūku mēra vai *Xylella fastidiosa* uzliesmojumi, kas skāra olīvkokus Dienviditālijā, ir tikai daži piemēri tam, ka augu un dzīvnieku slimības var kaitēt pārtikas sistēmai un veicināt pārtikas zudumu rašanos. Lai gan ES ir gandrīz labākā agrīnas konstatācijas un novēršanas sistēma pasaulē, ES politikas un tiesību aktus būtu jāturpina pilnveidot un nostiprināt, vairāk uzmanības pievēršot krīzes novēršanai, labākai uzraudzībai un agrīnai konstatācijai, sagatavotībai un pārvaldībai, kā arī iespējamu vai jaunu risku noteikšanai un izvērtēšanai gan ES, gan ārpus tās. Jau ir izveidots references laboratoriju tīkls saistībā ar dzīvnieku slimībām, taču šāda tīkla nav saistībā ar augu slimībām. Zināšanas un pētījumi ir būtiskākais aspekts slimību novēršanā. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis rīkoties vēl vērienīgāk – steidzami finansēt dzīvnieku slimību izpēti centrus un izveidot references laboratorijas saistībā ar augu slimībām. Būtu jāpilnveido arī agrīnas konstatācijas un novēršanas sistēmas, vienlaikus nodrošinot, ka tiek atbilstīgi kompensēti visi pārtikas ražotājiem un citiem operatoriem (piemēram, laukstrādniekiem) radušies zaudējumi, to skaitā finansiālie zaudējumi, ko lauksaimniekiem rada tirdzniecības ierobežojumi, kas vispārējās sabiedrības interesēs ieviesti slimību uzliesmojumu gadījumos. Turklāt galvenā uzmanība jāpievērš tam, lai tiktu veidotas daudzveidīgākas lauksaimniecības sistēmas, kas ir noturīgākas pret biotiskiem satricinājumiem.

4.24. Ieguldījumi pētniecībā būtu jānovirza slimību novēršanai un agrīnai konstatācijai, jo tādu slimību ārstēšana un apturēšana, kas jau izplatījušās, var būt ļoti dārga un traucējoša. Izšķiroša nozīme ir spēju veidošanai un informētības uzlabošanai, kā arī zināšanām, ko pētnieki nodod lauksaimniekiem un citiem nozares pārstāvjiem. Būtiska nozīme ir arī zināšanu apmaiņai un sadarbībai ar trešām valstīm. ES būtu jānodrošina ieteikuma tiesības, pamatnostādnes un mehānismi labākas uzraudzības nodrošināšanai, taču ārkārtīgi svarīga ir arī stingrāka importa kontrole. Ļoti būtiski ir risināt arī jautājumu par rezistenci pret antibiotikām, un būtu jāpieņem integrēta pieeja, kurā apkopotas zināšanas cilvēku un veterinārajā veselības aprūpes jomā (“vienas veselības” pieeja).

Briselē, 2016. gada 26. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas pilsoniskās sabiedrības forums par ilgtspējīgu attīstību”

(izpētes atzinums)

(2016/C 303/09)

Ziņotāja: Brenda KING

Līdzziņotājs: Roman HAKEN

Prezidentvalsts Nīderlande saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2015. gada 16. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Eiropas pilsoniskās sabiedrības forums par ilgtspējīgu attīstību”

(izpētes atzinums).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 11. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 26. maija sēdē), ar 148 balsīm par un 1 balsi pret, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komiteja atzinīgi vērtē ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu laikposmam līdz 2030. gadam. EESK uzskata, ka pieņemot šo programmu un Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Pušu konferences 21. sesijā (COP 21) Parīzē noslēdzot nolīgumu par klimata pārmaiņām, ir panākts lūzums pasaules virzībā uz to, lai, izmantojot integrētu pieeju, izskaustu nabadzību, vairotu visu iedzīvotāju labklājību un aizsargātu planētas dabas resursus.

1.2. Komiteja iesaka sadarbībā ar Komisiju un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem izveidot Eiropas ilgtspējīgas attīstības forumu (turpmākajā tekstā “Forums”), kurā būtu iesaistītas dažādas pilsoniskās sabiedrības organizācijas un personas, kas ir ieinteresētas izveidot satvaru šīs programmas īstenošanai Eiropas Savienībā un programmas pastāvīgai pārraudzībai un pārskatīšanai.

1.3. Jaunā programma ar 17 ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM) vispārēji attiecas gan uz jaunattīstības, gan arī attīstītajām valstīm, un visās valstīs būs jāveic būtiskas pārmaiņas. ES un dalībvalstīm virzībā uz šiem mērķiem līdzsvaroti un saskaņoti būs jāvērs visi politikas pasākumi, ne tikai attīstības jomā.

1.4. Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm kā vienam no virzītājspēkiem ANO 2030. gada programmas sagatavošanā ir jārada piemērs, praktiski īstenojot šo programmu un izveidojot pārvaldības sistēmu. Tādēļ komiteja atzinīgi vērtē Komisijas ieceri 2016. gadā nākt klajā ar jaunu iniciatīvu “Turpmākie pasākumi attiecībā uz ilgtspējīgu Eiropas nākotni”, jo tajā būs formulēta jauna un neatliekami vajadzīga pieeja, lai nodrošinātu Eiropas ekonomikas izaugsmi un sabiedrības un vides ilgtspēju pēc 2020. gada un lai, īstenojot Eiropas iekšējo un ārējo politiku, varētu integrēti sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus⁽¹⁾. Komiteja rosina Komisiju noteikt, ka šī iniciatīva ir īpaši svarīga prioritāte, un veidot uz līdzdalību balstītu pārvaldības sistēmu. Komiteja uzskata, ka šī iniciatīva ir nepieciešams solis, lai pilnveidotu ilgtspējīgas attīstības koncepciju visā Eiropā, nākot klajā ar integrētu stratēģiju, kuras mērķis ir nodrošināt Eiropas ilgtspēju globalizētā pasaulē vismaz līdz 2030. gadam un kura veido satvaru dalībvalstu centieniem šajā jomā.

⁽¹⁾ COM(2015) 610 final.

1.5. EESK apņemas sekmēt ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam visaptverošu īstenošanu Eiropas Savienībā. Tā kā komitejai ir ilggadēja pieredze darbā ar pilsonisko sabiedrību, EESK uzskata, ka tā ir īpaši piemērota, lai veicinātu aktīvu pilsoniskās sabiedrības līdzdalību šajā procesā.

1.6. ES līmenī ir jāturpina pilnveidot uz līdzdalību vērstas pārvaldības mehānismus, lai lēmumu pieņemšanas process kļūtu demokrātiskāks un iekļaujošāks un lai palielinātu pilsoniskās sabiedrības lomu.

1.7. Ilgtspējīgas attīstības forums, ko EESK iesaka izveidot, veicinās, pirmkārt, Eiropas iestāžu un nevalstisko ieinteresēto personu un, otrkārt, dažādu reģionu nevalstisko ieinteresēto personu dialogu un saziņu par virzību uz ilgtspējīgu attīstību Eiropas Savienībā. Forums palielinās izpratni par programmu laikposmam līdz 2030. gadam, nodrošinās saturīgas debates un stiprinās visu iesaistīto personu ieinteresētību.

1.8. Komiteja ir pārliecināta, ka Foruma organizēšana ir praktiski iespējama un sniegs labumu dažādiem iesaistītajiem dalībniekiem. Šās atziņas pamatā ir gan šajā atzinumā veiktā padziļinātā analīze, tostarp uzklauššanas sanāksmēs un sanāksmēs ieinteresēto personu paustais atbalsts Foruma izveides iecerei, gan arī ļoti sekmīgais Eiropas Migrācijas foruma piemērs.

1.9. Tā kā IAM pārvaldība dažādos līmeņos ir jauna politikas joma, turpmākajos gados vēl jāveido un jānostiprina piemērotas pārvaldības sistēmas. Tādēļ Forumam vajadzētu būt elastīgam, lai tas varētu pielāgoties vispārējās pārvaldības sistēmas attīstībai.

1.10. Forumā būtu jāiesaista pārstāvji no visdažādākajām organizētās pilsoniskās sabiedrības un ieinteresēto personu apvienībām, tostarp privātā sektora un arodbiedrībām. Foruma sastāvam vajadzētu būt iespējami iekļaujošam, taču šāda pieeja nedrīkst ietekmēt Foruma pārvaldības un darbības efektivitāti. Jānodrošina, ka Forums ir atvērts arī iedzīvotāju iniciatīvām ilgtspējīgas attīstības jomā. Piesaistot akadēmiskās aprindas un pētniecības pārstāvjus, būtu jāveicina uz faktiem balstītas debates.

1.11. Liela nozīme ir augstu Eiropas Komisijas līmeņu pārstāvībai, tiks uzaicināti arī ES Padomes un Parlamenta pārstāvji, un paredzēts sadarboties ar Reģionu komiteju. Forumā vajadzētu būt pārstāvētām arī valstu ilgtspējīgas attīstības padomēm un valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm, kā arī līdzīgām valstu struktūrām, kuru mērķis ir sekmēt virzību uz ilgtspējīgu attīstību.

1.12. Forums būtu jāvada valdei, kurā vairākumu veido pilsoniskās sabiedrības un ieinteresēto personu organizāciju pārstāvji un kurā darbojas arī Komisijas un EESK pārstāvji.

1.13. Forumam jābūt labi iesaistītam IAM īstenošanas, pārraudzības un pārskatīšanas procesā. Forums būtu jāorganizē kā pastāvīgs darba process, tam būtu jātiekas vismaz reizi gadā un arī jāpalīdz Eiropas Savienībai sagatavoties ANO gadskārtējam augsta līmeņa politiskajam forumam par ilgtspējīgu attīstību. Forums būtu jāizmanto kā platforma, lai ar pilsonisko sabiedrību apspriestu, kā ES izstrādā un veido satvaru IAM sasniegšanai un kāda ir satvarā noteiktā kārtība. Forumam arī būtu jāatvieglo savu dalībnieku iespējas piedalīties dalībvalstu valdību veiktajā izvērtēšanā saistībā ar IAM.

2. Ievads

2.1. Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības samitā 2015. gada 25.–27. septembrī pasaules valstu un valdību vadītāji pieņēma Ilgtspējīgas attīstības programmu laikposmam līdz 2030. gadam, kas ietver 17 ilgtspējīgas attīstības mērķus, kuri jāsasniedz līdz 2030. gadam.

2.2. Eiropas reģionā Eiropas Savienībai būs liela nozīme jaunās programmas integrēšanā ES politikas jomās, informēšanā par programmu, starpposma mērķu izvirzīšanā, koordinēšanā un pamatnostādņu sniegšanā, kā arī progresa uzraudzīšanā un (valstu) salīdzinošo izvērtējumu kvalitātes nodrošināšanā.

2.3. Lai ilgtspējīgas attīstības mērķus varētu sasniegt, pasaules, reģionu, valstu un vietējā līmenī ir jāizveido atbilstoši pārvaldības mehānismi. Balstoties uz līdzdalības pieeju un saskaņā ar pārredzamības un pārskatatbildības, kā arī iedzīvotāju rīcības iespēju palielināšanas principu, vietējām kopienām, uzņēmumiem, arodbiedrībām, nevalstiskajām organizācijām un citiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem ir aktīvi jādarbojas visos politikas līmeņos.

2.4. Komitejas informatīvajā ziņojumā ⁽²⁾ analizēti modeļi pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai 2030. gada programmas īstenošanā Eiropas Savienībā un sniegti ieteikumi, kā stiprināt uz līdzdalību balstītu pārvaldību. Ierosinājums izveidot Forumu balstās uz svarīgākajiem minētā ziņojuma ieteikumiem.

2.5. Pēc ziņojuma prezentācijas Komisijā, ANO augsta līmeņa politiskajā forumā, Padomes darba grupās un citās konferencēs prezidentvalsts Nīderlande lūdza komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par to, kā ES līmenī varētu praktiski izveidot, pārvaldīt un finansēt mehānismu pilsoniskās sabiedrības iesaistei, lai tas kļūtu par efektīvu instrumentu, kas nodrošina uz līdzdalības principu balstītu 2030. gada programmas pārvaldību. Iecerēts, ka šā atzinuma ieteikumi palīdzēs pieņemt turpmākos politiskos lēmumus par šāda mehānisma izveidi.

3. Pilsoniskās sabiedrības un ieinteresēto personu iesaistīšana ilgtspējīgā attīstībā

3.1. ANO programmas laikposmam līdz 2030. gadam izstrādes process bija balstīts uz plašu līdzdalības dialogu ar pilsoniskās sabiedrības un ieinteresēto personu organizācijām, kas ANO Atklātajā darba grupā sniedza būtisku ieguldījumu ilgtspējīgas attīstības mērķu formulēšanā. Šāda iekļaujoša pieeja ir jāturpina, jo pilsoniskajai sabiedrībai ir būtiska nozīme katrā ilgtspējas politikas cikla posmā (t. i., mērķu izvirzīšanā, īstenošanas stratēģiju un politikas programmu izstrādē, īstenošanā un pārraudzībā). Progresa ilgtspējīgas attīstības jomā izdosies panākt tikai tad, ja to tieši nodrošinās apņēmīgi un novatoriski uzņēmumi, vietējās kopienas un iedzīvotāji.

3.2. Viens no nozīmīgākajiem iepriekšējā EESK informatīvā ziņojuma secinājumiem bija atziņa, ka ieinteresēto personu iesaistīšana ilgtspējīgas attīstības veicināšanā vislabāk darbojas tad, ja to organizē kā strukturētu un pastāvīgu procesu nevis veic, rīkojot atsevišķas tematiskas vai *ad hoc* konsultācijas. Strukturēts process dod iespēju ieinteresētajām personām plānot uz priekšu un sniegt ieguldījumu, pamatojoties uz rūpīgu analīzi.

3.3. Jāatzīst, ka šajā kontekstā tiek lietotas atšķirīgas jēdziena “pilsoniskā sabiedrība” definīcijas. Dažkārt tiek norādīts uz tādu iedalījumu kā pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuru mērķis ir sabiedriskā labuma aizsardzība, un privātais sektors, savukārt komitejai ir plaša izpratne par šo jēdzienu, un tā uzskata, ka “organizēta pilsoniskā sabiedrība” ir visas grupas un organizācijas, tostarp privātā sektora organizācijas, arodbiedrības un citas interešu grupas, kurās cilvēki sadarbojas un pauž savus viedokļus ⁽³⁾. Šajā atzinumā paustie ieteikumi balstās uz plašu jēdziena “pilsoniskā sabiedrība” izpratni, iekļaujot arī plaši aptverot visas nevalstiskās ieinteresētās personas, jo ilgtspējīgas attīstības mērķus nevarēs sasniegt, ja netiks iesaistītas visas grupas un sektori.

4. Eiropas ilgtspējīgas attīstības forums – pievienotā vērtība

4.1. Komitejai ir liela pieredze, kā iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas no visiem sektoriem un radīt vērtību, veidojot dialogu un konkrēti rīkojoties sadarbībā ar Eiropas politikas veidotājiem. Komiteja, izstrādājot vairākus atzinumus un sadarbībā ar Komisiju un dažādām ANO strukturām organizējot vairākas konferences un seminārus, centās pārliecināt, ka vajadzīga vērienīga programma laikposmam līdz 2030. gadam. Laikā, kad notika sarunas par programmu laikposmam līdz 2030. gadam, šī darbība nodrošināja platformu pilsoniskās sabiedrības dialogam ES līmenī. Tagad komiteja ierosina turpmāk šo darbību pārvērst par pastāvīgu un stabilāku struktūru.

⁽²⁾ Informatīvais ziņojums (17.9.2015.) EESC-2015-1169, ziņojumam bija pievienots pētījums *Building the Europe We Want – Models for civil society involvement in the implementation of the Post-2015 agenda* (“Veidot Eiropu, kādu mēs vēlamies. Modeļi pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai ilgtspējīgas attīstības programmas laikposmam pēc 2015. gada īstenošanā”), ko ieinteresēto personu forums veica komitejas uzdevumā, 2015. gada jūnijs.

⁽³⁾ LESD 300. panta 2. punkts.

4.2. Ņemot vērā ziņojuma atziņas, komiteja iecerējusi sadarbībā ar Komisiju un organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem un ieinteresētajām personām izveidot Eiropas ilgtspējīgas attīstības forumu (turpmāk tekstā "Forums").

4.3. Forums nodrošinās regulāru, stabilu, strukturētu un neatkarīgu ES līmeņa platformu pilsoniskās sabiedrības dialogam par ilgtspējīgu attīstību. Forumam vajadzēt veikt šādus uzdevumus:

- nodrošināt satvaru dialogam par ilgtspējīgu attīstību un atvieglot, pirmkārt, Eiropas iestāžu un nevalstisko ieinteresēto personu un, otrkārt, dažādu reģionu nevalstisko ieinteresēto personu sadarbību,
- pavērt iespēju nevalstiskajām ieinteresētajām personām, dalībniekiem un iedzīvotāju iniciatīvām apmainīties ar ierosinājumiem, labas prakses piemēriem un risinājumiem, kas attiecas uz 2030. gada programmas jēgpilnu īstenošanu,
- nodrošināt nevalstisko ieinteresēto personu visaptverošu iesaistīšanu pastāvīgā 2030. gada programmas pārraudzībā un pārskatīšanā,
- šajā saistībā organizēt nepārtrauktu dialogu, rīkojot sanāksmes un izmantojot citus saziņas līdzekļus, piemēram, e-platformu.

4.4. Forums radīs pievienoto vērtību šādās jomās:

- **Iesaiste:** cenšoties veicināt Foruma darbību, EESK var izmantot savas spējas uzrunāt dažādas ieinteresētās personas un nodrošināt pārnozaru integrāciju.
- **Informēšana un konsultēšana:** Forums, balstoties uz faktiem, norādītu gan uz politikas sasniegumiem, gan uz politikas trūkumiem un nepilnībām ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā un, izmantojot dažādu ieinteresēto personu zinātību, nodrošinot labas prakses piemēru apmaiņu, saglabājot ilgtermiņa redzējumu un piedāvājot jaunus skatījumus, veicinātu šo mērķu sasniegšanu.
- **Izpratnes palielināšana un līdzatbildības nodrošināšana:** Forums palielinātu izpratni par 2030. gada programmu un nodrošinātu līdzatbildību, procesā iesaistot dažādas ieinteresētās personas.
- **Partnerība:** Forums varētu atvieglot centienus ES līmenī izveidot daudzu ieinteresēto personu partnerības ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai.

4.5. Forums pavērs iespēju paplašināt dialogu, panākt vienprātību un atspoguļot pretrunas. Forums necentīsies kļūt par pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedokļa paudēju un aizstāt izpratnes palielināšanas kampaņas, ko organizē tā dalībnieki. Komiteja atzinīgi vērtē efektīvo darbu, ko veikušas nevalstiskās organizācijas un citas apvienības, kas atbalsta vērienīgu 2030. gada programmas īstenošanu Eiropas Savienībā. Komiteja rosina visus minētos dalībniekus iesaistīties forumā un izmantot to kā platformu, lai varētu izplatīt savus vēstījumus un iesaistīties dialogā ar daudzām ieinteresētajām personām un ES iestādēm.

4.6. Ņākot klajā ar priekšlikumu izveidot Forumu, komiteja balstās arī uz pozitīvo pieredzi vairākās ES dalībvalstīs, kur valsts ilgtspējīgas attīstības padomes, paužot pārdomas plašākās debatēs par ilgtspēju, sniedz efektīvu ieguldījumu lēmumu pieņemšanā attiecīgajā valstī, vietējās pašvaldībās un tautsaimniecībā. Valstu ilgtspējīgas attīstības padomju locekļi pārstāv pilsonisko sabiedrību, atbalsta grupas un ieinteresēto personu apvienības, kā arī uzņēmumu un arodbiedrību apvienības. Šo padomju locekļus ieceļ attiecīgās valsts valdība, un tādēļ to institucionālā struktūra katrā valstī var būt atšķirīga. Neaizstājot leģitīmus interešu pārstāvjus, šīs ilgtspējīgas attīstības padomes var uzrunāt augsta līmeņa lēmējus un veikt plašu darbību un uzdevumus:

- konsultēt valdību,

- pulcēt ieinteresētās personas, veidot sakarus ar mērķgrupām un paplašināt vertikālo integrāciju,
- pārraudzīt progresu,
- atvieglot politikas apguvi, it īpaši, veicot salīdzinošu izvērtēšanu,
- sagatavot darbības programmu un
- veicināt centienus palielināt izpratni par ilgtspējas koncepciju.

4.7. Eiropas Migrācijas foruma (EMF) piemērs liecina par ieguvumiem, ko sniedz platforma, kura ir līdzīga EESK organizētajam Forumam. Eiropas Komisija sadarbībā ar EESK 2009. gadā izveidoja Eiropas Migrācijas forumu, kas sākotnēji darbojās kā Eiropas Integrācijas forums⁽⁴⁾. Tā kā tas darbojās sekmīgi, tika nolemts paplašināt tā darbības jomu, aptverot arī ar imigrāciju un patvērumu saistītus jautājumus. EMF pulcē apmēram 200 dalībniekus, tostarp aptuveni 120 pilsoniskās sabiedrības organizācijas, 20 vietējo un reģionālo pašvaldību pārstāvjus, kā arī ES dalībvalstu un ES iestāžu pārstāvjus.

4.8. Starptautiskās sadarbības un attīstības ģenerāldirektorāts 2012. gadā ES līmenī ļoti sekmīgi izveidoja "Attīstības politikas forumu", kas pavēra iespēju ieinteresētajām personām veidot dialogu ar ES un partnervalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām un vietējām pašvaldībām, lai nodrošinātu efektīvu apspriešanos ar tām un to iesaistīšanu ES politikā un programmās, kuras tiek īstenotas attīstības jomā. Šā foruma dalībnieki ir NVO, kas darbojas attīstības politikas jomā, arodbiedrības, kooperatīvi, fondi un labdarības organizācijas, vietējās pašvaldības, tirdzniecības palātas, cilvēktiesību organizācijas, palīdzības un humānās palīdzības organizācijas, vides aizsardzības organizācijas un jaunatnes organizācijas. Tomēr šis politikas forums aplūko tikai ES ārpolitikas un attīstības politikas aspektus, it īpaši, veidojot padziļinātu dialogu ar pilsonisko sabiedrību par attīstības politiku un attīstības projektiem. Tas nevainojami papildina gan visaptverošo ilgtspējīgas attīstības programmu, kam pievērsīsies Eiropas ilgtspējīgas attīstības forums, gan Forumā mērķi integrēt ilgtspējīgas attīstības mērķu iekšējos un ārējos aspektus. Faktiski tas nozīmē, ka liela daļa šā Forumā debašu tiks veltīta ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai Eiropas Savienībā. Forumā darbs būs cieši jākoordinē ar attīstības politikas forumu, lai radītu sinerģiju.

5. Eiropas ilgtspējīgas attīstības foruma galvenās iezīmes/elementi

5.1. Tā kā ilgtspējīgas attīstības mērķi ir līdz šim nepieredzēti mērķi un pārvaldības struktūras joprojām tiek veidotas, Forumā izveidē īpaša uzmanība būtu jāpievērš vēl veidojamās pārvaldības aspektiem un jāsauglabā elastība. Jādrošina, ka Forums iekļaujas visā ilgtspējīgas attīstības politikas ciklā. Tādēļ būs jāveic rūpīga pārskatīšana, kad ES un dalībvalstis būs izveidojušas 2030. gada programmas pārvaldības struktūras.

5.2. Gatavojot šo atzinumu, EESK analizēja Forumā galvenās iezīmes un secināja, ka, sākot veidošanu, uzmanība jāvelta šādiem elementiem.

5.3. Dalībnieki

5.3.1. Saistībā ar nevalstisko ieinteresēto personu līdzdalību jāatzīmē, ka mērķis ir, kā norādīts 3.3. punktā, iekļaut iespējami plašāku dalībnieku loku, lai būtu pārstāvētas:

- nevalstiskās organizācijas, kas darbojas attīstības, sociālajā, vides, cilvēktiesību un nediskriminācijas jomā,
- privātais sektors, tostarp rūpniecība, mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) un mikrouzņēmumi, pakalpojumu sektors un ilgtspējīgu ieguldījumu joma,

⁽⁴⁾ EESK atzinums par tematu "Plašākai pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai trešo valstu valstspiederīgo integrācijas politikas veicināšanā Kopienas līmenī paredzēta foruma struktūras, organizācijas un darbības elementi" (OV C 27, 3.2.2009., 95. lpp.).

- arodbiedrības,
- lauksaimniecība, mežsaimniecība,
- patērētāji,
- ilgtspējas kultūras dimensija,
- jaunatne,
- lauku un pilsētu attīstības joma
- un citas nozīmīgas jomas.

5.3.2. Jāiesaista pilsoniskās sabiedrības grupas, kuru intereses ES līmenī parasti nav pietiekami pārstāvētas. Dalībniekiem vajadzētu būt ne tikai organizāciju pārstāvjiem, bet arī ar ilgtspējīgu attīstību tieši saistītu iniciatīvu pārstāvjiem un šīs jomas dalībniekiem, kuri var dalīties ar labas prakses pieredzi.

5.3.3. Foruma sastāvā būtu jānodrošina, ka līdzsvaroti ir pārstāvēti dažādi sektori un ieinteresēto personu grupas un atbilstoši ir aptvertas visas ilgtspējīgas attīstības dimensijas. Vienlaikus būs jāņem vērā, ka sanāksmēm būs atšķirīga un katrā reizē konkrēta tematiskā ievirze. Tādēļ visās sanāksmēs būs pārstāvētas nozīmīgākās ilgtspējīgas attīstības politikas grupas, savukārt citu dalībnieku līdzdalība būs atkarīga no konkrētās tematiskās ievirzes. Nozīmīgākās grupas būs tās, kas pārrauga visu 17 ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu un uzmanību pievērš visaptverošiem pārvaldības jautājumiem. Īpašo interešu grupu dalību nodrošinās, publiskojot uzaicinājumu paust ieinteresētību un uzaicinājumā norādot attiecīgās sanāksmes darba kārtību.

5.3.4. Foruma dalībnieku sastāvam būtu jāliecina, ka ievērots transversālas pārvaldības princips un nodrošināta zinātnības nepārtrauktība un elastība. Svarīgākā mērķgrupa ir organizācijas, kas darbojas Eiropas Savienības līmenī. Valstu un pašvaldību līmenī forumā vajadzētu pārstāvēt ilgtspējīgas attīstības padomēm, ekonomikas un sociālo lietu padomēm un vietējām un reģionālajām pašvaldībām. Būtu jāparedz sadarbība ar Reģionu komiteju.

5.3.5. Kā iestāžu pārstāvjiem sanāksmēs vajadzētu piedalīties Komisijas darbiniekiem, it īpaši Komisijas priekšsēdētāja vietniekam, kas atbild par ilgtspējīgas attīstības politikas koordinēšanu, un šīs amatpersonas jālūdz sniegt prezentācijas un iesaistīties dialogā ar ieinteresētajām personām. Būtu jāielūdz arī ES Padomes un Eiropas Parlamenta pārstāvji.

5.3.6. Forumā būtu jādarbojas pētniecības un zinātnes pārstāvjiem. Iesaistot zinātnieku aprindas, arī varētu ES līmenī atvieglot zinātnes un politikas mijiedarbību 2030. gada programmas īstenošanā.

5.3.7. Būtu jānodrošina finansējums, lai segtu ceļa un uzturēšanās izdevumus pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuru iespējas piedalīties ir ierobežotas.

5.3.8. Lai nodrošinātu nepārtrauktības un elastīguma līdzsvaru, nepastāvīgie dalībnieki būtu jāizvēlas pirms katras Foruma sanāksmes, ņemot vērā sanāksmes tematisko ievirzi un publiskojot uzaicinājumu paust ieinteresētību. Līdzīgu procedūru veiksmīgi izmanto Eiropas Migrācijas forumā.

5.3.9. Lai nodrošinātu iekļautību un uzticēšanos, dalības nosacījumi būs pārredzami un dalībniekiem būs jāparakstās ES Pārredzamības reģistrā un jāievēro attiecīgie principi, piemēram, Stambulas princips par pilsoniskās sabiedrības organizāciju attīstības efektivitāti⁽⁵⁾.

(5) <http://cso-effectiveness.org/InternationalFramework>

5.4. **Organizācija un vadība**

5.4.1. Lai pareizi noteiktu Foruma institucionālo statusu un organizatorisko struktūru, jāņem vērā tā daudzveidīgās funkcijas. Ļoti svarīgi ir nodrošināt Foruma neatkarību un uzticamību. Foruma pārvaldībai ir jābūt pēc iespējas skaidrākai un pārredzamākai, un nav pieļaujama neskaidru pienākumu noteikšana.

5.4.2. Forums būtu jāorganizē un jākoordinē EESK kā iestādei, kuras uzdevums ir veicināt pilsoniskās sabiedrības līdzdalību ES līmenī.

5.4.3. Sanāksmju sagatavošana būtu jāvada valdei, kurā vairākumu veido pilsoniskās sabiedrības un ieinteresēto personu organizāciju pārstāvji un kurā darbojas arī Komisijas un EESK pārstāvji. Tāpat kā Eiropas Migrācijas forumā valdes locekļus varētu ievēlēt Foruma dalībnieki, ievērojot rotācijas principu.

5.5. **Darba process un sanāksmes**

5.5.1. Forums būtu jāveido kā nepārtraukts darba process. Katru gadu tiks rīkotas regulāras sanāksmes (un to sagatavošanas sanāksmes), piemēram, *open space* sanāksmes un darba grupu sanāksmes, un notiks pastāvīga sadarbība tiešsaistes platformās, izmantojot novatoriskas metodes saziņas un pasākumu organizācijai.

5.5.2. Foruma sastāvam un darba metodēm vajadzētu respektēt iesaistīto pilsoniskās sabiedrības organizāciju tiesības neatkarīgi un patstāvīgi sniegt savu ieguldījumu.

5.5.3. Forums nodrošinās, ka tā darbībai ir jēgpilna saikne ar Eiropas Savienības, ANO un dalībvalstu līmeņa centieniem sasniegt IAM. Dalībvalstu līmenī valstu valdību uzdevums ir pielāgoties vispārējiem mērķiem un ziņot ANO, kas izveidojusi Augsta līmeņa politisko forumu ilgtspējīgas attīstības jautājumos, lai vadītu un pārraudzītu ANO 2030. gada rīcības programmas īstenošanu. Foruma plenārsēdēm būtu jānotiek vismaz reizi gadā pirms katru gadu vasarā notiekošās Augsta līmeņa politiskā foruma sanāksmes, lai plenārsēžu rezultātus varētu ņemt vērā šajās sanāksmēs.

5.5.4. Nosakot citu Foruma sanāksmju datumus, uzmanība jāpievērš Eiropas pusgamam, sarunām par budžetu un Eiropas Komisijas darba programmai. Forums atvieglos pilsoniskās sabiedrības pārstāvju un ieinteresēto personu iesaisti topošajos salīdzinošās izvērtēšanas mehānismos, kurus veido dalībvalstu valdības un kurus pašlaik vērtē Eiropas ilgtspējīgas attīstības tīkls.

5.5.5. Vēl viens svarīgs atsaucis punkts saistībā ar ieinteresēto personu iesaistīšanu pārraudzībā ir pārraudzības ziņojumi par 2030. gada programmas īstenošanu Eiropas Savienībā, it īpaši Eurostat sagatavotie pārraudzības ziņojumi, kas varētu nodrošināt zināšanu bāzi foruma debatēm.

5.6. **Darba kārtības noteikšana**

5.6.1. Plenārsēdes darba kārtībā regulāri un visaptveroši uzmanība jāvelta progresam 2030. gada programmas īstenošanā un īstenošanas kārtībai. Darba kārtībā arī varētu iekļaut konkrētu tematu, kas atspoguļo vairākus ilgtspējīgas attīstības mērķus, vai horizontālu tematu, kurš ir svarīgs daudziem ilgtspējīgas attīstības mērķiem (piemēram, vienlaicīga nabadzības un nevienlīdzības samazināšana par 50 %). Darba kārtība būtu jāveido tā, lai veicinātu sadarbību starp ieinteresētajām personām no dažādām vidēm.

5.6.2. Tā kā Forumam būtu jādarbojas kā neatkarīgai un pārredzamai struktūrai, tā valde darba kārtības noteikšanas procesā apspriedīsies ar Foruma dalībniekiem.

5.7. Zināšanu bāze

5.7.1. Lai Foruma debates būtu efektīvas un lietderīgas, tām jābalstās uz izcilām zināšanām. Paredzams, ka Eurostat arī turpmāk reizi divos gados izstrādās pārraudzības ziņojumus⁽⁶⁾ par ANO 2030. gada programmas īstenošanu Eiropas Savienībā. Šie ziņojumi būs daļa no zināšanu bāzes Foruma debatēm.

5.7.2. Procesā jāņem vērā arī informācija no neatkarīgiem avotiem, piemēram, gan ziņojumi un ierosmes, ar ko nākusi klajā organizēta pilsoniskā sabiedrība, valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes un ilgtspējas padomes, akadēmiskās aprindas, pētniecības iestādes, piemēram, Starptautiskā Ilgtspējīgas attīstības institūta (*International Institute for Sustainable Development*) izveidotā zināšanu par IAM pārvaldības sistēma, un Eiropas aģentūras, gan arī iedzīvotāju veiktās pārraudzības rezultāti. Šādu informatīvo ieguldījumu varētu atbalstīt ar tīmekļa platformām. Lai iegūtu zinātību, iesaistot ekspertus vai uzsākot pētījumus, Forumam būtu jācenšas izmantot jau pastāvošās pētniecības iespējas.

5.7.3. Izmantojot labas prakses pieredzi, ko uzkrājušas valstu ilgtspējīgas attīstības padomes, Forumam būtu jāizveido saiknes ar pētniecības finansēšanas iestādēm un jārosina starpnozaru pētījumi par pārmaiņām virzībā uz ilgtspējīgu attīstību visā Eiropā.

5.8. Rezultāti

5.8.1. Foruma sanāksmju un debašu rezultāti būtu jāapkopo ziņojumos vai jāizmanto citas piemērotas dokumentēšanas metodes. Dokumentā, kurā apkopoti rezultāti, būtu jāatspoguļo visu pārstāvju viedokļi un ieteikumi. Interesu konfliktu atrisināšana jāuzņemas valdei. Jānodrošina, ka dokumentā, kurā apkopoti rezultāti, tiek atspoguļoti arī iesaistīto organizāciju gūtie rezultāti un sagatavotie ziņojumi.

5.8.2. Ja regulārus progresu ziņojumus par ilgtspējīgu attīstību gatavos Eurostat vai Komisija, Forums ierosinās tajos iekļaut savus secinājumus kā ēnu ziņojumu, kas atspoguļo pilsoniskās sabiedrības viedokli.

5.8.3. Jānodrošina, ka Foruma rezultāti tiek ņemti vērā Komisijas un citu ES iestāžu darbā, kas saistīts ar 2030. gada programmu, un visas atsauksmes tiks rūpīgi uzklaustas.

5.8.4. Vēl viens rezultāts varētu būt vairāki Eiropas dialogi ar īpašām interešu grupām un citām mērķgrupām, piemēram, jauniešiem kā nākamās paaudzes lēmumu pieņēmējiem, kuri pensionēšanās vecumu sasniegs 2050. gadā.

5.8.5. Forums arī varētu izvēlēties jaunus dialoga veidus. Būtu apsverama iecere piešķirt Eiropas Ilgtspējas balvu, ko saņemtu pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, kuru rīcība bijusi īpaši nozīmīga un kuri izcēlušies ar novatorisku veikumu.

5.9. Finansējums

5.9.1. EESK varētu nodrošināt iespēju izmantot tās tehnisko infrastruktūru un veikt sekretariāta pienākumus. Par finansējumu, kas vajadzīgs dalībnieku un referentu ceļa izdevumu segšanai, kā arī tiešsaistes platformas pārvaldībai un ziņojumu un noslēguma dokumentu sagatavošanai, būs jāapspriežas ar sadarbības partneriem.

Briselē, 2016. gada 26. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽⁶⁾ <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/KS-GT-15-001>

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 517. PLENĀRSESĪJA 2016. GADA 25. UN 26. MAIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Savienības gada darba programma Eiropas standartizācijai 2016. gadam””

(COM(2015) 686 final)

(2016/C 303/10)

Ziņotājs: Patrick LIÉBUS

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2016. gada 5. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Savienības gada darba programma Eiropas standartizācijai 2016. gadam””

(COM(2015) 686 final).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 10. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 25. maija sēdē), ar 141 balsi par un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Šajā atzinumā uzmanība ir vērsta uz būtisko Eiropas standartizācijas sistēmas (ESS) iekļautības jautājumu. Tas izskaidrojams ar to, ka EESK pārstāv tādas organizācijas kā ANEC, ECOS, ETUC un SBS (dēvētas par “III pielikuma organizācijām” saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1025/2012). Tāpēc EESK kā pilsonisko sabiedrību pārstāvoša struktūra vēlas koncentrēties uz ESS pārredzamību un iekļautību.

1.2. EESK arī atbalsta Komisijas vēlmi gada darba programmās pievērsties Eiropas standartizācijas sistēmas stratēģiskajiem aspektiem.

1.3. Runājot par attiecībām starp III pielikuma organizācijām un Eiropas standartizācijas sistēmu, EESK aicina Eiropas standartizācijas organizācijas (ESO) piešķirt III pielikuma organizācijām īpašu locekļa/partnera statusu, nosakot tām attiecīgas tiesības un pienākumus. Tas konkrēti nozīmētu to, ka III pielikuma organizācijām tiktu piešķirtas neierobežotas apelācijas tiesības un padomdevēja pilnvaras, jo īpaši attiecībā uz sabiedriskas nozīmes standartiem.

1.4. Atzīstot, ka valstu delegāciju princips ir viens no Eiropas standartizācijas pamatprincipiem, EESK uzsver, ka svarīgi ir atvieglot piekļuvi standartizācijas procesam maziem un vidējiem uzņēmumiem un ieinteresētajiem sabiedrības pārstāvjiem, kā arī to pārstāvības organizācijām valsts līmenī. Šajā kontekstā EESK ierosina valsts līmenī izveidot bezmaksas piekļuvi “spoguļkomitejām” maziem un vidējiem uzņēmumiem un sabiedrības pārstāvjiem, kā arī to attiecīgajām pārstāvības organizācijām.

1.5. EESK atgādina par “jaunās pieejas konsultantu” būtisko lomu un atzinīgi vērtē viņu ieguldījumu novērtējumā par standartu atbilstību ES politikai saskaņotas standartizācijas ietvaros. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Komisijas pausto vēlmi nodrošināt šo konsultantu darbību ilgtermiņā.

1.6. Noslēgumā EESK mudina padziļināti pārraudzīt darbu, ko veic galvenie standartizācijas dalībnieki ar mērķi stiprināt ESS iekļautības dimensiju. EESK varētu nodrošināt šo pārraudzību, izveidojot *ad hoc* forumu par ESS iekļautību. Lai novērtētu progresu šajā jomā, šīs struktūras uzdevums varētu būt organizēt ikgadēju atklātu uzklaušanu.

2. Paziņojuma kopsavilkums

2.1. Komisija paziņojumā ir izklāstījusi stratēģisku redzējumu par standartizāciju Eiropā un ar Regulu (ES) Nr. 1025/2012 tā ir paredzējusi attiecīgu tiesisko regulējumu standartizācijai Eiropā; regula ir spēkā kopš 2013. gada 1. janvāra. Viens no jaunajiem elementiem, kas ieviests ar šo regulu, ir Komisijas pienākums pieņemt Eiropas Savienības gada darba programmu standartizācijai Eiropā.

2.2. Darba programma ir rīks, ar kuru paredzēts uzlabot Komisijas un Eiropas standartizācijas sistēmas (ESS) savstarpējo sadarbību, un tā sniedz pārskatu par Komisijas redzējumu un plāniem standartizācijas jomā nākamajam gadam. Lai nodrošinātu visu ieinteresēto personu (rūpniecības nozares pārstāvju, MVU, patērētāju, vides aizsardzības organizāciju, darba ņēmēju u. c.) pienācīgu līdzdalību, Komisija vēlas pārskatīt savu partnerību ar ESS.

2.3. Starp Eiropas standartizācijas stratēģiskajām prioritātēm ir minēta plāna pieņemšana attiecībā uz prioritārajiem standartiem IKT jomā, kā arī pakalpojumu standartizācija. Svarīgāko IKT standartu plāns papildinās Savienības gada darba programmu.

3. Vispārīga informācija

3.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iesniegto 2016. gada darba programmu standartizācijai un atgādina par standartu būtisko nozīmi iekšējā tirgus strukturēšanā un uzņēmumu konkurētspējas nodrošināšanā. Kā minēts komitejas 2011. gada septembra atzinumā INT/590⁽¹⁾, gada programma standartizācijai rada nozīmīgas priekšrocības attiecībā uz pārredzamību, kā arī uz plānošanu un prognozēšanu, jo īpaši Eiropas standartizācijas sistēmas (ESS) dalībniekiem un ieinteresētajām personām.

3.2. EESK atzinīgi vērtē programmu 2016. gadam, jo tā ļauj novērtēt pašreizējo diskusiju rezultātus, bet jo īpaši tāpēc, ka tā sniedz ievērojamu pievienoto vērtību turpmākajā plānošanā. Tāpēc EESK aicina Komisiju labāk sagatavot turpmākās gada programmas, apspriežoties ar ieinteresētajām personām jautājumos par tehniskajiem un stratēģiskajiem aspektiem un publicējot darba programmu iepriekšējā gada jūlijā. EESK pozitīvi vērtē prioritāšu saturu dažādās nozarēs.

3.3. Prioritāte iekļautībai

3.3.1. EESK pārstāv visas ieinteresētās personas, kurām vienmēr bijusi sarežģīta un ierobežota piekļuve ESS, t. i., patērētājus, vides aizstāvjus, darba ņēmējus un MVU, ko pārstāv tādas organizācijas kā ANEC, ECOS, ETUC un SBS (dēvētas par “III pielikuma organizācijām” saistībā ar Regulu (ES) Nr. 1025/2012), kā arī to locekļus dalībvalstīs. Tāpēc, apzinoties būtisko ieguldījumu, kā arī problēmas, ar kurām parasti saskaras citas ieinteresētās personas saistībā ar līdzdalību standartu izstrādē, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja kā pilsonisko sabiedrību pārstāvoša struktūra vēlas savu darbu lielākoties vērst uz ESS pārredzamību un iekļautību.

⁽¹⁾ OV C 376, 22.12.2011., 69. lpp.

3.3.2. Šajā saistībā Regulas (ES) Nr. 1025/2012 īstenošanai jāvelta īpaša uzmanība, kā savā paziņojumā pamatoti uzsver Komisija. No tā izriet nepieciešamība uzlabot regulas 24. pantā minēto ziņojumu izplatīšanu un publicēšanu, kā arī komunikāciju un informācijas sniegšanu, kas ar tiem saistīta.

3.3.3. EESK atzinīgi vērtē Komisijas vēlmi cieši pārraudzīt katra ESS dalībnieka paveikto un darbu, kas ieguldīts, lai sistēmu padarītu iekļaujošāku. Lai sasniegtu šo mērķi, EESK no Komisijas kā no ESS finansēšanā iesaistītas struktūras cer sagaidīt proaktīvu darbību.

3.3.4. Komiteja arī atzinīgi vērtē III pielikuma organizāciju finansēšanas procesa noslēgšanu un aicina padarīt administratīvo procesu vēl vienkāršāku, kā arī pieņemt perspektīvu ilgākam termiņam, lai nodrošinātu daudzgadu stratēģijas īstenošanu šajās organizācijās.

3.4. **Kopīga standartizācijas iniciatīva**

3.4.1. Komiteja atzinīgi vērtē standartizācijas kopīgās iniciatīvas priekšlikumu un ieinteresēto personu, jo īpaši III pielikuma organizāciju, līdzdalību sistēmā; tas ir būtisks signāls ESS pamatā esošās publiskā un privātā sektora partnerības atjaunošanai. Šajā saistībā EESK vēlas uzsvērt, ka ir ļoti svarīgi, lai standartizācijas kopīgās iniciatīvas galīgajā versijā ierosinātās darbības būtu vērstas uz pilnīgāku iekļautību un to būtiski sekmētu, tādējādi ļaujot tajā iesaistīties visām ieinteresētajām personām, jo īpaši III pielikuma organizācijām.

3.4.2. Komiteja atzinīgi vērtē un atbalsta saistībā ar standartizācijas kopīgo iniciatīvu ierosināto rīcību – analīzi, kuras mērķis ir labāk izprast iespējas un grūtības, ko rada standartu bezmaksas pieejamības nodrošināšana, piemēram, standartu ekonomiskās un sociālās ietekmes novērtējuma ietvaros.

3.5. **Eiropas standartizācijas organizāciju darbs**

3.5.1. EESK atzinīgi vērtē un atbalsta Eiropas Standartizācijas komitejas (CEN), Eiropas Elektrotehniskās standartizācijas komitejas (Cenelec) un Eiropas Telesakaru standartu institūta (ETSI) kā tādu neatkarīgu, neitrālu un profesionālu organizāciju nozīmi, kuras piemēro noteikumus un procedūras, kas nodrošina, lai tiktu ievēroti PTO pamatprincipi standartizācijas jomā, kā arī Regulā (ES) Nr. 1025/2012 noteiktie principi.

3.5.2. Lai uzlabotu visu dalībnieku līdzdalību standartizācijā, EESK aicina Eiropas standartizācijas organizācijas (ESO) piešķirt III pielikuma organizācijām īpašu locekļu/partneru statusu ar konkrētām tiesībām un pienākumiem atbilstoši to attiecīgajam statusam un lomai, jo īpaši paredzot neierobežotu piekļuvi tehniskajām struktūrām un izstrādē esošiem standartu projektiem, ievērojot konfidencialitātes politiku, kurā ņemta vērā nepieciešamība apsprieties. EESK ierosina apsvērt šādas piekļuves nodrošināšanu bez maksas, ņemot vērā ES līdzdalību Eiropas standartizācijas organizāciju un III pielikuma organizāciju finansēšanā.

3.5.3. EESK arī ierosina atjaunot neierobežotas apelācijas tiesības III pielikuma organizācijām, tostarp attiecībā uz darbībām, kurās tās sākotnēji nav bijušas tieši iesaistītas, un piešķirt tām padomdevēja pilnvaras standartu ratifikācijā.

3.5.4. EESK vēlas uzsvērt, ka svarīga ir iekļaujoša un kvalitatīva standartizācija. EESK vēlas atgādināt, ka standartu izstrādes un publiskošanas ātrumu nevar uzskatīt par pašmērķi, jo īpaši, ja tas rada šķēršļus EESK mērķu sasniegšanai, piemēram, III pielikuma organizāciju iekļaušanai ESS. EESK brīdina ESS nepieņemt nekādu lēmumu, ar kuru, aizbildinoties ar ātru izstrādi, tiktu ierobežota līdzdalība un atvērtība.

3.5.5. EESK atgādina, ka ieinteresēto personu iekļaušana ir iespējama tikai nodrošinot līdzdalību un panākot pārredzamību. Lai uzsvērtu, pastiprinātu un īstenotu valstu deleģēšanas principu, EESK uzstāj, ka svarīgi ir veicināt MVU, kā arī šo uzņēmumu valsts līmeņa pārstāvju piekļuvi standartizācijas procesam; tas, kā minēts paziņojuma 4. punktā, joprojām ir problemātiski.

3.5.6. Šajā nolūkā EESK ierosina valsts līmenī izveidot bezmaksas piekļuvi “spoguļkomitejām” MVU un sabiedrības pārstāvjiem, kā arī to attiecīgajām pārstāvības organizācijām. Iespēja piedalīties un sniegt ieguldījumu ir ne mazāk svarīga arī sabiedriskās apspriešanas posmā, kurā ir jānovērtē praktiskie vai tehniskie šķēršļi.

3.6. *Jaunā standartizācijas rokasgrāmata un norādījumi III pielikuma organizācijām*

3.6.1. Saistībā ar jaunās Eiropas standartizācijas rokasgrāmatas ieviešanu komiteja atzinīgi vērtē aicinājumu, ko Komisija adresējusi ESO: apmācīt savas tehniskās struktūras un personālu par šā jaunā dokumenta saturu un tajā iekļautajiem pasākumiem.

3.6.2. EESK arī aicina Komisiju gādāt par rokasgrāmatas izplatīšanu, izpratni un izmantošanu visos Eiropas Komisijas dienestos, kuri vēlas izmantot standartizāciju Eiropas politikas īstenošanā. Būtu lietderīgi arī nodrošināt tās izplatīšanu Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē, papildinot ar attiecīgu informāciju.

3.6.3. Komiteja īpaši vēlas uzsvērt, ka ir svarīgi, lai atbildīgās personas ESO tehniskajās struktūrās zinātu CEN-Cenelec dažādos norādījumus par standartu sagatavošanu, ņemot vērā sabiedrības pārstāvju un MVU vajadzības (t. i., CEN-Cenelec 2., 5. un 17. norādījumu, kā arī CEN 4. norādījumu). Šajā saistībā komiteja atzinīgi vērtē darbības, ko CEN-Cenelec jau ir uzsākušas kopā ar MVU darba grupu (*SME Working Group*) un ar sabiedrības pārstāvju darba grupu (*Societal Stakeholders Working group*), un aicina tās turpināt, veicot konkrētus un mērķtiecīgus pasākumus. Jāuzsver, ka minētos CEN-Cenelec norādījumus ir vērts izmantot visā standartizācijas procesā no standarta izstrādes apsvēršanas līdz tā publicēšanai.

3.7. *IKT standartizācija un intelektuālā īpašuma tiesības standartizācijā*

3.7.1. EESK nav pārliecināta par paziņojuma 3.1. punktā ierosinātā “Svarīgāko IKT standartu plāna” pievienoto vērtību. Rodas iespaids, ka šis dokuments ir lieks papildinājums IKT standartizācijas mainīgajam plānam, kā arī standartizācijas gada programmai. Komiteja pauž bažas par avotu un prioritāšu līmeņu pārklāšanos, kas varētu sarežģīt debašu pārraudzību un ieinteresēto personu līdzdalību.

3.7.2. Intelektuālā īpašuma tiesību jomā komiteja brīdina par līdzsvara trūkumu starp lietotājiem un standartam būtiska patenta turētājiem, jo īpaši gadījumos, kad inovatīvs MVU nevar zināt ne patentu skaitu, kurus tas potenciāli izmantos, ne patentu īpašniekus. Tāpēc EESK ierosina ETSI sagatavot praktiskus norādījumus sarunām par standartam būtisku patentu licences līgumiem MVU labā, piemērojot FRAND (*fair, reasonable, and non-discriminatory* – taisnīgus, saprātīgus un nediskriminējošus) nosacījumus.

3.7.3. Attiecībā uz FRAND nosacījumiem komiteja uzsver, ka šie principi ir precīzāk jādefinē, lai konkretizētu to ietekmi un praktisko īstenošanu.

3.7.4. Šajā saistībā EESK arī prasa ETSI uzlabot intelektuālā īpašuma tiesību deklarāciju datubāzes kvalitāti un pārredzamību. Tas ir nepieciešams, lai standartam būtiska patenta lietotājiem nodrošinātu zināmu prognozējamību un inovatīviem MVU sniegtu pārliecību par izmaksām un sarunu kārtību attiecībā uz minētajiem licences līgumiem.

3.8. *“Jaunās pieejas konsultanti”*

3.8.1. EESK atgādina par paziņojuma 7.2. punktā minēto “jaunās pieejas konsultantu” būtisko lomu un atzinīgi vērtē viņu nozīmīgo ieguldījumu drošicama novērtējuma izstrādē par standartu atbilstību ES tiesību aktiem un politikai saskaņotās standartizācijas ietvaros.

3.8.2. EESK pauž gandarījumu par paziņojuma 7.2. punktā pausto Komisijas vēlmi nodrošināt šāda novērtējuma ilgtermiņa pieejamību. Komiteja vēlas uzsvērt šāda neatkarīga novērtējuma prioritāti salīdzinājumā ar jebkādiem citiem ESO veiktajiem iekšējiem novērtējumiem.

3.8.3. EESK cer, ka šādu konsultantu neatkarība tiks sekmēta vēl vairāk, piemēram, Eiropas Komisija varētu tieši slēgt līgumus ar "jaunās pieejas konsultantiem".

3.9. **Standartizācijas prasības un pilnvaras**

3.9.1. EESK vēlas uzsvērt to Eiropas pilnvaru sagatavošanas procesa nozīmīgumu, kuras Komisija sniedz ESO nolūkā prasīt standarta izstrādi. EESK prasa Eiropas Komisijai padarīt šo procesu vēl pārredzamāku un iekļaujošāku, jo īpaši III pielikuma organizācijām.

3.9.2. EESK uzsver, ka svarīgi ir pārbaudīt radītā standarta rezultāta atbilstību sākotnējam mērķim, īpašu uzmanību pievēršot tam, lai izstrādes laikā netiktu paplašināta piemērošanas joma.

3.9.3. Komiteja uzsver, ka svarīgi ir standartizācijas sagatavošanas darbi, jo īpaši lai novērtētu standartu ekonomisko un sociālo ietekmi un ļautu noteikt ieinteresētās personas, kā arī iesaistīt tās standartizācijas darbā.

3.10. Attiecībā uz starptautisko sadarbību EESK uzsver ievērojamās grūtības, ar kurām šo darbu veikšanā joprojām saskaras III pielikuma organizācijas, un aicina ESO, kā arī valstu standartizācijas struktūras izmantot visus iespējamus līdzekļus to sadarbības nolīgumu ietvaros, ko tās noslēgušas ar Starptautisko Standartizācijas organizāciju (ISO) un Starptautisko elektrotehnikas komisiju (IEC), lai nodrošinātu pārredzamību un visu ieinteresēto personu līdzdalību un iekļaušanu, jo īpaši gadījumos, kad darbi ir saistīti ar Komisijas pieprasītu standartizāciju.

4. **Īpašas piezīmes**

4.1. EESK varētu izveidot *ad hoc* forumu par ESS iekļautību. Šajā forumā varētu regulāri un vismaz reizi gadā tikties komitejas locekļi, kuri vēlas veicināt ieinteresēto personu, jo īpaši sabiedrības pārstāvju un MVU, līdzdalību un ņemšanu Foruma sanāksmēs varētu regulāri aicināt piedalīties III pielikuma organizācijās.

4.1.1. Forums varētu cita starpā rīkot ikgadēju atklāto uzklauššanu par ESS iekļautības jautājumiem. Šā pasākuma ietvaros EESK aicinās piedalīties ESS dalībniekus un Eiropas Komisiju, lai to publiski uzklaušītu saistībā ar Regulas (ES) Nr. 1025/2012 24. pantā paredzētajiem darbības ziņojumiem, tādējādi uzlabojot zināšanas par tiem un to izplatību. EESK varētu izmantot šo iespēju, lai šajā darbā iesaistītu Eiropas Parlamentu.

4.1.2. Šis forums varētu uzņemties arī finansēt pētījumu par valstu "spoguļkomiteju" sastāvu, lai novērtētu tā reprezentatīvātā un iekļautību.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju, kā arī tādiem transportlīdzekļiem paredzētu sistēmu, sastāvdaļu un atsevišķu tehnisku vienību apstiprināšanu un tirgus uzraudzību”

(COM(2016) 31 final – 2016/0014 (COD))

(2016/C 303/11)

Ziņotājs: Jan SIMONS

Eiropas Parlaments 2016. gada 4. februārī un Padome 2016. gada 11. februārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju, kā arī tādiem transportlīdzekļiem paredzētu sistēmu, sastāvdaļu un atsevišķu tehnisku vienību apstiprināšanu un tirgus uzraudzību”

(COM(2016) 31 final – 2016/0014 (COD)).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2016. gada 10. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (25. maija sēdē), ar 157 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē EK priekšlikumu un mērķi uzlabot tiesiskā regulējuma efektivitāti nolūkā sasniegt ekonomiskos, vides un sociālos mērķus, palīdzot sistēmā veicināt neatkarību un pārskatatbildību. Tomēr jāuzsver, ka ir svarīgi izstrādāt līdzsvarotus tiesību aktus, kā arī ieviest efektīvus un izmaksu ziņā lietderīgus pasākumus.

1.2. Lai mazinātu atšķirības tajā, kā dalībvalstis interpretē un cik stingri piemēro prasības, EESK atbalsta ierosināto pāreju no direktīvas uz regulu. EESK noteikti iesaka piemērotā gadījumā tā darīt arī turpmāk attiecībā uz visiem iekšējā tirgus noteikumiem.

1.3. Pārskatot dokumentu, paredzēts pieņemt virkni tiesību aktu un sinhronizēt vairākus termiņus. Komisijai, Parlamentam un Padomei vajadzētu noteikt piemērotu un stingru grafiku deleģēto un īstenošanas aktu pieņemšanai, jo šobrīd tāda nav.

1.4. Izvērstas norādes tirgus uzraudzības jomā paredzētas, lai no šī specifiskā tirgus izslēgtu neatbilstošus produktus. Tomēr ir vajadzīgi efektīvi un rentabli pasākumi, it īpaši tādi, kas ietekmē tirgus darbību un ražojumu izmaksas. Ir nepieciešama efektīva un vienkārša koordinācijas un sadarbības sistēma, kurā iesaistītas visas puses, it īpaši dalībvalstu pasākumi.

1.5. Uzlabojumi attiecībā uz tehnisko dienestu norīkošanu, periodisku pārbaudi un darbību ir pozitīvi, tomēr tiek ierosinātas arī vairākas apgrūtināšanas un liekas prasības, kas var palielināt izmaksas un aizkavēt gan administrācijas, gan ražotājus, nedodot nekādu reālu labumu.

1.6. Vajadzētu ieviest sīkāk izstrādātas procedūras, lai efektīvāk ieviestu jauno apstiprinājuma sertifikātu derīguma termiņa koncepciju.

1.7. EESK atzinīgi vērtē tādu procedūru un prasību turpmāku precizēšanu un vienkāršošanu, kas ietekmē mazos un vidējos uzņēmumus, kā arī nišas tirgus, rezerves daļu un sastāvdaļu tirgus. Komiteja arī ierosina pienācīgi ņemt vērā un reglamentēt tipa apstiprinājumus sekundārā tirgus ražojumiem, kas ietekmē drošumu un ekoloģiskos raksturlielumus.

2. Ievads un vispārīga informācija

2.1. Autobūves nozare ir būtisks ES ekonomikas dalībnieks. 2012. gadā tā nodrošināja 2,3 miljonus tiešu darbvietu un 9,8 miljonus netiešu darbvietu. Neatkarīgie piegādātāji nodrošina aptuveni 75 % transportlīdzekļu oriģinālo aprīkojuma sastāvdaļu un tehnoloģiju. Nozares apgrozījums ir EUR 859 miljardi, kas ir 6,4 % no ES iekšzemes kopprodukta.

2.2. ES tipa apstiprināšanas sistēmas tiesiskais regulējums ir Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2007/46/EK ⁽¹⁾, ar ko nosaka procedūru, kādā apstiprina jaunus transportlīdzekļus, to piekabes, kā arī šādiem transportlīdzekļiem paredzētas sistēmas un sastāvdaļas, lai tādējādi garantētu drošības un vides standartu ievērošanu. Ir nepieciešami septiņdesmit specifiski tehniskie noteikumi, un daudzi no tiem ir ANO izstrādāti starptautiski noteikumi.

2.3. Vispārējus noteikumus par tirgus uzraudzību piemēro saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 765/2008 ⁽²⁾.

2.4. Komisija jau 2010. gadā sāka pārskatīt mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprināšanas tiesisko regulējumu.

2.5. Pašreizējais regulējums tika īpaši kritizēts pēc 2015. gada septembra, kad atklājās, ka *Volkswagen* bija izmantojis "izslēgšanas ierīces" – īpaša veida programmatūru, ko izmanto, lai apietu emisiju prasības. Komisija 2016. gadā norādīja, ka "pašreizējā tiesiskā regulējuma mehānismi saskaņotas īstenošanas un izpildes nodrošināšanai nav pietiekami stingri" un, tā kā dalībvalstīs "ir atšķirības noteikumu interpretācijā un piemērošanā", ir apdraudēta direktīvas galveno mērķu sasniegšana.

2.6. Komisijas veiktajā šī priekšlikuma ietekmes novērtējumā norādīts, ka transportlīdzekļu un detaļu neatbilstības izmaksas ir milzīgas: līdz pat EUR 12 miljardiem gadā.

3. Komisijas priekšlikums

3.1. Ņemot vērā 2010. gadā rīkotās sabiedriskās apspriešanas galvenos rezultātus, 2013. gadā veikto ietekmes novērtējumu un atbilstības pārbaudi, kā arī secinājumus, kas minēti Komisijas 2012. gada paziņojumā "CARS 2020: rīcības plāns konkurētspējīgai un ilgtspējīgai Eiropas autobūves nozarei", aicina pārskatīt procedūras, ar ko nodrošina autobūves ražojumu uzraudzību ES tirgū, lai nodrošinātu, ka visi transportlīdzekļi un detaļas atbilst likumā noteiktajām prasībām, vienlaikus ierobežojot administratīvo slogu, atbalstot izpēti un inovatīvu ražojumu attīstību, aicinot uz starptautisku saskaņošanu un ņemot vērā mazo un vidējo uzņēmumu vajadzības.

3.2. Īstenojot priekšlikumu, varēs sasniegt trīs mērķus:

— stiprināt tās testēšanas neatkarību, ko veic tirgū laižamiem transportlīdzekļiem, kā arī uzlabot tās kvalitāti,

— uzlabot tirgus uzraudzības sistēmas efektivitāti, kontrolējot gan jaunus transportlīdzekļus un detaļas, gan tos, kas jau tiek izmantoti uz ceļiem,

— pastiprināt tipa apstiprināšanas sistēmu, ieviešot plašāku pārraudzību Eiropas līmenī.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 5. septembra Direktīva 2007/46/EK (OV L 263, 9.10.2007., 1. lpp.).

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 9. jūlija Regula (EK) Nr. 765/2008 (OV L 218, 13.8.2008., 30. lpp.).

3.3. Papildus citiem pasākumiem Komisija ierosina mainīt atbildības sistēmu, lai novērstu finansiālu saikni starp testēšanas laboratorijām un ražotājiem, jo tas var radīt interešu konfliktu, kā arī apdraudēt testēšanas neatkarību. Priekšlikumā ierosināti arī stingrāki izpildes kritēriji tehniskajiem dienestiem, kurus vajadzētu regulāri un neatkarīgi pārbaudīt, lai tie tiktu norīkoti un saglabātu norīkoto statusu. Valsts tipa apstiprinātājām iestādēm veiks salīdzinošo izvērtēšanu, lai nodrošinātu, ka attiecīgie noteikumi tiek īstenoti un stingri izpildīti visā ES.

3.4. Priekšlikumā piedāvāta shēma, pēc kuras īstenot un koordinēt jaunu vai jau lietošanā nodotu transportlīdzekļu un detaļu pārbaudes uz vietas, un Komisijai ir piešķirtas šo pārbaudžu veikšanas un atsaukuma ierosināšanas pilnvaras.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Kopumā EESK atzinīgi vērtē EK priekšlikumu un uzsver, ka ir svarīgi panākt līdzsvarotu regulējumu. Šis priekšlikums ļaus noteikt izmaksu ziņā lietderīgus pasākumus, kas paredzēti, lai:

- radītu vienlīdzīgus konkurences apstākļus un tirgus operatori varētu gūt labumu no godīgas konkurences,
- uzlabotu patērētāju un vides aizsardzību pret neatbilstošiem ražojumiem, kas vairo ceļu satiksmes negadījumu skaitu un bojā gaisa kvalitāti,
- rūpīgi ņemtu vērā mazo un vidējo uzņēmumu vajadzības,
- palīdzētu atjaunot patērētāju uzticēšanos šim tirgus sektoram.

4.2. Uzmanība jāpievērš arī tādām aspektam kā jauno prasību un procedūru ieviešanas grafiks, paredzot administrācijām un ražotājiem pietiekami ilgu pielāgošanās laiku. Turklāt šis grafiks būtu pilnīgi jāsinhronizē ar visiem saistītajiem deleģētajiem un īstenošanas aktiem, ko Komisija pieņems tuvākajā nākotnē.

4.3. Atkārtoti tiek uzsvērti tirgus uzraudzības nozīme un tiek izvirzītas jaunas īpašas prasības, lai risinātu šā tirgus sektora specifiskās problēmas. Tomēr jāveic pasākumi, lai nepieļautu, ka būtiski pieaug līdzvērtīgu pārbaudžu un līdzīgas informācijas pieprasījumu skaits, un lai novērstu tirgus izkropļojumus un pārmērīgu slogu vai izmaksas, jo ar tirgus uzraudzību saistītie mērķi būtu jāsasniedz, izmantojot tirgus cenas; šajā saistībā ir jāievieš stingra un efektīva koordinācijas un sadarbības sistēma visām iesaistītajām pusēm (tirgus uzraudzības iestādēm, tirgus operatoriem, ražotājiem, tipa apstiprinātājām iestādēm), ņemot vērā arī paraugpraksi, kas pastāv gan Eiropā, gan ārpus tās.

4.4. EESK atbalsta mērķi sekmēt tipa apstiprināšanas regulējuma efektivitāti, lai samazinātu atšķirības tajā, kā dalībvalstis to interpretē un cik stingri piemēro, kā arī lai padarītu tiesisko sistēmu stabilāku. Pirmais pasākums šajā virzienā ir ierosinātā pāreja no Direktīvas 2007/46/EK uz ES regulu – tiesisko instrumentu, kas uzskatāms par visatbilstošāko. EESK noteikti iesaka piemērotā gadījumā tā darīt arī turpmāk attiecībā uz visiem iekšējā tirgus noteikumiem.

4.4.1. Priekšlikumā uzsvērts, ka ir svarīgi pilnveidot tā tehniskā dienesta norīkošanu un periodisku pārbaudi, kuru apstiprinātāja iestāde pilnvarojusi kā testēšanas laboratoriju. To var uzskatīt par pozitīvu iezīmi. Tomēr ir risks, ka ar šo priekšlikumu tiks izvirzītas apgrūtināšanas liekas prasības, kas varētu palielināt izmaksas, kā arī radīt kavēšanos, nedodot nekādu reālu labumu, kā rezultātā īstenošana, visticamāk, būs neatbilstoša. Turklāt pārmērīgas ar tehniskajiem dienestiem saistīto kvalifikāciju pārbaudes, tostarp dažādu dalībvalstu iestāžu veiktās divkārtšās pārbaudes vai šķērspārbaudes, kā arī ierosinātais pārbaudžu biežums nešķiet lietderīgs izmaksu ziņā un var būt pretrunā ANO/EEK apstiprinājuma sistēmai.

4.4.2. Ievērojami stingrākie principi tipa apstiprinājuma sertifikāta atzīšanai par nederīgu, jo īpaši tad, ja neatbilstība ir maza vai administratīva, šķiet pretrunā “labāka regulējuma” principam, un tie nedrīkstētu, kā ierosināts tagad, izraisīt ražojuma tirdzniecības traucējumus.

4.4.3. Ierosinātā valsts nodevu struktūru shēma, ar ko nosaka, kā dalībvalstīm jāiekasē un jāpārvalda ieņēmumi, kas iegūti ar tipa apstiprināšanu saistītās darbībās, šķiet nesamērīga, turklāt pastāv risks, ka mazākas iestādes nespēs piedāvāt vērtīgus pakalpojumus.

4.5. Pilnīgi jauna koncepcija ir saistīta ar tipa apstiprinājuma sertifikātu derīguma termiņu, proti, tas beigtos pēc pieciem gadiem, bet to varēs atjaunot, ja apstiprinātāja iestāde apliecinās, ka tips joprojām atbilst piemērojamiem noteikumiem. Īstenojot šo jauno pasākumu, var efektīvi samazināt “nederīgo” sertifikātu skaitu, tomēr, ņemot vērā šādu sertifikātu ārkārtīgi lielo sarežģītību un vispārīgumu, jo tiem ir simtiem apakšsertifikātu, kuriem ir atšķirīgi derīguma termiņi un katrs ir saistīts ar citu detaļu vai sastāvdaļu piegādātāju, ir nepieciešamas sīkāk izstrādātas un stingrākas procedūras par priekšlikumā minētajām.

4.5.1. Ir skaidri jānorāda, vai un kādā veidā šīs procedūras ir saistītas ar sastāvdaļu vai sistēmu apstiprinājumu, kam atbilstoši Apvienoto Nāciju Organizācijas regulējumam (ANO/EEK) piešķirtos tipa apstiprinājumus jebkurā gadījumā var regulēt tikai saskaņā ar attiecīgo tiesisko regulējumu.

4.6. Lai palielinātu izpratni par transportlīdzekļu stratēģijām un specifiskiem darbības parametriem, kas var ietekmēt drošumu un ekoloģiskos raksturlielumus, priekšlikumā noteikts, ka ražotājiem ir jānodrošina apstiprinātājai iestādei pilna piekļuve visām programmatūrām un algoritmiem. Šīs prasības ir diezgan plašas, un tās ir jāprecizē sīkāk, minot dažādos gadījumus un nepārprotami norādot, ka vienmēr jāaizsargā rūpnieciskais noslēpums.

4.7. Priekšlikumā ierosināts pārskatīt procedūras un prasības, kas ietekmē mazos un vidējos uzņēmumus, kā arī nišas ražojumus. EESK atzinīgi vērtē nodomu precizēt un vienkāršot procedūras, kas saistītas ar:

- “vairākposmu transportlīdzekļiem”, ko secīgos posmos būvējuši divi vai vairāki ražotāji,
- individuālajiem apstiprinājumiem vienam vai vairākiem īpašiem transportlīdzekļiem,
- valstu mazajām sērijām, ko ražo nelielā daudzumā valsts līmenī,
- ES mazajām autobusu un kravas automašīnu sērijām, ko ražo nelielā daudzumā Eiropas līmenī (vieglajiem automobiļiem un vieglajiem kravas furgoniem jau ir piešķirts ES mazo sēriju apstiprinājums).

4.7.1. EESK ierosina arī pienācīgi ņemt vērā un reglamentēt tipa apstiprinājumus sekundārā tirgus ražojumiem, kas ietekmē drošumu un ekoloģiskos raksturlielumus.

5. Īpašas piezīmes

5.1. “Sērijas beigas” ir procedūra, kas nepieciešama, lai varētu reģistrēt tāds transportlīdzekļus, kuri komerciālu iemeslu dēļ nav pārdoti, lai gan to tipa apstiprinājuma derīgums ir beidzies, jo pastāv tehniski šķēršļi to modernizēšanai atbilstoši jaunām prasībām. Šāda procedūra ir jau ieviesta, tomēr tā pieļauj, ka dalībvalstīm ir tiesības rīkoties neatkarīgi citai no citas. EESK īpaši atzinīgi vērtē priekšlikumu saskaņot šo procedūru Eiropas līmenī, tomēr priekšlikuma teksts joprojām ļauj dalībvalstīm noraidīt vai ierobežot procedūru. Lai varētu saglabāt ES vienoto tirgu, ir nepieciešama noteiktība un stabilitāte, ko var nodrošināt tikai patiesa Eiropas mēroga procedūra.

5.1.1. Teksts par “sērijas beigām” ir jāprecizē, un tajā jāveic redakcionāli labojumi, savukārt laika ierobežojumus varētu vēl vairāk vienkāršot, lai samazinātu ekonomisko ietekmi uz tirdzniecības apjomiem, kas salīdzinājumā ar visu tirgu ir margināli.

5.2. Dažās dalībvalstīs jau tiek izmantots elektroniskais atbilstības sertifikāts, un drīz Eiropas mēroga projektā “EReg” tiks pabeigta procedūra transportlīdzekļa elektroniskai reģistrēšanai bez drukātiem dokumentiem. Tipa apstiprinājuma sertifikātu elektronisku arhivēšanu veic divās sistēmās – Eiropas tipa apstiprinājuma apmaiņas sistēmā “ETAES” un ANO Datubāzē tipa apstiprinājumu apmaiņai “DETA”. Komisijai būtu vajadzējis savā priekšlikumā iekļaut pamudinājumu steidzami ieviest Eiropas saskaņotās procedūras, kas paredzētas reģistrācijas datu elektroniskai iesniegšanai un informācijas apmaiņai par tipa apstiprinājumiem vienā kopīgā, elektroniskā ES datubāzē, kura ir publiski pieejama, ja vien to pieļauj rūpnieciskais noslēpums, jo tādējādi varētu samazināt birokrātiju un izmaksas, kā arī ietaupīt administrācijas, ražotāju un patērētāju laiku un dot labumu videi.

5.3. Normatīvā teksta pārskatīšana neatbilst pašreizējai sistēmai, kādā veic numurēšanu un punktu identifikāciju un kuru izmanto jau daudzus gadus. Numurēšanas sistēmas grozīšana nav pamatota, un tā radītu lielus sarežģījumus, kā arī papildu birokrātisko slogu gan administrācijām, gan ražotājiem, un ir pamats uzskatīt, ka šāda rīcība radīs vairākas kļūdas, kuru dēļ pieaugs izmaksas un notiks kavēšanās. Tipa apstiprinājuma dokumentācijā var būt simtiem lappušu ar informāciju un tūkstošiem numurētu rindiņu.

5.4. Ir izskanējis ierosinājums jaunajā “sērijas beigu” procedūrā atsevišķu specifisku informāciju drukāt uz katra attiecīgā atsevišķā transportlīdzekļa atbilstības sertifikāta, tomēr tas ir nepraktiski, jo atbilstības sertifikātus parasti izdrukā, pirms transportlīdzekli laiž tirgū, tāpēc vēlāk nav iespējams pievienot papildu datus, turklāt tas nav arī efektīvi, jo sākumā nevar identificēt transportlīdzekļus, kurus nepārdos. Ja kādā brīdī konkrētam transportlīdzekļu skaitam būs nepieciešama plašāka informācija, ražotājs var sagatavot atsevišķu dokumentu, kā to paredz pašreizējā procedūra.

5.5. Ir ierosināts atvēlēt apstiprinātājām iestādēm trīs mēnešus, kurā sagatavot pieteikumu valsts mazo sēriju apstiprinājumam un pieņemt lēmumu par to, vai šo pieteikumu pieņemt vai nepieņemt. Šķiet, tas pārmērīgi aizkavē procesu, jo īpaši maziem uzņēmumiem, tāpēc šo periodu varētu noteikt uz diviem mēnešiem.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz konkrētiem datumiem groza Direktīvu 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem”

(COM(2016) 56 final – 2016/0033 (COD))

un par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz konkrētiem datumiem groza Regulu (ES) Nr. 600/2014 par finanšu instrumentu tirgiem, Regulu (ES) Nr. 596/2014 par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu un Regulu (ES) Nr. 909/2014 par vērtspapīru norēķinu uzlabošanu Eiropas Savienībā, centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem”

(COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD))

(2016/C 303/12)

Ziņotājs: Daniel MAREELS

Eiropas Parlaments saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2016. gada 25. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz konkrētiem datumiem groza Direktīvu 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem”

(COM(2016) 56 final – 2016/0033 (COD)).

Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 114. un 304. pantu 2016. gada 25. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz konkrētiem datumiem groza Regulu (ES) Nr. 600/2014 par finanšu instrumentu tirgiem, Regulu (ES) Nr. 596/2014 par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu un Regulu (ES) Nr. 909/2014 par vērtspapīru norēķinu uzlabošanu Eiropas Savienībā, centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem”

(COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD)).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 10. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 26. maijā sēdē), ar 132 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Ņemot vērā šajā atzinumā minētos apstākļus, komiteja piekrīt Komisijas priekšlikumiem, kuros finanšu instrumentu tirgu regulējuma noteikumu jeb FITD II piemērošanu paredzēts atlikt uz vienu gadu, t. i., no 2017. gada 3. janvāra uz 2018. gada 3. janvāri. Šī atlikšana tiek pamatota ar to, ka radušās vairākas nopietnas tehniskas un IT problēmas un ka daļēja atlikšana nebūtu vienkārša, jo tas savukārt radītu virkni citu sarežģītu jautājumu, kas skar, piemēram, procesa skaidrību, juridisko noteiktību, iespējamās tirgus darbības traucējumus, kā arī papildu izmaksas un ieguldījumus. Tomēr komiteja aicina īstenot visus iespējamās centienus, lai nepieļautu vēl lielāku kavēšanos FITD II piemērošanā, un atliktajā laika periodā nodrošināt, ka praksē netiek pārkāpti ieguldītāju aizsardzības noteikumi. Gaidot jaunu regulējumu, attiecīgajā gadījumā ir jāturpina bez izmaiņām piemērot spēkā esošos FITD I noteikumus.

1.2. Patlaban šis komitejas aicinājums ir īpaši pamatots, ņemot vērā, ka komiteja jau agrāk ir paudusi atbalstu⁽¹⁾ konkrētām finanšu tirgus reformām un uzsvērusi nepieciešamību tās nekavējoties īstenot praksē. Tā tas bija 2014. gadā, kad izstrādāja FITD II, kas ir 2007. gada Eiropas Finanšu instrumentu tirgu direktīvas⁽²⁾ (FITD I) pārskatīta un uzlabota versija, un ieviesa Finanšu instrumentu tirgu regulu (FITR)⁽³⁾. Īsāk sakot, FITD II uzdevums ir palielināt Eiropas finanšu tirgu efektivitāti un pārredzamību, kā arī uzlabot ieguldītāju aizsardzību.

1.3. Kad tika skatīts jautājums par FITD pārskatīšanu un pastiprināšanu, komiteja secināja: "Direktīvas primārais mērķis ir palielināt tirdzniecības pārredzamību un efektivitāti, ierobežot tirgu svārstības, rūpēties par starpnieku godīgumu un ieguldītāju aizsardzību, kā arī atvērt Eiropas tirgus efektīvai konkurencei finanšu pakalpojumu piedāvājuma jomā. EESK atbalsta šos mērķus un uzskata, ka kopumā priekšlikums ir solis pareizajā virzienā⁽⁴⁾." Nedrīkst pieļaut, ka minētā atlikšana kaut kādā veidā traucē jauno tiesību aktu mērķu īstenošanu un piemērošanu.

2. Vispārīga informācija

2.1. Finanšu tirgu regulējumam piešķirta jauna virzība 2007. gadā, kad ieviesa FITD I, kuras pamatmērķis bija veicināt godīgus un pārredzamus tirgus. Šī direktīva nodrošināja uzlabojumus galvenokārt konkurences un Eiropas finanšu tirgu tālākas integrācijas jomā. Ar FITD I tika liberalizēts rīkojumu izpildes tirgus. Palielinājās tirdzniecības platformu konkurence, un tirgus sadrumstalojās. Tika arī ieviesti noteikumi ieguldītāju un tirgus integritātes aizsardzībai.

2.2. Līdz ar finanšu krīzi aktuāls kļuva jautājums par plašāku un stingrāku uzraudzību. Noskaidrojās arī nepilnības ieguldītāju aizsardzības jomā un trūkumi finanšu tirgu darbībā un pārredzamībā. Turklāt vajadzēja ņemt vērā virkni tirgū ienākušo tehnoloģisko jauninājumu, tostarp ātro datorizēto tirdzniecību un uz algoritmiem balstītu tirdzniecību.

2.3. Visu minēto faktoru dēļ tika pārskatīts un pastiprināts spēkā esošais regulējums. Tas tika veikts 2014. gadā, izstrādājot FITD II un sagatavojot FITR. Abi minētie tiesību akti aizstāj FITD I. Ar FITD II paredzēts palielināt Eiropas finanšu tirgus efektivitāti un pārredzamību, kā arī uzlabot ieguldītāju aizsardzību.

2.4. FITD II piemēro plašākam finanšu instrumentu klāstam un nodrošina, ka darījumi notiek regulētās tirdzniecības platformās. Tas uzlabo ne tikai finanšu tirgu pārredzamību un uzraudzību, bet arī konkurences nosacījumus tirdzniecības jomā un finanšu instrumentu tirvērēti. Ar pārskatītās FITD noteikumiem tiek pastiprināta arī ieguldītāju aizsardzība, ieviešot stingras organizatoriskās un darījumdarbības prasības.

2.5. Tiesību aktos, kas sagatavoti 2014. gadā, bija noteikts, ka jaunais regulējums valsts tiesību aktos transponējams⁽⁵⁾ līdz 2016. gada 3. jūlijam un tiesību akti stāsies spēkā no 2017. gada 3. janvāra.

2.6. Izskatāmajā priekšlikumā paredzēts FITD II spēkā stāšanos atlikt uz vienu gadu, t. i., no 2017. gada 3. janvāra uz 2018. gada 3. janvāri.

2.7. Tas saistīts ar regulējuma tehniskas īstenošanas problēmām, ar ko saskaras Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde (EVTI)⁽⁶⁾, valstu kompetentās iestādes un ieinteresētās personas. Problēmas radušās tādēļ, ka FITD II ir ļoti sarežģīta un ir vajadzīgs liels skaits īstenošanas pasākumu, tostarp saistībā ar pārskatu sniegšanas pienākumiem. Tam nepieciešamās struktūras faktiski jāveido pilnīgi no jauna, un šim procesam vajadzīgs ilgāks laiks, nekā sākotnēji paredzēts.

⁽¹⁾ OV C 143, 22.5.2012., 42. lpp.

⁽²⁾ Finanšu instrumentu tirgu direktīva.

⁽³⁾ Finanšu instrumentu tirgu regula.

⁽⁴⁾ OV C 191, 29.6.2012., 80. lpp.

⁽⁵⁾ Jo īpaši tas attiecas uz FITD II, kas ir direktīva; FITR ir regula.

⁽⁶⁾ Angļu valodā: *European Security and Markets Authority (ESMA)*.

3. Piezīmes

3.1. Izstrādājot FITD II, bija paredzēts, ka dalībvalstis to transponēs līdz 2016. gada 3. jūlijam un ka šie tiesību akti tiks piemēroti no 2017. gada 3. janvāra.

3.2. Lai šos mērķus sasniegtu, FITD II ir paredzēta plaša datu vākšanas sistēma. Lai datu vākšana būtu efektīva un saskaņota, ir jāizveido jauna datu vākšanas infrastruktūra. Tādēļ EVTI sadarbībā ar valstu kompetentajām iestādēm ir jāizveido Finanšu instrumentu atsaucē datu sistēma (FIADS), kas aptvers visu FITD II paplašinātajā darbības jomā iekļauto finanšu instrumentu klāstu. Šajā nolūkā FIADS būs jānodrošina strukturēta datu plūsma starp EVTI, valstu kompetentajām iestādēm un aptuveni 300 tirdzniecības platformām visā Eiropas Savienībā. Saskaņā ar pieejamo informāciju šķiet, ka lielākā daļa jauno IT sistēmu, kas ir FIADS pamatā, būs jāveido *ex nihilo*, balstoties uz jauniem parametriem⁽⁷⁾.

3.3. Komisija uzsver, ka ņemot vērā jaunā regulējuma sarežģītību un vajadzību pēc liela skaita deleģēto un īstenošanas aktu, FITR piemērošanu atlika uz 30 mēnešiem no tās spēkā stāšanās dienas. Neraugoties uz šo neparasti ilgo laikposmu, ieinteresētās personas, piemēram, tirdzniecības platformas, valstu kompetentās iestādes un EVTI aplicina nespēju nodrošināt, ka nepieciešamā datu vākšanas infrastruktūra būs izveidota un sāks darboties no 2017. gada 3. janvāra. Vēl pirms 2015. gada beigām EVTI informēja Komisiju, ka kavēšanās FITD II tehniskajā īstenošanā varētu būt neizbēgama, kā iemeslu tam norādot datu apjomu un sarežģītību, kas atsevišķos gadījumos raksturīga datiem, kuri jāvāc un jāapstrādā, lai jaunais regulējums varētu sākt darboties⁽⁸⁾, kā arī datu vākšanas infrastruktūras neesamību, kas ietekmē visu FITD II darbības jomu⁽⁹⁾.

3.4. Komisija atzina minētos apstākļus un izvērtēja divas iespējas, proti, pilnībā vai daļēji atlikt FITD II. Tomēr Komisijas skatījumā daļēja atlikšana, šķiet, nav vienkārša un jebkurā gadījumā radītu virkni jaunu un nozīmīgu problēmu, piemēram, saistībā ar neskaidrības risku, nekavējoties izpildāmu un citu noteikumu izstrādi, kā arī pārejas noteikumu ieviešanu, kuri savukārt varētu radīt jaunas problēmas un papildu kavēšanās risku. Turklāt būtu jāņem vērā ar izmaksām saistītie efektivitātes apsvērumi.

3.5. Komisijas skatījumā, ņemot vērā iespējamās tehniskās (un IT) problēmas un to, ka daļēja spēkā stāšanās nebūtu vienkārša un būtu jādara viss iespējams, lai nepieļautu vēl lielāku kavēšanos, ko nevar izslēgt, ja tiesību akti stātos spēkā daļēji, visprātīgākā un vispieņemamākā izvēle, kā uzskata Komisija, ir atlikt FITD II piemērošanu uz vienu gadu.

3.6. EESK pauž nožēlu, ka Komisija nav reaģējusi uzreiz pēc tam, kad vēl 2015. gadā tā saņēma pirmo informāciju par direktīvas FITD II tehniskās īstenošanas kavēšanos, un nav veikusi pasākumus, lai labotu šo situāciju vai rastu citus risinājumus problēmām; tas būtu jāvis uzlabot apstākļus, kādos darbojas finanšu tirgi, kā arī pastiprināt ieguldītāju aizsardzību.

3.7. Lai gan komitejai nākas atzīt, ka pašreizējos apstākļos atlikšana ir mazākais ļaunums, tā uzskata, ka šādai termiņa pagarināšanai jānotiek tikai vienu reizi un ka ir jādara viss iespējams, lai nepieļautu turpmāku kavēšanos FITD II piemērošanā. Turklāt ir arī jānodrošina, ka laikposmā līdz jaunā regulējuma piemērošanai, kas paredzēta 2018. gada 3. janvārī, praksē netiktu apdraudēti ieguldītāju aizsardzības noteikumi, kuri noteikti FITD II un uz kuriem neattiecas pašreizējās grūtības. Gaidot jaunu regulējumu, jāturpina bez izmaiņām piemērot spēkā esošos FITD I noteikumus.

Briselē, 2016. gada 26. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽⁷⁾ COM(2016) 56 final – 2016/0033 (COD), sk. 4. apsvērumu.

⁽⁸⁾ COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD), sk. 5. apsvērumu.

⁽⁹⁾ COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD), sk. 6. apsvērumu.

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums
“Ieguldījumi darbvietās un izaugsmē – maksimāla ESI fondu ieguldījuma izmantošana””**

(COM(2015) 639 final)

(2016/C 303/13)

Ziņotājs: Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Komisija 2015. gada 14. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums “Ieguldījumi darbvietās un izaugsmē – maksimāla ESI fondu ieguldījuma izmantošana””

(COM(2015) 639 final).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 14. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 25. maija sēdē), ar 182 balsīm par, 1 pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Kopīgo noteikumu regulas⁽¹⁾ 16. panta 3. punktā ietvertu jauno pieeju: starp dalībvalstu iestādēm un to partneriem notikušo sarunu rezultātu kopsavilkumu sagatavošanu un to iesniegšanu ar mērķi gūt pārskatu par svarīgākajiem sasniegumiem šajā procesā. EESK ir pārliecināta, ka tas ir pareizais sākuma punkts efektīvai un lietderīgai to ierobežoto resursu izmantošanas novērtēšanai un pārraudzībai, kuri pieejami 2014.–2020. gada finanšu periodā, kā arī attiecībā uz rādītājiem noteikto mērķu sasniegšanas gaitas un progresa pārraudzības uzlabošanai.

1.2. EESK atbalsta Eiropas Komisijas pūliņus, kas ieguldīti Eiropas strukturālo un investīciju (ESI) fondu ietekmes maksimālā palielināšanā, un atbalsta uzskatu, ka šai vajadzētu būt vienai no pēckrīzes perioda galvenajām prioritātēm. Tomēr tā brīdina, ka gan ES, gan dalībvalstu līmenī ir ļoti nepieciešams pilnveidot saņēmējiem paredzēto vienkāršošanu un mērķtiecīgāk apmierināt viņu vajadzības.

1.2.1. Šajā nolūkā EESK aicina sociālos partnerus aktīvāk iesaistīties darbā, ko veic neatkarīgo ekspertu augsta līmeņa grupa, kuras uzdevums ir uzraudzīt Eiropas strukturālo un investīciju (ESI) fondu līdzekļu saņēmējiem paredzēto vienkāršošanu⁽²⁾, un tajā ciešāk sadarboties ieinteresētajām pusēm, un aicina Komisiju nodrošināt efektīvāku un pārredzamāku informāciju par šīs augsta līmeņa grupas sastāvu un darbu. EESK ir pārliecināta, ka sociālie partneri un pārējās ieinteresētās personas varētu piedalīties labas un sliktas prakses apzināšanā un palīdzēt vienkāršošanas pasākumu īstenošanā savās dalībvalstīs.

1.3. EESK atzinīgi vērtē jaunus ESI fondu noteikumus⁽³⁾, jo ar tiem tiek ieviesta tematiskā koncentrācija un tie pastiprināti vērsti uz krīzes negatīvo seku mazināšanas iespējamiem veidiem. EESK īpaši atzinīgi vērtē jaunus instrumentus un pieejas, piemēram, Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvu, Eiropas Mācekliņu aliansi un jauno Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Regula (ES) Nr. 1303/2013.

⁽²⁾ Komisijas 2015. gada 10. jūlija lēmums, C(2015) 4806 final.

⁽³⁾ OV L 270, 15.10.2015., 1. lpp.; OV L 347, 20.12.2013., 289. lpp.; OV L 347, 20.12.2013., 259. lpp.; OV L 347, 20.12.2013., 487. lpp.

⁽⁴⁾ COM(2012) 727 final; COM(2013) 144 final; OV C 120, 26.4.2013., 1. lpp.; OV L 72, 12.3.2014., 1. lpp.

1.4. Vienlaikus EESK pauž bažas par joprojām neskaidrajiem jautājumiem regulās, ar ko nosaka ESI fondu izmantošanu.

1.4.1. EESK brīdina, ka gadījumā, ja lēmumu pieņemšana un saistītie riski tiktu pārnesti uz dalībvalstīm, pastāv liela iespēja, ka tās izvēlēties pārāk konservatīvu pieeju, lai izvairītos no iespējamām Komisijas sankcijām, tādējādi liedzot lielai daļai tiesīgo saņēmēju piekļuvi ESI fondu līdzekļiem.

1.4.2. EESK aicina noteikt vienkāršotas procedūras grupu atbrīvojumiem no valsts atbalsta noteikumiem organizācijām, kas pārstāv personas ar invaliditāti, un neaizsargātā stāvoklī esošu saņēmēju grupām.

1.5. EESK augstu vērtē to, ka Komisija ir spērusi soli uz priekšu un pieņēmusi Eiropas rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību⁽⁵⁾, kas nosaka sociālo partneru un citu ieinteresēto personu iesaisti visos plānošanas posmos, kā arī viņu dalību gan lēmumu pieņemšanas procesā, gan ESI fondu īstenošanā un pārraudzībā.

1.6. EESK tomēr izsaka zināmas bažas par to, kā šīs regulas un jaunie instrumenti un pieejas tiek piemērotas dalībvalstīs, jo dalībvalstīs piemērotā atšķirīgā prakse sociālos partnerus nostāda nevienlīdzīgā stāvoklī. Piemēram, Eiropas rīcības kodekss attiecībā uz partnerību dažās dalībvalstīs nav ieviests pilnībā un tiek ievērots nepilnīgi: Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas īstenošanā dažās dalībvalstīs nav pienācīgi atzīti sociālie partneri un viņu kopīgo pasākumu nozīme, ko atspoguļo sociālo partneru nespēja izmantot savu potenciālu krīzes negatīvo seku novēršanā, rūpniecības pārmaiņu labākā pārvaldībā un darbvietu veidošanā un izaugsmes stimulēšanā. EESK ierosina Komisijai ne vēlāk kā līdz 2016. gada beigām noteikt juridiskus un praktiskus pasākumus, lai garantētu partnerības principa un rīcības kodeksa īstenošanu, un ieviest konkrētākus noteikumus un pasākumus ar mērķi novērst atšķirīgo praksi valstu līmenī.

1.7. EESK aicina veikt vidusposma pārskatīšanu regulām, kas nosaka investīcijas ar ESI fondu starpniecību, un jo īpaši regulām par valsts atbalstu⁽⁶⁾, jo tās ir vislielākais neskaidrības cēlonis gan dalībvalstīm, gan saņēmējiem, kā arī galvenais finanšu korekcijas riska avots. Tas būtu jāparedz Komisijas paziņojumā un priekšlikumā Padomes regulai par 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmas pārskatīšanu. EESK mudina Komisiju saglabāt priekšsēdētāja Juncker vadītās Komisijas politikas pamatnostādnes⁽⁷⁾ noteikto kursu, kurā norādīts, ka "ir jāuzlabo investīciju vide un jāstiprina finansējuma apgūšana".

1.8. Publiskais iepirkums ir vēl viena joma, kurā pastāv neskaidrība un pastāvīgas problēmas, un EESK pauž nožēlu, ka beidzamo desmit gadu laikā nav atrasts visām dalībvalstīm pieņemams praktisks risinājums labi pārrēdzamai, ātrai un efektīvai apakšuzņēmēju izvēlei tajos gadījumos, kad tiek izmantoti ESI fondi. Specifiski valstu noteikumi par publisko iepirkumu šīs jomas sarežģītību palielina vēl vairāk.

1.9. EESK ir pārliecināta, ka ES fondi būtu galvenokārt jāizmanto ne tikai stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanai, bet arī investīciju palielināšanai reālajā ekonomikā. Komisijai būtu jāievieš jau ieguldīto līdzekļu efektivitātes un lietderības kvantitatīvs novērtējums.

1.10. Visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi – EESK mudina Komisiju vēltīt lielākas pūles, lai paplašinātu Mazās uzņēmējdarbības akta darbības jomu valstu un reģionālajā līmenī, un noteikt, ka dalībvalstīm tas obligāti jāīsteno, jo īpaši attiecībā uz ESI fondu ieguldījumu.

⁽⁵⁾ OV L 74, 14.3.2014., 1. lpp.

⁽⁶⁾ OV L 352, 24.12.2013., 1. lpp.; OV L 204, 31.7.2013., 11. lpp.; OV L 248, 24.9.2015., 9. lpp.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/priorities/publications/president-junckers-political-guidelines_lv

2. Pamatojums un tiesiskais pamats

2.1. Kopīgo noteikumu regulas⁽⁸⁾ 16. panta 3. punktā Komisijai ir noteikts pienākums apkopot un darīt zināmus rezultātus, kas gūti sarunās starp dalībvalstu iestādēm un to partneriem, lai būtu iespējams gūt pārskatu par svarīgākajiem sasniegumiem šajā procesā.

2.2. Komisijas centienus palielināt ESI fondu ietekmi un pilnveidot saņēmējiem paredzēto vienkāršošanu pastiprina arī izveidotā augsta līmeņa grupa⁽⁹⁾ ESI fondu līdzekļu saņēmējiem paredzētās vienkāršošanas uzraudzībai.

2.3. Jaunie ESI fondu noteikumi⁽¹⁰⁾ tika pieņemti, lai uzlabotu pašreizējā plānošanas perioda regulējumu un ieviestu tematisko koncentrāciju. Komisija ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm un sociālajiem partneriem ir izstrādājusi jaunus instrumentus un pieejas, piemēram, Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvu, Eiropas Mācekļību aliansi un jauno Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām⁽¹¹⁾.

2.4. Komisija ir pieņēmusi Eiropas rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību⁽¹²⁾, kas nosaka sociālo partneru un citu ieinteresēto personu iesaisti visos plānošanas posmos, kā arī viņu dalību gan lēmumu pieņemšanas procesā, gan ESI fondu īstenošanā un pārraudzībā.

3. Vispārīgas piezīmes par ESI fondu investīcijām pašreizējos sociāli ekonomiskajos apstākļos

3.1. ESI fondi ir galvenais ekonomiskās un sociālās kohēzijas virzītājspēks un publisko investīciju avots

3.1.1. Ir pašsaprotami, ka krīzes laikā ESI fondu loma palielinās, īpaši krīzes vissmagāk skartajās dalībvalstīs. Tomēr ESI fondiem nekādā gadījumā nevajadzētu aizstāt publiskās un jo īpaši privātās investīcijas, bet drīzāk nodrošināt apstākļus tādu investīciju stimulēšanai. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis arī turpmāk censties uzlabot privāto investīciju un uzņēmējdarbības vidi, kā jau norādīts saistībā ar Investīciju plāna Eiropai⁽¹³⁾ trešo sadaļu un Eiropas Stratēģisko investīciju fondu, kurš kļūs par galveno attīstības instrumentu tikai tad, ja būs iespējama sadarbība ar ESI fondiem. Komisijai būtu jānovērtē, kā fonda ieguldījumi ietekmē privātos ieguldījumus, un jāapreķina "grūdienu" ietekme uz reālo ekonomiku.

3.1.2. EESK pauž nožēlu, ka pašreiz komunikācijā tiek ņemti vērā tikai pašreizējā plānošanas posma sarunu rezultāti un netiek apkopoti un izmantoti pagātnē izdarītie secinājumi. **Ir svarīgi, ka Komisija rūpīgi izanalizē, kāda ir bijusi ES fondu investīciju reālā ietekme iepriekšējā plānošanas periodā un izdara ļoti konkrētus secinājumus par pozitīvo un negatīvo pieredzi, kas kalpos par sākuma punktu investīciju procesa vērtības palielināšanai.**

3.1.3. EESK skatījumā Komisijas paziņojuma nosaukumā uzsvars gan ir likts uz ieguldījumiem darbvietās un izaugsmē, tomēr pašā dokumentā nodarbinātībai un darbvietu veidošanai īpaša uzmanība nav veltīta. EESK iesaka Komisijai vairāk uzmanības pievērst dažādu politikas jomu ietekmei uz nodarbinātības veicināšanu un bezdarba mazināšanu, lai noteiktu, vai un kādā mērā ieguldītajiem līdzekļiem ir bijusi reāla ietekme uz darba tirgu.

⁽⁸⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

⁽⁹⁾ Grupas uzdevums ir apzināt gan labu, gan sliktu praksi un palīdzēt dalībvalstu iestādēs izplatīt informāciju par vienkāršošanas iespējām. Tās darbs palīdzēs sasniegt vispārējos mērķus labāka regulējuma un uz rezultātiem orientēta ES budžeta iniciatīvas jomā, COM(2015) 639, 6. lpp.

⁽¹⁰⁾ Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

⁽¹¹⁾ Sk. 3. zemsvītras piezīmi.

⁽¹²⁾ Sk. 4. zemsvītras piezīmi.

⁽¹³⁾ "Investīciju plāns Eiropai", COM(2014) 903 final.

3.2. Satvars ESI fondu efektivitātes palielināšanai

3.2.1. Kā jau norādīts nesenajos atzinumos⁽¹⁴⁾, EESK uzskata, ka novecojusi un pārmērīgi plaša MVU definīcija ir iemesls tam, ka, izmantojot šo terminu, politikas tvērums tiek pārmērīgi paplašināts un nav iespējams gūt konkrētus un reālus rezultātus. Turklāt, ja vien netiek piemēroti precīzāki segmentēšanas kritēriji, ziņojumi par sasniegtajiem rezultātiem ir maldinoši, jo atbilstoši pašreizējai definīcijai pašlaik 98 % no Eiropas uzņēmumiem ir MVU. Izmantojot tik plašus segmentēšanas kritērijus, nav iespējams iegūt un apstrādāt informāciju, kas nepieciešama dažādu neaizsargātu uzņēmumu grupu stāvokļa reālā uzlabojuma novērtēšanai, lai gan šiem uzņēmumiem ir liela nozīme darbvietu veidošanā un saglabāšanā un tiem, piemēram, mikrouzņēmumiem un uzņēmumiem attālos un lauku apvidos, atbalsts šajā nolūkā ir ļoti nepieciešams. Šādi uzņēmumi, pat ja tie nav inovatīvi, augsti konkurētspējīgi vai īpaši moderni, tomēr sniedz vērtīgu ieguldījumu reģionālajā attīstībā un kohēzijā.

3.2.1.1. **EESK uzstājīgi aicina nekavējoties atjaunināt MVU definīciju, lai nodrošinātu lielāku skaidrību, kas ļautu izšķirt dažādas MVU kategorijas, nolūkā precīzāk noteikt to vajadzības un paplašināt un dažādot informācijas avotus un uzlabot koordināciju attiecībā uz informācijas avotiem un informācijas vākšanas metodēm par dažādiem MVU, kā arī attiecībā uz statistikas datu apstrādi un analīzi starp dalībvalstīm.**

3.2.2. Plaši atbalstīto finanšu instrumentu izmantošanu daudzos gadījumos negatīvi ietekmē to izmantošanas kļūdas, kuru iemesls ir informācijas un efektīvas uzraudzības trūkums dalībvalstīs. Piemēram, finanšu instrumenti, kas paredzēti aizdevumu ar zemām procentu likmēm nodrošināšanai MVU, daudzos gadījumos nesasniedz tos MVU, kuriem trūkst finansējuma, un tā vietā tos izmanto labi finansēti MVU, lai turpinātu savu finansējuma izmaksu samazināšanu. Tieši tāpat notiek ar MVU paredzētajām finanšu garantijām. Daudzos gadījumos šādas situācijas pat netiek pamanītas, jo neeksistē atbilstīgi novērtēšanas mehānismi un sistēma galaizmantotāju atsauksmju iegūšanai.

3.2.3. Komisijas centieni uzlabot saņēmējiem paredzēto vienkāršošanu ir slavējami, taču vienkāršošanu nevajadzētu veikt bez galaizmantotāju līdzdalības. No šāda viedokļa ir žēl, ka dalībvalstu metodes saņēmēju atsauksmju iegūšanai ir pārāk birokrātiskas un to tvērums ir pārāk plašs. Šā iemesla dēļ lielākoties netiek padziļināti meklēti īstie problēmu cēloņi un netiek rasti praktiski izmantojami risinājumi. Komisijai vajadzētu paturēt prātā, ka MVU ir dažādas vajadzības: vieglāka piekļuve finansējumam, papildpasākumu, individuālu konsultāciju un darbaudzināšanas pasākumu lielāka pieejamība utt.

3.2.4. Viena no uzņēmumu galvenajām problēmām ir pareizas un savlaicīgi saņemtas informācijas trūkums. Komisija pastāvīgi norāda, ka informācijai ir jābūt pilnīgai un pieejamai un ka visām procedūrām ir jābūt pārredzamām, tomēr efektīvām. Šajā ziņā Komisija pati ir padarījusi piekļuvi finansēšanas iespējām samērā sarežģītu. Uzņēmumi, īpaši mikrouzņēmumi un mazie uzņēmumi, ne vienmēr zina, kur meklēt informāciju par dažādām programmām un projektiem, ko tieši atbalsta Komisija. Lai gan dalībvalstīs ir pieejami centralizēti darbības programmu un finansēšanas instrumentu informācijas portāli, šādam portālam vajadzētu būt arī ES līmenī.

3.2.4.1. Sniegtajai informācijai vajadzētu būt lietotājdraudzīgai, lai nodrošinātu efektīvu saziņu, un tai jābūt pilnībā saprotamai visiem attiecīgajiem finansēšanas procesa dalībniekiem. EESK aicina Komisiju mēģināt izvairīties no sarežģītām norādēm par uzaicinājumiem un dot iespējas projektiem, kam ir liels potenciāls un ko sagatavojuši paši uzņēmumi, nevis profesionāli pieteikumu rakstītāji. EESK stingri iesaka Komisijai izvērtēt tās Eiropas kontaktbiroja darbu un veikt steidzamus pasākumus neefektīvas darbības gadījumā, jo darbinieki bieži sniedz atšķirīgu, maldinošu un līdz ar to neskaidru informāciju, kas dažkārt ir pat pretrunīga.

⁽¹⁴⁾ "Zaļā grāmata "Kapitāla tirgu savienības veidošana"; "MVU piekļuve finansējumam"; "Ģimenes uzņēmumi Eiropā kā atjaunotas izaugsmes un labāku darbvietu avots".

3.2.5. EESK stingri iesaka Komisijai izstrādāt un izveidot lietotājdraudzīgu portālu, kurā būtu rezumēta informācija par visām ES līmeņa finansēšanas iespējām un kurā būtu saite uz katras konkrētās programmas tīmekļa vietni. Komisija jau ir guvusi vērtīgu pieredzi ar TED portālu, kas ir ērti lietojams un kurā ir sniegta plaša informācija.

3.2.6. Tas attiecas arī uz ziņošanu par projektiem, kas jau ir apstiprināti vai pat pabeigti. Komisijai nav publiski pieejamas, apkopotas statistikas par tiem projektiem, kurus valstis jau apstiprinājušas finansēšanai katrā no programmām. Informācija ir nepilnīga un atrodama izklaidēti dažādos elektroniskos formātos.

3.2.7. Vajadzētu veikt sīku analīzi par iepriekšējā plānošanas periodā īstenoto projektu ietekmi, tostarp par neveiksmēm un to, cik lielā mērā ieguldītie līdzekļi ir palīdzējuši sasniegt Eiropas mērķus. Nav novērtēta ESI fondu ietekme uz MVU un to ieguldījums konkurētspējas veicināšanā. Dalībvalstis un Komisija bieži vien aizmirst, ka MVU ir galvenie darbvietu radītāji un ka tiem ir vajadzīgs lielāks un mērķtiecīgāks atbalsts.

3.2.8. EESK pauž bažas par to, cik lielā mērā revidenti, kas strādā Komisijā, pieņem procedūru un izmaksu vienkāršošanu. Bieži ir tikusi konstatēta pārāk formāla, administratīva pieeja, kas liecina, ka revidentiem vajadzīga lielāka praktiskā pieredze nozarē, kura tiek pārbaudīta. Tāpēc EESK iesaka veikt detalizētu komunikāciju par vienkāršošanas procedūrām starp dažādu ģenerāldirektorātu ekspertiem un Komisijas revidentiem, jo finansējuma tērēšanas noteikumi diezgan bieži tiek interpretēti atšķirīgi.

3.2.9. EESK stingri iesaka vienkāršoto izmaksu iespējas ieviest arī attiecībā uz ESF. Piemēram, saskaņā ar 14. panta 1. punktu vienkāršoto izmaksu iespēju noteikšanu Komisija deleģē dalībvalstīm, kas nav pareizi⁽¹⁵⁾. Atbilstoši vienkāršoto izmaksu iespēju piemērošanas pamatnostādņem saskaņā ar 14. panta 1. punktu dalībvalstis, pamatojoties uz veikto izpēti, izsaka savu viedokli par vienkāršoto izmaksu iespējām un tad Komisija pieņem deleģēto aktu, kas lieki sarežģī procedūru un ierobežo dalībvalstīm piešķirto rīcības brīvību. Lai to novērstu, Komisija varētu noteikt standarta likmes vienības izmaksas un vienreizējus maksājumus tipiskām Eiropas Sociālā fonda (ESF) darbībām, un to aprēķināšanas revīziju varētu neveikt.

3.2.10. EESK uzskata, ka būtu lietderīgi turpināt darbības programmu rādītāju samazināšanu. Kopēju rādītāju ieviešana bija labs sākuma punkts, bet dažās darbības programmās joprojām ir liels skaits specifisku rādītāju, un dažus no tiem Komisija ir ieviesusi mākslīgi sarunu procesa gaitā. EESK uzskata, ka darbības programmu pārraudzībā uzmanība no specifiskiem rādītājiem būtu jāpārvirza uz kopējiem rādītājiem, jo tādējādi kļūs vieglāk veikt salīdzinājumus par konkrētu darbības programmu dažādās dalībvalstīs.

3.2.11. EESK atzinīgi novērtētu plašāku rezultātu (nevis ietekmes) rādītāju izmantošanu visos ESI fondos un aicina arī turpmāk vēltīt uzmanību ESI fondu nodalītajam ieguldījumam izaugsmes un vides rādītāju attīstības veicināšanā, lai iegūtu jaunu transversālu uzsvāru uz vidi.

3.2.12. EESK principā atzinīgi vērtē to, ka ar vietējās attīstības instrumentiem (tādiem kā integrēts teritoriālais ieguldījums un sabiedrības virzīta vietējā attīstība)⁽¹⁶⁾ saņēmējiem tiek dota lielāka elastība un rīcības brīvība. Tomēr EESK vēlas zināt, kādā apmērā šie instrumenti varētu reāli tikt izmantoti uz vietas, ņemot vērā to lielo sarežģītību un nepietiekamo skaidrību par praktiskajiem aspektiem un finansējuma, uzdevumu un atbildības sadalījumu starp dažādām darbības programmām.

⁽¹⁵⁾ Regulas (ES) Nr. 1304/2013 14. panta 1. punktā noteikts: "Papildus Regulas (ES) Nr. 1303/2013 67. pantā minētajiem izvēles variantiem Komisija var atmaksāt dalībvalsts segtos izdevumus, balstoties uz Komisijas definētajām vienību izmaksu standarta shēmām un vienreizējiem maksājumiem."

⁽¹⁶⁾ "Sabiedrības virzīta vietējā attīstība" (SVVA).

4. ESI fondu programmu paredzamie rezultāti

4.1. Pētniecības un inovācijas, informācijas un sakaru tehnoloģiju un mazo un vidējo uzņēmumu attīstība

4.1.1. EESK ir pārliecināta, ka, runājot par pētniecību un inovāciju, rūpīgi ir jāseko līdzi un jāpārrauga starptautiskā ekonomikas un tehnoloģiju vide un tajā valdošās tendences un tās uzreiz jāņem vērā, gatavojot specifiskus pasākumus ES līmenī, un ka šī informācija būtu jānodod dalībvalstu līmenim. Turklāt, ņemot vērā notikumu ļoti straujo attīstību šajās jomās, ir svarīgi izstrādāt regulējumu, kas nodrošinātu ļoti augstu elastīguma līmeni, dodot iespēju pasākumus pielāgot.

4.1.2. Komisijai jāpaver, tieši kāda veida inkubatori un tehnoloģiju centri ir izveidoti iepriekšējā plānošanas periodā un cik ilgtspējīgi tie bijuši, un, pirms turpināt atbalstīt šo procesu, precīzi jānosaka, kādi rezultāti tika sasniegti, pateicoties to ieguldījumam pētniecībā un inovācijā ES salīdzinājumā ar galvenajiem konkurentiem pasaulē. **Ir daudz neskaidrību par pētniecības un inovācijas veicināšanai izveidoto tehnoloģiju centru un inkubatoru sniegto pievienoto vērtību, kā arī par to finansēšanas pārredzamību kopumā. EESK aicina veikt ieguldījumu padziļinātu analīzi un novērtējumu attiecībā pret ieguvumiem operatīvajā līmenī, kā arī par ienākumu no ieguldījumiem, pievienoto vērtību un ilgtspējīgiem rezultātiem.**

4.1.3. EESK stingri atbalsta centienus veicināt digitālo vienoto tirgu un minētos sasniegumus, kas ietekmēs aptuveni 14,6 miljonus mājsaimniecību un 18,8 miljonus cilvēku. Tomēr būtu lietderīgi noskaidrot, vai šie skaitļi par mājsaimniecībām un iedzīvotājiem **ir balstīti uz pienācīgu analīzi**, tostarp faktiskajiem **rādītājiem** par Eiropas mājsaimniecību un iedzīvotāju kopskaitu. EESK nevar novērtēt to, vai uzņēmumiem paredzētais atbalsts būs pietiekams, lai nodrošinātu minēto mērķu sasniegšanu, un tādēļ aicina Komisiju veikt rūpīgu ietekmes novērtējumu, kurā būtu jāiekļauj arī uzlabojumu rādītāji attiecībā uz vairāk un labākām darbvietām un Eiropas iedzīvotāju labklājību un dzīves līmeni. Pakalpojumu digitalizācija obligāti nenozīmē to, ka izveidotās darbvietas ir pienācīgas un kvalitatīvas. Nav padziļinātu pētījumu par digitalizācijas ietekmi uz darba tirgu, un tas apdraud stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanu. EESK iepriekšējos atzinumos jau ir paudusi bažas par digitalizāciju un tās ietekmi uz sociālā nodrošinājuma sistēmām ⁽¹⁷⁾.

4.1.4. EESK uzskata, ka atbalstīto MVU īpatsvars un paredzamais radīto darbvietu skaits ir absolūti nepietiekams, un vēlētos lielākus sasniegumus šajā jomā. Komiteja aicina Komisiju noteikt Eiropas standartus un rūpīgi izvērtēt un uzraudzīt dalībvalstu darbības rezultātus, ņemot vērā minētos standartus.

4.1.5. EESK izsaka bažas par to, kā starp uzņēmumiem tiek sadalīts finansējums Komisijas tieši finansētām programmām, jo uzņēmumi dažās dalībvalstīs ir acīmredzami izdevīgākā stāvoklī. Piemēram, atbilstoši oficiālajiem statistikas datiem kopumā tika iesniegti 36 732 priekšlikumi, kas ir tiesīgi saņemt finansējumu saskaņā ar pamatprogrammu "Apvārsnis 2020". Pirmo 100 uzaicinājumu sadalījums ir šāds: 29 794 pilnīgi priekšlikumi viena posma uzaicinājumos, 5 617 priekšlikumu uzmetumi divu posmu uzaicinājumu pirmajā posmā un 1 321 pilnīgs priekšlikums divu posmu uzaicinājumu otrajā posmā. Lielākā daļa pieteikumu tomēr bija no piecām lielākajām dalībvalstīm, proti, AK, Itālijas, Vācijas, Spānijas un Francijas. Tās ir valstis, kurās ir liels skaits apstiprinātu projektu, savukārt pārējās valstīs panākumu rādītāji ir ļoti zemi. Tādēļ EESK stingri iesaka rūpīgi analizēt šo situāciju un izstrādāt un īstenot pasākumus, lai uzlabotu informācijas izplatīšanu un veicinātu vienlīdzīgu piekļuvi un ģeogrāfisko līdzsvaru.

4.1.6. Tāds pats stāvoklis ir ar liela mēroga projektiem un ar ieceltajiem novērtētajiem; jaunajās dalībvalstīs ir daudz zemāks līdzdalības līmenis. Ar to izskaidrojams, kāpēc dažām valstīm ir slikts inovācijas profils: tām nav piekļuves jaunam finansējumam, ko piešķir tieši ES. Šis jautājums būtu risināms nekavējoties un efektīvi.

⁽¹⁷⁾ OV C 13, 15.1.2016., 40. lpp.

4.2. *Vide, klimata pārmaiņas, enerģētika un transports*

4.2.1. EESK atzinīgi vērtē aplēsto ieguldījumu energoefektivitātē, bet vēlētos, ka šīs aplēses būtu izteiktas relatīvos rādītājos, lai iegūtu skaidrāku priekšstatu par mērķu vispārējo sasniegšanu attiecībā uz vides aizsardzību un cīņu pret klimata pārmaiņām.

4.2.2. Paziņojumā norādīts, ka sešas dalībvalstis plāno izmantot aptuveni EUR 2 miljardus viedajai elektroenerģijas un gāzes infrastruktūrai. Jautājums ir par to, vai šie plāni tiks īstenoti nekoordinēti vai arī Komisija ir nodrošinājusi, ka tie radīs sinerģiju un pievienoto vērtību ES līmenī.

4.2.3. EESK vērš uzmanību uz to, ka nav metodikas, analīzes un novērtējuma par to, cik efektīvi ir atjaunojamie energoresursi un kā to izmantošana risina klimata pārmaiņas. Nav skaidrs, vai klimata pārmaiņas notiek sakarā ar piesārņojumu no tradicionālajiem energoresursiem, rūpniecisko ražošanu vai pieaugošo ceļu satiksmi un gāzēm, ko tā emitē vidē. Alternatīvu energoresursu ieviešana var negatīvi ietekmēt ekonomikas izaugsmi, jo ražotā enerģija ir dārgāka. Lai no tā izvairītos, jārod abpusēji izdevīgi risinājumi.

4.2.3.1. Lai risinātu šo konkurētspējas jautājumu, EESK iesaka Komisijai veikt analīzi par atjaunojamo energoresursu izmantošanas reālo ietekmi un piesārņojuma līmeni, ko rada katrs tradicionālais energoavots. Klimata pārmaiņu apkarošanai piešķirto finansējumu tādējādi var novirzīt daudz efektīvāk, piemēram, lai izstrādātu jaunas tehnoloģijas tīriem automobiļiem ar zemām izmaksām un ar augstu drošības pakāpi.

4.3. *Nodarbinātība, sociālā iekļautība un izglītība*

4.3.1. EESK ar lielu nožēlu konstatē, ka joprojām nav saskaņotas un integrētas migrācijas politikas un bēgļu plūsmu pārvaldības. Tūkstošiem jauniešu un bērnu ierašanās Eiropas teritorijā pēdējos divos gados ir izraisījusi situāciju, kad pastāv liels risks, ka cilvēki nonāk zem ES iedzīvotāju nabadzības sliekšņa. Instrumenti un politika šajā jomā dažādās dalībvalstīs arī ir atšķirīga.

4.3.2. EESK uzskata, ka bēgļu integrācija ir svarīgs un steidzami risināms politikas jautājums, tomēr ar reģionālo politiku un reģionālo finansējumu nepietiek, lai risinātu šo sarežģīto problēmu; tādēļ ir vajadzīga īpaša politika un finansējums.

4.3.3. Ilgi ir aizkavējusies Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas (YEI) īstenošana. EESK ir vienmēr atbalstījusi pilsoniskās sabiedrības aktīvu iesaistīšanos šajā darbā un arī tagad jo īpaši mudina, lai dalībvalstis YEI īstenošanā iekļauj jaunatnes organizācijas un jaunatnes dienestus. EESK uzskata, ka ir vajadzīga sīkāka analīze, lai noskaidrotu YEI darbības lēnās uzsākšanas iemeslus. Tā kā jauniešu bezdarbs ir nopietna problēma daudzu ES valstu darba tirgos, Komisijai būtu jānodrošina YEI efektīvāka īstenošana. Iespējams risinājums ir pagarināt Regulas (ES) Nr. 779/2015 22. panta a) punktā noteikto termiņu. Komisija 2015. gada 17. septembrī pieņēma pārbaudīšanas pamatnostādni, kurā dalībvalstīm to pārvaldības struktūru noteikšanai nav atvēlēts pietiekams laiks, lai ievērotu termiņu.

4.3.4. Komisijai vajadzētu izveidot īpašu tīmekļa portālu par YEI īstenošanu un publiskot statistiku par jau sasniegtajiem mērķiem. EESK iesaka Komisijai ievākt informāciju no dalībvalstīm, jo kopš iniciatīvas uzsākšanas jau ir pagājuši divi gadi.

4.3.5. EESK uzskata, ka Komisijai būtu jāapzinās, ka neaktīvi jaunieši nav viendabīga grupa, un, lai viņi pilnībā iesaistītos izglītībā, apmācībā un nodarbinātībā, ir vajadzīgi atšķirīgi atbalsta līmeņi un pasākumi. Lai nodrošinātu labākas izredzes uz nodarbinātību nākotnē, tam visam vajadzētu atbilst faktiskajām vajadzībām attiecīgajā darba tirgū. Tādēļ EESK iesaka vairāk iesaistīt jauniešus un viņu attiecīgās organizācijas YEI īstenošanā ciešā sadarbībā ar potenciālajiem darba devējiem un attiecīgajām organizācijām un atņemt tīri administratīvas pieejas, kas nepieļauj elastību YEI valstu rīcības plānos.

4.3.6. Izglītība ir atslēga uz labām perspektīvām dalībvalstu ekonomikas izaugsmei un attīstībai un uz ES konkurētspējas palielināšanu pasaules tirgos. Augsti kvalificētu darba ņēmēju trūkumam dalībvalstīs ir ļoti nopietnas negatīvas sekas. Turklāt plaša starp piedāvājumu un pieprasījumu ir koncentrēta vairākās nozarēs – inženiertehniskajā, augsto tehnoloģiju, telekomunikāciju u. c. nozarēs. EESK uzskata, ka arvien pieaugoša plaša starp darba tirgus vajadzībām un izglītības sistēmu radīs īpašus strukturālos šķēršļus ražošanai nākamajos 10 līdz 15 gados. EESK iesaka, ka finansējumu izglītībai vajadzētu vairāk vērēt uz profesionālās izglītības/apmācības kursu pievilcības palielināšanu un kvalitātes paaugstināšanu un ka jāveic reformas, lai nodrošinātu, ka izglītība ir labāk pielāgota darba tirgus vajadzībām un atbilst dalībvalstu vajadzībām dažādās profesijās, disciplīnās, sektoros un nozarēs. Komisijai būtu vairāk jāiegulda arī pieaugušo izglītībā, jo pieaugušie veido bezdarbnieku un nodarbināto cilvēku lielāko grupu un viņiem vajag augsta līmeņa prasmes un atjaunināt savas zināšanas, īpaši jauno tehnoloģiju jomā.

4.4. *Institucionālo spēju un efektīvas valsts pārvaldes stiprināšana*

4.4.1. Katrā dalībvalstī būtu jāveic funkcionālā analīze ar mērķi stiprināt valsts iestāžu institucionālās spējas un būtu jāizveido Eiropas platforma informācijas apmaiņai. Pirms reformām dalībvalstu valsts pārvaldē un tiesu sistēmās ir jāveic ietekmes novērtējums attiecībā uz finansējumu, kas iztērēts iepriekšējā plānošanas periodā.

4.4.2. EESK pauž bažas par to, ka 2007.–2013. gada plānošanas periodā Komisija ieviesa *ex post* nosacījumus. Pašreizējā plānošanas periodā ar jaunajiem pasākumiem ir ieviesti *ex ante* nosacījumi, ar ko paredzēts novērtēt, vai fondu efektīvai īstenošanai vajadzīgie nosacījumi ir izpildīti līdz ieguldījumu saistību noteikšanai, kā arī ir ieviesti strīdīgāki makroekonomiskie nosacījumi. Pēdējā minētajā gadījumā finansējuma piešķiršana ir atkarīga no valsts valdības un reģioniem, kuros jau ir spēcīga ekonomikas izaugsme, labi organizēta pārvaldība un augstas kvalitātes sabiedriskie pakalpojumi. Komisija patur sev tiesības apturēt finansējumu, ja šie priekšnosacījumi nav izpildīti.

4.4.3. EESK uzskata, ka vienkāršošana ir viens no svarīgākajiem faktoriem programmas sekmīgai īstenošanai. Lai gan šā plānošanas perioda tiesiskajā regulējumā ir pietiekami daudz stimulu procesa paātrināšanai, vēl joprojām ir iespējams paredzēt pielāgotāku Komisijas atbalstu dalībvalstīm. Komisijai skaidrāk būtu jāpauž viedoklis par atšķirīgas prakses pieņemamību, lai palīdzētu mazāk pieredzējušām dalībvalstīm izmantot dažādās iespējas vienkāršošanai (piemēram, vienkāršotas izmaksu iespējas), tādējādi vairojot pārlicību par galarezultātiem. EESK pauž bažas par to, ka paziņojumā norādīti 750 *ex-ante* nosacījumi, kas dalībvalstīm jāizpilda⁽¹⁸⁾.

5. *Eiropas teritoriālā sadarbība/INTERREG*

EESK stingri iesaka Komisijai noteikt vairāk rādītāju, kas nav saistīti ar IKP, lai novērtētu dzīves kvalitāti un ekonomikas izaugsmes kvalitāti.

5.1. EESK pauž bažas par to, cik efektīvas šīs programmas būs tajās vietējās un reģionālajās pašvaldības, kurām joprojām ir parādi, kaut arī valsts parāda palielināšanos cēlonis meklējams galvenokārt centrālās administrācijas darbībā. Tas nozīmē, ka daži reģioni vai pašvaldības ir izslēgtas no ES finansējuma.

⁽¹⁸⁾ Komisijas paziņojums "Ieguldījumi darbvietās un izaugsme – maksimāla ESI fondu ieguldījuma izmantošana", COM(2015) 639 final, 14. lpp.

5.2. ESI fondu regula ir samērā konservatīva un tajā noteikti juridiski ierobežojumi attiecībā uz spēkā esošo partnerattiecību nolīgumu pārplānošanu. Šī pieeja ir nepraktiska un nedarbosies vēl vienas krīzes gadījumā. Apgrūtinot procedūras traucē ESI fondu elastīgu īstenošanu un varētu kavēt stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšanu.

5.3. Teritoriālās sadarbības programmām vajadzētu būt vairāk pieejamām vietējām pašvaldībām, ne tik stingri piemērojot katras dalībvalsts administratīvā iedalījuma principus. Faktiski daudzas kopienas, kas ir administratīvo iestāžu vai pašvaldību pakļautībā, nevar patstāvīgi piedalīties uzaicinājumos, jo tām ir jāsaņem apstiprinājums no augstākstāvošas iestādes. Tas kavē mazo kopienu attīstību, jo īpaši kalnainos apvidos.

6. Valstu faktu lapas

6.1. Komisijai vajadzētu būt stingrākai, pārbaudot ieteikumu īstenošanu atsevišķās dalībvalstīs, kā arī nodrošinot to sekmēšanu un pārņemšanu pārējās dalībvalstīs. Visi šie ieteikumi būtu īstenojami ar sociālo partneru lielāku līdzdalību. Jāatzīmē, ka pēdējos gados daudzās valstīs pieaug neapmierinātība ar notiekošajām reformām. Reformas bieži vien ir uzspiestas, neņemot vērā dažādu valstu tradīcijas. Eiropas līmenī pieņemtie tiesību akti dažās dalībvalstīs tiek īstenoti ļoti liberāli, bet citās – ļoti konservatīvi. Tāpēc ir nepieciešama sociālo partneru lielāka līdzdalība.

6.2. Dalībvalstis saskaras ar ļoti sarežģītu pārplānošanas procedūru, kas palielinās birokrātiju, jo saistībā ar to būs jāizpilda tādas pašas prasības kā partnerības nolīgumu izstrādē (izpildes rādītāji, nosacījumi, u. c.), un tāpēc būs jāpiesaista vairāk ekspertu un radīsies papildu izdevumi. Ja pašreizējiem darbiniekiem uzliks pārmērīgu papildu pienākumu slogu, var samazināties viņu darba efektivitāte un rezultāts būs pretējs iecerētajam.

6.3. Sociālie partneri un citas ieinteresētās personas, kas darbojas darbības programmu uzraudzības komitejās, bieži sūdzas par valsts pārvaldes iestāžu pilnvarām lēmumu pieņemšanā un par to izdarīto spiedienu, lai izklāstītu finanšu rādītājus, nevis reālus uzlabojumus. Viņi sūdzas arī par to, ka nav izmaksu un ieguvumu analīzes.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz produktu un pakalpojumu pieejamības prasībām”

(COM(2015) 615 final – 2015/0278 (COD))

(2016/C 303/14)

Ziņotājs: Ask Lønbjerg ABILDGAARD

Padome 2016. gada 13. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz produktu un pakalpojumu pieejamības prasībām”

(COM(2015) 615 final – 2015/0278 (COD)).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2016. gada 12. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 25. maija sēdē), ar 152 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu Eiropas tiesību aktam par pieejamību.

1.2. EESK uzskata, ka priekšlikums Eiropas tiesību aktam par pieejamību ir labs piemērs, kādiem jābūt ES tiesību aktiem, kuru mērķis ir panākt, ka iekšējais tirgus kalpo gan iedzīvotājiem, gan arī uzņēmumiem.

1.3. Pēc veiktās tirgus uzraudzības un visā Eiropas Savienībā vērojamo šķēršļu, kas personām ar funkcionāliem ierobežojumiem liedz pieeju produktiem un pakalpojumiem, analīzes EESK ierosina, ka pēc ierosinātās direktīvas īstenošanas novērtēšanas un apspriešanās ar ieinteresētajām personām būtu pakāpeniski jāpaplašina ierosinātās direktīvas darbības joma, lai direktīvu attiecinātu arī uz maksājumu termināļiem, viesmīlības pakalpojumiem, apdrošināšanas pakalpojumiem, elektroniskajiem žurnāliem un laikrakstiem, kā arī uz fiziskām telpām un tīmekļa vietnēm, kas nodrošina piekļuvi produktiem un pakalpojumiem, uz kuriem attiecas direktīva.

1.4. EESK rosina visas iesaistītās personas paplašināt priekšlikuma juridiskā pamata, proti, LESD 114. panta, interpretāciju, lai izvairītos no pārāk šaura skatījuma uz pastāvošo tirgus sadrumstalotību, kas saistīta ar pieejamības prasībām.

1.5. Lai varētu izvairīties no nevēlamām regulējuma nepilnībām, EESK ierosina direktīvas darbības jomā nepārprotami iekļaut transporta infrastruktūru un transportlīdzekļus, kuri nav minēti citos ES tiesību aktos, kas attiecas uz pieejamības nodrošināšanu.

1.6. EESK iesaka direktīvas tekstā iekļaut konkrētu noteikumu, ar ko paredz, ka direktīvas spēkā stāšanās brīdī tās prasības attiecas tikai uz jauniem produktiem un pakalpojumiem. Tādā veidā netiks pieļauts, ka pieejamības nodrošināšanā jau veiktie ieguldījumi rada zaudējumus.

1.7. EESK ierosina Eiropas Savienībā ieviest pieejamības marķēšanas shēmu, lai nodrošinātu, ka personas ar funkcionāliem ierobežojumiem var piekļūt ticamai un viegli pieejamai informācijai par produktu un pakalpojumu pieejamību.

1.8. EESK iesaka direktīvā noteikt prasību dalībvalstīs izveidot spēcīgas un pienācīgi nodrošinātas struktūras, kas panāks direktīvas izpildi un kas var savstarpēji sadarboties, lai uzņēmējiem radītu vienlīdzīgus ar pieejamības prasību ievērošanu saistītos konkurences nosacījumus.

1.9. EESK uzsver: būtiska nozīme ir aktīvai tirgus uzraudzībai, lai nepieļautu, ka vērtējums par to, kā visas iesaistītās personas ievēro Eiropas tiesību aktu par pieejamību, ir pārāk stipri atkarīgs no individuālām patērētāju ar funkcionāliem ierobežojumiem sūdzībām.

1.10. EESK iesaka apsvērt, vai prasību nodrošināt "saprotamību" varētu attiecināt uz visiem attiecīgajiem produktiem un pakalpojumiem, kas iekļauti direktīvas darbības jomā.

2. Priekšlikuma konteksts

2.1. Pieejamības nodrošināšanas pasākumi novērš vai likvidē šķēršļus plaša patēriņa produktu un pakalpojumu izmantošanai. Pieejamība nozīmē, ka personas ar funkcionāliem ierobežojumiem, tostarp cilvēki ar invaliditāti⁽¹⁾, var minētos produktus un pakalpojumus uztvert, izmantot un izprast tāpat kā citi cilvēki.

2.2. Pieejamu produktu un pakalpojumu pieprasījums ir liels, un, Eiropas Savienības iedzīvotājiem novecojot, tādu iedzīvotāju skaits, kuriem ir invaliditāte un/vai funkcionāli ierobežojumi, ievērojami pieaugs.

2.3. Tā kā sabiedrība noveco, paredzams, ka 2020. gadā Eiropas Savienībā aptuveni 120 miljoniem personu būs vairāku veidu un/vai viegla invaliditāte.

2.4. Pieejamu produktu un pakalpojumu iekšējā tirgus darbības uzlabošana apmierinās gan šo iedzīvotāju/patērētāju, gan arī uzņēmumu vajadzības.

2.5. Pašlaik uzņēmēji sastopas ar atšķirīgām un bieži vien pat pretrunīgām valstu prasībām pieejamības jomā, un tas neļauj tiem pilnā mērā izmantot iekšējā tirgus potenciālu.

2.6. Pieejamība ir neatņemams nosacījums Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCRPD)⁽²⁾; šīs konvencijas līgumslēdzēja puse ir arī ES un 25 tās dalībvalstis⁽³⁾.

2.7. Iecerēts, ka ierosinātā direktīva arī palīdzēs dalībvalstīm izpildīt savas saistības un pienākumus, kas noteikti UNCRPD un kas attiecas uz pieejamību, un tādā veidā arī izpildīt saistības, kuras ES uzņēmusies kā konvencijas līgumslēdzēja puse.

⁽¹⁾ Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām personas ar invaliditāti ir personas, kurām ir ilgstoši fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu traucējumi, kas mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem var apgrūtināt viņu pilnvērtīgu un efektīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē vienlīdzīgi ar citiem.

⁽²⁾ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCRPD).

⁽³⁾ UNCRPD ir parakstījušas visas ES dalībvalstis, taču Īrijā, Nīderlandē un Somijā pašlaik notiek konvencijas ratifikācijas process.

2.8. Kā norādīts iepriekš, dalībvalstu tiesību aktos, standartos un pamatnostādnēs par pieejamību pastāv atšķirības, un tās, ļoti iespējams, vēl palielināsies, kad dalībvalstis pieņems jaunus noteikumus attiecībā uz pieejamību. Šī attīstības tendence daļēji izskaidrojama ar UNCRPD stāšanos spēkā Eiropas Savienībā un lielākajā daļā tās dalībvalstu, kā arī ar minētās konvencijas noteikumu vispārīgo raksturu, kas pieļauj dažādu interpretāciju un dažādus noteikumu piemērošanas veidus valstu līmenī.

2.9. Tādēļ gan iestādēm, gan arī visiem uzņēmējiem nav skaidrības par pieejamības prasībām, kas varētu būt jāievēro produktu un pakalpojumu pārrobežu tirdzniecībā, un par politikas satvaru, kurš attiecas uz pieejamību. Turklāt pastāv risks, ka, turpinot UNCRPD īstenošanu dalībvalstīs, nākotnē radīsies vēl lielākas neskaidrības.

3. Priekšlikuma kopsavilkums

3.1. Ar ierosināto direktīvu Eiropas Savienībā noteiks vienotu definīciju un to prasību, kas attiecas uz noteiktu produktu un pakalpojumu pieejamību, īstenošanas sistēmu.

3.2. Ierosinātā direktīva saskaņos pieejamības prasības, ko piemēro šādiem produktiem un pakalpojumiem:

- datoriem un operētājsistēmām,
- bankomātiem, biļešu automātiem, reģistrācijas automātiem,
- viedtālruniem,
- TV aprīkojumam, kas saistīts ar digitālās televīzijas pakalpojumiem,
- telefonijas pakalpojumiem un saistītajam aprīkojumam,
- audiovizuālo mediju pakalpojumiem (AMP) un saistītajam aprīkojumam,
- gaisa, autobusu, dzelzceļa un ūdens pasažieru transporta pakalpojumiem,
- banku pakalpojumiem,
- e-grāmatām,
- e-komercijai.

3.3. Ja minētās prasības attiecībā uz pieejamību priekšlikumā arī tiek izmantotas, lai definētu un konkretizētu pieejamības nodrošināšanas pienākumus, kas ES tiesību aktos (piemēram, tādās jomās kā publiskais iepirkums un strukturālie un investīciju fondi) jau paredzēti, bet vēl nav precīzi definēti.

3.4. Priekšlikumā nav konkrēti norādīts, kā praktiski izpildāms pienākums, ievērojot noteiktās prasības, nodrošināt produkta vai pakalpojuma pieejamību. Priekšlikums paredz: ja šāda pieeja radīs šķēršļus iekšējā tirgū, Komisijai būs citas iespējas sniegt norādījumus dalībvalstīm (piemēram, standartizācija vai īstenošanas pasākumi).

3.5. Priekšlikumā pavērta iespēja izmantot brīvprātīgi saskaņotus standartus, lai varētu pārliecināties par atbilstību pieejamības prasībām. Priekšlikums arī paver Eiropas Komisijai iespēju pieņemt tehniskās specifikācijas, ja neatbilstošu Eiropas standartu dēļ vērojamas nenoliedzamas nepilnības pieejamības pamatnostādņu ievērošanā.

3.6. Lai varētu novērtēt produktu atbilstību pieejamības prasībām, priekšlikums paredz, ka var izmantot vienkāršu atbilstības novērtēšanas procedūru (pašdeklarāciju) un esošos tirgus uzraudzības mehānismus. Priekšlikumā paredzēta arī vienkāršāka procedūra pakalpojumu atbilstības pārbaudei.

3.7. Priekšlikumā noteikts, ka dalībvalstīm visi direktīvā paredzētie – tostarp ar produktu un pakalpojumu brīvu apriti saistītie – pasākumi jāsāk īstenot ne vēlāk kā sešus gadus pēc direktīvas stāšanās spēkā.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu kā tiesību aktu, kas izstrādāts, lai panāktu, ka iekšējais tirgus kalpo gan iedzīvotājiem, gan arī uzņēmumiem.

4.2. Priekšlikumam ir ievērojams potenciāls palielināt uzņēmējiem, tostarp ražotājiem un pakalpojumu sniedzējiem, vajadzīgo pārredzamību, skaidrību un saskaņotību iekšējā tirgū un tādā veidā pazemināt pieejamu produktu un pakalpojumu cenas Eiropas Savienībā. Proti, priekšlikums var pazemināt piekļuves sliekšni mazākiem uzņēmējiem, kas var piedāvāt pieejamības risinājumus ārpus to bieži vien nelielajiem valstu tirgiem.

4.3. Priekšlikums arī var palielināt patērētāju ar pieejamības vajadzībām uzticību produktu un pakalpojumu pārrobežu iegādei, jo īpaši tādēļ, ka priekšlikuma darbības jomā ir iekļauta e-komercija.

4.4. EESK ir pārliecināta, ka priekšlikums direktīvai būtu vēl labāk piemērots tajā izvirzītā mērķa sasniegšanai, ja tā darbības joma būtu plašāka un tajā būtu paredzēti efektīvāki izpildes panākšanas mehānismi.

4.5. EESK iesaka Komisijai apsvērt, vai nebūtu jāatsakās no šaurās LESD 114. panta interpretācijas. Minētā panta interpretācija, kas ir priekšlikuma pamatā, būtiski ierobežo direktīvas darbības jomu, turklāt pietiekamā mērā netiek ņemti vērā nākotnē iespējamie šķēršļi pieejamu produktu un pakalpojumu pārrobežu piegādēm, tādējādi radot risku, ka var tikt ierobežota pieejamības risinājumu iekļaušana tādu uzņēmumu ilgtermiņa plānos, kuri darbojas priekšlikuma darbības jomā neiekļautās nozarēs un tirgos.

4.6. Ierosinātā darbības joma ir tik ierobežota, ka direktīvā noteiktās pieejamības prasības, iespējams, attieksies tikai uz dažiem attiecīgā pakalpojuma komponentiem un tādēļ pārējie komponenti nebūs pieejami vai dažos gadījumos pat viss pakalpojums nebūs nepieejams personām ar funkcionāliem ierobežojumiem. Piemērs ir banku pakalpojumi; direktīva neparedz, ka bankām obligāti jānodrošina to telpu fiziska pieejamība personām ar funkcionāliem ierobežojumiem.

5. Īpašas piezīmes

5.1. Pēc veiktās tirgus uzraudzības un visā Eiropas Savienībā vērojamo šķēršļu, kas personām ar funkcionāliem ierobežojumiem liedz pieeju produktiem un pakalpojumiem, analīzes EESK iesaka apsvērt iespēju pēc tam, kad būs novērtēta šīs ierosinātās direktīvas īstenošana un notikusi apspriešanās ar ieinteresētajām personām, direktīvas darbības jomā pakāpeniski iekļaut šādus elementus:

- maksājumu termināļus, piemēram, klientu norēķinu karšu pieņemšanas sistēmas tirdzniecības vietās,
- viesmīlības pakalpojumus, tostarp viesnīcu pakalpojumus,
- apdrošināšanas pakalpojumus, tostarp privātās un valsts pensiju shēmas,
- elektroniskos laikrakstus un žurnālus,
- būvniecības procesā radīto vidi, kas saistīta ar produktiem un pakalpojumiem, kuri citādi nav iekļauti direktīvas piemērošanas jomā, vai kas nodrošina piekļuvi šādiem produktiem un pakalpojumiem,
- tīmekļa vietnes un mobilo ierīču lietojumprogrammas, ko nodrošina uzņēmēji un kas citādi nav iekļautas direktīvas darbības jomā.

5.2. Kopumā EESK iesaka LESD 114. pantu interpretēt plašāk, lai varētu paplašināt direktīvas darbības jomu. Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas judikatūru tirgus sadrumstalotība, kas ir iespējama, konkrēta tirgus regulējuma tehniskā sarežģītība un patērētāju aizsardzība ir aspekti, kurus varētu ņemt vērā, kad ierosina tiesību aktus, pamatojoties uz LESD 114. pantu⁽⁴⁾. Tas nozīmē, ka tirgus pašreizējā sadrumstalotība nav vienīgais kritērijs, kas piemērojams, nosakot direktīvas darbības jomu.

5.3. Lai varētu izvairīties no nevēlamām regulējuma nepilnībām, EESK ierosina direktīvas darbības jomā nepārprotami iekļaut transporta infrastruktūru un transportlīdzekļus, kuri nav minēti citos ES tiesību aktos, kas attiecas uz pieejamības nodrošināšanu. Mēreni paplašinot šādas direktīvas darbības jomu, varētu noteikt pieejamības prasības attiecībā uz attiecīgo transporta infrastruktūru, telpām, kas saistītas ar transporta infrastruktūru, un transportlīdzekļiem, kuri nav ietverti jau spēkā esošajos ES tiesību aktos, un tādā veidā nepieļaut dažādu transporta veidu un transporta infrastruktūras patvaļīgu nošķiršanu un atvieglot cilvēkiem, kam ir funkcionāli ierobežojumi un kas vēlas ceļot, iespējas piekļūt visai transporta ķēdei.

5.4. EESK uzskata: lai nepieļautu, ka pieejamības nodrošināšanā jau veiktie ieguldījumi rada zaudējumus, tekstā būtu precīzi jānorāda, ka direktīva no spēkā stāšanās brīža attiecas tikai uz jauniem produktiem un pakalpojumiem. Tā kā informācijas tehnoloģiju produktu un pakalpojumu izmantošanas laiks ir īss, būtu lietderīgi saīsināt noteikto spēkā stāšanās termiņu (seši gadi), vismaz to noteikumu spēkā stāšanās termiņu, kas attiecas uz informācijas un komunikācijas tehnoloģijām un saistītajiem pakalpojumiem.

5.5. Ja direktīvas darbības jomā tiktu iekļauti būvniecības procesā veidotās vides un fiziskās infrastruktūras elementi, kā to iesaka EESK, varētu apsvērt iespēju paredzēt pieejamības prasību pakāpenisku īstenošanu, proti, prasībām attiecībā uz produktiem un pakalpojumiem, kas saistīti ar informācijas un komunikācijas tehnoloģijām, noteikt īsāku īstenošanas termiņu, savukārt prasībām attiecībā uz būvniecības procesā veidoto vidi – garāku termiņu.

5.6. EESK ierosina direktīvā skaidri paredzēt ES produktu un pakalpojumu pieejamības marķējuma izstrādi, kas veicinātu direktīvas īstenošanu. CE zīme, kuras izmantošana ierosināta Komisijas priekšlikumā, nav paredzēta, lai patērētājiem ar funkcionāliem ierobežojumiem norādītu, ka pieejamības prasības ir ievērotas. Nevar gaidīt, ka patērētāji būs iepazinušies ar ierosinātās direktīvas darbības jomu, un tāpēc patērētāji nespēs noteikt, vai CE zīme uz konkrēta produkta liecina par atbilstību Eiropas tiesību aktam par pieejamību vai par atbilstību citiem piemērojamiem ES tiesību aktiem. Tādēļ būtu jāuzskata, ka izmantotā CE zīme ir instruments, kas pieļauj spēkā esošajiem noteikumiem atbilstošu ražojumu un pakalpojumu tirdzniecību, bet neinformē patērētājus par pieejamību.

5.7. EESK uzskata: tas, ka CE marķējuma sistēma neaptver pakalpojumus, ir vēl viens iemesls, kādēļ pēc Eiropas tiesību akta par pieejamību pieņemšanas Eiropas Savienībā jāizveido jauns pieejamības marķējums. Marķējumam, kas norāda uz pakalpojumu pieejamību, pēc būtības vajadzētu liecināt arī par to, ka attiecīgo darbinieku informētība par pieejamību ir pietiekami augsta.

5.8. EESK vēlas uzsvērt: direktīvai būtu jānodrošina, ka netiek pazemināti dalībvalstīs spēkā esošie pieejamības standarti. Būtu jāizvairās arī no tā, ka tiek apdraudētas pieejamības marķējuma shēmas, kas jau izveidotas un sekmīgi darbojas. Vienlaikus ir svarīgi direktīvu izmantot, lai nodrošinātu, ka uzņēmējiem nav jāievēro pieejamības prasības, kas ir pretrunīgas.

5.9. EESK ierosina direktīvā iekļaut vēl divas definīcijas, proti:

- jēdziena “pakalpojumu sniedzējs” definīciju, lai izvairītos no iespējamiem pārpratumiem saistībā ar to, ka daži pakalpojumu sniedzēji, uz kuriem attiecas šajā atzinumā aplūkots priekšlikums, nav iekļauti citu ES tiesību aktu, kas regulē pakalpojumu sniegšanu, darbības jomā,
- jēdziena “tīmekļa vietne” definīciju, lai izvairītos no iespējamiem pārpratumiem saistībā ar konkrētu funkciju nodrošināšanu attiecīgajā tīmekļa vietnē, izmantojot trešo personu tīmekļa vietnes. Šādā definīcijā būtu skaidri jāietver visas tīmekļa vietnes un to funkcijas, kas saistītas ar produktiem un pakalpojumiem, kuri ir aplūkotās direktīvas darbības jomā.

⁽⁴⁾ Lieta C-217/04, Apvienotā Karaliste pret Eiropas Parlamentu un Padomi, 2006. gada 2. maijs.

5.10. EESK uzskata, ka ierosināto noteikumu par būtiskām izmaiņām un nesamērīgu slogu piemērošanai noteikti ir jāpievērš īpaša uzmanība, lai novērstu, ka izņēmumi no vispārējiem direktīvas noteikumiem tiek piemēroti patvaļīgi. EESK uzskata, ka būtisku izmaiņu nepieciešamība ir jāvērtē un par nesamērīga sloga koncepcijas piemērošanu ir jālemj katrā gadījumā atsevišķi. Komiteja iesaka būtisku izmaiņu un nesamērīga sloga koncepcijas piemērošanā, kas saistīta ar direktīvā paredzēto tirgus uzraudzību, iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjus, tostarp sociālos partnerus, un it īpaši personu ar invaliditāti organizāciju pārstāvjus.

5.11. EESK ierosina priekšlikuma tekstā paredzēt stingrākus noteikumus par direktīvas izpildes panākšanu. Struktūrām, kam uzticēts panākt direktīvas izpildi, noteikti ir jāsekmē vienlīdzīgu konkurences nosacījumu radīšana uzņēmējiem Eiropas Savienībā, lai sasniegtu direktīvas mērķi, proti, panāktu pieejamu produktu un pakalpojumu brīvu apriti iekšējā tirgū. Tādēļ jānosaka, ka dalībvalsts struktūrai, kam uzticēts panākt direktīvas izpildi, ir jāsadarbojas ar šādām struktūrām citās dalībvalstīs. Būtu arī jānodrošina, ka struktūrām, kam uzticēts panākt direktīvas izpildi, ir pietiekamas analītiskās spējas un tehniskās zināšanas. Tad šīs struktūras arī varētu visām attiecīgajām ieinteresētajām personām sniegt norādījumus par ierosinātajā direktīvā noteikto pieejamības prasību pareizu piemērošanu.

5.12. EESK uzsver, ka svarīga ir tirgus aktīva uzraudzība, lai izvairītos no tā, ka ierosinātās direktīvas efektīva un pārredzama piemērošana ir pārāk lielā mērā atkarīga no individuālām sūdzībām. Tāda pieeja tirgus uzraudzībai, kuras pamatā ir individuālas sūdzības, rada būtisku risku, proti, iespējamību, ka direktīva tiks piemērota patvaļīgi un arī nosacījumi uzņēmējiem dalībvalstīs būs atšķirīgi, taču tieši to ar direktīvu paredzēts novērst.

5.13. EESK atzinīgi vērtē to, ka direktīvas priekšlikuma I pielikumā, kurā izklāstītas funkcionālās pieejamības prasības, kā kritērijs minēts arī "saprotamība", lai uzlabotu personu ar intelektuāliem traucējumiem un plašas sabiedrības iespējas piekļūt produktiem un pakalpojumiem. Taču rodas iespaids, ka gadījumi, kad kritērijs "saprotamība" izvēlēts kā attiecīgā funkcionālā prasība, ir noteikti diezgan patvaļīgi. EESK iesaka Komisijai apsvērt, vai prasību nodrošināt "saprotamību" varētu attiecināt uz visiem attiecīgajiem produktiem un pakalpojumiem, kas iekļauti direktīvas un tās pielikumu darbības jomā.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 768/2005, ar ko izveido Kopienas Zivsaimniecības kontroles aģentūru"

(COM(2015) 669 final – 2015/0308 (COD))

un

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Eiropas robežu un krasta apsardze un efektīva Eiropas ārējo robežu pārvaldība"

(COM(2015) 673 final),

un

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas robežu un krasta apsardzi un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 2007/2004, Regulu (EK) Nr. 863/2007 un Lēmumu 2005/267/EK"

(COM(2015) 671 final – 2015/0310 (COD))

(2016/C 303/15)

Ziņotājs: Giuseppe IULIANO

Līdzziņotājs: Cristian PÎRVULESCU

Eiropas Parlaments 2016. gada 21. janvārī un Padome 2016. gada 4. februārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 768/2005, ar ko izveido Kopienas Zivsaimniecības kontroles aģentūru"

(COM(2015) 669 final – 2015/0308(COD))

un

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Eiropas robežu un krasta apsardze un efektīva Eiropas ārējo robežu pārvaldība"

(COM(2015) 673 final),

un

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas robežu un krasta apsardzi un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 2007/2004, Regulu (EK) Nr. 863/2007 un Padomes Lēmumu 2005/267/EK"

(COM(2015) 671 final – 2015/0310 (COD)).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 12. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (25. maija sēdē), ar 133 balsīm par un 2 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK kopumā atzinīgi vērtē Komisijas ierosinātos priekšlikumus grozījumiem regulās, taču vēlas izteikt dažas piezīmes.

1.2. Robežu slēgšana, par ko paziņojušas vairākas dalībvalstis, nopietni apdraud brīvu pārvietošanos. Eiropas iestādēm ir jānodrošina Šengenas zonas netraucēta darbība. EESK 2016. gada 17. februāra plenārsesijā pieņēma nozīmīgu rezolūciju ⁽¹⁾ Šengenas zonas aizstāvībai, kurā komiteja prasīja Padomei un dalībvalstīm nodrošināt brīvu pārvietošanos, kā arī Šengenas zonas nostiprināšanu un paplašināšanu.

1.3. Šengenas noteikumi visās dalībvalstīs ir jāpiemēro vienādi, un šajā nolūkā ir jāpieņem jauni pasākumi, kas būtu juridiski saistoši. Tomēr EESK nepiekrīt Komisijas priekšlikumam, kura nolūks ir ieviest ES iedzīvotājiem obligātas un sistemātiskas kontroles uz Šengenas zonas ārējām robežām, jo šāds noteikums ierobežo vienu no pamatbrīvībām.

1.4. Lai nodrošinātu Šengenas zonas netraucētu darbību, ES un dalībvalstīm ir jāīsteno kopīga ārējo, t. i., kopīgo, robežu pārvaldība. EESK bija pirmā iestāde, kura ierosināja izveidot Eiropas robežu apsardzi.

1.5. Priekšlikums paplašināt *Frontex* pilnvaras, tai piešķirot papildspēkus un ātras reaģēšanas vienību ar 1 500 darbiniekiem un ekspertiem, ir jāpapildina ar minētās aģentūras pārvaldības, darbības un pārskatbūvniecības lielāku pārredzamību.

1.6. Ir jāuzlabo *Frontex* un valstu iestāžu sadarbība. Aģentūrai ir jāstiprina riska analīzes centrs, un šajā nolūkā tā varēs izmantot sadarbības koordinatorus dalībvalstīs un pilnvaras, kas tai ļauj novērtēt operatīvās spējas un pieejamos resursus. ES pienākums ir nodrošināt, ka dalībvalstis iesaistās aģentūras veiktajās darbībās pie robežām.

1.7. Aģentūras tiesības iejaukties, pat ja attiecīgā dalībvalsts palīdzību nelūdz, ir vissensiblākais Komisijas priekšlikumā minētais pasākums. EESK piekrīt, ka Komisija var lemt par aģentūras iejaukšanos pie ārējām robežām, taču tikai ārkārtas situācijās un saskaņā ar pārredzamu procedūru, kurā paredzēts, ka par to nekavējoties informē Eiropas likumdevējus (Parlamentu un Padomi).

1.8. Ir jāuzlabo koordinācija starp dažādām aģentūrām un iestādēm, kuru kompetencē ir robežu kontrole, krasta uzraudzība, jūras drošība, glābšana jūrā, muiža un zvejniecība. Tomēr jānodrošina, ka šīs iestādes saglabā visas savas funkcijas. Šajā saistībā EESK iesaka regulējumā izmantot apzīmējumu "Eiropas robežu apsardze" un svītrot "krasta apsardzi" ⁽²⁾.

1.9. Robežu kontroli nedrīkst militarizēt. Robežu apsardzei ir jābūt civilās policijas, nevis militāram dienestam.

1.10. Ja cilvēki uz ES ārējām jūras vai sauszemes robežām nonākuši situācijā, kas apdraud viņu dzīvību vai drošību, pirmais robežu apsardzes un citu attiecīgajā vietā darbojošos struktūru pienākums ir glābt cilvēkus un sniegt pienācīgu palīdzību. EESK norāda, ka pēdējos mēnešos ES piekrastē vai pie tās robežām ir gājuši bojā daudz cilvēku, kuri kaimiņreģionos notiekošu konfliktu dēļ ir pametuši savas mājas, taču iestādes neveica vajadzīgās glābšanas un aizsardzības operācijas.

1.11. EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikumu, kura mērķis ir uzlabot ārējo robežu pārvaldību, vajadzētu pieņemt vienlaikus ar kopējas Eiropas patvēruma sistēmas pārskatīšanu. Pašreizējā krīze izskaidrojama ar ES nespēju ieviest kopēju Eiropas patvēruma sistēmu un piešķirt pienācīgu aizsardzību simtiem tūkstošiem pārvietoto personu un patvēruma meklētāju, kas nonākuši pie mūsu robežām. Dažas valdības ir noraidījušas Komisijas priekšlikumus un Padomes lēmumus par pārcelšanas un pārmitināšanas programmu ieviešanu un ir atteikušās pildīt saistības, kas tām noteiktas saskaņā ar Līgumu un starptautiskajām tiesībām.

⁽¹⁾ OV C 133, 14.4.2016., 1. lpp.

⁽²⁾ OV C 177, 18.5.2016., 57. lpp.

1.12. EESK uzsver, ka daudzos gadījumos par robežu aizsardzību atbildīgās iestādes nav ievērojušas neizraidīšanas principu, kas ir skaidri noteikts starptautiskajos patvēruma jomas tiesību aktos, kā arī Līgumā. Komiteja ierosina jaunajā integrētajā ārējo robežu pārvaldības sistēmā uzlabot garantijas attiecībā uz cilvēktiesību ievērošanu.

1.13. Lai pamattiesību aizsardzības jomā sadarbotos ar aģentūru, EESK ierosina iecelt pārstāvi šai tematikai veltītajā konsultatīvajā forumā. Komiteja arī ierosina stiprināt pamattiesību amatpersonas pilnvaras, lai tā varētu rīkoties pēc pašas iniciatīvas, kā arī ieviest Eiropas Ombuda ierosināto sūdzību izskatīšanas mehānismu ("complaint mechanism").

1.14. EESK norāda, ka tūkstošiem nepilngadīgo, kuri konfliktu dēļ ir pametuši savu valsti un ierodas ES teritorijā bez pavadības, ir vieni paši un nesaņem aizsardzību, un ierosina Komisijai steidzami veikt pasākumus nepilngadīgu personu aizsardzībai.

2. Pamatinformācija

2.1. Ar Regulu (EK) Nr. 2007/2004 izveidota Eiropas Aģentūra operatīvās sadarbības vadībai pie Eiropas Savienības dalībvalstu ārējām robežām (*Frontex*).

2.2. EESK sagatavoja atzinumu⁽³⁾ par šo dokumentu un pauda gandarījumu par *Frontex* izveidi, atgādinot, ka pie ES robežām ir jānodrošina patvēruma tiesību ievērošana (neizraidīšanas princips) un pamattiesību aizsardzība.

2.3. Vēlāk ar Regulu (EK) Nr. 863/2007 ir izveidots mehānisms ātrās reaģēšanas robežapsardzes vienību (RABIT) izveidei un grozīta Regula (EK) Nr. 2007/2004 attiecībā uz šo mehānismu, kā arī noteikti pieaicināto amatpersonu pienākumi un pilnvaras. Saskaņā ar regulā veiktajiem grozījumiem dalībvalstīm ir iespēja prasīt, lai aģentūras darbības ietvaros to teritorijā tiktu iesūtītas ātrās reaģēšanas robežapsardzes vienības, ko veido īpaši apmācīti citu dalībvalstu speciālisti.

2.4. EESK sagatavoja atzinumu⁽⁴⁾, kurā atzinīgi vērtēta regulas atjaunināšana. Tomēr komiteja brīdināja par nepieciešamību labāk aizsargāt cilvēktiesības un patvēruma tiesības. Tā arī brīdināja par ārējo robežu uzraudzības un kontroles darbību "militarizācijas" risku.

2.5. Direktīvā 2008/115/EK, kas pazīstama ar nosaukumu "Atgriešanas direktīva", noteikti kopīgi standarti un procedūras dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi, "ievērojot pamattiesības (.), tostarp pienākumu nodrošināt bēgļu aizsardzību un cilvēktiesības".

2.6. Pēdējās izmaiņas *Frontex* veiktas 2011. gada oktobrī, paverot iespēju definēt robežu kontroli kā ES un dalībvalstu kopīgu atbildību un ieviest integrētu pārvaldību. Tad arī sāka veidot Eiropas robežu apsardzes vienības, taču lūgt aģentūras palīdzību joprojām ir dalībvalstu pienākums. Ir arī pastiprināta *Frontex* nozīme atgriešanas operācijās un pilnveidotas *Frontex* pilnvaras pamattiesību aizsardzības jomā.

3. Komisijas priekšlikums – Eiropas robežu un krasta apsardze un efektīva Eiropas ārējo robežu pārvaldība

3.1. Komisijas priekšlikums izveidot Eiropas robežu un krasta apsardzi ir daļa no pasākumiem, kas plānoti Eiropas programmā migrācijas jomā, lai stiprinātu ES ārējo robežu pārvaldību un drošību, un atbilst pastiprinātas drošības kontroles nepieciešamībai pie ES ārējām robežām saskaņā ar iekšlietu ministru acinājumu 2015. gada 20. novembrī⁽⁵⁾.

⁽³⁾ OV C 108, 30.4.2004., 97. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 44, 11.2.2011., 162. lpp.

⁽⁵⁾ <http://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2015/11/20-jha-conclusions-counter-terrorism>

3.2. Šāda struktūra apvienos Eiropas robežu un krasta apsardzes aģentūru, kas veidota uz *Frontex* pamata, un par robežu pārvaldību atbildīgās dalībvalstu iestādes, kuras turpinās robežu pārvaldību ikdienā.

3.3. Jaunajai Eiropas robežu un krasta apsardzei tiks piešķirta ātrās reaģēšanas rezerve, kuras sastāvā būs 1 500 darbinieku un ekspertu un kuru būs iespējams izvietot nepilnu trīs dienu laikā, kā arī tehniskā aprīkojuma krājumi. Tai būs pārraudzības un uzraudzības funkcijas un ieviešanas tiesības, tā veiks krasta uzraudzības darbības un būs pilnvarota darboties trešās valstīs, nodrošinās augstu iekšējās drošības līmeni un rīkosies izlēmīgāk atgriešanas jautājumos. Atgriešanas jomā standartizēts Eiropas ceļošanas dokuments nodrošinās, ka personas, kurām piemēro lēmumu par atgriešanu, tiek labāk uzņemtas trešās valstīs.

3.4. Eiropas Komisija ir ierosinājusi arī citus pasākumus, kuru mērķis ir pārvaldīt ES ārējās robežas un aizsargāt Šengenas zonu, kurā iekšējās robežas ir atceltas. Lai vēl vairāk stiprinātu Eiropas iedzīvotāju drošību, Komisija ierosina ieviest sistemātisku kontroli visām personām, kuras ierodas Šengenas zonā vai to pamet, un šādā kontrolē izmantot attiecīgu datubāzu informāciju. Priekšlikumi dos iespēju efektīvāk pārvaldīt migrācijas plūsmu, palielināt ES iekšējo drošību un arī turpmāk ievērot brivas pārvietošanās principu.

3.5. Komisija ierosina mērķtiecīgi grozīt Šengenas Robežu kodeksu, lai noteiktu pienākumus veikt sistemātiskas ES iedzīvotāju pārbaudes pie visām ārējām sauszemes, jūras un gaisa robežām, izmantojot informāciju, kas pieejama tādās datubāzēs kā Šengenas informācijas sistēma, Interpola zagto un pazaudēto ceļošanas dokumentu datubāze, kā arī attiecīgas valstu sistēmas. Priekšlikumā uzsvērtā arī nepieciešamība pārbaudīt ES iedzīvotāju biometriskos pasus, ja rodas šaubas par pasas autentiskumu vai tās turētāja likumīgo statusu. Turpmāk kontrole būs obligāta arī izceļojot no ES teritorijas.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Eiropas Migrācijas foruma sanāksmē⁽⁶⁾, kas notika 2015. gada 26. un 27. janvārī, pilsoniskā sabiedrība pēc Komisijas un EESK uzaicinājuma apsprieda ar Eiropas iestādēm ārkārtas humanitāro situāciju Vidusjūras reģionā un tādu jauktu plūsmu ierašanos, kuras veido gan ekonomiskie migranti, gan patvēruma meklētāji. Pamatojoties uz foruma secinājumiem, Komisija pieņēma vairākas iniciatīvas, kuru mērķis ir uzlabot politiku patvēruma un robežu pārvaldības jomā. Tomēr EESK pauž nožēlu, ka Padome šos secinājumus nav ņēmusi vērā. Faktiski daudzas no pašreizējām problēmām būtu bijis iespējams novērst, ja būtu īstenoti pastie ieteikumi.

4.2. Pašreizējā krīze nepārprotami liecina, ka ārējo robežu pārvaldības modelis ir ierobežots un pašreizējās *Frontex* pilnvaras nav pietiekamas. EESK vairākos atzinumos⁽⁷⁾ ir ierosinājusi Šengenas zonas ārējās robežas Eiropas Savienībā uzskatīt par kopējām robežām, par kuru pārvaldību ES un dalībvalstīm ir jāuzņemas kopīga atbildība.

4.3. EESK bija pirmā iestāde, kura ierosināja izveidot Eiropas robežu apsardzi. Komiteja sagatavoja arī priekšlikumus⁽⁸⁾, lai nodrošinātu pamattiesību aizsardzību robežu kontroles un atgriešanas politikas ietvaros.

4.4. EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikumi ārējo robežu pārvaldības uzlabošanai ir jāpieņem vienlaikus ar kopējās Eiropas patvēruma sistēmas pārskatīšanu. Milzīgais pārvietoto personu pieplūdums pie atsevišķu valstu ārējām robežām pašlaik pārsniedz šo valstu rīcības spēju un nepārprotami liecina, ka Dublinas sistēma nav piemērota, lai pārvaldītu pārvietoto personu un patvēruma meklētāju masveida pieplūdumu. Pienākumi ir jādala un jāpilda solidāri. Komiteja ierosina šādus priekšlikumus:

⁽⁶⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-european-migration-forum-1>

⁽⁷⁾ OV C 451, 16.12.2004., 1. lpp., OV C 458, 19.12.2014., 7. lpp., OV C 44, 11.2.2011., 162. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 128, 18.5.2010., 29. lpp.

4.4.1. īstenot Eiropas Savienībā ārkārtas pārceļšanas plānu un izveidot pastāvīgu pārceļšanas mehānismu, kas apstiprināti Eiropadomes sanāksmē 2015. gada 22. septembrī;

4.4.2. stiprināt pārmitināšanas programmas, lai bēgļus pārvietotu no valstīm ārpus ES un sadarbībā ar trešām valstīm un Augstā komisāra bēgļu jautājumos biroju izmitinātu viņus ES;

4.4.3. izstrādāt jaunas programmas pārvietošanai ES teritorijā, paredzot finansiālus stimulus dalībvalstīm, kas iesaistīsies šajās programmās. Pārvietošanas mehānismam jābūt pastāvīgam un efektīvam, un tā pamatā jābūt sadales principam.

4.4.4. EESK jau citkārt⁽⁹⁾ ir norādījusi, ka Dublīnas sistēma ir jāmaina un jāaizstāj ar sistēmu, kas nodrošinātu lielāku solidaritāti ES, ņemtu vērā patvēruma meklētāju vēlmes un garantētu pienākumu sadalījumu starp dalībvalstīm.

4.5. Komisijas priekšlikumā aģentūrai paredzēta nozīmīgāka loma atgriešanas operācijās. Komiteja atgādina, ka:

4.5.1. izraidīšanas administratīvajai procedūrai jābūt individuālai un visām personām, kurām tā tiek piemērota, jādod iespēja iesniegt savus komentārus administratīvajām vai tiesu iestādēm;

4.5.2. Pamattiesību hartā nepārprotami aizliegta kolektīva izraidīšana un noteikts, ka “nevienu nedrīkst pārvietot, izraidīt vai izdot kādai valstij, ja ir liela iespējamība, ka attiecīgo personu tur sodīs ar nāvi, spīdzinās vai citādi necilvēcīgi vai pazemojoši pret viņu izturēsies vai sodīs” (neizraidīšanas princips).

4.5.3. EESK jau agrāk ir norādījusi⁽¹⁰⁾, ka ES nedrīkst uzskatīt Turciju par patvēruma meklētājiem drošu valsti. ANO Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs un vairākas NVO apstiprinājušas, ka “bēgļiem vajadzīga aizsardzība, nevis izraidīšana”⁽¹¹⁾, un norādījušas, ka nesen noslēgtajā ES un Turcijas nolīgumā netiek pilnībā ievērotas starptautiskās tiesības patvēruma jomā. Arī Maķedonijas lēmums slēgt robežas bēgļiem ir patvēruma tiesību pārkāpums.

4.6. EESK pauž gandarījumu, ka ar 2011. gada oktobrī grozīto *Frontex* regulu ir izveidots konsultatīvais forums pamattiesību jautājumos un pamattiesību amatpersonas amats un ka jaunajā regulas priekšlikumā ir ņemti vērā atsevišķi komitejas priekšlikumi⁽¹²⁾ par pamattiesību aizsardzību pie ārējām robežām.

5. Īpašas piezīmes

5.1. EESK iesaka izmantot *integrētu* un vienlaikus *preventīvu* pieeju, kurā īpaša uzmanība pievērsta rūpīgai datu analīzei par mobilitāti pie ES robežām un kas dotu iespēju prognozēt, kur un kad valstu iestādēm varētu būt vajadzīga palīdzība. Ir jāizstrādā arī pamatnostādņu un rādītāju kopums, kas palīdzētu noteikt, kādā mērā šī integrētā sistēma pilda savu sarežģīto uzdevumu. Šengenas sistēmas pieredze un ar to saistītās novērtējuma procedūras ir noderīgas, lai izveidotu līdzīgu informācijas un operatīvo pasākumu pārvaldības mehānismu.

⁽⁹⁾ OV C 451, 16.12.2014., 1. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 71, 24.2.2016., 82. lpp.

⁽¹¹⁾ <http://acnur.es/noticias/notas-de-prensa/2445-2016-03-21-10-57-17>

⁽¹²⁾ Skatīt 8. zemsvītras piezīmi.

5.2. Attiecībā uz aģentūras saistošajiem lēmumiem un tās tiesībām iejaukties EESK atzīst, ka šādi noteikumi ir vajadzīgi, tomēr uzskata, ka ES ir jāizmanto visi nepieciešamie līdzekļi, lai nodrošinātu dalībvalstu iesaistīšanos visās aģentūras veiktajās darbībās pie robežām. EESK piekrīt, ka Komisija var lemt par aģentūras iejaukšanos pie ārējām robežām, taču tikai ārkārtas situācijās un saskaņā ar pārredzamu procedūru, kurā paredzēts, ka par to nekavējoties informē Eiropas likumdevējus (Parlamentu un Padomi). Tas ir ļoti svarīgs aspekts, lai veiksmīgi īstenotu integrētu un koordinētu pieeju robežu pārvaldībai, kas jāpapildina ar lielāku pārredzamību un aģentūras pārskatbildības stiprināšanu attiecībā uz tās pārvaldību un darbībām.

5.3. EESK uzskata, ka ir jāuzlabo koordinācija starp daudzajām aģentūrām, kurām ir pienākumi krasta uzraudzības, robežu kontroles, muitas, jūras drošības, meklēšanas un glābšanas jūrā, vides aizsardzības un zvejniecības jomā. Ir iespējams novērst pārklāšanos un panākt ietaupījumus – vismaz ES budžeta līmenī. Tomēr ir jāgādā, lai dažādās aģentūras un iestādes pilnībā saglabātu savas funkcijas, un jānovērš to pakļautība augstākai struktūrai, kuras mērķis ir nodrošināt drošību.

5.4. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu izveidot Eiropas robežu apsardzi, kurā būtu 1 500 speciālistu (robežapsardzes policistu). Tās skaitlisko sastāvu laika gaitā varēs mainīt atbilstoši vajadzībām. Svarīgs faktors ir tas, cik ātri šie robežsargi tiks nosūtīti uz pierobežu zonām un kā viņi sadarbosies ar saviem kolēģiem.

5.5. Vēl viens būtisks viņu operatīvās darbības sagatavošanas aspekts ir apmācība. EESK uzskata, ka ir jāapmāca gan Eiropas, gan dalībvalstu robežu apsardzes darbinieki. Aģentūrai ir jāuzņemas vadošā loma apmācībā un labas prakses piemēru apmaiņā starp visu dalībvalstu robežsargiem. Apmācību programmās īpaša uzmanība ir jāpievērš pamattiesībām, ņemot vērā, ka robežsargi ir pirmās kontaktpersonas, ar ko saskaras bēgļi un imigranti, no kuriem lielākā daļa ir ļoti neaizsargātā situācijā.

5.6. Aģentūras līdzdalība atgriešanas operācijās vērtējama pozitīvi. Ņemot vērā uzmanību, kas turpmāk tiks pievērsta šai politikai, ir iespējams, ka aģentūrai piešķirtie resursi būs nepietiekami. Paziņojuma tekstā, kā arī saistībā ar operatīvo darbību vajadzētu precizēt kārtību, kādā aģentūra piedalīsies atgriešanas darbībās, jo īpaši gadījumos, kad tā uzsāks operācijas pēc savas iniciatīvas. Turklāt aģentūrai būs jāpārlicinās, ka tā piedalās atgriešanas operācijās, kuras tiek īstenotas pilnībā ievērojot attiecīgo personu pamattiesības⁽¹³⁾.

5.7. Aģentūrai ir jāsadarbojas ar attiecīgajām iestādēm, lai nodrošinātu atbilstošus uzņemšanas nosacījumus atgriežamām personām, tostarp attiecībā uz viņu drošību. EESK uzskata, ka cilvēktiesību ievērošana ir priekšnosacījums atpakaļuzņemšanas nolīgumu parakstīšanai ar trešām valstīm un neatbalsta to, ka dalībvalstis vai ES kopumā paraksta atgriešanas konvencijas ar valstīm, kuras nav ratificējušas galvenos starptautiskos cilvēktiesību aizsardzības instrumentus vai tos sistemātiski ir pārkāpušas⁽¹⁴⁾.

5.8. Pamattiesību aizsardzībai ir jābūt vienai no aģentūras prioritātēm. Tās attiecas uz visiem, ne tikai ES pilsoņiem. Patvēruma meklētājus un imigrantus aizsargā Eiropas Cilvēktiesību konvencija un Eiropas Savienības Pamattiesību harta⁽¹⁵⁾. Konkrētāk, EESK pauž bažas par pamattiesību ievērošanu trešās valstīs notiekošās operācijās, nediskriminācijas principa ievērošanu kontrolēs, kas tiek veiktas, ieceļojot ES teritorijā, kolektīvo izraidīšanu, kā arī imigrantu un patvēruma meklētāju izraidīšanu uz valstīm, kuras pārkāpj cilvēktiesības, un par īpaši neaizsargātu personu, piemēram, sievieti un bez pavadības esošu nepilngadīgo, aizsardzību.

⁽¹³⁾ Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 19. pantā ir nepārprotami aizliegta kolektīva izraidīšana un paredzēts, ka nevienu nedrīkst pārvietot, izraidīt vai izdot kādai valstij, ja ir liela iespējamība, ka attiecīgo personu tur sodīs ar nāvi, spīdzinās vai citādi necilvēcīgi vai pazemojoši pret viņu izturēsies vai sodīs.

⁽¹⁴⁾ Skatīt 8. zemspītras piezīmi.

⁽¹⁵⁾ Skatīt 8. zemspītras piezīmi.

5.9. Būdamā pārstāvēta konsultatīvajā forumā pamattiesību jautājumos, EESK pauž gatavību palīdzēt aģentūrai, lai nodrošinātu pienācīgu uzmanību un atbalstu pamattiesību aizsardzībai. Komiteja arī iesaka, lai aģentūra būtu atvērta neatkarīgiem novērtējumiem par tās procedūrām un veiktajām operācijām. Attiecībā uz aģentūras iekšējo organizāciju EESK uzskata, ka par pamattiesību jautājumiem atbildīgas amatpersonas iecelšana var būt pietiekama, ja viņa rīcībā ir stabila darba struktūra, pienākumi un nozīmīgi resursi.

5.10. EESK uzskata par vajadzīgu un atbalsta, ka tiek ieviests Eiropas ceļošanas dokuments trešo valstu valstspiederīgajiem, ko izmantos viņu atgriešanas operācijās.

5.11. EESK uzskata, ka Šengenas kodeksu var grozīt ar nosacījumu, ka tiek darīts viss nepieciešamais, lai kontroles, kam tiek pakļauti ES iedzīvotāji – gan Šengenas zonas, gan citu valstu valstspiederīgie – neradītu šķēršļus viņu mobilitātei, kas ir viena no viņu pamatbrīvībām. Ja šādas kontroles, ko veic ar vairāk vai mazāk progresīviem tehnoloģiskiem līdzekļiem, tiks piemērotas visiem, tiks apdraudēta Šengenas sistēmas dzīvotspēja.

5.12. EESK vēlas atkārtoti uzsvērt, ka visos līmeņos un visās darbībās ir nepieciešama atvērtība pilsoniskajai sabiedrībai. Komiteja atgādina, ka pilsoniskajai sabiedrībai un iedzīvotājiem bija noteicošā loma, lai humanitārā situācija dalībvalstu teritoriālajos ūdeņos un sauszemes teritorijās nebūtu vēl smagāka. EESK uzskata, ka pilsoniskajai sabiedrībai sniegtais atbalsts ir prioritārs, jo tā cenšas palīdzēt ārkārtas situācijās, kaut arī tās resursi ir ļoti ierobežoti.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ārējo zvejas flotu ilgtspējīgu pārvaldību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1006/2008”

(COM(2015) 636 final – 2015/0289 (COD))

(2016/C 303/16)

Ziņotājs: Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE

Eiropas Parlaments 2015. gada 17. decembrī un Padome 2015. gada 22. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par ārējo zvejas flotu ilgtspējīgu pārvaldību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1006/2008”

(COM(2015) 636 final – 2015/0289 (COD)).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 11. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (25. maija sēdē), ar 146 balsīm par, 4 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1. EESK atbalsta mērķus, ko Eiropas Komisija izvirzījusi šajā priekšlikumā, un tāpēc uzskata, ka pašlaik spēkā esošā regula ir jāpārskata, lai veicinātu vienkāršošanu, palielinātu pārredzamību, uzlabotu pārvaldību, nodrošinātu noteikumu piemērošanas efektīvu kontroli, apstiprinātu savstarpības principu attiecībā ar trešām valstīm un saglabātu tūkstošiem gadu senu zvejas kultūru, nodrošinot tās ilgtspēju.

1.2. Tomēr komiteja uzskata, ka pašreizējā redakcijā priekšlikums varētu Eiropas Komisijai, dalībvalstīm un operatoriem radīt pārmērīgu birokrātisko un administratīvo slogu, kas bez nepieciešamajiem tehniskajiem, materiālajiem un cilvēkresursiem apgrūtinātu iecerēto vienkāršošanas procesu un radītu negatīvas sociāli ekonomiskās sekas darba devējiem un darba ņēmējiem zivsaimniecības nozarē.

1.3. EESK aicina piešķirt pietiekamus cilvēkresursus un budžeta līdzekļus gan par šīm lietām atbildīgajai Eiropas Komisijas Jūrlietu un zivsaimniecības ģenerāldirektorāta nodaļai, gan dalībvalstu uzraudzības iestādēm, lai tās varētu pienācīgi veikt savu darbu.

1.4. Komiteja iesaka atbildību par zvejas atļauju apstrādi uzlikt dalībvalstīm, ļaujot Eiropas Komisijai pārbaudīt atļauju derīgumu, pamatojoties uz atbilstības kritērijiem. Komisija, būdama līgumu sargātāja, nodrošinās, ka dalībvalstis pilda savus pienākumus.

1.5. EESK aicina Eiropas Komisiju, ES Zivsaimniecības ministru padomi un Eiropas Parlamentu ņemt vērā šajā atzinumā izklāstītās vispārīgās un īpašās piezīmes.

2. Priekšvēsture

2.1. Kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) mērķis ir saglabāt jūras bioloģiskos resursus un pārvaldīt zvejniecības un flotes, kuras izmanto minētos resursus. Tā aptver Savienības ūdeņos veiktās zvejas darbības, kā arī tās zvejas darbības, ko Savienības zvejas kuģi veic ārpus ES ūdeņiem. Ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 11. decembra Regulu (ES) Nr. 1380/2013 ir veikta KZP reforma.

2.2. Padomes 2008. gada 29. septembra Regula (EK) Nr. 1006/2008 attiecas uz atļaujām, kas dod Eiropas Savienības zvejas kuģiem tiesības zvejojot ārpus Eiropas Savienības ūdeņiem, un atļaujām, ko piešķir trešo valstu zvejas kuģiem, lai tie varētu darboties ES ūdeņos.

2.3. Komisija uzskata, ka pašreizējā regula par zvejas atļaujām jāpārskata, lai tajā pienācīgi iekļautu jaunās KZP mērķus un nodrošinātu atbilstību Padomes 2008. gada 29. septembra Regulai (EK) Nr. 1005/2008, ar ko izveido Kopienas sistēmu, lai aizkavētu, novērstu un izskaustu nelegālu, neregistrētu un neregulētu zveju (NNN), un Padomes 2009. gada 20. novembra Regulai (EK) Nr. 1224/2009, ar ko izveido Kopienas kontroles sistēmu, lai nodrošinātu atbilstību KZP noteikumiem.

2.4. Komisija arī uzsver starptautiskās saistības, ko Eiropas Savienība ir uzņēmusies kā līgumslēdzēja puse Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konvencijā, pievienojoties FAO Nolīgumam par zvejas kuģu atbilstības veicināšanu starptautiskajiem saglabāšanas un pārvaldības pasākumiem atklātā jūrā un FAO Starptautiskajam rīcības plānam, kura mērķis ir aizkavēt, novērst un izskaust NNN zveju.

2.5. Priekšlikumā noteikumu darbības jomā iekļauti arī tādi jautājumi kā tiešo atļauju piešķiršana gadījumos, ja nav ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma ar attiecīgo trešo valsti, atļauju izdošana un ziņošana attiecībā uz zvejas kuģu atbalsta kuģiem, karoga maiņas kontrole, neizmanto to zvejas iespēju pārdale un nepieciešamība izstrādāt tiesisko regulējumu, kas ļautu Eiropas Savienībai efektīvāk uzraudzīt Savienībā fraktētu zvejas kuģu darbības saskaņā ar noteikumiem, ko pieņēmusi kompetentā reģionālā zvejniecības pārvaldības organizācija.

2.6. Priekšlikumā ietverti arī daudzi citi jautājumi, piemēram, elektroniskā datu apmaiņa starp dalībvalstīm un Komisiju, Eiropas Savienības zvejas atļauju elektroniskā reģistra izveide, noteikumi trešo valstu kuģiem, kuri zvejo Eiropas Savienības ūdeņos, tostarp noteikumu par nozvejas datiem atbilstība noteikumiem, ko piemēro Savienības zvejas kuģiem, kā arī iespēja Komisijai pieņemt deleģētos aktus un, ja nepieciešams, tūlītēji piemērojamus īstenošanas aktus.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atbalsta mērķus, ko Eiropas Komisija izvirzījusi šajā priekšlikumā, t. i., stiprināt ES spēju uzraudzīt tās floti, kas zvejo ārpus ES ūdeņiem, neatkarīgi no apstākļiem, kādos tā darbojas, ņemot vērā nepieciešamību panākt līdzsvaru starp Eiropas Savienības flotes stingrāku kontroli un valstu un ES pārvaldes iestāžu darba slodzes samazināšanu. EESK uzskata, ka pašlaik spēkā esošā regula ir jāpārskata, lai veicinātu vienkāršošanu, vairotu pārredzamību, uzlabotu pārvaldību, nodrošinātu noteikumu piemērošanas efektīvu kontroli, apstiprinātu savstarpības principu attiecībās ar trešām valstīm un saglabātu gadu tūkstošiem senu zvejas kultūru, nodrošinot tās ilgtspēju.

3.2. Vienlaikus komiteja uzskata, ka priekšlikums pašreizējā redakcijā, nenorādot uz sistēmas vienkāršošanai piemērotiem instrumentiem, varētu radīt pārmērīgu birokrātisko un administratīvo slogu, kas bez nepieciešamajiem tehniskajiem, materiālajiem un cilvēkresursiem apgrūtinātu iecerēto vienkāršošanas procesu. Ir jāievieš tāda licenču izsniegšanas procedūra, kas būtu efektīva un nodrošinātu to likumību, bet vienlaikus būtu vienkārša un ātra. Pretējā gadījumā tas nopietni ietekmētu ES operatorus, kuriem nāktos saskarties ar novēlotas licenču izsniegšanas radītajām sekām un tādējādi zaudētu zvejas dienas un tiktu negatīvi ietekmēti sociāli ekonomiskā ziņā.

3.3. EESK ir informēta par personāla trūkumu par šīm lietām atbildīgajā Eiropas Komisijas Jūrlietu un zivsaimniecības ģenerāldirektorāta nodaļā un dalībvalstu uzraudzības iestādēs. Tādēļ komiteja prasa piešķirt pietiekamus cilvēkresursus un budžeta līdzekļus, lai tās varētu pienācīgi veikt savu darbu.

3.4. EESK vēlreiz uzsver Eiropas Komisijas nozīmīgo lomu visā minētajā procesā un atbalsta to, ka atbildība par zvejas atļauju apstrādi tiek uzlikta dalībvalstīm, ļaujot Eiropas Komisijai pārbaudīt atļauju derīgumu, pamatojoties uz atbilstības kritērijiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK uzskata, ka 3. panta f) punktā minētās “novērotāju programmas” definēšanā būtu jāietver ne tikai reģionālas zvejniecības pārvaldības organizācijas (RZPO) pārziņā esoša shēma, bet arī dalībvalstu shēmas, turklāt ne tikai, lai pārbaudītu, vai kuģis ievēro noteikumus, bet arī datu vākšanas nolūkā.

4.2. Priekšlikuma 5. panta 1. punkta d) apakšpunktā ir noteikts, ka karoga dalībvalsts drīkst izdot zvejas atļauju tikai tad, ja operatoram un zvejas kuģim 12 mēnešu laikā pirms zvejas atļaujas pieteikuma iesniegšanas nav piemērotas sankcijas par smagu pārkāpumu. EESK uzskata, ka šis atbilstības kritērijs būtu jāsvīturo, lai izvairītos no nesamērīgas un diskriminējošas dubultas sodīšanas. EESK uzskata, ka Kontroles regulā Nr. 1224/2009 un NNN zvejas regulā Nr. 1005/2008 jau ir paredzēta procedūra un sankcijas par smagiem pārkāpumiem ES ūdeņos un ārpus tiem.

4.3. 7. panta 5. punktā ir noteikts, ka pēc Komisijas pieprasījuma karoga dalībvalsts atsaka, aptur vai anulē atļauju gadījumos, kad tam ir “īpaši svarīgi politiski iemesli (..)”. EESK uzskata, ka šis formulējums ir pārāk neskaidrs un var radīt operatoriem juridiskas nenoteiktības situācijas atkarībā no tā, ko Eiropas Komisija katrā konkrētajā gadījumā uzskata par “īpaši svarīgiem politiskiem iemesliem”. Šajā pantā būtu jāprecizē, ka pēc Komisijas pieprasījuma atļauju var atteikt, apturēt vai anulēt gadījumos, kad Komisija uzskata, ka pastāv nopietns iespējama pārkāpuma risks.

4.4. Priekšlikuma 8. pantā ir noteikts, ka Savienības zvejas kuģis zvejas darbības trešās valsts ūdeņos drīkst veikt tikai tad, ja šī valsts ir RZPO līgumslēdzēja puse vai sadarbības partnere, kas nav līgumslēdzēja puse. EESK vērs uzmanību Gvinejas-Bisavas piemēram. Tā ir valsts, ar kuru ES ir noslēgusi ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu, bet Starptautiskajā Atlantijas tunzivju saglabāšanas komisijā (ICCAT) tā nav ne līgumslēdzēja puse, ne sadarbības partnere, kas nav līgumslēdzēja puse. Tādēļ komiteja uzskata, ka Eiropas Savienībai nevajadzētu iejaukties jautājumos, kas skar trešo valstu suverenitāti. Turklāt šāda prasība radītu neizdevīgus konkurences apstākļus ES flotei salīdzinājumā ar trešo valstu flotēm, kurām nav jāatbilst šai prasībai. Jebkurā gadījumā EESK mudina Eiropas Komisiju turpināt darbu, īstenojot zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu, lai Gvineja piedalītos ICCAT darbā, ar mērķi nodrošināt resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

4.5. Attiecībā uz 12. panta 3. un 4. punktu EESK pauž bažas, ka Eiropas Komisija varētu palēnināt zvejas atļauju izsniegšanas procedūru.

4.6. Saistībā ar 13. un 14. pantu, kas attiecas uz neizmantoto zvejas iespēju pārdali ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu ietvaros, komiteja aicina Eiropas Komisiju šo pārdali īstenot tā, lai tiktu nodrošināta iekšēja saskaņotība zvejas iespēju pārdalē gan ES ūdeņos, gan atbilstīgi divpusējiem zvejas nolīgumiem ar trešām valstīm, piemēram, Norvēģiju.

4.7. 18. panta c) apakšpunktā noteikts, ka karoga dalībvalsts drīkst izdot zvejas atļauju tikai tad, ja operators ir iesniedzis plānoto zvejas darbību ilgtspējas pierādījumus, kas pamatojas uz zinātnisku novērtējumu, ko sniegsusi trešā valsts un/vai RZPO, un minētā novērtējuma pārbaudi, ko karoga dalībvalsts veikusi, pamatojoties uz valsts zinātniskā institūta novērtējumu. Komiteja uzskata, ka pēdējā iepriekš minētā pārbaude, ko veic dalībvalsts, būtu jāsvīturo.

4.8. Priekšlikuma 19. panta 2. punktā ir noteikts, ka Eiropas Komisija piecpadsmit dienu laikā izskata dalībvalstu iesniegtos dokumentus, un, ja ar kādu zvejas kuģi (kuģi vai aprīkojumu) ir problēma, – tai ir divi mēneši, lai iebilstu pret atļaujas piešķiršanu. Šā noteikuma piemērošana varētu radīt ievērojamu kavēšanos tiešo zvejas atļauju piešķiršanā.

4.9. Priekšlikuma 27. pantā ir noteikts, ka karoga dalībvalsts vismaz piecpadsmit dienas pirms atklātā jūrā plānoto zvejas darbību sākuma paziņo Komisijai par zvejas atļauju. Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK uzskata, ka piecpadsmit dienu termiņš būtu jāatceļ un jānosaka, ka Komisija ir jāinformē “pirms” darbību uzsākšanas.

4.10. EESK uzskata par lietderīgu, ka visa informācijas apmaiņa starp Komisiju un dalībvalstīm, kā arī trešām valstīm notiek elektroniski. Komiteja arī uzskata, ka ir jāizveido zvejas atļauju elektroniskais reģistrs.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

PIELIKUMS

Specializētās nodaļas atzinuma teksta daļas, kas mainītas par labu pilnsapulcē pieņemtajiem grozījumiem, bet par kurām ir nobalsots vismaz ar vienu ceturtdaļu nodoto balsu (Reglamenta 54. panta 4. punkts):

4.2. punkts

Priekšlikuma 5. panta 1. punkta d) apakšpunktā ir noteikts, ka karoga dalībvalsts drīkst izdot zvejas atļauju tikai tad, ja operatoram un zvejas kuģim 12 mēnešu laikā pirms zvejas atļaujas pieteikuma iesniegšanas nav piemērotas sankcijas par smagu pārkāpumu. EESK uzskata, ka ir nepieciešams atbilstīgi sodīt operatoru, kas ir izdarījis smagu pārkāpumu; zvejas atļaujas neizdošana nav dubulta sodīšana, bet gan atbilstības kritērija piemērošana. Komiteja arī uzskata, ka attiecīgā gadījumā šis pasākums būtu jāpiemēro tikai pēc galīgiem spriedumiem.

Pamatojums

Tas var radīt **dubultu sodīšanu**, kas būtu **nesamērīga**, jo operators un kuģa kapteinis tiktu pakļauti ne tikai sankcijām, kas paredzētas Padomes 2009. gada 20. novembra Regulas (EK) Nr. 1224/2009, ar ko izveido Kopienas kontroles sistēmu, lai nodrošinātu atbilstību kopējās zivsaimniecības politikas noteikumiem, 90.–92. pantā, un Padomes 2008. gada 29. septembra Regulas (EK) Nr. 1005/2008, ar ko izveido Kopienas sistēmu, lai aizkavētu, novērstu un izskaustu nelegālu, neregistrētu un neregulētu zveju, 42.–47. pantā, bet arī sankcijai par neatbilstību, kas liedz saņemt zvejas atļauju.

Minētajos pantos operatoriem, kas izdarījuši smagus pārkāpumus, jau paredzētas stingras sankcijas – no finansiālām sankcijām (kuru apmērs vismaz piecas reizes pārsniedz to zvejas produktu vērtību, kas iegūti, izdarot smagu pārkāpumu) līdz šādām papildu sankcijām:

- 1) pārkāpumā iesaistītā kuģa sekvestrācija;
- 2) īslaicīga kuģa lietošanas aizliegšana;
- 3) aizliegto zvejas rīku, nozveju un produktu konfiscēšana;
- 4) zvejas atļaujas apturēšana vai anulēšana;
- 5) zvejas tiesību ierobežošana vai anulēšana;
- 6) tiesību iegūt jaunas zvejas tiesības atcelšana uz laiku vai pastāvīgi;
- 7) īslaicīgs vai pastāvīgs aizliegums saņemt valsts atbalstu un subsīdijas;
- 8) atzīta uzņēmēja statusa, kas piešķirts saskaņā ar 16. panta 3. punktu, apturēšana vai anulēšana.

Regulas Nr. 1224/2009 92. pantā ir noteikta punktu sistēma smagiem pārkāpumiem. Ja kopējais punktu skaits sasniedz vai pārsniedz noteiktu skaitu, zvejas licenci automātiski aptur vismaz uz diviem mēnešiem. Šis laikposms ir četri mēneši, ja zvejas licenci aptur otrreiz, astoņi mēneši, ja zvejas licenci aptur trešo reizi, un viens gads, ja zvejas licenci aptur ceturto reizi, jo licences turētājam ir piešķirts noteikts soda punktu skaits. Ja licences turētājam piekto reizi ir piemērots noteikts punktu skaits, zvejas licenci anulē.

Mēs arī uzskatām, ka tiek pārkāpts **nediskriminācijas princips**, jo par vieniem un tiem pašiem pārkāpumiem ES ūdeņos un ārpus tiem ir paredzētas atšķirīgas sankcijas. Par vieniem un tiem pašiem pārkāpumiem, zvejojot ārpus ES ūdeņiem, tiktu piemērota papildu sankcija, piemēram, uz 12 mēnešiem noteikta neatbilstība zvejas atļaujas saņemšanai. Tādējādi tiktu piemēroti atšķirīgi standarti līdzīgu pārkāpumu gadījumā.

Balsojuma rezultāts:

Par 92

Pret 50

Atturas 23

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par dzīvsudrabu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1102/2008”

(COM(2016) 39 final – 2016/023 (COD))

(2016/C 303/17)

Ziņotājs: Vladimír NOVOTNÝ

Eiropas Parlaments 2016. gada 4. februārī un Padome 2016. gada 18. februārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. panta 1. punktu, 207. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par dzīvsudrabu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1102/2008”

(COM(2016) 39 final – 2016/023 (COD)).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 11. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (25. maija sēdē), ar 153 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komiteja bez iebildumiem iesaka pieņemt priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par dzīvsudrabu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1102/2008, kas būtu **pirmais solis virzībā uz Minamatas konvencijas par dzīvsudrabu ratifikāciju** Eiropas Savienībā kopumā un katrā atsevišķā dalībvalstī.

1.2. Ar dzīvsudraba emisijām saistītajai pasaules mēroga problēmai nepieciešams globāls risinājums, un Minamatas konvencija tādu piedāvā. ES kopā ar Japānu ir bijis galvenais virzītājspēks centienos samazināt dzīvsudraba slogu uz vidi (un iedzīvotājiem), taču jāapzinās, ka dzīvsudrabs un tā savienojumi kļūs par pastāvīgu vides elementu.

1.3. Komiteja konstatē, ka ilgstošā ES rīcība saistībā ar dzīvsudraba jautājumu globālā līmenī un it īpaši pašā Savienībā ir ļāvusi Eiropas Savienībā kopš 1990. gada samazināt antropogēnās dzīvsudraba emisijas par 75 %, un spēkā esošie tiesību akti nodrošina to turpmāku pakāpenisku samazināšanu.

1.4. EESK iesaka turpmāko ES rīcību saskaņot ar ratificēto Minamatas konvenciju, kad konvencija būs stājusies spēkā. Komiteja ir pārliecināta, ka tiesiskais regulējums, kas attiecas galvenokārt uz emisijām, kā arī ražošanas procesiem un produktiem, ir pietiekams, lai izpildītu ar konvenciju uzņemtas saistības, neapdraudot ES konkurētspēju kopumā.

1.5. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi jautājumam par dzīvsudrabu un tā alternatīvām ražošanas procesos un produktos vēltīt pienācīgu ES zinātnes un pētniecības spēju daļu.

1.6. Komiteja arī iesaka, lai kompetentās ES iestādes kopā ar konvenciju parakstījušām dalībvalstīm piedalās drīzumā gaidāmajā pirmajā konvencijas pušu konferencē par dzīvsudrabu (COP 1) un iepazīstina ar jaunām zināšanām, kuras ļaus vēl vairāk samazināt dzīvsudraba antropogēnās emisijas un tā izmantošanu produktos un ražošanā.

2. Ievads

2.1. Dzīvsudrabs ir dabīgs Zemes sastāva elements, tā vidējā koncentrācija zemes garozā ir aptuveni 0,05 mg/kg, taču šis rādītājs dažādās vietās var būtiski atšķirties. Ļoti neliela dzīvsudraba koncentrācija ir vērojama arī visā biosfērā. Dzīvsudrabu absorbē augi, un ar to ir izskaidrojama tā klātbūtne kurināmajā, piemēram, oglēs, naftā un dabasgāzē, kā arī biodegvielā. Attiecībā uz dzīvsudraba emisijām biomasas dedzināšana praktiski neatšķiras no ogļu dedzināšanas. Dzīvsudrabs un tā emisiju problemātika sīkāk aprakstīti ANO Vides programmas (UNEP) dokumentos ⁽¹⁾.

2.2. Pēc emisijas dzīvsudrabs pastāvīgi saglabājas vidē, dažādās formās cirkulējot starp gaisu, ūdeni, nogulām, augsni un dzīvjiem organismiem. Dzīvsudraba forma var mainīties (galvenokārt mikrobu metabolisma rezultātā), tam kļūstot par metildzīvsudrabu, kurš spēj uzkrāties organismos un it īpaši ūdeņos sastopamajās barības ķēdēs (zivīs un jūras zīdītājos). Dzīvsudraba un citu smago metālu bioakumulācija un to ievērojamais potenciāls tikt pārnestiem lielos attālumos atmosfērā ir iemesls, kāpēc tos uzskata par pasaules vides apdraudējumu.

2.3. Dažās pasaules daļās, it īpaši ārpus ES, liels skaits cilvēku ir pakļauts tādi dzīvsudraba ietekmei, kas būtiski pārsniedz nekaitīgu līmeni. Vislabākās aplēses liecina, ka cilvēka darbības dēļ atmosfērā nonākušo dzīvsudraba emisiju apjoms pasaulē sasniedz 1 960 tonnu gadā un Eiropas Savienībā – 87,5 tonnas gadā (4,5 % no kopējā apjoma). Tiešās emisijas ūdenī pasaulē sasniedz 900 tonnu gadā, un aptuveni tikpat liels ir dabīgo emisiju (iežu erozija un vulkāniskā aktivitāte) apjoms. Antropogēno dzīvsudraba emisiju pārskats atrodams 1. pielikumā.

2.4. Neraugoties uz dzīvsudraba kopējā patēriņa samazināšanos (pieprasījums pasaulē ir mazāks par pusi no 1980. gada līmeņa) un zemām cenām, vairākās valstīs visā pasaulē joprojām notiek dzīvsudraba ieguve. Lielākie ražotāji ir Ķīna un Kazahstāna. Eiropā dzīvsudraba primārā ražošana tika pārtraukta jau 2003. gadā, taču dzīvsudrabs kā blakusprodukts tiek izdalīts citos minerālu izejvielu ieguves un apstrādes procesos. Šo dzīvsudrabu klasificē kā atkritumus, un ar to rīkojas saskaņā ar tiesību aktiem par atkritumiem.

2.5. Liels dzīvsudraba daudzums hlora-sārmu ražotņu pārveides vai slēgšanas dēļ pasaules tirgū nonāk no tām valstīm, kurās atšķirībā no ES dzīvsudraba tirdzniecība vēl nav aizliegta.

2.6. Emisijas no ogļu sadedzināšanas un degšanas procesiem, tostarp tērauda ieguves un krāsaino metālu ražošanas, ir galvenais avots dzīvsudraba savienojumu antropogēnajām emisijām un it īpaši imisijām punktveida emisiju avotu apkārtņē Eiropas Savienībā. Izskatot dažādas iespējas, tiek apsvērta gan dzīvsudraba uztveršana kopā ar citiem elementiem gāzveida emisiju attīrīšanas procesā, gan arī tikai dzīvsudrabam paredzēti uztveršanas procesi tur, kur šie selektīvie procesi ir lietderīgi.

2.7. Vēl viens nozīmīgs it īpaši elementārā dzīvsudraba antropogēnu emisiju avots ir saistīts ar izmantošana zobārstniecības amalgamā. Šķiet, ka šajā jomā emisijas (īpaši ūdeni) uzraudzīt ir daudz vieglāk un ka attīstītajās valstīs tiek plaši izmantotas šajā nolūkā pieejamās tehnoloģijas.

2.8. Komiteja jau iepriekšējos atzinumos ir paudusi pilsoniskās sabiedrības nostāju pret dzīvsudraba un tā savienojumu kaitīgajām emisijām, un šis atzinums ir minēto atzinumu ⁽²⁾ pašsaprotams turpinājums.

⁽¹⁾ UNEP, (2013). *Global Mercury Assessment 2013: Sources, Emissions, Releases and Environmental Transport*. UNEP Chemicals Branch, Ženēva, Šveice.

⁽²⁾ OV C 318, 23.12.2006., 115. lpp.
OV C 168, 20.7.2007., 44. lpp.
OV C 132, 3.5.2011., 78. lpp.

3. Komisijas dokuments

3.1. Savienība un 26 no tās dalībvalstīm ir parakstījušas jaunu starptautisko konvenciju par dzīvsudrabu. Tā sauktā Minamatas konvencija globālā līmenī regulē visu dzīvsudraba dzīves ciklu no dzīvsudraba primārās ieguves līdz tā atkritumu apsaimniekošanai. Tās mērķis ir aizsargāt cilvēku veselību un vidi no dzīvsudraba un tā savienojumu antropogēnajām emisijām gaisā, ūdenī un augsnē. Eiropas Savienība un lielākā daļa dalībvalstu ir parakstījušas jauno starptautisko konvenciju par dzīvsudrabu, kuru parakstījušas jau 128 valstis un ratificējušas 25 valstis ⁽³⁾.

3.2. Savienības *acquis* detalizētā izvērtēšanā atklājās nedaudzas regulatīvās nepilnības, kas jānovērš, lai nodrošinātu Savienības tiesību aktu pilnīgu saskanību ar konvenciju ⁽⁴⁾. Komisijas priekšlikuma mērķis ir novērst šīs nepilnības, kas skar šādas jomas:

- dzīvsudraba imports,
- dzīvsudraba saturošu konkrētu produktu eksports,
- dzīvsudraba izmantošana konkrētos ražošanas procesos,
- jauni dzīvsudraba lietojumi produktos un ražošanas procesos,
- dzīvsudraba izmantošana nerūpnieciskā un mazapjoma zelta ieguvē un
- dzīvsudraba izmantošana zobārstniecības amalgamā.

3.3. Tiesiskās skaidrības labad saistības, kas izriet no konvencijas, bet vēl nav transponētas ES tiesību aktos, vajadzētu apkopot vienā tiesību aktā.

3.4. Jāstiprina tiesiskā skaidrība un saskaņotība, tāpēc ar izskatāmo priekšlikumu vajadzētu atcelt un aizstāt Regulu (EK) Nr. 1102/2008, tajā pašā laikā vajadzības gadījumā pārņemot tajā noteiktās būtiskās saistības.

3.5. Šīs iniciatīvas mērķi ir saskanīgi arī ar stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem – gudru, ilgtspējīgu un integrējošu izaugsmi. Šis priekšlikums palīdzēs pasaules mērogā iedibināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus rūpnieciskajiem procesiem, kuros izmanto vai bez nolūka emitē dzīvsudrabu un dzīvsudraba savienojumus, un dzīvsudraba saturošu produktu ražošanai un tirdzniecībai; tādējādi tas sekmēs Savienības rūpniecības konkurētspēju.

3.6. Turklāt ar priekšlikumu iecerēts arī pēc iespējas vienkāršot un precizēt *acquis*, lai to varētu īstenot labāk un efektīvāk.

3.7. Ietekmes novērtējumā secināts, ka Minamatas konvencijas ratificēšana un īstenošana ES sniegs ievērojamus ieguvumus vides un cilvēka veselības ziņā, lielā mērā tāpēc, ka sagaidāma dzīvsudraba emisiju samazināšanās citviet pasaulē.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Komiteja atbalsta Eiropas Parlamenta un Padomes izskatāmā regulas priekšlikuma pieņemšanu, jo tas vainago gadiem ilgus centienus izveidot atbildīgu tiesisko vidi, kas ļauj ilgtspējīgi pasaules mērogā un ilgtermiņā ierobežot dzīvsudraba un tā savienojumu kaitīgo ietekmi. Komiteja atzīmē, ka regulas priekšlikums pilnībā atbilst pamatmērķim aizsargāt veselību un vidi no dzīvsudraba kaitīgās ietekmes.

⁽³⁾ <http://mercuryconvention.org/Convention/tabid/3426/Default.aspx>

⁽⁴⁾ Komisijas dienestu darba dokuments, ietekmes novērtējums, kas pievienots priekšlikumam Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par dzīvsudrabu un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 1102/2008 un priekšlikumam Padomes lēmumam par to, lai noslēgtu Minamatas konvenciju par dzīvsudrabu, SWD [2016] 17 final.

4.2. Komiteja ļoti atzinīgi vērtē gan ES iestāžu, gan arī konkrētu dalībvalstu ieguldījumu Minamatas konvencijas izstrādē, apspriešanā un ratifikācijā.

4.3. Komiteja augstu vērtē arī to, ka visa procesa laikā – gan tagad, gan agrāk – ir ievērots fundamentālais subsidiaritātes princips un proporcionalitātes princips, vienlaikus neierobežojot ES līmenī un pasaules mērogā pieņemto juridisko instrumentu efektivitāti.

4.4. Komiteja ir pārliecināta, ka Eiropas ieguldītās pūles palīdzēs nodrošināt Minamatas konvencijas ātru ratifikāciju līdz 2016. gada beigām un pienācīgi ierobežot cilvēku veselības un vides apdraudējumu, ko rada dzīvsudraba antropogēnās emisijas un tā izmantošana visā pasaulē. Komiteja arī vēlreiz pauž pārliecību, ka Eiropas Parlamenta un Padomes regulai nevajadzētu un pārsniegt un ka tā nepārsniegs Minamatas konvencijas prasības.

5. Īpašas piezīmes

5.1. EESK atzinīgi vērtē arī to, ka regulā ir iekļauti rezultāti, kas iegūti konsultācijās ar ieinteresētajiem dalībniekiem Eiropas Savienībā, kā arī ANO Vides programmas (UNEP) paspārnē rīkoto ekspertu forumu diskusijās par Minamatas konvenciju. Komiteja apsveic Komisiju ar sekmīgi pabeigtu ļoti sarežģīto un apjomīgo analītisko darbu, kas novedis pie regulas priekšlikuma izstrādes.

5.2. Komiteja piekrīt Komisijai, ka jebkādi tirdzniecības ierobežojumi, kas būtu stingrāki par konvencijas prasībām, citiem vārdiem, beznosacījumu aizliegums dzīvsudraba importam, nebūtu pamatoti, jo Savienības rūpniecībai tie radītu augstākas izmaksas un nedotu nekādus nozīmīgus ieguvumus videi.

5.3. Komiteja piekrīt arī Komisijas regulas priekšlikumā paustajam viedoklim, ka nebūtu pamatoti arī atsevišķu dzīvsudraba saturošu produktu eksporta ierobežojumi, jo dzīvsudraba ielaide un nonākšana apkārtējā vidē praktiski nemainītos, bet šāda aizlieguma iespaidā varētu palielināties dzīvsudraba emisijas trešās valstīs.

5.4. Komiteja (saskaņā ar konsultāciju secinājumiem un pētījumu rezultātiem) bez iebildēm piekrīt, ka dzīvsudraba izmantošanas ierobežošanai konkrētos ražošanas procesos un jaunos ražošanas procesos jābūt samērīgai ar saistītajiem riskiem, un uzskata, ka tam jābūt ilgstošam procesam tehnoloģijas attīstības gaitā.

5.5. Tomēr komiteja piekrīt Minamatas konvencijas noteikumiem, kuros paredzēts, ka pusēm jāveic pasākumi, lai novērstu tādu jaunu ražošanas procesu attīstību, kuros izmanto dzīvsudraba, un jaunu dzīvsudraba saturošu produktu ražošanu un laišanu tirgū.

5.6. Komiteja norāda, ka, piemērojot Direktīvu 2001/80/EK par ierobežojumiem attiecībā uz dažu piesārņojošo vielu emisiju gaisā no lielām sadedzināšanas iekārtām, ir ievērojami samazinājušās dzīvsudraba emisijas enerģētikas nozarē – sektorā, kurš atmosfēras nokrišņu rezultātā veido vislielāko antropogēno emisiju daudzumu un dzīvsudraba emisijas augsnē un ūdenī, – un ka šī tendence turpinās. Kopš 1990. gada dzīvsudraba antropogēnās emisijas ES ir samazinājušās par vairāk nekā 75 %⁽⁵⁾, un Direktīvas 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām pilnīga īstenošana ievērojami veicinās dzīvsudraba emisiju turpmāku samazināšanu. EESK tāpat kā Komisija uzskata, ka šobrīd nav nepieciešamības grozīt vai papildināt Rūpniecisko emisiju direktīvas prasības īpaši attiecībā uz dzīvsudraba emisijām.

⁽⁵⁾ Avots: EEZ, *Trends in Emissions of Heavy Metals* http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/daviz/emission-trends-of-heavy-metals-3#tab-chart_3

5.7. EESK atbalsta ierosināto pieeju ierobežot dzīvsudraba emisijas no rūpnieciskiem procesiem, pamatojoties uz labāko pieejamo tehnisko paņēmieni (LPTP) koncepciju un to atsaucis dokumentiem (BREF).

5.8. EESK uzsver, ka ir vajadzīgi leģislatīvi pasākumi attiecībā uz dzīvsudraba, kas ir izņemts no rūpnieciskajiem procesiem, pastāvīgu un drošu uzglabāšanu piemērotās ģeoloģiskās struktūrās, piemēram, pamestās sāls raktuvēs. EESK mudina Komisiju steidzami noteikt glabātavu ierīkošanas kritērijus un prasības ar dzīvsudrabu piesārņotu atkritumu uzglabāšanai.

5.9. Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas līdzsvaroto pieeju jautājumam par zobārstniecības amalgamas izmantošanu, pamatojoties uz jaunākajām pieejamām zinātniskajām atziņām. Komiteja uzskata, ka zobārstniecības aprūpes iestāžu iekārtām izvirzītās prasības, proti, pienākums uzstādīt dzīvsudraba separatorus un ierobežojums izmantot tikai kapsulēto zobārstniecības amalgamu, ir pietiekamas, lai efektīvi ierobežotu dzīvsudraba nonākšanu vidē un aizsargātu cilvēku veselību ⁽⁶⁾. EESK vienlaikus vērs uzmanību uz pilnībā vēl neizprastiem un nekonkretizētiem iespējamiem riskiem, kas saistīti ar jauniem zobārstniecības materiāliem, ar ko paredzēts aizstāt amalgamas izmantošanu.

5.10. EESK vienlaikus vērs uzmanību uz augošajām izmaksām par pakalpojumiem, kurus atmaksā no publiskā veselības aprūpes budžeta, un uz iespējamo ar veselību saistītu un sociālo ietekmi uz dažām pacientu grupām, ja attiecīgās izmaksas tiek pārnestas uz tām.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽⁶⁾ Veselības un vides apdraudējuma zinātniskā komiteja (SCHER): *Opinion on the environmental risks and indirect health effects of mercury from dental amalgam* (aktualizēts 2014. gadā)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam par 470–790 MHz frekvenču joslas izmantošanu Savienībā”

(COM(2016) 43 final – 2016/0027 (COD))

(2016/C 303/18)

Ziņotājs: Raymond HENCKS

Padome 2016. gada 16. februārī un Eiropas Parlaments 2016. gada ... saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam par 470–790 MHz frekvenču joslas izmantošanu Savienībā”

(COM(2016) 43 final – 2016/0027 (COD)).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 3. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 26. maija sēdē), ar 167 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par no jauna pieejamas jaudas koordinētu atbrīvošanu ar konkrētu grafiku 694–790 MHz frekvenču joslā (tā saucamajā “700 MHz joslā”), kuru varēs izmantot mobilo sakaru operatori, lai nodrošinātu bezvadu platjoslas pakalpojumus moderno 4. paaudzes un nākotnes 5. paaudzes tehnoloģiju ietvaros un vienlaikus mazinātu ģeogrāfisko digitālo plaisu, pateicoties labākam zonu pārklājumam un lielākam datu pārraides ātrumam.

1.2. Tomēr komiteja pauž bažas, vai 700 MHz joslā izmantoto jauno tehnoloģiju cena, kā arī jaunās jaudas pārdošanas cena izsolēs neradīs patērētājiem papildu slogu, kuru arvien lielāka iedzīvotāju daļa un arī daži mazie uzņēmumi vairs nevar atļauties, un tas nozīmē, ka daudziem neaizsargātiem cilvēkiem var nebūt finanšu līdzekļu, lai piedalītos jaunajā digitālajā dinamikā. Tādēļ, lai nepieļautu turpmāku ekonomisko atšķirību saasināšanos, EESK aicina dalībvalstis ieviest kompensēšanas shēmu, ņemot vērā ES noteikumus par valsts atbalstu.

1.3. 700 MHz joslas radiofrekvenču izplatības fizikālās īpašības droši vien atjaunos debates par iespējamo ietekmi, ko varētu radīt elektromagnētiskā lauka iedarbība uz veselību. EESK atkārtoti aicina ⁽¹⁾ Komisiju turpināt darbu šajā jomā, ņemot vērā piesardzības principu, it īpaši tādēļ, ka ir vajadzīgi turpmāki plašāki pētījumi.

1.4. EESK aicina dalībvalstis 700 MHz joslas izmantošanas tiesību piešķiršanā bezvadu platjoslas elektronisko sakaru pakalpojumiem raudzīties, lai dažādiem sabiedriskā transporta tīkliem būtu piekļuve kanāliem, kas nepieciešami atbilstīga pārklājuma nodrošināšanai.

⁽¹⁾ OV C 242, 23.7.2015., 31. lpp.

1.5. Visbeidzot, tā kā dažas dalībvalstis jau tagad ir piešķirušas jauno frekvences jaudu, izmantojot pārdošanu izsolē, un sākušas valsts procedūru attiecībā uz šīs jaudas izmantošanu, EESK aicina Komisiju rūpīgi uzraudzīt situācijas attīstību un rīkoties saskaņā ar savu kompetenci šajā jomā, ja rodas kaut mazākais vienotā tirgus sadrumstalošanas risks.

2. Ievads/vispārīga informācija

2.1. Pēc analogās televīzijas atslēgšanas un pārejas uz virszemes ciparu televīziju, kuras tehnoloģijām ir daudz mazāks radiofrekvenču spektrs nekā analogajai tehnoloģijai, ir radušies ievērojami joslas platuma ietaupījumi (aptuveni 18 % no kopējiem resursiem), kas izriet no mobilo sakaru digitālās dividendes iepriekšējās atbrīvošanas 800 MHz joslā.

2.2. Spektrs, ko patlaban izmanto virszemes televīzija, atrodas tā dēvētās UHF joslas (470–862 MHz) zemajās frekvencēs, kurām ir stabilākas radiofrekvenču izplatības fizikālās īpašības (mazāks vājinājums nekā augstāku frekvenču gadījumā).

2.3. Šīs frekvences atšķiras ar signāla apraidi lielākā attālumā un labāku iespēšanās spēju, kas ir jo īpaši piemērota lauku apgabalu pārklājumam un pārraidei ēkās. Zemo frekvenču atbrīvošana, kas ir ļoti vērtīga divvirzienu mobilai platjoslai, ir izdevīga arī tīkla būvniecības izmaksu (jo ir vajadzīgs mazāks emitentu vai raidīšanas staciju skaits) un publisko finanšu ziņā, ņemot vērā šo frekvenču izmantošanas tiesību pārdošanu operatoriem saskaņā ar sīki izstrādātiem noteikumiem, kurus nosaka telekomunikāciju regulatīvās iestādes. Tāpēc šīs frekvences dažkārt dēvē par “zelta frekvencēm”. Mobilo sakaru un audiovizuālo pakalpojumu operatori cīnās par to, lai publiskās iestādes tiem piešķirtu minētas frekvences.

2.4. Pašlaik 470–790 MHz joslu izmanto audiovizuālo mediju pakalpojumu apraidei, tostarp virszemes ciparu televīzijai, kā arī programmu un īpašo pasākumu veidošanai (PMSE iekārtas, piemēram, bezvadu mikrofoni un austiņas, kuras izmanto izrādēs un režisora rīkojumu nosūtīšanai televīzijas studijās). Pašlaik jaunākajai mobilo sakaru tehnoloģiju paaudzei tiek izmantotas 800 MHz, 900 MHz, 1 800 MHz un 2 600 MHz joslas frekvences.

2.5. Pasaules radiosakaru konference 2012. gadā nolēma piešķirt mobilajiem platjoslas pakalpojumiem lielu daļu frekvenču, kas 470–790 MHz (tā sauktajā 700 MHz) joslā tika atbrīvotas Eiropā un Āfrikā.

2.6. Šis piešķirums mobilo sakaru pakalpojumiem 700 MHz joslā, kas sniedz papildu platjoslas jaudu, pilnībā atbilst ES radiofrekvenču spektra daudzgadu politikas programmas (RSPP) mērķim, ar kuru saskaņā privātpersonām līdz 2020. gadam ir jābūt pieejamai platjoslai ar ātrumu vismaz 30 Mb/s.

2.7. Saskaņā ar Komisijas aplēsēm jaunais frekvenču sadalījums saistās ar izmaksām televīzijas operatoriem, kuras rada pāreja no ciparu televīzijas apraides standarta MPEG-2 uz MPEG-4 (no 600 līdz 890 miljoniem euro) un/vai uz HEVC (no 450 līdz 660 miljoniem euro), kā arī patērētājiem (papildus no 40 līdz 100 euro uz vienu mājsaimniecību) sakarā ar jaunu dekodēru vai adapteru iegādi.

3. Lēmuma priekšlikuma saturs

3.1. Izskatāmā priekšlikuma mērķis ir izmantot iespēju saistībā ar jaudas atbrīvošanu 700 MHz frekvenču joslā, lai gandrīz pilnībā harmonizētu šo joslu pasaules līmenī, jo īpaši, koordinēti sadalot un licencējot minēto frekvenci ES līmenī. Lai to panāktu, vajag:

— harmonizēt tehniskos nosacījumus bezvadu platjoslas elektronisko sakaru pakalpojumiem, pamatojoties uz tehnoloģiju un pakalpojumu neitralitātes principu,

- dalībvalstīm līdz 2017. gada beigām jāpieņem un visā Savienībā jāizziņo savs valsts ceļvedis par 700 MHz frekvenču joslas pārdali, vienlaikus noslēdzot nepieciešamos frekvenču koordinēšanas pārrobežu nolīgumus,
- noteikt vienotu termiņu (līdz 2020. gada vidum), kad 700 MHz frekvenču joslas jaudai jābūt pieejamai,
- uzlikt dalībvalstīm pienākumu padarīt tiesības izmantot joslu tirgojamas līdz 2022. gada jūnijam.

3.2. Attiecībā uz frekvenču joslām zem 700 MHz, vajag:

- nodrošināt 470–694 MHz frekvenču joslas vai tās daļu pieejamību audiovizuālo mediju pakalpojumu sniegšanai ar zemes sistēmām masu auditorijai, ieskaitot bezmaksas televīziju, un izmantošanai bezvadu PMSE iekārtām, pamatojoties uz valsts apraides vajadzībām,
- līdz 2025. gadam pārskatīt joslas zem 700 MHz izmantošanu, ņemot vērā Pasaules radiosakaru konferences rezultātus, kuru 2023. gadā organizēs Starptautiskā Telesakaru savienība (ITU).

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK atzinīgi vērtē 700 MHz joslā atbrīvotās jaudas piešķiršanu bezvadu platjoslas sakaru nodrošināšanai, vienlaikus saglabājot pietiekamu jaudu virszemes ciparu televīzijai.

4.2. Komiteja arī atbalsta Komisijas priekšlikumu par koordinētu atbrīvošanu ar konkrētu grafiku; tas ļaus novērst haotiskas īstenošanas atkaršanos, ņemot vērā 2008. gada negatīvo pieredzi, kad bez īstenošanas grafika tika licencētas atbrīvotās frekvences 800 MHz joslā. Vienlaikus EESK ierosina, lai Komisija palīdz dalībvalstīm laikus noslēgt pārrobežu nolīgumus par frekvencēm ar kaimiņvalstīm, kas neietilpst ES, lai atvieglotu 700 MHz joslas pieejamību bezvadu platjoslas pakalpojumiem vienotajā tirgū.

4.3. Frekvences jaudas piešķiršana 700 MHz joslā ļaus mobilo sakaru operatoriem vidējā termiņā saglabāt vadošās pozīcijas mobilo sakaru tirgū, kura mērķis ir visaptveroša 4. paaudzes, bet pēc tam arī 5. paaudzes GSM sistēma, kuru pašlaik izmēģina un kura var sasniegt ātrumu no 10 līdz 50 Gb/s. Patērētājiem 5. paaudzes tehnoloģija nodrošinās lielāku platjoslas ātrumu un jaudu, kas dos iespēju izvērst lietisko internetu, tiešsaistes video, aplikācijas e-veselības jomā, hologrammas utt.

4.4. EESK ar gandarījumu atzīmē, ka nākotnes savienojamība, izmantojot 700 MHz joslu, ir īpaši piemērota, lai nodrošinātu labāku pārklājumu lauku apvidos, un tas palīdzēs mazināt ģeogrāfisko digitālo plaisu.

4.5. No otras puses, jaunais frekvenču sadalījums patērētājiem radīs izmaksas, kas noteikti būs lielākas, nekā paredzējusi Komisija (sk. 2.7. punktu), jo ne tikai izmaksas, kas gulstas uz operatoriem, sakarā ar ciparu televīzijas apraides standarta nomaiņu, bet arī cena, par kādu mobilo sakaru operatori iegādāsies jauno jaudu 700 MHz joslā, tiks pārnesta uz patērētājiem, kuriem papildus jauniem televīzijas dekoderiem/adapteriem 5. paaudzes mobilo sakaru pakalpojumu ieviešanas posmā vajadzēs iegādāties jaunus vedtālruņus.

4.6. Tādēļ cenas, kas tieši vai netieši rodas no 700 MHz frekvences jaunas pārdales, var kļūt pārāk augstas arvien lielākai iedzīvotāju daļai, kā arī dažiem maziem uzņēmumiem, kuriem turklāt bieži vien par piekļuvi digitālajai videi jāmaksā vairāk nekā "integrētiem" lietotājiem, jo šie uzņēmumi neatbilst to piedāvājumu nosacījumiem, kuri izstrādāti par labu lielajiem lietotājiem. Tāpēc daudzām neaizsargātām personām nebūs vajadzīgās autonomijas, lai īstenotu savas tiesības, kas dažkārt pieejamas tikai ar digitālajām tehnoloģijām, piemēram, dažus pabalstus vai piemaksas gados veciem cilvēkiem vai jauniešiem, kuri meklē darbu. Lai cīnītos pret turpmāku ekonomisko atšķirību padziļināšanos un nodrošinātu visuresošu digitālo savienojamību, EESK aicina dalībvalstis saskaņā ar ES noteikumiem par valsts atbalstu izstrādāt kompensāciju shēmu neaizsargātiem patērētājiem, lai visi varētu būt ieguvēji no jaunās digitālās dinamikas.

4.7. 700 MHz joslas radiofrekvenču izplatības fizikālās īpašības droši vien atjaunos debates par iespējamo ietekmi, ko varētu radīt elektromagnētiskā lauka iedarbība uz veselību. EESK atkārtoti aicina ⁽²⁾ Komisiju turpināt darbu šajā jomā, ņemot vērā piesardzības principu, it īpaši tādēļ, ka ir vajadzīgi turpmāki plašāki pētījumi.

4.8. Lēmuma priekšlikumā ir paredzēts arī dalībvalstu pienākums "apsvērt pasākumus, kas, piešķirot tiesības izmantot 700 MHz joslu bezvadu platjoslas elektronisko sakaru pakalpojumiem, nodrošinātu augstas kvalitātes pārklājumu saviem iedzīvotājiem un teritorijai". EESK uzskata, ka šajā kontekstā operatoru rīcībā ir jābūt kanāliem, ar ko nodrošināt pienācīgu mobilo platjoslas pārklājumu ne tikai lauku apvidos, bet arī dažādos sabiedriskā transporta tīklos.

4.9. Tā kā dažas dalībvalstis jau tagad ir piešķirušas frekvenču jauno jaudu, izmantojot pārdošanu izolē, un sākušas valsts procedūru attiecībā uz šīs jaudas izlietojumu, EESK aicina Komisiju rūpīgi uzraudzīt situācijas attīstību un rīkoties saskaņā ar savu kompetenci šajā jomā, ja rodas kaut mazākais vienotā tirgus sadrumstalošanas risks.

Briselē, 2016. gada 26. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽²⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES turpmākās attiecības ar ĀKK grupas valstīm”

(2016/C 303/19)

Ziņotāja: Brenda KING

Eiropas Komisija 2015. gada 15. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“ES turpmākās attiecības ar ĀKK grupas valstīm”.

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 19. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (25. maija sēdē), ar 192 balsīm par un 4 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi un secinājumi

1.1. Kotonū nolīguma termiņš beidzas 2020. gadā, un tādēļ paveras iespēja pārskatīt ĀKK un ES partnerattiecības un noteikt, kādām tām vajadzētu būt turpmāk un kādi jautājumi būtu jārisina. Lai gan Komisija un Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD) labprāt vēlētos atjaunināt attiecības, jo ĀKK valstis tiek uzskatītas par nozīmīgiem partneriem, tiek uzsvērts, ka tiks apsvērtas visas iespējas, tostarp alternatīvas nolīgumam un attiecībām ar valstu kopumu.

1.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) norāda, ka turpināt attiecības ar ĀKK valstīm kā valstu kopumu ir lēmums, kas būtu jāpieņem ĀKK valstīm.

1.3. EESK iesaka, ka Eiropas Savienībai būtu jācenšas veidot mūsdienīgas, vienlīdzīgas un efektīvas partnerattiecības ar ĀKK valstīm, neaprobežojoties tikai ar līdzekļu devēja un saņēmēja attiecībām un balstoties uz saskaņotu un integrētu ES ārpolitiku, kuras pamatā ir princips “politikas saskaņotība attīstībai”.

1.4. Šim satvaram būtu jānodrošina, ka tiek iesaistītas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, tostarp privātais sektors, kuru īpašais uzdevums būtu pārraudzīt un novērtēt šā nolīguma īstenošanas ietekmi uz līgumslēdzēju pušu ilgtspējīgu attīstību. Lai pilsoniskā sabiedrība varētu veikt šos uzdevumus, tai jāsaņem vajadzīgais tehniskais un finansiālais atbalsts.

1.5. Pašlaik spēkā esošais Kotonū nolīgums, kas ieguldījumus un ekonomikas attīstību apvieno ar politisku un uz vērtībām balstītu pieeju, jau papildina ilgtspējīgas attīstības programmu laikposmam līdz 2030. gadam (ilgtspējīgas attīstības mērķi). Nolīgumā, kas stāsies spēkā pēc Kotonū nolīguma, tomēr būtu jāņem vērā šajā atzinumā minētie ieteikumi un jāparedz arī nolīguma īstenošanas uzraudzība un novērtēšana. Komiteja pauž gatavību aktīvi piedalīties šajā procesā.

1.6. EESK iesaka uz visiem attīstības atbalsts veidiem, ko ES sniedz trešām valstīm, attiecināt vienu un to pašu tiesisko regulējumu, un šim atbalstam vajadzētu būtu pakļautam vienādi Eiropas Parlamenta veiktai demokrātiskai kontrolei, vienlaicīgi saglabājot Eiropas Attīstības fonda pozitīvos aspektus.

1.7. ES un ĀKK partnerattiecības jau nodrošina visaptverošu satvaru globālo problēmu (piemēram, klimata pārmaiņas) risināšanai, un šā satvara efektivitāti apliecināja sarunas Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Pušu konferences 21. sesijā (COP 21). Jāiegulda vairāk kopīgu pūliņu, lai stiprinātu gan ĀKK valstu, gan ES dalībvalstu noturību un novērstu iespējamo negatīvo ietekmi: dabas katastrofas, tautsaimniecības sabrukumu un arī klimata pārmaiņu izraisīto migrāciju.

1.8. EESK atbalsta pilsoniskās sabiedrības organizāciju (PSO) iesaistīšanu, sākot ar koncepcijas izstrādes un uzsākšanas posmu un beidzot ar īstenošanas, uzraudzības un *ex post* pārbaudes posmu tajās politikas jomās, ko aptver ES un ĀKK valstu partnerattiecības. Ja tiks veidots holistisks strukturēts dialogs un rīkotas regulāras konsultācijas ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, partnerattiecības atbildīs Kotonū nolīguma garam, nodrošinot nevalstisko organizāciju pārstāvju visaptverošu iesaisti, kā paredzēts Kotonū nolīguma 6. pantā.

1.9. Balstoties uz ES un ĀKK valstu sadarbībā gūtajiem panākumiem, abi partneri var līdztiesīgi un efektīvi izstrādāt kopīgas stratēģijas turpmākajos dienvienu-dienvienu un trīspusējos satvaros, kas regulē sadarbību attīstības jomā. Savstarpējā apmaiņa starp šiem partneriem var efektīvi veicināt pūlīšus izveidot jauno starptautiskās attīstības satvaru un pievērsties globāliem uzdevumiem, tostarp saistībā ar lomu, kāda ir valstīm ar vidējiem ienākumiem.

1.10. Turpmākajām partnerattiecībām jābūt līdztiesīgām partnerattiecībām, un tas jāuzsver jaunajā satvarā, kurā atzīts, ka ES un ĀKK valstīs risināmās problēmas ir vienādas: ienākumu nevienlīdzība, jaunatnes bezdarbs, klimata pārmaiņas un citas. Līdztiesīgās partnerattiecībās kopīgi sadarbojoties, ES un ĀKK valstis var censties atrisināt attīstības problēmas gan Eiropas Savienībā, gan ĀKK valstīs.

2. Ievads

2.1. Eiropas Savienībai (ES) un 79 Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstīm ir visaptverošs un juridiski saistošs starptautisks sadarbības nolīgums, kas apvieno vairāk nekā pusi no visas pasaules valstīm. Kotonū partnerattiecību nolīgums (Kotonū nolīgums) tika parakstīts 2000. gadā Beninā, un tā mērķis ir stiprināt ES un ĀKK valstu ilgtermiņa sadarbību politikā, tirdzniecībā un attīstības jomā. Ar minēto nolīgumu ir izveidotas vairākas struktūras, kas veicina ĀKK valstu un ES dalībvalstu valdību, ierēdņu, parlamentu deputātu, vietējo pašvaldību un pilsoniskās sabiedrības, tostarp privātā sektora, sadarbību. Tā pamatā ir ES valstu un to bijušo koloniju vēsturiskās attiecības, kas kopš koloniālisma beigām attīstītas, noslēdzot vairākus nolīgumus: Jaundes I konvenciju un Jaundes II konvenciju starp Eiropas Ekonomikas kopienu un bijušajām Francijas kolonijām Āfrikā (1963.–1975. gads), pēc tam Lomes konvencijas starp ĀKK un ES valstīm (1975.–2000. gads) un visbeidzot Kotonū partnerattiecību nolīgumu (2000. gads).

2.2. Kotonū nolīguma darbības termiņš beigsies 2020. gadā, tāpēc Eiropas Komisija un Savienības augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos publicēja kopīgu apspriežu dokumentu, kas datēts ar 2015. gada 6. oktobri. Apspriežu dokumentā norādīts, ka tā mērķis ir, analizējot pasaulē, kas pēdējo 15 gadu laikā ir būtiski mainījusies, proti gan Eiropas Savienībā, gan ĀKK valstīs vērojamas institucionālās, politiskās un sociālekonomiskās attīstības tendences, “izpētīt, cik lielā mērā tas [nolīgums] paliek spēkā nākotnē un nodrošina platformu kopīgo interešu virzīšanai”.

2.3. Pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana – īpašas piezīmes par politisko dialogu

2.3.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka Kotonū nolīguma 6. pantā atbalstīta nevalstisko struktūru iesaistīšana, atzīstot, ka partnerattiecībās tām ir būtiska nozīme. Komiteja tomēr pauž nožēlu par to, ka sadarbība ir bijusi tik ļoti orientēta uz valdībām, neraugoties uz atziņu, ka politiskais dialogs ir svarīgs, lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības līdzdalību attīstības procesā.

2.3.2. EESK atkārtoti norāda uz nevalstisko struktūru izšķirošo lomu visā attīstības procesā un ekonomisko partnerattiecību nolīgumu īstenošanas uzraudzībā. Ir acīmredzams, ka ar atvērtāku un uz līdzdalību vērstu satvaru pēc Kotonū nolīguma darbības beigām ir lielākas izredzes sasniegt nozīmīgus rezultātus.

2.3.3. EESK ar nožēlu konstatē, ka vairākas ĀKK valstis ievieš ierobežojošus tiesību aktus, lai kavētu nevalstisko struktūru darbu, un tas savukārt atsevišķos gadījumos ir negatīvi ietekmējis pilsoniskās sabiedrības organizāciju iespējas aktīvi iesaistīties. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju ilgtspējas rādītājs 2014. gadā⁽¹⁾ liecina, ka daudzās valstīs Subsahāras Āfrikā pilsoniskās sabiedrības organizācijas – it īpaši tās, kas iestājas par cilvēktiesību ievērošanu, – arvien biežāk saskaras ar darbības ierobežojumiem vai draudiem to ierobežot.

⁽¹⁾ <https://www.usaid.gov/africa-civil-society>

2.3.4. EESK iesaka: neatkarīgi no tā, kāds būs nākamais satvars pēc 2020. gada, tajā jānostiprina pilsoniskās sabiedrības organizāciju it īpaši un visu nevalstisko struktūru vispārēji kā politikas procesos reāli iesaistītu ieinteresēto personu leģitimitāte. EESK turklāt apzinās, ka nevalstisko struktūru atstumšanai ir ļoti nelabvēlīgas sekas. Tādēļ komiteja mudina uzņemties lielākas tehniskās un finansiālās palīdzības saistības, lai veicinātu un atbalstītu pilsoniskās sabiedrības organizāciju aktīvu līdzdalību.

3. Vispārīga informācija – Kotonū nolīgums

3.1. Romas līguma parakstīšana 1957. gadā piesaistīja Eiropas Ekonomikas kopienai (EEK) aizjūras zemes un teritorijas (AZT), un tika izveidots oficiāls un privilēģēts sadarbības satvars, kas strukturē Eiropas attiecības ar ĀKK valstīm. ĀKK valstu grupā, ko tās locekļi 1975. gadā izveidoja ar Džordžtaunas nolīgumu, sākotnēji bija 46 valstis – 36 Āfrikas valstis, 7 Karību jūras reģiona valstis un 3 Klusā okeāna reģiona valstis. Pašlaik ĀKK valstu grupā ir 79 valstis – 48 valstis Subsahāras Āfrikā, 16 valstis Karību jūras reģionā un 15 valstis Klusā okeāna reģionā (Kuba ir grupas locekle, bet Kotonū nolīgumu nav parakstījusi, un Dienvidāfrika ir līgumslēdzēja puse, bet daži noteikumi uz to neattiecas). Kopš 2000. gada ĀKK valstu un ES sadarbību regulē Kotonū nolīgums.

3.2. Tā pamatmērķis, proti, mazināt un ar laiku izskaust nabadzību saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības mērķi un mērķi ĀKK valstis pakāpeniski integrēt pasaules ekonomikā, balstās uz trim savstarpēji papildinošiem pilāriem.

— **Politiskais dialogs:** Kotonū nolīgums apsteidza savu laiku, jo tas balstās uz visaptverošu politisko dialogu, kas uzliek svarīgas divpusējas saistības. Nolīgumā teikts, ka dialogā, cita starpā, uzmanība tiek pievērsta konkrētiem politiskiem jautājumiem, par kuriem ir savstarpēja interese vai kuriem ir vispārēja nozīme nolīguma mērķu sasniegšanā, piemēram, ieroču tirdzniecībai, pārmērīgiem militāriem izdevumiem, narkotikām un organizētai noziedzībai un etniskai, reliģiskai vai rasu diskriminācijai. Dialogā tiek arī regulāri novērtētas attīstības tendences, kas saistītas ar cilvēktiesību, demokrātijas principu, tiesiskuma un labas pārvaldības respektēšanu.

— **Ekonomiskās un tirdznieciskās attiecības:** Kotonū nolīguma sākumpunkts ir apsvērumi, kas bija raksturīgi kādreizējiem saskaņā ar Jaundes un Lomes konvencijām noslēgtajiem tirdzniecības nolīgumiem, kuros bija noteiktas vienpusējas tikai Eiropas Savienības piešķirtas priekšrocības. ES pēc ekonomikas pamatrādītāju analīzes atzina, ka pašreizējā sistēma faktiski ir piedzīvojusi neveiksmi un ka ĀKK valstis pasaules tirdzniecībā tiek atstumtas arvien vairāk, kaut arī tām piešķirtas dāsnas tarifu preferences⁽²⁾. Paredzēts, ka ar jaunajiem tirdzniecības nolīgumiem, proti, ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem, par kuriem jārisina sarunas saskaņā ar Kotonū nolīgumu, šī atstumtība tiks novērsta un ĀKK valstīm beidzot tiks pavērta iespēja integrēties pasaules ekonomikā. Ekonomisko partnerattiecību nolīgumi arī atbilst Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) noteikumiem, mazinot vienpusējo priekšrocību negatīvo ietekmi uz jaunattīstības valstīm, kas nav ĀKK valstis, un veicinot reģionālo integrāciju, jo tie paver iespēju veidot saikni ar ĀKK valstu reģionālajām ekonomikas struktūrām un brīvās tirdzniecības zonām. Lai gan sarunas par šiem savstarpējiem un asimetriskajiem brīvās tirdzniecības nolīgumiem sākās 2002. gadā, Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna reģiona valstu (ĀKK) grupas Karību jūras reģiona forums (*Cariforum*) ir pirmais un vienīgais reģions, kas (2007. gadā) ir parakstījis ekonomisko partnerattiecību nolīgumu, kurš ir visaptverošs un kurš attiecas ne tikai uz tirdzniecību, bet arī uz tā dēvētajiem "Singapūras jautājumiem". Sarunās ar citiem reģioniem ir vērojamas nesaskaņas, jo viedokļi par turpmāko ekonomikas attīstību atšķiras, un līdz šim noslēgti tikai daži ekonomisko partnerattiecību pagaidu nolīgumi ar Dienvidāfrikas attīstības kopienu (SADC), Austrumāfrikas valstu kopienu (EAC) un Rietumāfrikas valstu ekonomikas kopienu (ECOWAS), un tie attiecas tikai uz preču tirdzniecību.

— Tirdzniecība un reģionālā integrācija: ekonomisko partnerattiecību nolīgumu mērķis ir veicināt reģionālo integrāciju, un to pamatā ir atziņa, ka ciešāka reģionālā integrācija uzlabo veikspēju tirdzniecības jomā un tādā veidā veicina izaugsmi, nodarbinātību un ekonomikas attīstību. Taču ekonomisko partnerattiecību nolīgumu kritiķi apgalvo pilnīgi pretējo, proti, ka šie nolīgumi patiesībā ir šķērslis ciešākai reģionālai integrācijai. Šā apgalvojuma pamatā ir uzskats, ka ekonomisko partnerattiecību nolīgumi nenodrošina ĀKK valstu tautsaimniecībā nepieciešamās strukturālās pārmaiņas, kas tām ļautu nostiprināt pozīcijas globālajā vērtības radīšanas ķēdē un virzīties tajā uz augšu.

⁽²⁾ Eiropas Savienības tirdzniecības komisārs Karel de Gucht, "A Partnership of Equals", ĀKK un ES Apvienotās parlamentārās asamblejas 20. sesija, Kinšasa, 2010. gada 4. decembris, 3. lpp. Piekļuve dokumentam 2012. gada 26. decembrī, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/december/tradoc_147082.pdf

- **Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība:** ironiski, ka ekonomisko partnerattiecību nolīgumi daudz kritizēti par to, ka tie nav pietiekami vērienīgi, it īpaši saistībā ar ilgtspējīgu attīstību. Arī Eiropas Parlamenta deputāti ir kritizējuši līdz šim noslēgtos ekonomisko partnerattiecību pagaidu nolīgumus ar trim Āfrikas reģioniem, jo tajos vispār nav iekļautas ilgtspējīgai attīstībai vēltītas sadaļas. Viņi uzskata, ka tas nelabvēlīgi ietekmē nolīgumu vērienīgo darbības jomu, pašas ES apņemšanos veicināt ilgtspējīgu attīstību un pašas ES principu "politikas saskaņotība attīstībai". Kaut arī *Cariforum* valstu un ES ekonomisko partnerattiecību nolīgums līdz šim ir vienīgais visaptverošais nolīgums, tā kritiķi norāda, ka ierobežojoši eksporta noteikumi varētu mazināt reģiona spēju reaģēt uz sistēmiskiem satricinājumiem un tādējādi arī reģiona spēju panākt nodrošinātību ar pārtiku.
- **Sadarbība attīstības jomā:** sadarbības instrumentus un metodes paredzēts izmantot, lai praktiski piemērotu Kotonū nolīguma principus, īpaši koncentrējoties uz rezultātiem, partnerību un atbildīgu līdzdalību. Tādēļ ir paredzēta kopīga atbildība par Eiropas Attīstības fonda (EAF) programmu izstrādi un īstenošanu.
- **EAF** tiek tieši finansēts no brīvprātīgām ar ES budžetu nesaietītām ES dalībvalstu iemaksām, bet, lai nodrošinātu saskaņotību, sarunas par to norit vienlaicīgi ar sarunām par citiem ārējiem ES finanšu instrumentiem. Fondu pārvalda Eiropas Komisija un Eiropas Investīciju banka (EIB). EIB pārvalda ieguldījumu mehānismu, izsniedz aizdevumus un garantijas un piešķir gan EAF, gan pašas līdzekļus privātiem ĀKK valstu uzņēmumiem, lai tie var īstenot īstermiņa un ilgtermiņa projektus privātajā un publiskajā sektorā.
- **EAF piešķirto līdzekļu kopējums ir pieaudzis**, vienlaikus saglabājot starpvalstu raksturu un pārvaldības struktūru, un tādēļ tas kļuvis par ES attīstības sadarbības lielāko elementu, atpaliekot tikai no daudzgadu finanšu shēmas (DFS). Tā kā EAF ir unikāla vēsture un juridiskais statuss un tam piemīt starpvalstu raksturs, Eiropas Parlamentam (EP) attiecībā uz to nav koplēmuma pilnvaru. EP Attīstības komiteja iesaistās vispārīgās politiskās debatēs un ir svarīga Kotonū nolīguma ieinteresētā persona. Apvienotajai parlamentārai asamblejai ir arī tiesības veikt parlamentāro kontroli pār EAF piešķirumiem valstu indikatīvajām programmām un reģionu indikatīvajām programmām.
- **EAF** iekļaušana budžetā – Eiropas Parlaments, izmantojot īpašo budžeta izpildes apstiprinājuma procedūru, sniedz Eiropas Komisijai apstiprinājumu par EAF pārvaldību un līdzekļu izlietošanu. EAF iekļaušana ES budžetā joprojām ir jautājums, par ko EP un Padome nevar vienoties, lai gan Komisija vairākkārt ierosinājusi, ka EAF jāiekļauj ES budžetā.
- **EESK** uzskata, ka uz visiem atbalsta veidiem, ko ES sniedz trešām valstīm, būtu jāattiecinā viens un tas pats tiesiskais regulējums un šim atbalstam vajadzētu būtu pakļautam vienādam Eiropas Parlamenta veiktai demokrātiskai kontrolei. Tādēļ komiteja rosina EAF iekļaut ES budžetā, vienlaikus saglabājot EAF pozitīvos aspektus (piemēram, savstarpīgumu un savstarpēju atbildību). Tādējādi varēs panākt, ka ES īsteno saskaņotāku politiku attīstības jomā.

4. Vispārīga informācija – mainīgā pasaule

4.1. Kā norādīts kopīgajā apspriežu dokumentā, pasaule kopš nolīguma stāšanās spēkā 2000. gadā ir ievērojami mainījies. Pārmaiņas notikušas ES līmenī, no 2000. līdz 2013. gadam Eiropas Savienībai ir pievienojušās 13 jaunas dalībvalstis, kuru kopskaits tagad ir 28. Jaunajām dalībvalstīm nav vēsturisku saišu ar bijušajām kolonijām, un tādēļ arī jauno dalībvalstu tirdznieciskās, ekonomiskās un politiskās attiecības ar ĀKK valstīm veidojušās atšķirīgi vai tām šādu attiecību vispār nav, ja neņem vērā tās, kas izveidojušās pēc pievienošanās Eiropas Savienībai. Pārmaiņas ir notikušas globālajā līmenī, pieaudzis pasaules iedzīvotāju skaits, tā ir kļuvusi savienotāka, neatkarīgāka, sarežģītāka un ir radušās jaunas problēmas, piemēram, klimata pārmaiņas, globalizācijas ietekme, arvien biežākas terorisma izpausmes, konflikti un migrācija.

4.2. Kopš 2000. gada ir izveidojušās citas ekonomikas lielvaras Āfrikā, Āzijā un Latīņamerikā, kā arī citi partnerattiecību grupējumi, piemēram, Āfrikas Savienība un G77, un daudzas ĀKK valstis virzās uz mērķi laikposmā no 2020. līdz 2030. gadam iegūt tādas valsts statusu, kurai ir vidēji ienākumi, un tādā veidā mazināt atkarību no ārvalstu palīdzības.

4.3. ES partnerība ar trim reģioniem, kas veido ĀKK grupu, ir padziļināta ne tikai ar Kotonū nolīgumu, taču vienmēr mijiedarbībā ar to. Par to liecina ES un Āfrikas stratēģiskā partnerība, kopīgā Karību jūras reģiona valstu un ES partnerības stratēģija un stratēģija ciešākām partnerattiecībām ar Klusā okeāna salām. Paplašināta arī sadarbība ar reģionālām un apakšreģionālām organizācijām, it īpaši saistībā ar ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem un miera un drošības jomā.

4.4. Lai gan globālajā attīstībā ir gūti zināmi panākumi, vēl arvien vērojami būtiski trūkumi, sākot ar to, ka simtiem miljonu cilvēku joprojām dzīvo galējā nabadzībā, un beidzot ar dzimumu nevienlīdzību un globālo oglekļa dioksīda emisiju apjoma pieaugumu par vairāk nekā 50 % salīdzinājumā ar 1990. gadu. Starptautiskajā līmenī 2015. gada septembrī ir apstiprināts jauns globāls ilgtspējīgas attīstības mērķu satvars un tā finansēšanas kārtība, lai vienlaikus risinātu savstarpēji saistītos uzdevumus, proti, izskaustu nabadzību un panākt ilgtspējīgu attīstību. Minētā satvara pamatā ir jauna “globāla partnerība”, kas mobilizē visus īstenošanas instrumentus un visus dalībniekus, un tas visaptveroši attiecas uz visām valstīm.

4.5. EESK tādēļ iesaka veidot starptautisko attiecību satvaru, kas būtu efektīvāks, kas neaprobežotos tikai ar līdzekļu devēja un saņēmēja attiecībām un kas ir piemērots, lai varētu sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus un, sadarbojoties politikas, ekonomikas un attīstības jomā, varētu gūt labākus rezultātus gan ĀKK, gan Eiropas valstu iedzīvotājiem.

5. Īpašas piezīmes

5.1. Attīstības sadarbības pīlārs

5.1.1. EESK uzskata, ka partnerattiecību līdzsvara atjaunošana saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam ar tās 17 ilgtspējīgas attīstības mērķiem būs vislabākais satvars, ar kura palīdzību pilnveidot īstenošanas līdzekļus un dot jaunu impulsu globālajām partnerībām (17. ilgtspējīgas attīstības mērķis). Šie mērķi veido vienotu satvaru ar 169 apakšmērķiem, lai izskaustu nabadzību un badu, visiem nodrošinātu piekļuvi pieejamai un ilgtspējīgai enerģijai, veidotu noturīgu infrastruktūru, ierobežotu klimata pārmaiņas un to ietekmi un veicinātu tiesiskumu un visiem nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas piekļūt tiesu sistēmai.

5.1.2. Saskaņā ar principu “politikas saskaņotība attīstībai” ilgtspējīgas attīstības mērķu satvars ir holistisks papildu ceļvedis turpmākajām ES un ĀKK valstu attiecībām, lai sasniegtu kopīgus mērķus, kam būs globāls raksturs. Turklāt, tā kā ES iekšpolitikai ir ārēja ietekme, kas var radīt negatīvas sekas partnervalstīs, sadarbībai ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā ir pozitīva blakusietekme, jo, saskaņojot prioritātes un vienlaikus ņemot vērā reģionālās attīstības programmas, tiek nodrošināta politikas saskaņotība attīstībai.

5.1.3. Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai ir vajadzīgi milzīgi finanšu līdzekļi, un Pasaules Bankas un citu daudzpusēju attīstības banku aplēses liecina, ka 80 % minēto līdzekļu būtu jāatvēl ieguldījumiem infrastruktūrā. Lai gan EAF joprojām ir svarīgs finansējuma avots vismazāk attīstītajām valstīm, salīdzinājumā ar daudzu valstu budžetiem tas ir mazs, un sagaidāms, ka tā rīcībā esošo līdzekļu apmērs samazināsies vēl vairāk. Tomēr vietējo līdzekļu piesaistīšana daudzās ĀKK valstīs var būt galvenais attīstības finansējuma avots. Pasaules Bankas 2013. gada ziņojumā par attīstības finansējumu pēc 2015. gada lēsts, ka no 50 % līdz 80 % no finansējuma, kas saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem ir jāiegulda infrastruktūrā, paredzēts nodrošināt no valstu pašu vietējiem līdzekļiem.

5.1.4. EESK tādēļ uzskata, ka attīstības finansējums būtu jāizmanto, lai veidotu spējas piesaistīt un izmantot vietējos līdzekļus. Piemēram, saskaņā ar ESAO aplēsēm ar katru oficiālās attīstības palīdzības dolāru, kas atvēlēts administratīvās spējas uzlabošanai nodokļu jomā, atkarībā no stāvokļa attiecīgajā valstī var radīt tūkstošiem dolāru papildu nodokļu ieņēmumu. Aplēsts, ka vairumā Āfrikas valstu nodokļi veido tikai 10–15 % no IKP⁽³⁾. Atbalstīt var arī līdzekļiem bagātas valstis, lai uzlabotu to spēju risināt sarunas par taisnīgiem līgumiem ar kalnrūpniecības un citiem izrakteņu ieguves uzņēmumiem un tādā veidā palielinātu šo valstu ieņēmumus, kas tām dotu iespēju ievērot saistības ilgtspējīgas attīstības mērķu jomā. Jāatbalsta būtu arī ĀKK valstu centieni rūpnieciski ražot un pārstrādāt pašu izejvielas un patēriņa preces vietējā, reģionālā un starptautiskā tirgus vajadzībām.

⁽³⁾ The Economist, 2015. gada 16. aprīlis, “Making Africa Work”.

5.1.5. EESK arī iesaka turpmākajā sadarbībā risināt tādu problēmu kā ĀKK valstīs vērojams būtiskais kvalificēta darbaspēka trūkums strauji augošās nozarēs, un tas ir īpaši svarīgi, jo ANO prognozē, ka Āfrikas iedzīvotāju skaits sasnies 2,5 miljardus, kas veidos ceturto daļu no pasaules iedzīvotāju skaita⁽⁴⁾. Šādas nozares ir izrakteņu ieguve, enerģētika, ūdensapgāde un infrastruktūra, kā arī lauksaimniecība, veselības aprūpe un telesakaru nodrošināšana. Šis prasmju trūkums ir viens no iemesliem, kāpēc ĀKK valstīs eksportē izejvielas, kas tiek pārstrādātas citur pasaulē, un tas negatīvi ietekmē nozares un nodarbinātību ĀKK valstīs. Šīm valstīm ir arī vajadzīga sava pētniecība un novatoriski risinājumi, lai tās varētu risināt savas attīstības problēmas, tostarp ierobežot klimata pārmaiņas. Taču Āfrikas valstīs rādītājs, kas atspoguļo zinātnieku skaitu uz noteiktu skaitu iedzīvotāju, ir ļoti zems. Piemēram, Burkinafaso ir 45 pētniecības un izstrādes speciālisti uz 1 miljonu iedzīvotāju un Nigērijā – 38, savukārt Latīņamerikas valstu vidējais rādītājs ir 481 un Austrumāzijas valstu vidējais rādītājs ir 1 714⁽⁵⁾. Lai varētu novērst prasmju trūkumu, uzmanība jāpievērš arī cirkulārai migrācijai. Programma Erasmus+ jau nodrošina ES jauniešu cirkulāro migrāciju, līdzīgi noteikumi būtu jāattiecinā uz ĀKK valstu jauniešiem. Tādēļ debātes par migrāciju ir jāpārorientē, vairāk pievēršoties mobilitātei, it īpaši jauniešu mobilitātei izglītības un apmācības, prakses un apmaiņas, un citos nolūkos.

5.1.6. Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm saskaņā ar principu “politikas saskaņotība attīstībai” un iepriekš minēto ieteikumu izmantot attīstības atbalstu, lai uzlabotu administratīvo spēju nodokļu jomā, būtu efektīvi jārisina tāda problēma kā nelikumīgas finanšu plūsmas. Nodokļu pārvaldība ir ļoti svarīga un var uzlabot ĀKK valstu ilgtspējīgu attīstību. It īpaši Āfrika nelikumīgu finanšu plūsmu dēļ zaudē vairāk līdzekļu nekā kontinents kopumā saņem no oficiālās attīstības palīdzības un ārvalstu tiešiem ieguldījumiem.

5.1.7. Turpmākajā partnerībā ir arī jāatzīst, ka ārzemēs nodarbināto un diasporās dzīvojošo migrantu naudas pārvedumiem uz dzimteni ir nenoliedzama nozīme un ka tie ir kļuvuši par būtisku ārvalstu tiešo ieguldījumu avotu ĀKK valstīs, un to kopējais apmērs ir lielāks nekā oficiālā attīstības palīdzība. Tomēr ir svarīgi, lai ES dalībvalstis pildītu apņemšanos piešķirt 0,7 % no nacionālā kopienākuma, tādā veidā ievērojot principu “politikas saskaņotība attīstībai”.

5.2. Ekonomikas un tirdzniecības attiecību pilārs

5.2.1. Ekonomisko partnerattiecību nolīgumu mērķis ir sekmēt reģionālo integrāciju, un tajos paredzēts, ka ĀKK valstīs jāveido reģionālas ekonomikas kopienas. Sarunas sākās 2002. gadā, bet laiks bija ierobežots, jo 2007. gada beigās bija jābeidzas PTO noteiktā īpašā izņēmuma (saglabāt preferenciālu režīmu jaunattīstības valstīm ĀKK grupā pretstatā jaunattīstības valstīm, kas neietilpst minētajā grupā) termiņam.

5.2.2. Sarunas par ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem bija sarežģītas vairāku iemeslu dēļ, tai skaitā: atšķirīgas sarunu vešanas spējas un ĀKK valstīs izveidoto reģionālo ekonomikas kopienu brieduma pakāpe, atšķirīgi priekšstati par turpmāko attīstību un reģionālo integrāciju, atšķirīgs redzējums par turpmāko tirdzniecību, kuras pamatā ir savstarpīguma princips. Tā kā sarunas sākās 2002. gadā, tagad jau ir noslēgti gan visaptveroši ekonomisko partnerattiecību nolīgumi un ekonomisko partnerattiecību pagaidu nolīgumi, gan arī noteikti dažādi tirdzniecības režīmi, kas attiecas uz ĀKK valstīm, tostarp vispārējā preferenču sistēma (VPS/VPS+) un režīms “Viss, izņemot ieročus”.

5.2.3. Tā kā ekonomisko partnerattiecību nolīgumu mērķis cita starpā ir veicināt ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, nabadzības izskaušanu, dzīves līmeņa paaugstināšanu un reģionālo integrāciju, ekonomisko partnerattiecību nolīgumu efektīvai īstenošanai un to darbības uzraudzībai būs izšķiroša nozīme minēto mērķu sasniegšanā.

5.2.4. EESK tādēļ stingri iesaka izveidot satvaru (t. i., apvienotās konsultatīvās komitejas), ar ko tiek nodrošināts, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas gan ES, gan ĀKK reģionos piedalās ekonomisko partnerattiecību nolīgumu uzraudzībā, ka šo organizāciju ieteikumus, kas izstrādāti uzraudzības rezultātā, ir iespējams īstenot, ka šie procesi atbilst ilgtspējīgas attīstības mērķim un ka šāda kārtība būs spēkā arī pēc 2020. gada. Ja sarunas par ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem, kā, piemēram, ar Dienvidāfrikas attīstības kopienu (SADC), jau ir noslēgušās un tādēļ nav paredzams, ka tās varētu atsākt, EESK šajā saistībā atbalstītu sarunas par ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem pievienojamu protokolu.

⁽⁴⁾ Skatīt 3. zemspējas piezīmi.

⁽⁵⁾ <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2014/04/15/world-bank-centers-excellence-science-technology-education-africa>

5.2.5. ES delegācijas ir nozīmīgi dalībnieki, un tām būtu jāsadarbojas ar vietējām nevalstiskajām struktūrām un ES un ĀKK valstu reģionālajām iestādēm, lai nodrošinātu pārredzamu, koordinētu un efektīvu kopējo rīcību. Lai veicinātu visaptverošu pieeju pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanai, būtu arī kopīgi jākoordinē ES delegāciju ceļveži, kas attiecas uz pilsoniskās sabiedrības organizācijām, un attiecīgā ĀKK valstu stratēģija, kura attiecas uz reģiona pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

5.2.6. EESK turklāt iesaka šādās apvienotajās konsultatīvajās komitejās (AKK) nodrošināt plašu pilsoniskās sabiedrības līdzdalību, vienlīdzīgi iesaistot akadēmiskās aprindas, uzņēmējus un sociālos partnerus (tostarp, lauksaimnieku, sieviešu un jaunatnes organizācijas), un piešķirt šīm komitejām atbilstošus pieejamā budžeta līdzekļus, lai tās var efektīvi un autonomi darboties. EESK arī uzsver: ir svarīgi, ka pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanu partnerībā finansē abi partneri, lai nodibinātu pilnībā "līdztiesīgas partnerattiecības", kas ir ES un ĀKK valstu mērķis.

5.3. Eiropas Attīstības fonds (EAF)

5.3.1. EAF tiek uzskatīts par prognozējamu un uzticamu attīstības finansējuma avotu, kam ir būtiska nozīme, lai saglabātu ĀKK valstu ieinteresētību Kotonū nolīgumā. Pretrunīgi tiek vērtēts tāds EAF finansējuma veids kā budžeta atbalsts vai tiešais atbalsts valstu budžetiem, un to piešķir, iepriekš nosakot prioritātes (atbalsts nozaru budžetam) vai tādas nenosakot (vispārējs budžeta atbalsts). Laika posmā no 2002. gada līdz 2010. gadam Komisija piešķīra kopumā 6,2 miljardus euro vispārējam budžeta atbalstam un vairāk nekā 90 % no tā – Āfrikai. Neraugoties uz to, kāds būs turpmāko partnerattiecību veids, nebūtu nedz jāvērtē attiecības ar Karību jūras un Klusā okeāna reģiona valstīm, nedz arī valstu ar vidējiem ienākumiem veidošanās kopumā nedrīkstētu būt šķērslis ilgtspējīgai attīstībai. Turpmākajai partnerībai ir jāveicina un par prioritāti jānosaka iekļautība.

5.3.2. Nozaru un budžeta atbalstam tiek atvēlēta vidēji viena piektā daļa EAF līdzekļu. Lai arī budžeta atbalsts parasti tiek uzskatīts par efektīvu veidu, kā novirzīt līdzekļu devēju palīdzību, tas mazina pārskatatbildību un pasliktina pārvaldību, jo trūkst pienācīgas uzraudzības un pietiekamu nosacījumu. Tas nav arī ļoti pamanāms, jo kļūst par valsts kopējā budžeta daļu, tāpēc lielākā daļa iedzīvotāju un valsts ieinteresētās personas nav informētas par EAF ieguldījumu apmēru.

5.3.3. Lai palielinātu pārskatatbildību un uzlabotu pārredzamību, EESK stingri iesaka uz visiem attīstības atbalsta veidiem, ko ES sniedz trešām valstīm, attiecināt vienu un to pašu tiesisko regulējumu, un šim atbalstam vajadzētu būtu pakļautam vienādam Eiropas Parlamenta veiktai demokrātiskai kontrolei, vienlaicīgi saglabājot partnerattiecību pozitīvos aspektus.

5.3.4. Atsaukmes no EESK reģionālajām sanāksmēm liecina: pilsoniskās sabiedrības pārstāvji uzskata, ka ES konkursa procedūras finansējuma saņemšanai ir pārāk garas, birokrātiskas un neskaidras. Daudzas nevalstiskās struktūras arī uzskata, ka pieteikšanās procedūras ir pārāk apgrūtinātas un ka dažās valstīs tiek nepietiekami izplatīta attiecīgā informācija.

5.3.5. EESK ir regulāri atbalstījusi pilsoniskās sabiedrības organizāciju veikspējas uzlabošanu un piekļuvi vajadzīgajiem līdzekļiem, lai tās būtu efektīvas partneres centienos veicināt atbildības uzņemšanos un pārraudzīt attīstības stratēģiju īstenošanu, pārvaldību un cilvēktiesību ievērošanu attiecīgajās valstīs un reģionos, kā tas noteikts Kotonū nolīguma 6. pantā. Šie principi jārespektē gan ES, gan ĀKK valstīs.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai

“Eiropas kaimiņattiecību politikas pārskatīšana”

(JOIN(2015) 50 final)

(2016/C 303/20)

Ziņotājs: Andrzej ADAMCZYK

Līdzziņotājs: Gintaras MORKIS

Eiropas Komisija 2015. gada 18. novembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas kaimiņattiecību politikas pārskatīšana”

(JOIN(2015) 50 final).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 19. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 517. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 25. maija sēdē), ar 162 balsīm par, 15 balsīm pret un 21 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Savienības Augstās pārstāves un Eiropas Komisijas pieņemto kopīgo paziņojumu par Eiropas kaimiņattiecību politikas pārskatīšanu, un atzīst, ka minētajā paziņojumā, kas uzskatāms par mēģinājumu pārveidot EKP, lai palielinātu tās efektivitāti, iekļauti daudzi EESK priekšlikumi, kuri pausti atzinumā par kopīgo apspriešanas dokumentu “Ceļā uz jaunu Eiropas kaimiņattiecību politiku”⁽¹⁾.

1.2. EKP ir jāpārskata tāpēc, ka, no vienas puses, standartizētu risinājumu pieeja izrādījusies nesekmīga un, no otras puses, dienvidu un austrumu kaimiņvalstu relatīvajā viendabīgumā patlaban vērojama sadrumstalotība un sadalīšanās.

1.3. Jaunajā EKP ir jāatzīst, ka cēlonis dramatiskajiem notikumiem šajos reģionos ir gan ārējais spiediens, gan iekšējā nestabilitāte, kas saistīta ar nabadzību, nevienlīdzību, iespēju trūkumu, korupciju, politisku un reliģisku radikalizāciju, kā arī vardarbīgu ekstrēmismu.

1.4. Pārskatīšanas mērķis ir padarīt EKP pietiekami elastīgu, lai varētu uzturēt kontaktus ar tām valstīm, kuras nespēj vai nevēlas izpildīt visas prasības attiecībā uz ekonomisko integrāciju vai saskaņošanu ar *acquis communautaire*. Šajā ziņā jaunā EKP ir veidota iekļaujošas pieejas garā.

1.5. Lai mazinātu kaitējumu, kas dramatisks notikumu dēļ rodas kaimiņvalstīm, paziņojumā ierosināta jauna prioritāte – **stabilizācija**, un jauna pieeja – **diferenciācija**.

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu “Kopīgs apspriešanas dokuments “Ceļā uz jaunu Eiropas kaimiņattiecību politiku”” (OV C 383, 17.11.2015., 91. lpp.).

1.6. Uz stabilizāciju liktais uzsvars ir izskaidrojums tam, kāpēc iekšējai un ārējai drošībai minētajā paziņojumā ieradīta tik būtiska vieta. Tomēr par spīti tam, ka ES rīcībā esošo instrumentu klāsts ir ierobežots, pašreizējā reaģējošā pieeja būtu jāaizstāj ar proaktīvu politiku, proti, dinamiskiem diplomātiskiem centieniem rast mierīgu risinājumu iesaldētajiem konfliktiem un nepieļaut jaunus.

1.7. EESK vēlētos uzsvērt, ka ekonomikas attīstība ir galvenais priekšnoteikums, lai ES kaimiņvalstīs nodrošinātu stabilu un drošu vidi. Eiropas Savienībai vajadzētu būt ļoti konsekventai, sniedzot ekonomisko atbalstu EKP partneriem, stiprinot stāvokli ilgtermiņā un motivējot turpināt ekonomikas reformas, palielināt konkurētspēju un modernizēt uzņēmējdarbības normas.

1.8. Ir arī nepārprotami skaidrs, ka ekonomikas attīstība jāpapildina ar sociālo un vides dimensiju; tikai kopā šie faktori var patiešām veicināt reālu progresu, stabilitāti un sociālo mieru.

1.9. EESK apzinās, ka jaunā darba metode – diferenciacija – atspoguļo politiskā reālisma izpratni jautājumā par pieaugošajām atšķirībām starp partnervalstīm un to dažādajām interesēm. Tomēr pat tad, ja visi saimnieciskie kritēriji nav izpildāmi, ES nedrīkst piekāpties jautājumā par Eiropas pamatvērtībām, tostarp attiecībā uz sociālo dimensiju, vispārējo cilvēktiesību ievērošanu, demokrātiju un tiesiskumu. Paziņojumā diemžēl nav minēts SDO darba standartu ievērošanas princips, kas ir viens no stūrakmeņiem līdzsvarotās darba attiecībās.

1.10. Pietiekama uzmanība nav pievērsta organizētas pilsoniskās sabiedrības lomai un autonomam sociālajam un pilsoniskajam dialogam. Eiropas kaimiņattiecību politikas mērķus, tostarp stabilizāciju, nekad nevarēs sasniegt bez neatkarīgu pilsoniskās sabiedrības organizāciju aktīvas līdzdalības. Mēs nekad nedrīkstam aizmirst, ka Eiropas integrācija pirmām kārtām ir miera projekts, un pilsoniskajai sabiedrībai ir ārkārtīgi svarīgi, lai tas būtu sekmīgs.

1.11. Paziņojumā nekas nav teikts par pašreizējo sociālā un pilsoniskā dialoga trūkumu, kā arī par biedrošanās un pulcēšanās brīvības pārkāpumiem EKP darbības zonā.

1.12. Paziņojumā ierosinātā pieeja šķiet diezgan piesardzīga – ierobežot EKP mērķus, jo sarūk iespējas. Ir tiesa, ka Eiropas Savienībai ir nācies saskarties ar postošām un dažkārt pat dramatiskām norisēm gan Eiropas dienvidu, gan austrumu kaimiņvalstīs. Tomēr redzējuma trūkums nepalīdzēs izkļūt no strupceļa. EESK ierosina definēt jaunu, drosmīgu un dinamisku EKP darba kārtību, tostarp izredzes pievienoties Eiropas Savienībai, atsevišķām partnervalstīm, īpaši austrumos, kurām ir šāda vēlme un kuras spēj un vēlas izpildīt prasības.

1.13. EESK atzinīgi vērtē nostādni, ka jaunajā EKP ļoti liela nozīme būs labākai ES politikas skaidrošanai un popularizēšanai, lai skaidrāk parādītu ES politikas jēgu un konkrētu ES pasākumu pozitīvo ietekmi. Taču tikpat svarīgi ir pēc iespējas mazināt briesmas, ko var radīt kļūdaina informācija, dezinformācija un propaganda, kura ir pretrunā realitātei, ES vērtībām un EKP mērķiem.

1.14. Jāuzsver, ka gan dienvidos, gan austrumos EKP apdraud ārēji faktori. *Da'esh* izmanto terorismu un karu, lai mēģinātu destabilizēt arī dienvidu kaimiņvalstis. Krievijas diplomātijas pūliņi un militārā darbība ir tieši vērsta uz EKP, it īpaši uz Austrumu partnerību. Turklāt tās militārā intervence dienvidos stiprina autoritāro režīmu Sīrijā.

2. Nepieciešamība pēc jaunas, pārskatītas EKP

2.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ierosināto Eiropas kaimiņattiecību politikas pārskatīšanu, kuras nolūks ir precizēt šīs politikas mērķus un vispārējo pieeju pēc dramatiskajiem notikumiem ES kaimiņvalstīs.

2.2. ES attiecības ar kaimiņvalstīm balstās uz Līguma par Eiropas Savienību (LES) 8. panta 1. punktu; tajā ir noteikts, ka Savienība veido īpašas attiecības ar kaimiņvalstīm, lai izveidotu labklājības un labu kaimiņattiecību telpu, kuras pamatā ir Savienības vērtības un kuru raksturo ciešas un mierīgas, uz sadarbību balstītas attiecības.

2.3. Sākotnējie EKP mērķi bija diezgan vērienīgi, un vispārējais nolūks bija panākt pēc iespējas ciešāku politisko asociāciju un pēc iespējas augstāku ekonomiskās integrācijas pakāpi ar ES austrumu un dienvidu kaimiņvalstīm.

2.4. Viena no ekonomiskās integrācijas sekām ir potenciāli lielāka piekļuve ES vienotajam tirgum, kam jāiet kopsolī ar grūtām politiskām, ekonomiskām un institucionālām reformām, kā arī apņēmību ievērot demokrātiju, tiesiskumu un cilvēktiesības.

2.5. Tomēr kopš 2003.–2004. gada, kad EKP tika izstrādāta, kaimiņvalstīs ir notikušas būtiskas pārmaiņas, un universālās, visiem derīgas vienotās pieejas princips ir izrādījies pilnīgi neefektīvs.

2.6. Kopš 2014. gada austrumu kaimiņreģionu ir smagi skārusi pašreizējā Krievijas prezidenta administrācijas un valdības agresīvā politika, it īpaši karš Ukrainā un (daļēji sekmīgie) manevri ar mērķi piesaistīt ES austrumu kaimiņvalstīs Eirāzijas Ekonomikas savienībai, kurā dominē Krievija.

2.7. Atzīstot ikvienas valsts tiesības uz savu politisko perspektīvu, tomēr jānorāda, ka pašreizējā Krievijas administrācija vēlas veidot pati savu kaimiņattiecību politiku, kas nav saderīga ar EKP, un grib, lai to uzskata par globālo procesu dalībnieci un ES līdzvērtīgu veidojumu.

2.8. Lai gan konstruktīva ES sadarbība ar Krieviju varētu dot labumu abām pusēm, šķiet maz ticams, ka tuvākajā nākotnē būs iespējams izvairīties no interešu konflikta austrumu kaimiņreģionā, ja vien Krievija nemainīs savu agresīvo un postošo attieksmi. Nesenie notikumi Sīrijā ir pierādījumi, ka tas var attiekties arī uz dienvidu kaimiņvalstīm.

2.9. Dienvidu kaimiņreģionā karš Sīrijā, konflikti Lībijā, *Da'esh* izveidošanās, pretrunīgas politiskās norises vairākās šā reģiona valstīs un citi bruņoti konflikti Tuvajos Austrumos nozīmē, ka lielās cerības uz mieru un demokrātisko pārveidi, kas saistījās ar Arābu pavasari, ir sākušas izbālēt, vismaz attiecībā uz tuvāko nākotni.

2.10. Visu šo negatīvo tendenču un daudzās jomās pieaugošo dažādu valstu atšķirību dēļ gan dienvidu, gan austrumu kaimiņreģionos ir jāpārskata prioritātes, jārod jauna pieeja, jāizraugās jaunas darba metodes un jāizvērs apsteidzošāka un efektīvāka ES diplomātija. Aplūkojamais paziņojums ir atbilde uz šo aicinājumu.

3. Stabilizācija – jauna prioritāte

3.1. Komisija ir piekritusi EESK viedoklim, ka par pārskatītās EKP prioritātēm jānosaka stabilitāte, lielāka drošība, elastība un diferenciācija, kā arī lielāka savstarpējā atbildība. Pārskatīšanā secināts, ka daudzos kaimiņreģionos vissteidzamāk risināmā problēma ir stabilizācija, un tādēļ ieteikts to izraudzīties par jaunās EKP galveno politisko prioritāti.

3.2. EESK šo ieteikumu uzskata par pamatotu, jo nesenie notikumi liecina, ka Eiropas Savienībai tikai daļēji ir izdevies veicināt stabilitāti, labklājību un drošību kaimiņvalstīs.

3.3. Pilnīgi skaidrs ir arī tas, ka draudi kaimiņreģionu stabilitātei var ne tikai veidot būtisku šķērslī demokrātiskajai pārejai un reformu procesam, uz ko aicina ES, bet arī negatīvi ietekmēt gan valstis, kurās sekmīgi norit EKP rosinātas pārmaiņas, gan pašu ES.

3.4. Ir būtiski jāpastiprina konfliktu novēršanas un to pārvarēšanas centieni, jo īpaši tādēļ, ka daudzi iesaldētie konflikti joprojām nopietni apdraud stabilitāti gan dienvidu, gan austrumu kaimiņvalstīs. Lai spētu palīdzēt rast miermīlīgus risinājumus, Eiropai, no vienas puses, būtu jā saglabā objektivitāte un, no otras puses, jāpalīdz cietušajiem, visneaizsargātākajiem un visvairāk apdraudētajiem.

3.5. Visai acīmredzams ir arī tas, ka nestabilitāte nav tikai ārēja spiediena rezultāts, un kopīgajā paziņojumā pamatoti ir norādīts uz saikni starp nestabilitāti un nabadzību, nevienlīdzību, iespēju trūkumu un korupciju, kas var mazināt noturību pret radikalizāciju. Tomēr dokumentā trūkst līdzsvara starp ekonomisko un sociālo dimensiju, un nepietiekami ir novērtēta labklājības un sociālās aizsardzības nozīme stabilitātes nodrošināšanā.

4. Diferenciācija

4.1. Jaunā EKP ir izstrādāta tā, lai atspoguļotu partnervalstu dažādos centienus, mērķus un intereses, kā arī stāvokli, kas izriet no atšķirīgajām norisēm noteiktās ES kaimiņvalstīs.

4.2. Kopīgajā paziņojumā teikts, ka “ES turpinās sadarbību ar partnervalstu valdībām, pilsonisko sabiedrību un iedzīvotājiem ar cilvēktiesībām un demokrātiju saistītos jautājumos”. Šis apgalvojums nebūt nav kategorisks; tas atspoguļo jauno izpratni par politisko realitāti un gatavību mīkstināt ES Pamattiesību hartā iekļauto Eiropas vērtību popularizēšanas nelokāmību.

4.3. Paziņojumā nav minētas SDO konvencijas un ieteikumi. Tomēr SDO darba pamatstandartu ievērošana ir nepārkāpjama “sarkanā līnija”; diferenciācija šo principu nedrīkst vājināt.

4.4. Paziņojumā norādīts, ka “(..) veidosies dažādi attiecību modeļi, kas abām pusēm ļaus labāk izjust līdzdalību. ES ir gatava apspriest iespēju kopīgi izvirzīt jaunas partnerības prioritātes, kas ikvienām attiecībām sniegtu konkrētāku ievirzi kopīgi identificētu kopēju interešu virzienā”. Tas liecina ne tikai par izmaiņām valodā, bet arī par atteikšanos no samērā “normatīvās pieejas” ar galveno uzsvāri uz Eiropas vērtību transponēšanu partnervalstīs.

4.5. Viens no stratēģijas maiņas iemesliem varētu būt vēlme kļūdēt ilūziju, ka ES demokrātijas standartus pieņemt vēlas visas tautas, tikai despotiski režīmi liedz to darīt. Tomēr EESK pārstāv viedokli, ka nevar būt diskusijas par kompromisu vispārējo cilvēktiesību un demokrātisko vērtību jautājumos.

4.6. Tāpat ir taisnība, ka dažas partnervalstis pauž viedokli, ka EKP ir pārāk preskriptīva un nepietiekami atspoguļo partnervalstu īpatnības un centienus.

4.7. Šī stimulējošā pieeja – “vairāk par vairāk” – tikai daļēji ir bijusi efektīva. Tā nedarbojās valstīs, kuru vietējā elite pretojās ES ievirzītām pārmaiņām. Turklāt princips “vairāk par vairāk” dažkārt radīja iespaidu, ka par ES vērtību respektēšanu tiek maksāts. Taču vienīgais veids, kā nodrošināt ES vērtību ievērošanu, ir panākt, ka cilvēki un kopienas tic to universālajai nozīmei un pieņem tās par savām personiskajām vērtībām. Nav lietderīgi pirkt vērtības apmaiņā pret projektiem. Šajā ziņā EESK atzinīgi vērtē apliecinājumu, ka “ES pētīs efektīvākus risinājumus, kā pārliecināt partnerus veikt fundamentālas reformas, ieskaitot sadarbību ar pilsoniskās sabiedrības, ekonomikas un sociālajiem dalībniekiem”.

4.8. Tomēr, pat ņemot vērā jauno diferencēto pieeju, mēs nedrīkstam pieļaut, ka jaunā, prioritārā kaimiņreģionu stabilizācijas mērķa dēļ princips “vairāk par vairāk” kļūst par principu “vairāk par mazāk”. Nosacītības principu ir jāturpina pilnveidot, EKP ietvaros īstenojot katram konkrētam gadījumam pielāgotu politiku.

4.9. Laiks rādīs, vai jaunā diferenciācijas pieeja praksē nenozīmēs pakāpenisku EKP likvidēšanu un nemanāmu pāreju uz tīri divpusēju pieeju.

4.10. Tāpat būtu jāuzsver, ka jaunā "līdzatbildība", t. i., mazāk aizbildnieciska un patiesāka partnerība, apvienojumā ar diferenciāciju nedrīkst novest pie "izvēlies, ko vēlies" politikas, proti, kad partnervalsts var izraudzīties pieņemt tikai tos partnerības aspektus, kas ir parocīgi tās valdībai.

4.11. Diferenciācija ietekmēs arī to, kā tiek ziņots par partnervalstu progresu. Tiks izstrādāts jauna veida novērtējums, kurā galvenā uzmanība tiks pievērsta konkrētiem mērķiem, par ko panākta vienošanās ar partneriem. Komiteja pauž nožēlu, ka līdzšinējais pārredzamais progresa ziņojumu sagatavošanas veids, kad par visām valstīm vienlaikus tiek gatavoti līdzīga formāta ziņojumi, tiks aizstāts ar vairākiem atšķirīga rakstura ziņojumiem par dažādām valstīm formātā, kas pagaidām vēl nav izstrādāts.

5. Organizētas pilsoniskās sabiedrības nozīme

5.1. Paziņojumā pietiekama uzmanība nav pievērsta organizētas pilsoniskās sabiedrības lomai, ne arī sociālajam vai pilsoniskajam dialogam. Ir tikai neskaidra atsauce uz to, ka ciešāk jāsadarbojas ar pilsonisko sabiedrību, tostarp ar sociālajiem partneriem, un "jāpaplašina savas ārējās darbības līdz attiecīgajiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem tās plašākajā izpratnē, kā arī sociālajiem partneriem".

5.2. Pilsoniskā un sociālā dialoga trūkums skaidri vērojams gandrīz ikvienā dienvidu un austrumu kaimiņvalstī, taču dažās valstīs šajā ziņā ir gūti būtiski panākumi, piemēram, Tunisijā un Gruzijā.

5.3. Paziņojumā nav norāžu, ka EKP darbības teritorijā būtu tikusi pārkāpta biedrošanās brīvība un tiesības brīvi organizēt darba devējus, darba ņēmējus vai NVO, un trūkst redzējuma par to, kā nodrošināt tiem labvēlīgu vidi, kas mudinātu iesaistīties valsts politikas formulēšanā, plānošanā, īstenošanā, uzraudzībā un novērtēšanā.

5.4. Paziņojumā uzsvars likts uz publiskās pārvaldes reformu un uz EKP partneru apņemšanos ievērot dzimumu līdztiesību, taču nekas nav minēts par pilsoniskās sabiedrības lomu šajā sakarā.

5.5. EESK ir gatava kopā ar savām partnerorganizācijām EKP valstīs strādāt ar skaidru mērķi – kopīgi uzraudzīt EKP īstenošanu un jaunās diferenciācijas pieejas rezultātus.

6. Migrācija un mobilitāte

6.1. Lai gan ES migrācijas un mobilitātes stratēģija un konkrētie ar to saistītie pasākumi ir attiecināmi ne tikai uz EKP, sadarbībai ar partnervalstīm šai jomā ir izšķiroša nozīme.

6.2. Pašreizējās bēgļu krīzes atrisināšanai jāiekļaujas plašākā ES stratēģijā, savukārt EKP migrācijas un mobilitātes programmas efektīvai un rezultatīvai īstenošanai šeit var būt liela nozīme.

6.3. Paziņojumā ļoti pamatoti norādīts, ka "kaimiņvalstu stabilizēšanā centrālā loma ir galveno nelikumīgās migrācijas un piespiedu pārvietošanas cēloņu risināšanai". Tomēr tas ne visai saskan ar diferencējošo pieeju, kas varētu nozīmēt pielaidīgāku attieksmi pret dažu partnervalstu valdību sistemātiskiem politisko, sociālo un ekonomisko tiesību pārkāpumiem, pat ja tas joprojām ir galvenais nestabilitātes cēlonis.

6.4. EESK arī norāda, ka būtu jāizvērtē vīzu režīma atvieglošanas iniciatīvas — viens no svarīgākajiem instrumentiem ciešākai sadarbībai ar EKP valstīm. EESK stingri atbalsta vīzu režīma atvieglošanas shēmas un brīdina, ka Šengenas zonas likvidēšana var tās apdraudēt.

6.5. EESK atbalsta arī paziņojumā ietvertu apliecinājumu, ka “ES turpinās veidot reālistisku un taisnīgu stāstījumu par migrāciju un aktīvi apkaros visus rasisma un diskriminācijas veidus un izpausmes, veicinot starpkultūru dialogu, kultūru daudzveidību un abpusēju sapratni”.

7. Ekonomiskā attīstība stabilizācijai

7.1. EESK atzinīgi vērtē centienus stiprināt konkurētspēju, atbalstīt EKP partneru tautsaimniecību un paplašināt vietējo iedzīvotāju iespējas, jo tie ir galvenie priekšnosacījumi stabilai un drošai videi ES kaimiņvalstīs. Visām kaimiņvalstīm ir saimnieciskas problēmas, taču tās ir ļoti atšķirīgas, jo atšķiras to cēloņi, mērogs un ietekme uz stabilitāti. Tāpēc jautājums par diferenciāciju attiecību veidošanā ar kaimiņvalstīm, cita starpā, ir radies to ekonomisko un sociālo atšķirību dēļ. Turpmākās sadarbības prioritārās jomas ir reformas publiskajā pārvaldē, tiesu sistēmā un drošības sektorā, kā arī korupcijas un organizētās noziedzības apkarošana. Progress visās šajās jomās ir izšķiroši svarīgs stabilitātes nodrošināšanai, taču, lai gūtu panākumus, ir vajadzīga arī droša un stabila vide.

7.2. EESK atzinīgi vērtē to, ka ir atzīta nepieciešamība līdztekus reformām EKP valstīs pilnīgi un efektīvi īstenot arī jau parakstītos AA/DCFTA nolīgumus. Tomēr, lai DCFTA (padziļināts un visaptverošs brīvās tirdzniecības nolīgums) dotu labumu, partnervalstīm ir jāpaveic sarežģīts darbs – būtiski jāmodernizē ražošanas un pakalpojumi. Paziņojumā tas skaidri norādīts, un ir apliecināts, ka ES atbalstīs spēju veidošanu, lai palīdzētu novērst ar DCFTA saistītās problēmas.

7.3. Tiecoties pēc ciešākas sadarbības, nedrīkstētu atteikties no mērķa liberalizēt tirdzniecību starp ES un EKP valstīm. Iespēja piekļūt ES tirgum motivē kaimiņvalstis turpināt ekonomikas reformas un modernizēt ražošanu un uzņēmumus. Tomēr pat DCFTA parakstītājām valstīm ir grūtības modernizēt savu ekonomiku, ņemot vērā nestabilo politisko un ekonomisko situāciju, kas neveicina ieguldījumus. Piekļuve ES un citiem starptautiskiem tirgiem ir tieši saistīta ar nodarbinātības jautājumiem un jauniešu izredzēm iekļauties darba tirgū. Iesakņojusies oligarhija un korupcija kavē ekonomikas reformas. Eiropas Savienībai vajadzētu būt uzstājīgākai un izmantot visus iespējamās situācijas uzlabošanas līdzekļus, lai valstīm, kuru ekonomikas vide ir stabila, būtu iespējams piesaistīt ieguldījuma kapitālu.

7.4. Skaidrs ir arī tas, ka DCFTA īstenošana būs saistīta ar lielām sociālajām problēmām. Tāpēc izšķiroša nozīme būs visu ieinteresēto personu, sevišķi sociālo partneru, līdzdalībai minētajā procesā. Šajā ziņā pozitīva loma var būt vietējām konsultantu grupām un pilsoniskās sabiedrības platformām, un tās būtu jāiekļauj visos DCFTA īstenošanas aspektos.

7.5. EESK ar gandarījumu atzīmē, ka patiešām pienācīga vērība paziņojumā ir veltīta izglītībai un profesionālajai apmācībai (īpaši jauniešiem). Iespējams, tiks palielināts atbalsts pamatizglītības sistēmām valstīs, kurās tas visvairāk vajadzīgs, un gan apjoma, gan finansējuma ziņā kaimiņvalstīm būs vairāk iespēju piedalīties programmā Erasmus+; tiks izmantoti arī citi jauniešu prasmju izkopšanas pasākumi, kas ievērojami atvieglos piekļuvi darba tirgum.

7.6. Kaimiņvalstu ekonomikas stiprināšanā palīdzēt var arī transporta savienojumu uzlabošana ar šīm valstīm. Ārkārtīgi atzinīgi vērtējams ir ierosinājums Eiropas Savienībai paplašināt lielākos Eiropas komunikāciju tīklus tā, lai tie iekļautu arī austrumu partnervalstis, un kopā ar starptautiskajām finanšu iestādēm un citiem partneriem sekmēt ieguldījumus, kā arī izveidot Eiropas un Vidusjūras reģiona transporta tīklu referenču plānus. Šie plāni ir ļoti svarīgi arī pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kurām būtu aktīvi jāiesaistās to īstenošanā.

7.7. Energoapgādes ziņā ES ir atkarīga no kaimiņvalstīm. Tāpēc kopīgi enerģētikas projekti ir savstarpēji nozīmīgi un nepieciešami abām pusēm. Īpaši svarīgi ir jautājumi par energotaupību, energoefektivitāti, emisiju samazināšanu un projektiem atjaunojamās enerģijas jomā. Kopīgajā paziņojumā ir pamatoti uzsvērti vajadzība pastiprināt enerģētikas dialogu ar ES kaimiņvalstīm par energoapgādes drošību, enerģijas tirgus reformām un ilgtspējīgas enerģētikas ekonomikas veicināšanu ar mērķi izveidot noturīgu enerģētikas savienību, kuras pamatā būtu vērīga klimata politika.

7.8. EESK atzinīgi vērtē paziņojumā ietvertos norādus: "Daudzās partnervalstīs lauksaimniecība ir nozīmīgs darbvietu avots, un ES jāturpina atbalstīt ilgtspējīga un iekļaujoša politika un investīcijas šā sektora modernizēšanā un, ja nepieciešams, diversificēšana citos ienākumus veidojošos pasākumos lauku apvidos." Tomēr jāuzsver, ka saistībā ar DCFTA īstenošanu veiktā saskaņošana lauksaimniecībā un pārtikas ražošanā nedrīkst pazemināt lauksaimniecības produktu kvalitāti vai darba standartus.

8. Drošības dimensija

8.1. EESK atzinīgi vērtē kopīgajā paziņojumā likto stingro uzsvaru uz drošības aspektu. Ir ārkārtīgi svarīgi stiprināt partneru izturētspēju pret ārējiem un iekšējiem apdraudējumiem, kā arī veicināt modernizāciju ilgtermiņa ekonomiskās un sociālās stabilitātes vārdā.

8.2. EESK atbalsta uzskaitītās EKP drošības prioritātes, kuru vidū vissvarīgākā nozīme piešķirama terorisma apkarošanai, radikalizācijas un organizētās noziedzības novēršanai, korupcijas sagraušai un cīņai ar kibernetizāciju. Šīs prioritātes būtu jāizceļ kā galvenais uzdevums, kas jāveic drošības palielināšanai gan Eiropas kaimiņattiecību politikā, gan pašā ES.

8.3. Tomēr jāuzsver, ka EKP valstu stabilitāti apdraud ne vien teroristiskas vai noziedzīgas organizācijas, bet arī atsevišķas valdības, kas pārkāpj starptautiskās tiesības un provocē konfliktus un krīzes EKP reģionā.

8.4. EESK atzinīgi vērtē ierosmi dot jaunu impulsu sadarbībai jautājumos, kas saistīti ar kopējo drošības un aizsardzības politiku (KDAP), un it īpaši atgādina par iespēju izmantot KDAP misijas un operācijas, un vajadzības gadījumā arī ES kaujas vienības, praktiskā dalības atbildības īstenošanā un drošības interesēs. Tomēr KDAP instrumenti un diplomātiskie centieni būtu jāizmanto ne tikai reaģēšanai uz krīzēm, bet arī kā politisks instruments krīzes novēršanai. Eiropas Savienībai būtu jāuzsver vajadzība vairāk iesaistīties konfliktu novēršanā un diplomātiskā starpniecībā starp potenciāli konfliktējošām valstīm vai nevalstiskajiem dalībniekiem.

9. Reģionālā dimensija

9.1. EESK atzinīgi vērtē kopīgajā paziņojumā pausto nostāju par galveno esošo reģionālās sadarbības formātu saglabāšanu, proti, ka tiks stiprināta Austrumu partnerības programma un reģionālā sadarbība dienvidu kaimiņvalstīs. Tomēr jāuzsver, ka pēdējos gados esošo reģionālo struktūru ietvaros ir radušās būtiskas domstarpības un nesaskaņas. Iespējams, būtu lietderīgi ieviest skaidrāku atšķirību starp EKP partneriem, no pārējām valstīm nošķirot tās, kuras jau sasniegušas augstāku integrācijas līmeni ar ES (ar asociācijas nolīgumiem un padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības zonu (AA/DCFTA)) vai plāno to darīt.

9.2. Joprojām nav skaidrs, kā jaunā EKP veicinās vēl ciešāku sadarbību ar tām partnervalstīm, kas sekmīgi īsteno AA/DCFTA un tiecas integrēties Eiropā. EESK atkārtoti pauž viedokli, ka dažām austrumu kaimiņreģiona valstīm būtu jāpiedāvā skaidra perspektīva pievienoties Eiropai. Tas ne tikai mobilizētu un motivētu šo valstu valdības censties pārveidot savu valsti un saskaņot savus tiesību aktus ar *acquis communautaire*, bet rosinātu arī organizētas pilsoniskās sabiedrības vēlmi atbalstīt šos centienus. Turklāt tas tuvinātu Eiropas vērtības un identitāti partnervalstu pilsoņiem.

9.3. EESK atbalsta domu par kopīgajām tematikām, kam būtu jāveicina vispārēja virzība uz precīzāk pielāgotām iniciatīvām un projektiem, kas paredzēti ieinteresētajām pusēm no dienvidu un austrumu kaimiņvalstīm. Tomēr ierosinātā ideja šķiet pārāk vispārīgā, un tai trūkst skaidra mērķa. Forumi diskusijām par tādiem jautājumiem kā migrācija, enerģētika un drošība ir pats pirmais solis ceļā uz ciešāku sadarbību šajās problemātiskajās jomās. Eiropas Savienībai būtu vajadzīga lielāka skaidrība par to, kādus rezultātus tā vēlas sasniegt, izmantojot šīs kopīgās tematikas.

9.4. Jāņem vērā, ka dažas kaimiņvalstu kaimiņvalstis (konkrēti – Krievija) tika uzaicinātas piedalīties Eiropas kaimiņattiecību politikā, taču šo iespēju tā arī nav izmantojušas. Tādēļ tematiskās platformas būtu izmantojamas vienīgi ar konkrētu, mērķtiecīgu nolūku, nevis tālab, lai dotu iespēju trešās puses pārstāvjiem īstenot savus mērķus uz EKP principu rēķina. Paziņojumā aprakstītie veidi, kā sadarboties ar “kaimiņvalstu kaimiņvalstīm”, ir definēti ļoti aptuveni, tāpēc katrs šādas sadarbības gadījums ir cieši jāuzrauga, lai garantētu, ka neviena trešā puse to ļaunprātīgi neizmanto nolūkā darboties pret partnervalstu, ES vai pašas EKP interesēm. Kontaktiem un sadarbībai ar citām pusēm, kas nav kaimiņvalstis (vai kaimiņvalstu kaimiņvalstis), būtu jābalstās uz EKP partneru labo gribu un suverēnu lēmumu savā sadarbībā ar ES iesaistīt arī citus dalībniekus.

10. Finanšu instrumentu elastība

10.1. EESK atzinīgi vērtē ierosmi “piesaistīt ievērojamu papildu finansējumu, vēl vairāk pastiprinot sadarbību ar lielām starptautiskajām finanšu iestādēm un izmantojot Kaimiņattiecību politikas ieguldījumu mehānismu (NIF)”, kā arī 2017. gadā paredzēto ES ārējās finansēšanas instrumentu starpposma pārskatīšanu. Ir skaidri jāuzsver, ka pieaugušās vajadzības un problēmas ES kaimiņvalstīs prasa ne tikai efektīvāk pārdaļīt 15 miljardus euro, kas laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam ir pieejami ar Eiropas kaimiņattiecību instrumenta (EKI) starpniecību, bet arī ievērojamus papildu līdzekļus.

10.2. EESK atbalsta priekšlikumu izmantot EKI “elastīguma spilvenu” steidzamiem resursu piešķirumiem neparedzētu vajadzību gadījumā un pielāgot finanšu noteikumus tā, lai neizmantotos līdzekļus drīkstētu pārnest uz nākamo gadu.

10.3. Komiteja tomēr uzskata, ka EKP galvenā uzmanība būtu jāpievērš esošo finanšu instrumentu uzlabošanai, nevis jaunu finanšu struktūru vai “trasta fondu” veidošanai. Ciešākai dalībvalstu un partnervalstu sadarbībai būtu jānovēd pie lielākas tēriņu pārredzamības un pārskatatbildības. Tas nozīmē arī spēju ātrāk reaģēt uz konkrētām politiskās un drošības situācijas izmaiņām, novirzot līdzekļus tur, kur tas ir nepieciešams. Arī gadījumiem, kad partneri neizvēlas ciešāku integrāciju, ES būtu jānosaka skaidra pieeja, lai varētu stimulēt pamatvērtību ievērošanu un svarīgu reformu turpināšanu.

10.4. ES un dalībvalstīm vajadzētu izpētīt iespējas EKP ietvaros paplašināt kopīgo plānošanu. Dalībvalstīm un citām ieinteresētajām personām jābūt pieejamai lielākai pārredzamībai plānošanā un ziņošanā par rezultātiem. Šajā ziņā svarīga loma var būt pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

11. Redzamība, komunikācija un ārējās darbības

11.1. EESK atzinīgi vērtē apņemšanos palielināt ES politikas redzamību un sekmēt efektīvāku komunikāciju par jauno EKP. Komisija ļoti pareizi norāda: "Labāka publiskā diplomātija palīdzēs labāk izskaidrot ES politikas pamatojumu un konkrētas ES rīcības pozitīvo ietekmi". Tikpat svarīgi ir neaizmirst par kaitējumu, ko rada kļūdaina informācija, dezinformācija un propaganda, kas ir pretrunā ar ES vērtībām un EKP principiem.

11.2. Eiropas Savienībai ir jāatrod atbilstoši instrumenti un kanāli komunikācijas uzdevumu risināšanai gan EKP partnervalstīs, gan ES iekšienē. EĀDD izveidotā ES Austrumu stratēģiskās komunikācijas operatīvā grupa ir tikai pirmais solis ES un EKP partnervalstu pilsoņu izpratnes veicināšanā attiecībā uz naidīgiem un negatīviem izteikumiem publiskajā komunikācijā. EĀDD nedrīkst atkāpties no savas apņemšanās vēl vairāk stiprināt ES stratēģisko komunikāciju.

11.3. Migrācijas problēmas gan EKP reģionā, gan ES iekšienē būtu jānosaka par augstāko prioritāti stratēģiskajā komunikācijā un publiskajā diplomātijā. ES un tās dalībvalstīm būtu jāapzinās, ka jebkurš pārpratums saistībā ar migrācijas un bēgļu politiku var būtiski bojāt dalībvalstu un EKP partneru uzticēšanos un pat apdraudēt ES stabilitāti.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 258/2014 par Savienības programmas izveidi, lai atbalstītu īpašas darbības finanšu pārskatu un revīzijas jomā laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam”

[COM(2016) 202 final – 2016/0110 (COD)]

(2016/C 303/21)

Eiropas Parlaments 2016. gada 28. aprīlī un Padome 2016. gada 29. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 258/2014 par Savienības programmas izveidi, lai atbalstītu īpašas darbības finanšu pārskatu un revīzijas jomā laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam”

[COM(2016) 202 final – 2016/0110 (COD)].

Tā kā Komiteja savu viedokli par izskatāmā priekšlikuma saturu jau ir paudusi 2013. gada 20. martā pieņemtajā atzinumā CES 1031/2013 – 2012/0364 (COD)⁽¹⁾, Komiteja 517. plenārsesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 25. maija sēdē), ar 154 balsīm par, 1 balsi pret un 7 atturoties, nolēma atsaukties uz viedokli, ko tā ir paudusi iepriekš minētajā atzinumā.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽¹⁾ OV C 161, 6.6.2013., 64. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz 2016. kalendāro gadu nosaka tiešo maksājumu korekcijas likmi, kura paredzēta Regulā (ES) Nr. 1306/2013”

(COM(2016) 159 final – 2016/0086 (COD))

(2016/C 303/22)

Padome 2016. gada 11. aprīlī saskaņā ar LESD 43. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz 2016. kalendāro gadu nosaka tiešo maksājumu korekcijas likmi, kura paredzēta Regulā (ES) Nr. 1306/2013”

(COM(2016) 159 final – 2016/0086 (COD)).

Tā kā EESK jau ir paudusi savu viedokli par minētā priekšlikuma saturu 2013. gada 22. maijā (*) pieņemtajā atzinumā CES2942-2013_00_00_TRA_AC, 2014. gada 5. jūnijā (**) pieņemtajā atzinumā EESC-2014-02897-00-00-AC-TRA un 2016. gada 22. aprīlī (***) pieņemtajā atzinumā EESC-2015-02052-00-00-AC-TRA, Komiteja 517. plenārsesijā, kas notika 2016. gada 25. un 26. maijā (2016. gada 25. maija sēdē), ar 161 balsīm par, 2 balsīm pret un 8 atturoties, nolēma neuzsākt jauna atzinuma par šo tematu izstrādi, bet atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajos atzinumos.

Briselē, 2016. gada 25. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

(*) EESK atzinums NAT/602 par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Padomes Regulā (EK) Nr. 73/2009 paredzētās tiešo maksājumu korekcijas likmes noteikšanu attiecībā uz 2013. kalendāro gadu” (OV C 271, 19.9.2013., 143. lpp.).

(**) EESK atzinums NAT/646 par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Padomes Regulā (EK) Nr. 73/2009 paredzētās tiešo maksājumu korekcijas likmes noteikšanu attiecībā uz 2014. kalendāro gadu” (OV C 424, 26.11.2014., 73. lpp.).

(***) EESK atzinums NAT/668 par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Padomes Regulā (ES) Nr. 1306/2013 paredzētās tiešo maksājumu korekcijas likmes noteikšanu attiecībā uz 2015. kalendāro gadu” (OV C 291, 4.9.2015., 60. lpp.).

ISSN 1977-0952 (elektroniskais izdevums)
ISSN 1725-5201 (papīra izdevums)

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburģa
LUKSEMBURGA

LV